R. D. CAROLI

MUSITANI

CIVITATIS CASTROVILLARII

Iatrias Prof. Academici Peregr. Pigri, Spensierati &c.

TRUTINÆ

CHIRURGICO-PHYSICÆ

TOMUS QUARTUS,

DE LUE VENEREA,

In quatuor Libros divisus;

In quibus ejusdem *Species* singulæ, nedum recensentur, verùm non vulgari Examine Signa, Causæ, Prognoses & Sanationes exactâ Methodo pensantur, atque diriguntur juxta Recentiorum Doctrinam; Galenicorum aliorumq; ex Veteribus depravato Usu rejecto.

His quoque accessit

Peculiaris ferè cuique Symptomati MEDICINA hactenus ignota, propriâ tamen industriâ secundùm veram Philosophantium Normam excogitata, atq; omnium commodo facta.

Cum INDICIBUS *Capitum, Rerum ac Materiarum locupletissimis.*

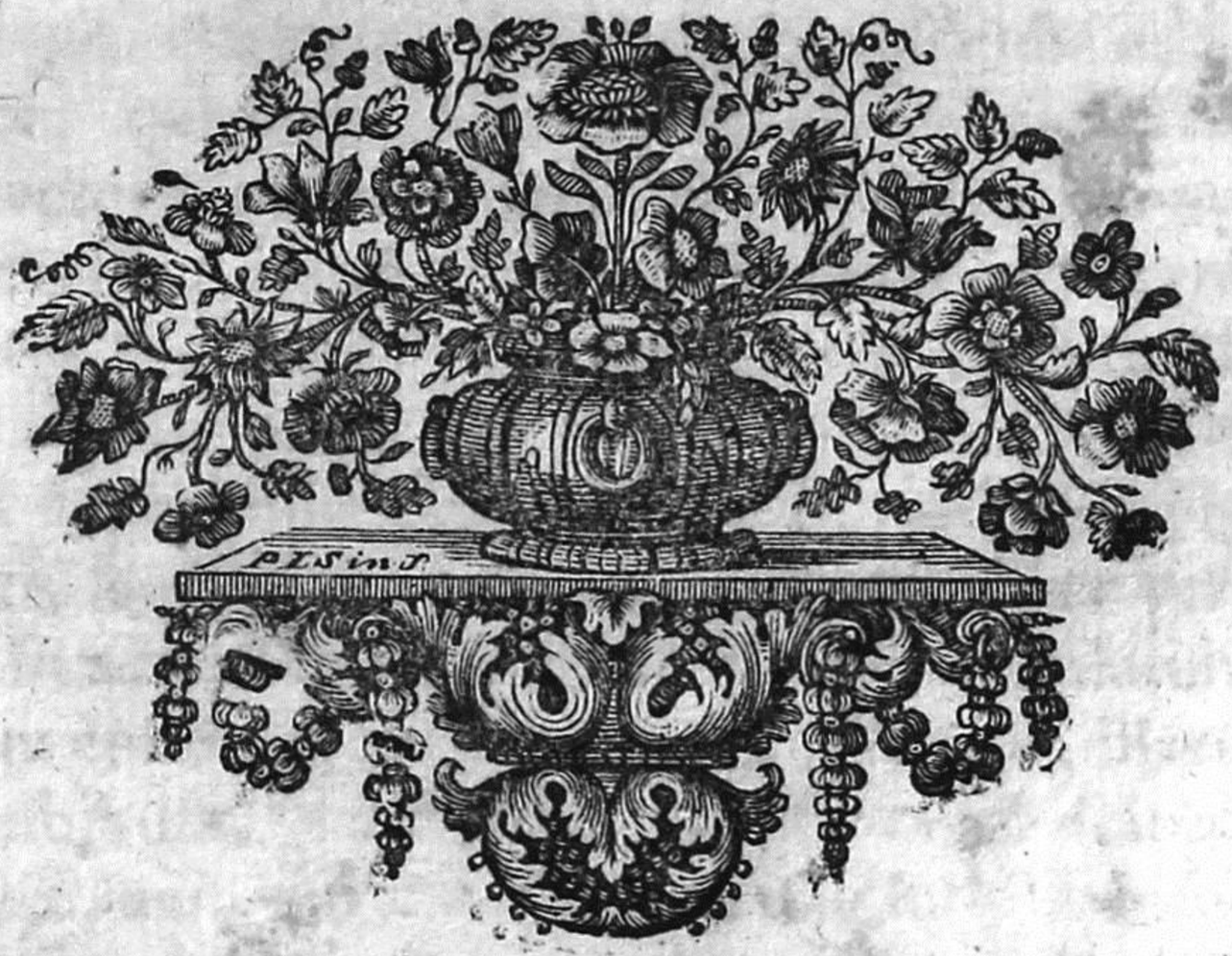

COLONIÆ ALLOBROGUM.

Sumptibus CRAMER & PERACHON.

M. DC. XCVIII.

K. D. CAROLI

MUSITANI

CIVITATIS CASTELLARII

Inclitæ Pro-Academici Petrop. Phil. Speculatrici &c.

TRUTINÆ

CHIRURGICO-PHYSICÆ

TOMUS QUARTUS,

DE LUE VENEREA.

JOSEPH MUSITANUS

Chirurgiæ Profeſſor,

LECTORI.

ANni fermè ſunt ſex, quòd *D. Carolus Muſitanus* avunculus meus præter ea, quæ vulgaverat, Librum quendam edidit de Lue Venereâ, qui ut in eruditorum manus pervenit, magno aſſenſu fuit exceptus, cùm ſanioris Philoſophiæ myſteriis nobilitatus, tùm vario rerum uſu probatus; Quippè qui multiplicem doctrinam, ſelectioremque Medicinam continebat; Hinc factum eſt omnes illum expetere, jugiterque poſtulare, ejuſdem exemplaria denuò tradi, ut ſibi quiſque copiam faceret. Morem igitur gerens *D. Carolus* non invitus paſſus fuit iterùm prodire, quæ priùs amicorum hortatu invitatus exaraverat. Conſilium tamen fuit nedùm antehac ſcripta majori auctario locupletare, verùm exactiori cenſurâ expolire. Multa itáque ut ingenuum virum decebat, emendavit, complura mutavit, & nonnulla denique clariori, & uberiori methodo adauxit; Námque in dies, qui in explorandâ rerum Naturâ ſedulò incumbunt, & vetera meliora reddunt, atque in nova occurrere ſæpius evenit, quòd procul dubio eam exquirentibus uſu fieri monſtratur facillimè; Inexhauſti ſunt quidèm illius theſauri, nec ipſam effœtam jàm eſſe (quòd nonnulli putârunt) ut nil novi, nil admirabile gignere valeat, quippè ubique paſſim promanant, largiorique penu aperiuntur: Hæc verò illis dumtaxat, qui in admirandâ continuâ rerum ſingularum ſerie omnem operam collocârunt, beatamque vitam in illarum contemplatione poſuerunt. In horum numero certè ſtatuendus eſt *D. Carolus Muſitanus*, qui omne ævum hac in vitâ inſumpſiſſe ſatis ſuperque ipſius opera, quæ hucuſque ubique terrarum Illuſtrium

virorum judicia promoverunt, teſtantur. Et maximè hic liber de Lue Venereâ multa novarum, ſelectiorumque rerum acceſſione nobilitatus demonſtrat naturalis ſcientiæ ſtudia ad magnos uſus quotidiè promoveri, atque illuſtrari. His, quæ iterùm tibi fieri mandavimus, Lector, utere, ut velis, dùm ad longam diem benè valere jubeo.

LECTORI.

A

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

Cùm multa ſint in naturâ rerum, quæ in abſtruſo demerſa ad hanc uſque diem noſtræ mentis vim eludant, quarum cognitio, & uſus ne dùm utilis, verùm & neceſſaria nobis omnibus foret; tùm illud maximè perdifficile ſemper exiſtimavi, ea potiſſimùm aſſequi animo per nos licere, quæ præter omnium expectationem, ac veluti ex abdito in conſpectum ſe exhibent, ut admirationi eſſe non debeat, ſi in tantâ rerum varietate, ac novâ quotidiè mirandarum rerum ubertate noſtra mens deficiat, atque denſa velut involuta caligine in ſummo errore, atque maximâ ignoratione verſari ſit neceſſe. Hinc Naturam ipſam mirari licet, cujus è ſinu, velut ex perenni fonte inexhauſti paſſim promanant theſauri; attamen non ſine invidiâ eandem cum Democrito, uti novercam potiùs accuſare, quàm noſtram inſcitiam ſæpiſſimè culpare libentiùs duxerim: quandoquidèm corporis vitio ſublimiora attingere nobis non fuit conceſſum. Et certè quidèm hinc factum eſt, ut de unaquaque re variæ nunc quoque extent Philoſophorum ſententiæ, & de multis ſummâ inter ipſos cum diſſentione certetur, nec dabitur unquàm idem omnium fore placitum, & conſenſus. In tantâ ergò multiplici de naturâ rerum opinione ſpes omnis non penitùs abjicienda, ità ut prorsùs deſperandum ſit, velut acta res eſſet; quippè, etſi in profundo veritas deliteat, non ità tamen natura illam abſtruſit, ut quandóque nobis non liceat, velut è longinquo, proſpicere: quippè ſudando, nitendo, atque aſſiduâ rerum contemplatione ea nobis ſuopte genio ſe demonſtrant, quæ nunquàm antehac cognoſci potuerint; tùm maxime earum, quarum notio apud veteres, doctiſſimoſque viros in perdifficili exiſtimabatur repoſita. Quapropter ſemper dignum libero homine reputavi in hoc admirabili Naturæ libro inquirere multa, atque curioſe explorare, quæ paſſim in hoc terrarum Orbe fiunt, quarum contemplatio ad agnitionem animi pulcherrima quidem eſt, ad corporis verò valetudinem tuendam valde neceſſaria, námque alterum alterius ope viget, & conſilio. Vnde cùm non pauca meditatus fuiſſem per id temporis, quod mihi licuit, quarum plurima memoriæ hominum tradidi, multa animo retinui: nunc conſilium mihi fuit ex his aliqua

deligere, & in vulgus edere, & quæ noſtra uſque ad hanc diem fuere, cum aliis conferre, ut noſtra ſtudia aliorum commodo quoque cedere omnibus pateat. Itáque de Lue Venereâ non pauca proprio labore conquiſita tradere hoc præſenti libro inſtitui, ne injurius viderer, ſi humanum genus multis longo uſu expertis, atque probatis fraudarem, quod ſine livoris notâ vitari non poſſe ſatiùs duxi; eoque magis quandoquidem hæc dira Lues, & contagio non multis abhinc annis noſtras oras repentè obortа incubuerit, ità ut longè, latéque totum Orbem vaſtaverit. Vndè non mirum, Si adhuc in obſcuro inter tot diſſidentium Philoſophorum placita res ipſa maneat; illud tamen non ambigitur ampliorem viam nos inſiſtere, nec inter tenebras totâ viâ aberrare, ut omnibus ex ſuperioris ætatis viris contigit. Vnde ſpes mihi facta eſt aliorum inventis noſtra ſtudia per experimenta probata non parum luminis, & utilitatis fore advectura.

INDEX

INDEX CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

CAP. I. Quid per Luem Veneream intelligant Medici. pag. 1
II. De Luis Venereæ nominibus. 2
III. De Tempore, quo hæc Lues in humanam irrepsit carnem. 4
IV. An Veteres Medici ante annum 1494. de hac Lue aliquid tradiderint, vel eam cognoverint? 8
V. Ratio diffusionis Luis Venereæ per Europæ, Aphricæ, & Asiæ Provincias. 12
VI. De Venereæ Luis duratione prolatum à Scriptoribus judicium. 18

LIBER II.

CAP. I. Opinionum de Luis Venereæ essentiâ examen. 15
II. De Essentiâ morbi in genere. 20
III. De Luis Venereæ essentiâ. 24
IV. De Luis Venereæ sede. 30
V. De Luis Venereæ signis. 35
VI. De Luis Venereæ præsagiis. 37

LIBER III.

De Curatione specierum Luis Venereæ. 39

CAP. I. Vulgarium præsidia in examen adducuntur. 40
De Phlebotomiâ. *ibid.*
De Purgatione. 42

De

	De Ligno Guajaco.	45
	De Salsâ parillâ.	51
	De Chinæ radice.	52
II.	De Gonorrhœâ.	57
III.	De Testium tumore.	67
IV.	De Caruncula penis.	70
V.	De Bubone Venereo.	73
VI.	De Bubone Spurio.	81
VII.	De Pustulis.	83
VIII.	De Cariebus.	87
IX.	De Ulceribus in præputio.	89
X.	De Vesicâ crystallinâ.	91
XI.	De Ulceribus, quæ per universam cutem erumpere solent.	92
XII.	De Ulcere narium.	94
XIII.	De Oris ulceribus.	98
XIV.	De Tonsillarum ulceribus.	101
XV.	De Columellæ exulceratione.	103
XVI.	De Alopeciâ.	105
XVII.	De Rhagadibus.	108
XVIII.	De Moris, cristis, verrucis &c.	110
XIX.	De Doloribus Venereis.	116
XX.	De Gummatibus.	139
XXI.	De Ossium corrosione.	142

LIBER IV.

	De Tabe ex Venereo fermento producta.	146
CAP. I.	De Nominibus, quæ Synonima cum Tabe existimantur.	147
II.	De Habituali viventium corporum Affectione in genere.	148
III.	De Habitualis Affectionis differentiis.	153
IV.	De Indicatione curativâ Tabis in genere.	157
VI.	De Præservatione à Lue Venereâ.	163

D. CAROLI

D. CAROLI MUSITANI

Physiatros Professoris, &c.

TRUTINÆ CHIRURGICO-PHYSICÆ,

TOMUS QUARTUS,

DE LUE VENEREA.

CAPUT PRIMUM.

Quid per Luem Veneream intelligant Medici.

VT eorum, quæ passim trademus, clarior sit intellectus, quid per Luē Veneream Medici in eorum mente concipiant, describere præstabit; Quoties igitur vir sanus in mulieris contaminatum uterum coïerit, pustulosum, pollutumque os osculatus fuerit, vel contrà mulier sana virum in pudendis, vel in ore pollutum admiserit, virus quoddam in pudendis, vel in ore contrahunt, quod in aliquibus citò, in aliquibus multos post dies, verùm non ultra quadraginta, sub diversis se pandit apparentiis in iisdem partibus, cujusmodi sunt pustulæ cum profundâ, & durâ radice, erodentem erectantes saniem, quas caries vocant. Gonorrhœa virulenta, ac purulenta, cum urinæ acredine, & in erigendo pene, intenso dolore. Venerei bubones in

inguinibus, vel ob hujus virulentiam, extuberantes glandulæ absque suppurationis spe; & hæc primitiæ sunt jàm concepti veneni exteriùs efflorescentes, quæ parùm accuratos passim decipiunt Medicos, ex eo quia earum curationi tantùm vacantes, nil de latente intùs veneno, quod externi morbi fuit in causa, deindè ampliùs cogitant. Porrò ex hac Medicorum incuriâ, temporis curriculo corpora, quæ haustum foverunt venenum, in diem semper novas repræsentant ab ipsâ lue pullulantium variorum morborum scenas, etenim, ut communi utamur loquendi modo, si impetus facientes spiritus hoc contaminat venenum, ephemeram febrem; si humores, putridam; si solidas partes, hecticam producit. Deindè quis memoret urinæ vitia, suppressiones, stillicidia, & mingendi difficultates à carneis excrescentiis, ardores ab acrimoniâ, & ulceribus? Quis caries, & pudendorum corruptiones, gangrænas, & in totum præcisiones? Quis laryngis, faucium, gurgulionis, tonsillarum erosiones, raucedines, aphonias, palati foramina, labiorum consumptiones, gingivarum putredines, nasi casus, ossis ethmoïdis jacturam? Quis calvariæ, cæterorumque ossium omnium corruptiones? Quis oculorum strabismos, lippitudines, cœcitates, aurium surditates, tinnitus, graves auditus? Quis nodos, & gummata circa lacertos, & nervos, & cum his, & sine his dolores, cruciatusque acerbissimos, quibus aliqui brachiis, aliqui cruribus manci, reddantur? Quis serpiginosas rimas, & squamosas in manibus, & pedibus? Quis cerebri epilepticos insultus, melancholias, vigilias? Quis cordis palpitationes, & syncopes, pulmonis marasmos, asthmata, tusses, tabes? Quis hepatis ardores, fluxus varios, lienteriam, cœliacam, diarrhœam, atque dysenteriam? Quis totius corporis laxitudinem, membrorum omnium languorem? Quis capillorum omnium casus, ut alii sine barbâ, alii sine superciliis, plerique glabro capite ridiculi appareant? Quis tandèm quicquid horroris, feritatis, turpitudinis, doloris, languoris, hoc virus in corporibus susceptum imaginari potest, unquàm commemorabit? Cùm nullum sit morborum genus, nulla symptomatum species, quæ ex hac lue pullulare non possit, nullumque membrum, nullaque corporis pars ab ejus virulentiâ immunis; in humani námque corporis theatro tot repræsentat scenas, sub tot insignibus se pandit hæc, de qua nunc agimus, Venerea Lues, nec cessabit, imò in æternum, & ultrà horribilibus se pandet modis.

Cap. II.

De Luis Venereæ Nominibus.

HUjus luis multiplex, ac varius lædendi modus, symptomatumque ab eâ pullulantium diversitas, nominum quoque multiplicitatem, & varietatem induxit; quippè Medici, prætermissâ veneni radice, ad omnes producendi morbos

bos idoneâ, tantùm pro læsionis modo invenêre nomina, præterea, quæ è provinciis, in quibus hæc Lues suam exercuit stragem. Dicta enim propterea fuit *lues Gallica*, *lues Hispanica*, *& lues Neapolitana*; quippè cùm in Neapolis obsidione circa 14. Sæculi finem, ut infrà dicemus, omnes dictæ Nationes concurrerint, ac lues tunc primò emergens afflixerit, unaquæque earum reliquis sceleratum illud facinus vitio vertebat. Reduces ab Indiâ Hispani ad Neapolitanos in subsidium missi suspicionem dedêre illam luem ab Indiâ eos secùm Neapolim attuliſſe, quam cùm Neapolitani, & Galli cum mulieribus ab Hispanis compressis coëuntes contraxissent, Hispanicam, & Indicam illi dedêre denominationem, at Gallorum plerique Neapolitanos ab Hispanis non distinguentes, cùm Galliis Luem secùm non attulissent, obsidentesque Neapolim illius paterentur furores, Neapolitanam indigitavêre. Tandèm Neapolitani cùm nunquàm anteà fuissent hanc experti luem, eamque à Gallorum obsidione experirentur, Gallicam dixêre: Hispani interea à utrosque Neapolitanos, & Gallos vicissim pro tanto scelere exprobabant. Saniorisdeindè judicii viri cùm cognovissent à luxu, Veneriſque congressibus hanc luem erumpere, ac inter homines grassari, relictis nationum litigiis, non ab re hanc *luem* dixêre *Veneream*, quod nomen modum, quo lues propagatur, designat, non autem essentiam.

Medici deindè, dùm sub hujus luis initiis effectus observabant, ob horum diversitatem diversa illi indidêre nomina ab antiquis desumpta secundum symptomatum proprietates. Fuere ex his, qui ob læsionem, quam pluribus hæc lues inferre solet, per *Albotin Avicennæ*, & per *Terminthon* Græcorum eam designârunt; Alii *Sahafatum*, seu scabiei pustulosæ speciem; Aliqui *Arthritidem* ob artuum dolores; Quidam *Psoram*, seu cutis defœdationem; Quamplures antiquorum *Elephantiasim* eam esse dixêre; Plerique hanc luem *malorum omnium congeriem* existimârunt; Nonnulli *morbum vagum, ancipitem, erronem* luem esse, ac sub nullo certo morborum genere collocandum; & tandèm *Scabies scortatoria*, *Méntagra*, vel potiùs *Mentulagra lupanaris*, & ab aliquibus *pudendagra*, *caries Venerea*, *pustula obscœna*, *variola magna* dicta fuit; omnium tamen optimè *Hieronymus Fracastorius* vetustissimus poëta proprio, ac speciali *Siphylidis* nomine, dùm eleganti carmine hujus luis materiam pertractavit, insignivit: fuit enim *Siphylus* primus æger, ut ipse putavit, qui hac lue contaminatus fuit, dùm inquit:

Siphylus (ut fama est) ipsa hac ad flumina pastor.

Nos verò infrà cùm hujus luis essentiam, & ejus lædendi modum demonstrabimus, nomen, quod illi adæquatè correspondere possit, proponemus, quo nulla infametur natio, & omnes à notâ adeò infami vindicentur.

Cap. III.

De Tempore, quo hæc Lues in humanam irrepſit carnem.

DE tempore, quo hæc innotuit Lues authorum ſententiæ tàm variæ, & diſcrepantes ſunt, ut illi ipſi, qui illo tempore vixerunt, in hac re non convenerint, multo minùs nos, qui ab illo tempore jamjàm ferè duo ſæcula remoti ſumus, eos conciliare valebimus. Itaque eorum opiniones recenſebimus, & tranſverſo notabimus ſtylo, ut noſtram deindè ſtabilire poſſimus.

Nonnulli, & præcipuè, *Leoniceus*, Veneream Luem aëris vitio tribuunt, aſſerunt aërem hoc contraxiſſe vitium ex magnâ Tyberis, aliorumque fluminum alluvione ſub *Alexandro VI. Pontifice Romano* quæ univerſam ferè Italiam, & præcipuè Romam devaſtavit, & tota navigabilis reddita fuit. In cujus funeſti eventus memoriam, in publicâ columnâ hæc inſculpta fuêre carmina.

Tempore Alexandri ſexti, noniſque Decembris,
Intumuit Tybris bis ſenas circiter ulnas.
Inſula quæque domus facta eſt, mediusque repentè
Circumducta viis, æquabat Cymba feneſtras.

Æſtate enim ſequenti, ſordes, & illa collavies ab aquis relicta radiorum ſolarium æſtu recanduit, totumque aërem putredinalibus effluviis infecit, undè hæc dira Lues mortalibus irrepſit. Verùm illi aquarum inundationi perperàm hæc lues tribuitur, cùm potiſſimùm hoc malum tantùm Romæ acciderit, & Venerea lues Neapoli primò innotuerit. Præterea aquarum inundationes potiùs peſtilentes quandoque excitare ſolent morbos, ad breve tempus, nec per ſæcula, & ultra duraturos. Imò tales inundationes etiam ſæpiſſimè antè acciderunt, nec anteà talis Venereus excitatus fuit morbus.

Alii hunc morbum epidemicum dijudicavêre, ejuſque cauſam ab aſtris mendicârunt, inter quos fuit *Nicolaus Maſſa, & Hieronymus Fracaſtorius*; ſcribit námque uterque, quod mirum non videri debet novos, inſolenteſque morbos certis apparere temporibus, idque variorum morborum hiſtoriis probat, & præcipuè de ſudore Anglico. Credidit hujus morbi noviter exorti cauſam ex malâ planetarum configuratione, maleficiſque cœlorum influxibus inductam fuiſſe; refert nàmque eam in Saturni, Martis, & Jovis conjunctionem, quæ tali accidit tempore, undè cecinit:

Intremuit, tactuſque novis defluxibus æther.
Paulatim aërei tractus, & inania lata
Accepêre Luem, vacuaſque inſuetus in auras
Marcor iit, cœlumque tulit contagia in omne.

Sed Maſſam, & Fracaſtorium aſtra deceperunt, nàm eorum effectus æquè ſunt benigni, & nil maligni ab ipſis per ſe dependet, ſed per accidens tamen fieri poteſt, hoc, vel illo

illo modo aërem, aquam, terram, & humana alterando corpora, cùm rerum naturalium generationis, & corruptionis sint excitatores, ut indè mali producantur effectus; quomodò verò hunc in specie, & non alium morbum producere potuerint, non explicant hi authores.

Crediderunt alii hunc morbum non epidemicum, sed sporadicum i. sparsum, ejusque originem Valentiæ, in Hispaniâ Terraconensi habuisse, eo námque loci Gallus quidam elephantiasi laborans, integram à nobili, & pulcherrimo scorto quinquaginta aureis emerit noctem, illudque ità infecerit, ut hanc diram genuerit luem, ut indè factum fuerit, ut omnes alii, qui cum eodem rem habuerint, coinquinarentur, & hinc brevi tempore infectio plurimis communis facta fuerit. Quasi nulla anteà mulier elephantiaco commista fuisset. Verùm differt elephantiasis à luis Venereæ ideâ, ac proindè elephantiacus hanc luem excitare nequivit.

Multi hanc pestem ex Indiâ Occidentali, ubi popolatiter grassatur, ab Hispanis in Gallorum exercitum ad Neapolim delatam fuisse autumant; Referunt namque historici: Christophorus Columbus ex novo invento Orbe rediens, plurimos reduxit milites, qui non minùs auro, quàm hac peste gravati, hanc appellentes urbem à Gallis obsessam, cùm ferè, biennium in navigatione consumpsissent, ubi primùm nostram civitatem occupârunt, nulli temperantiæ, & continentiæ generi pepercerunt, ac præcipuè cum scortis avidissimè luxuriantes furibundæ libidinis œstro plus justo perciti, hujus mali generationi ansam dederunt. Dùm Galli obsidione magis, magisque hanc premerent urbem, ob annonæ caritatem ejecta scorta avidè exceperunt Galli ignorantes hostiles dolos, & Hispanorum versutias, cum illis effrenatè coëuntes se infecerunt, & insueta illuxit lues, nec nostro priùs cognita cœlo. Undè inquiunt Hispanos hanc pestem non tantùm in hanc nostram urbem, verùm in Italiam, & totum in orbem invexisse. Verùm errant historici hanc Luem in quibusdam Indiæ regionibus epidemicam esse contendentes; nàm alius à Lue Venereâ morbus est, qui an sit aëris, vel aquarum, vel victûs vitio, nondùm ab ipsis explicatus fuit.

Aliam hujus morbi originem adducit *Andreas Cæsalpinus* traditam à quodam milite Aretino, qui eo in bello militavit: Referebat is, oppidum in monte Vesuvio, quod dicitur *Summa*, ubi generosi copia vini est quod, Lachryma appellatur, clàm noctù ab Hispanis derelictum, obsidentibus Gallis, sed vino infecto, admisto sanguine, quem ex iis extraxerant, qui in Nosocomio Sancti Lazari laborabant. Ingressos enim Gallos, cùm se eo vino explevissent, cœpisse laborare morbis, & symptomatibus elephantiasim referentibus. Verùm si verum hoc esset, elephantiasis potiùs, quàm Venerea Lues hoc stratagemate excitata fuisset.

Leonhardus Fioravanti empyricus de hujus morbi origine aliam pecu-

liarem habet ſententiam, quam apud nullum alium ſcriptorem legimus: Narrat ſe rerum cauſas indagandi avidum aliquandò Neapoli fuiſſe, cùmque variis diſcendi gratiâ converſationem iniiſſe, inter quos ſenex quidam nomine *Paſchalis Gibilotto Neapolitanus* annorum 98. ſibi retulerit, tempore, quo *Johannes, filius Renati Ducis Andegavenſis*, bellum gereret in *Alphonſum, Neapolitanum Regem*, circa annum 1456. ſe ſæpiùs à ſuo patre audiviſſe, qui fuerat ejuſmodi mercator in Regis Alphonſi exercitu, quòd cùm magna tùm inter exercitus annonæ caritas, & præcipuè carnium extitiſſet, utriuſque exercitùs mercatores noctù clàm cæſorum militum cadavera in fruſta concidiſſent, & varia edulia ex eis parata militibus vendidiſſent, qui avidè ea inſcii aſſata, cocta in artocreatibus ſatis longo tempore comediſſent, antequàm nullus id ſcelus reſciverit; tandèm hæc lues in toto Gallorum exercitu vagari cœpit, adeò ut vix unus inventus ſit inter omnes, qui puſtulis, bubonibus, doloribus, capillorumvè defluvio non laborârit. Quibus auditis, Fioravanti ut certior hac de re redderetur, per expetimentum certiorari voluit, an humanæ carnis comeſtio hunc morbum in ſpecie producere poſſet. Domi ſuæ ſuem alere cæpit, omnique ejus pabulo axungiæ porcinæ aliquid immiſcuit, atque intra paucos dies ſui pili, ſeu ſetæ deciderunt, & undique puſtulæ, tumores, ſeu bubones protubuerunt. Hoc non contentus experimento, etiam in cane periculum fecit, clauſo in peculiari conclavi, ac nihil eſcæ ipſi dando præter caninam carnem per duos menſes, & idem in eo deprehendit, qui dolorum, & puſtularum plenus, piloſque amiſerit, & die, ac nocte dolorem ſuum hominis ægroti inſtar miſero ululatu teſtatus fuerit. His duobus experimentis tertium addidit, idemque in Bubone ave tentavit, eundemque notavit effectum. Ex quibus experimentis concludit unumquodque animal propriæ ſpeciei carnibus nutritum hunc morbum, qui hodiè Gallicus appellatur, incurrere. Atque hanc ipſam cauſam eſſe putat, quòd in Indiâ morbus hic ſit epidemicus, utpotè in qua Antropophagi carnibus veſcantur humanis.

Miramur ſanè tantùm Empiricum, ideſt bonum tonſorem, his experimentis luis Venereæ cauſam indagaſſe, & tot Scriptores Italos, Gallos, & Hiſpanos de hujus mali tali causâ mentionem non feciſſe. Nec Neapolitani ſenis relatio fidem façit, nec tempori quadrat propter falſam annorum computationem, nàm Lues hæc non innotuit Anno 1456. quo tempore *Johannes, Renati Ducis Andegavenſis* filius, contra *Alphonſum, Neapolitanorum Regem* bellum geſſit, ſed illuxit circa annum 1494. in bello, quod *Carolus VIII. Galliarum Rex* cum *Alphonſo, Neapolitanorum Rege* geſſit. Præterea demus verum eſſe, quod falſum nos experientia docuit, animal ſuæ ſpeciei carnibus nutritum, puſtulis, & doloribus affici, ac pilorum caſu corripi, adhuc ſub judice lis eſſet, an morbus iſte eſſet ipſiſſima Venerea

Lues,

Lues, & talis, qui per contagium, & præcipuè per Venerem in alios transplantari possit. Insuper rationem reddere deberet, cur animal ejusdem speciei carnibus nutritum, pustulas, dolores, & pilorum casum patiatur, alterius verò speciei non? Fabulosum judicamus Antropophagos, quia humanis vescuntur carnibus, hoc corripi morbo, cùm multi inscii nostris in regionibus ad longum tempus humanis pasti fuerint carnibus, nec hoc correpti fuerint morbo. Pustulas, dolores, & depilationes endemicum esse malum aliquibus Indiæ populis, non humanarum carnium comestione, sed aëris, aquæ, victûsvè vitio verti certum est.

Aurelius Minadoüs credidit hanc luem ex impurissimarum mulierum fœdissimis uteris irrupisse. Hanc luem illuxisse putavit, cùm fœminæ impurissimæ redditæ sunt, quandò variam seminum commistionem recipere cœperunt: Inquit enim sicut unum semen uni utero tantùm familiare, ac sanum est, & fœcunditatem promovet, ità seminum multitudo, & varietas uterum infœcundum, & infectum reddit, ut ex optimâ substantiâ prava, imò pessima corruptrela fiat venefica, & explicatu difficilis, undè contagiosa generatur lues.

Sed falsum est ex nimiâ Venere semen putrescere, nàm citra contagium hæc lues genita fuisset, cùm assiduus, immoderatusque Veneris usus ab orbe infantulo fuerit, & præcipuè post feracem illam benedictionem: *Crescite, multiplicamini, replete terram*; & per annorum decursus nunquàm interruptus fuit, cùm ad speciei humanæ conservationem spectet; ideoque.

Per victum, & coitum pugnant animalia quæque.

Libido nunquam satiatur, & extincta reaccenditur, usu crescit, in cæteris satietas, in coitu nulla, & præsertim in mulieribus effervescẽs prurigine vulvæ per libidinem inflatæ, perpetuò excandescit, undè jure *Juvenalis Satyr.* 6. inquit:

Et lassata viris nondùm satiata recessit.

Igitur experientiâ constat, ex quavis immodicâ Venere, & multorum putrescentiâ seminum nunquàm genitam fuisse hanc luem citra contagium. Nec hujus observationis mentionem aliqui fecerunt authores, quod utique non omisissent, si aliquam hujus rei notitiam habere potuissent. Præterea falsam quoque existimamus variam seminum commistionem in utero, ac proindè corruptionem venenficam fieri. Credimus Minadoüm parùm versatum fuisse in Veneris palæstrâ; nàm mulieres meritoriæ post coitum semen non retinent, sed indè sponte labitur, cùm lubricam, & sine rugis hanc habeant partem. Si quandóque illud retineri accidat, vel post aliquod tempus rejiciunt, vel si non, concipiunt, & uteri os ità clauditur, ut specilli aciem non admittat, vel ità statim se comprimunt, ut illud rejiciant. Undè in coitu duplicem Veneris voluptatem sentiunt mulieres, unam in seminis virilis ejaculatione, alteram in ejus expressione; ideóque harum mulierum uterus non fit diversorum seminum collu-

viarium. Insuper semen utplurimùm intrà uteri vaginam ejaculatur, undè sponte labitur, & mulieres à coitu statim indusio, vel petiâ ad id paratâ pudenda abstergunt.

Univocus est Historicorum, & Medicorum consensus in assignando hujus Luis originis tempore, ajunt enim anno 1494. *Carolo VIII. Galliarum Rege, cum Alphonso Rege* bellum gerente, numerosissimo exercitu Neapolim obsidente, primùm hæc Lues in Gallorum castris innotescere cœpit. Cùm ob annonæ caritatem Neapolitani inutilem propellerent multitudinem, milites Galli scorta exceperunt, & quia hos non pudet etiam turpissima scorta palam futuire eorum pulchritudine allecti magno libidinis œstro insatiabiliter fornicari cœperunt. Undè totum inquinârunt exercitum, & vix unus inventus fuit, qui cariebus, pustulis, ulceribus, gonorrhœâ, bubonibus, doloribusvè non laborârit. Tunc primùm tàm virorum, quàm mulierum partes generationi dicatas hac lue laborare fuit observatum, undè *Fracastorius* eruditè cecinit:

Qui casus rerum varii, quæ semina morbum
Insuetum, nec longa ulli per sæcula visum
Attulerint: nostrâ qui tempestate per omnem
Europam, partimque Asiæ, Lybiæque per urbes
Sæviit: in Latium verò per tristia bella
Gallorum irrupit, nomenque-àgente recepit.

Verùm, an obsidentes Galli, an obsessi Neapolitani, & Hispani tantum nefas primi in humano patrârint genere, vel passi fuerint, est in tenebris, ac ut suprà dictum est, ex incertitudine originis una gens alterum luis increpabat exercitum, atque gentis cognomentum addebat, Gallicum tamen frequentiùs fuit appellatum, ex eo quia Gallorum occasione Lues irrepsit.

Cap. IV.

An Veteres Medici ante annum 1494 de hac Lue aliquid tradiderint, vel eam cognoverint?

Nil inter homines tàm vetus agitatum, quod aliquandò novum non fuerit; undè ridiculi sanè sunt ii, qui veluti Medusę spectrum attoniti novitatem exhorrent: actum jàm esset de rebus humanis, si quod semel novum & insolitum fuerit, in humani generis usum admissum non fuisset, viverent nunc homines pecudum more, aliorumq; brutorum, quæ cùm artium facultate inventivâ careant, hactenùs ab eorum origine herbis, glandibusque vescuntur sub aperto Jove degunt: nulla apud ipsa futurorum prævention, nulla præteritorum memoria. D. O. M. non omnia primo homini manifestavit, vel saltim quicquid ille callebat, amisit; reservavit ipsemet Deus determinatis temporibus passim ea propalare, quæ nunquàm priùs innotuerant: sic suum fuit creationi tempus, suum transgressioni, suum universali dilu-

diluvio, ſuum incarnationi, ſuum denique redemptioni tempus, & licèt potuerat, non hæc omnia ſimul diſpoſuit.

Quis negabit novam olim non fuiſſe Hippocratis doctrinam? Quis recentiorem illam Galeni? Attamen ſi dùm nova iis authoribus eam profitentibus vivis inter homines emerſit, non fuiſſet recepta, nunc dictorum authorum doctrina vetus, & antiqua dici minimè poſſet, ac promittimus, quod quæ à nobis nunc nova, & inſueta medicorum vulgo odioſa traduntur, poſt tria, quatuor, aut decem ſæcula, non ſecùs ac Hippocratis, & Galeni placita pro antiquis, veruſtiſque habebuntur. Tàm itáque eſt in hoc inferiori Orbe novitatis neceſſitas, ut ipſamet natura multoties exorbitet, monſtra, prodigia, reſque producat inſolitas, ac ſi tribuli, & ſpinæ ex ingluviis, aliiſque luxibus in humanâ naturâ novi pullulant pro inexpertis hactenùs cauſis morborum, pigra non eſt novis patefaciendis remediis, quibus novis ſuccurratur languoribus. Ut nunc ad noſtrum redeamus propoſitum, certum eſt non omnes morbos, quorum hactenùs plenam habemus notitiam, ſimul in humanam irrepſiſſe carnem, ſed paſſim nunc unus, nunc alter pro vivendi hominum modo emerſit, Antiquitùs ſimplices erant morbi, & medicina paucis erat contenta medicaminibus. Priſci homines ſolidiora habebant corpora, facili cibo, nec voluptate, & arte degenerato nutriebantur, non ad appetitum excitandum, ſed auferendum, eaque opere, labore, curſu, aut verſatâ glebâ ſoli labantur, undè nec innumerâ medicorum grege opus erat, nec tot ferramentis, pyxidibuſque medicina referta erat. Nunc non mutata eſt humana natura, ſed vita à multis ferculis, quæ multos fecerunt morbos. Bone Deus una gula tantorum morborum cohortem in humanam invexit naturam! Addimus & gulæ hominum cupidines, luxus, luxurias, ocia omniumque ſenſuum illecebras paſſim per ætates, & ſæcula excedentes, quæ ità naturam laceſſunt, & ſubvertunt humanam, ut novorum, inſolitorum, inexplicabiliumque morborum ſemper fiat fœcundior ager, ac ut laceſſita natura tota jàm degener novis eſt producendis morbis proclivis, ità paſſim novis opus eſt medicis, novis medicinis, novis medicaminum præparationis modis, ut novis irruentibus morbis obviam eatur; quòd utilia crepent iis, qui antiquitati ſtrictiſſimo jure eorum aſſenſum ſacrârunt, Lues Venerea jàm cunctis ſe patefecit hominibus, & cognitis priùs remediis nullo modo cedebat, ex eo quia licèt ſymptomata, & effectus, quibus Lues hæc Venerea nobis ſe pandit, fuerint antiquis cognita, novum tamen aliquid in obſidione Neapolitanâ acquiſivêre, quod iis remediis, quibus tunc olim expugnabantur, ampliùs poſteà expugnari non poterant: fuit ſanè illud novum, quod contagium vocamus, quo Lues de corpore in corpus per contactum transfunditur.

Non deſunt medici, qui pervicaciter *Hippocrati* hoc malum innotuiſſe affirmant, & ab ipſo *lib. 3. epid.*

epid. sect. 3. accuratè descriptum fuisse, ubi ossium denudationes, capitis, & menti glabrities, carnium, & nervorum suppurationes, sacros ignes cum ulcusculis, variorum membrorum dolores, abscessus circa fauces, dentes, gingivas, & genitalium exulcerationes recenset. Sed levia proculdubio sunt prædicta, & inefficacia ad demonstrandum, quod quærimus; nàm nec quidèm *Hippocrates* citato loco Veneream Luem describere somniavit, sed tantùm pestilentialem ibi refert constitutionem, in qua relatæ affectiones sunt vagatæ, quæ majori ex parte, acutis, febribusque malignis popularæ fuêre, cùm Venerea Lues ex propriâ vi febrem non afferat. Prætereà *Galeni* testimonio constitutio illa epidemica, & popularis fuit, qualis profectò non est Venerea Lues. Adde, quòd curationes longè inter se diversæ idem declarant. Insuper morbi epidemici non semper durant, sed tandèm finiuntur, hæc verò lues nunquàm ut malum epidemicum vagatur, & ex quo incepit ad hoc usque tempus durat, & durabit.

Non defuerunt alii, qui luem hanc elephantiasim esse dixerunt, ex eo quia Venereâ lue apparente, cessavit elephantiasis, undè *Gabriel Fallopius* refert, quòd tunc temporis elephantiacorum nosocomia vacua reddita sunt, & Gallorum contrà innumeris repleta ægris. Idem inquiunt in utroque affectu est inficiendi modus, si quis c. ex. in lecto sudet cum infectis, si os ori conjunxerit, si cum infectâ coïerit. In utroque affectu pili, & capilli decidunt, pustulis, squamis, & ulcusculis defœdatur cutis, quare eadem utriusque affectûs erit natura, etsi voces, & nomina sint diversa. In æquivoco volutantur, qui cum elephantiasi luem confundunt Veneream; nàm illa affectus cutaneus est, ac tota cutis redditur crassa, dura, ostrecosa, ejusque sanum nil remanet, labia intumescunt, & crassiora fiunt, sub linguâ tubercula, & glandulæ sub auribus innascuntur, & tota transformatur facies; hæc verò totius corporis est affectio, nec solam cutem, sed partes liquidas, carnes, cartilagines, nervos, & contaminat ossa: non semper, vel infrequenter fœdatur cutis, sed intimæ imperuntur partes, bubones in inguinibus protuberant, partes generationi dicatæ exulcerantur, & pustulæ, quæ in cute nascuntur, nunc plures, nunc pauciores, nunc majores, nunc minores existunt, & nunquàm totam obsident cutem, sed semper aliquid sani inter ipsas mediat, & minùs sæpè visuntur in facie. Elephantiaci perpetuò inficiunt, & proles gignunt elephantiacas sanandi spe destitutas; Gallici autem non semper filios generant infectos, & non ægrè restituuntur. Ad rationes in oppositum facilis est responsio, & ad primam: Verum quidèm est in Italiâ, ubi Venerea Lues est frequentissima, & copiosissima, rarò elephantiasim vexare; non tamen aliis in locis, & præcipuè in Galliâ, ubi innumera ferè sunt pro elephantiacis Nosocomia, adeò ut nullus fit ferè pagus, in quo non sit hoc nosocomium, & tamen aliâ ex parte innu-

innumera etiam Lue Venereà pollutorum multitudo. Ad ſecundam, idem inficiendi modus naturæ identitatem non arguit; non enim quia phthiſis contagioſa eſt, ut lepra, inferre licet ejuſdem fore naturæ. In pilorum defluvio diverſitatem in utriſque cognoſcimus, nàm in hac lue decidunt quidèm pili, capitiſque capilli, non autem axillarum, & pubis; elephantiaci autem omnibus ſpoliantur, imò à pube, & axillis incipit caſus.

Cœterùm ficos, ſordida ulcera, & puſtulas antiquitùs homines fœdaſſe præter *Celſi* teſtimonium apud *Martialem* non pauca legimus, & præcipuè *lib. 7. Epigrammatum, epigrammate* 70. hæc habet carmina:

Ficoſa eſt uxor: ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficoſa eſt: & gener: atque ſocer.
Nec dispenſator: nec villicus ulcere turpi:
Nec rigidus foſſor: ſed nec arator eget.
Cùm ſint ficoſi pariter juveneſque, ſeneſque,
Res mira eſt: ficos non habet unus ager.

Et Juvenalis Satyrarum lib. 2. carm. 8.

Quis enim non vicus abundat.
Triſtibus obſcœnis? Caſtigas turpia quùm ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa Cinœdos.
Hiſpida membra quidèm, & dura per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum, ſed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

De hoc quoque morbo ſcripſit *Gal. 5. de compoſ. med. per loca cap. 4.* Expreſsè quoque apud eundem bubones in inguinibus deſcriptos legimus 6. *de ſimpl. med. facult. & 2. de ſympt. cauſis cap. 2. & 6. de loc. aff. cap. 6.* De gonorrhœâ prolixè diſputat, ut non præterea nus ea, quæ in *lib.* habet *de tumoribus p. n. & 11. de ſimpl. facult.* ubi de Uvis, & 9. *de compoſ. med. per loca cap.* 8. quibus in locis, diverſis ſub capitibus quamplures ulcerum, puſtularum, ac tumorum ſpecies proponit, quas paſſim nunc in Lue Venereâ affectis præcipuè quàm in cœteris hominibus ab hac Lue immunibus, obſervamus.

Avicennas quoque, reliquorumque Arabum cohors multas tumorum, ulcerum, ac puſtularum ſpecies deſcribit, quæ graſſantis nunc Luis Venereæ affectibus adæquatè reſpondent: at ut ſuprà notavimus, non defuêre, qui Arabum Sahafatum, mentagram, & pudendagram hanc Luem, quam nunc Veneream vocamus, eſſe crediderunt.

Verùm nos, cùm accuratè antiquorum libros ad hanc rem percipiendam evolverimus, certi ſumus apud veteres inter morbos acutos peſtem tantùm per contactum non ſolùm, ſed etiam per fomitem ex contaminatis corporibus in non contaminata irrepſiſſe; in chronicis verò de ſcabie, & leprâ idem quoque eveniſſe tradunt: reliquos deindè morbos omnes per contactum ſana corpora contaminandi hac prærogativâ omnes expertes fuiſſe legimus. Contrà obſervamus Luem, de qua nunc agimus, Venerea n

nil novi ſecùm habere præter ſui in ſana corpora per contactum propagationem; affectus verò, & ſymptomata, quibus ſe pandit, in veterum ſunt authorum obſervationibus diffusè deſcripta, nec hactenùs in duorum millium Lue infectorum numero, quos obſervavimus, ſymptomata vidiſſe accidit, quæ apud *Celſum*, *Galenum*, & *Avicennam* notata non invenerimus. Undè concludimus Luem hanc Veneream Anno 1494. dùm Galli Neapolim obſidebant, antiquis morbis fermentale tantùm addidiſſe virus, quod per contagium ægri corporis cum ſano, morbus, qui anteà non propagabatur, deindè propagare tur, non ſecùs ac ſcabies, & lepra antiquis quoque contagioſæ fuêre.

Cap. V.

Ratio diffuſionis Luis Venereæ per Europæ, Aphricæ, & Aſiæ Provincias.

VEnerea hæc Lues non ſolùm Gallos, Hiſpanos, ac Neapolitanos, in quibus ſui apparuêre primordia, afflixit, ſed annorum lapſu extra Europam in Lybiam, & Aſiam transfretavit, ut innumeræ teſtantur hiſtoriæ, quod multam afferre debet admirationem, nàm cùm inter has mundi partes ob frequentatam noſtris temporibus navigationem perenne ſit hominum commercium, totaque, ut prædiximus, conſiſtit hujus Luis eſſentia in acquiſito contagio: quoties Europæi Lue contaminati in Lybiam, & Aſiam navigârunt, & cum mulieribus Lybicis, Aſiaticiſque iniêre commercium, hujus Luis Seminarium jàm in dictas provincias transplantârunt, quod deindè per individua ſerpens, vulgaris morbus devenit, ut in Europæ magnis urbibus experimur; atque hoc eodem modo ubivis gentium hæc Lues hactenùs ſuum non diffundit virus, diffundere illud poteſt, cùm ſufficiat polluti hominis cum ſanâ contactus, ut Luis Venereæ fiat transplantatio.

Agitati hîc curioſitatis gratiâ dubium poſſet, An bruta animantia huic Luis Venereæ contagio ſint obnoxia, cùm experientia nos doceat hominum peſtem, peſtem non eſſe brutorum, ſicut contrà brutorum animantium peſtis, licèt homines cum his commercium habeant, in eos non ſerpit, neque in ſanitate, neque in vitâ læduntur; quapropter requiritur quędam mumialis ejuſdem ſpeciei diſpoſitio in vivente, adhoc ut fiat peſtilentis auræ transfuſio, & impreſſio: homo itàque peſte correptus, ſi equum aſcendat nudum, & ſimul immediatum habeant contactum, equi pili contagium ſuſcipiunt, alteri homini communicabile, ſi illius fiat approximatio, ſed equus nihil ab impreſſo contagio patietur, ex eo quia humanâ caret mumia humani contagii ſuſceptiva. Idem eveniet, ſi in ſpecie equina ſit peſtis, nàm licèt homines cum equis contaminatis commercium habeant, nil tamén in ſalute læduntur.

Contrarium tamen de Lue Venerea nos docuit caſus, enim verò mere-

mere ricem aliquandò obſervavimus Lue Venereâ undique putreſcentem, & ſordidis ulceribus fœdam, quæ catulam habebat familiarem, hanc lingendis ſibi ulceribus aſſuefecerat, quæ poſt aliquod tempus carcinomate in ore corrupta, toraque ſcabioſa, & in generationis loco exulcerata, tabefacta periit. Differt ſanè peſtis ſimplex à peſte Venereâ, illa enim vitam immediatè adoritur, illamque extinguit; hæc immediatè nutrimentum corrumpit, propterea illa acuta eſt, hæc chronica, illa ſpeciei mumiam requirit, hæc minimè quidèm.

CAP. VI.

De Venereæ Luis Duratione prolatum à Scriptoribus Iudicium.

Im ſuprà, quæ ad Luis Venereæ hiſtoricam narrationem attinet, diffusè tradidimus, ſupereſt, ut quid de eâ ſcriptores prædixerint, ſubjungamus.

Hieronymus Fracaſtorius aſſeruit hanc peſtem propriâ ſponte aliquandò finem habituram, ac ut enormentico irrepſit modo, ità certâ adveniente planetarum revolutione, eam à lædendo deſiſtere, exiſtimavitque eam ſuo tempore ſeneſcere, & paulò poſt planè interituram, ac longa poſt ſæcula, eâdem planetarum revertente conjunctione, reverſuram, undè ſic cecinit.

Namque iterùm, cùm fata dabunt, labentibus annis,
Tempus erit, cùm nocte atrâ ſopita jacebit
Interitu data: mox iterùm poſt ſæcula longa
Illa eadem exſurget, cœlumque, auraſque reviſet,
Atque iterùm ventura illam mirabitur ætas.

Hujus Luis cauſam *Fracaſtorius* è cœlo evocavit, cœleſtemque ei tradidit originem, tanquàm è matre Venere natam, & à Sideribus expoſitam mendicavit, quorum conjunctiones perennes non ſunt, ſed labente tempore mutantur; ideóque morbum eſſe credidit epidemicum, quem interiturum ſecùm trutinavit, quia tempore, quo primùm hæc graſſari cœpit Lues, ſtatim à coitu puſtulæ ex nigro vireſcebant, ulcera ſordida innumera, & excedentia uſque ad oſſa, ac ſanies ab his emanans, ità pravum ſpirabat odorem, ut cujus nares attigiſſet, is mox infici crederetur, & ipſo magis aſpectu, quàm dolore ægros torquebant. Gonorrhœæ fœtidæ, in mingendo ob acrimoniam luctuoſi ejulatus, in erigendo atrociſſimi ſentiebantur dolores. Bubones ante ſuppurationem ſæviſſimis noctis torturis, & aliis hujus luis inficiebant ſymptomatibus, quæ nullis medelis, nullâ arte tolli, aut ſaltim ſedari poterant. Imò adeò truculentior hęc graſſabatur Lues, ut omnes ægrorum aſpectum fugerent, contactu verò ſic abſtinerent, ut morbi prætereà nullius. Tunc ſuo tempore mitiùs ſe gerere accipiebat, quia puſtularum, ulcerumque fœditas cicurata, gonorrhœæ, bubones, gummata, dolores &c. amicitiùs ſe gerere intuebatur; perperàm credidit luem ſenectutem attigiſſe,

gisse, postmodò interituram. Verùm planetarum conjunctiones, eorumque rotationes Fracastorium luserunt, is non optimè astrologiâ callebat, credimus multoties hanc luem in humanam irrepsisse carnem, si ex planetarum conjunctione accidisset. Nec luem senescere, nec experientiâ cessare videmus, imò quò senior, eò evadit fortior, & licèt pustularum, ulcerumque fœditas tolerabilior evaserit, dolorum tamen cruciatus, gummata &c. immaniùs torquent. Ea est hujus Luis conditio, ut non statim perimat, estò in primâ origine violentiùs irrepserit, non per hoc ultimam habebit periodum, ea enim, quæ præter naturam sunt, ac vi fiunt, perpetuis carent causis: Verùm est nil præter naturam, & violentum durabile, & ex se perpetuum esse, si tamen causa perpetua sit, ipsum perpetuum erit. Potest pestis quandóque extingui, ut de facto extinguitur, si eadem, quæ in peste præcavendâ, & curandâ adhiberetur sedulitas; modò quia semper dantur homines, qui hac laborant lue, alioque inficere possunt, alii verò ab eorum consortio non se abstinent, etiam hæc tamdiù durabit Lues, quandò istæ conversationes cum infectis, vagæ libidines, & coitus durabunt, & tamdiù eam propagaturam, & duraturam judicamus. Prætereà experientiâ comprobatum est, quòd quoties morbus in humanâ pullulavit carne per contactum diffusibilis, chronicus, non autem acutus, nunquàm ampliùs cessavit, sed diffuso undequaque semine, semper messem multiplicavit: Lues ergò Venerea cùm jàm in cunctis orbis terrarum provinciis suum transplantavit semen, atque per sæcula semper ulteriùs serpet, eam in humanâ specie ad supremam usque periodum duraturam cognoscimus.

Eustachius Rudius sibi persuasit posse Medicorum ope, & artis auxiliis extingui, inquit enim: *Si unus esset mundi Princeps, aut una multorum adversus hunc morbum conspiratio, medicorum ope planè extirpari posset. Si nimirùm ii, qui hac premuntur lue, cuncti medicis curandi consignarentur, & interim ab aliorum consortio sequestrarentur, ac illud idem cum hac lue infectis perageretur, quod cum infectis peste, vel leprosis fieri assolet, spes utique esset hanc luem extirpari posse; & eò magis, quia Venerea Lues, non ut pestis ad distans, est contagiosa, sed per concubitum propagatur.*

Optimum profectò pro Lue Veneréâ extinguendâ remedium excogitavit Rudius, sed inutile, quia facilius est dictu, quàm factu. Est remediū quod cōtra felem excogitarunt mures, de suspendendo nempè in ejus collo tintinnabulo. Si unus esset mundi Princeps, & præcipuè si ipse fuisset, totâ suâ solertia in id incubuisset, & tanto consuluisset malo, sed plures sunt orbis terrarum Principes, nec omnes eodem vivunt voto.

DE

DE VENEREÆ LVIS ESSENTIA,

LIBER II.

AD Luis Venereæ essentiam percipiendam operæ pretium fuit, quæ historica sunt, priùs de hac Luë præmittere; multùm enim ad essentiæ cognitionem juvat quemque esse conscium hujus Luis originis, diffusionis, lædendi modi, symptomatum, accidentium, aliarumque circumstantiarum eam comitantiam: Verùm quæ sequuntur, quia altioris sunt indaginis, attentissimum unumquemque exhortamur, etenim pollicemur, quòd si quę ad Venereæ Luis essentiæ intelligentiam trademus, intellexerit, verissimam omnium morborum theoriam percipiet, à qua curationis indicatione desumptâ, nunquàm curandi morbos certitudine frustabitur. Quapropter veteres cùm humores, & intemperies pro morborum caussis tantùm agnoverint, sintque humores occasiones tantùm, quibus animal infirmatur, caussâ pro efficienti occasionali desumptâ, morbi quidditatem non intellexêre, quam omni conatu sugerere aggrediemur.

CAP. I.

Opinionum de Luis Venereæ essentia Examen.

HUcusque secundum Scriptorum libidines multæ, ac diversæ fuêre circa Luis Venereæ essentiam Sententiæ; alii enim illam dixêre caussam, non morbum, alii spirituum alterationem, aliqui venenum, quidam læsionem proprietatis temperamenti; alii excrementum; nonnulli symptoma nominârunt, qui verò morbum illam esse asseverârunt; alii arthritidem, psoram, elephantiasim, variolas, morbum epidemicum, continui solutionem, intemperiem calidam, & siccam; nonnulli calidam, & humidam; alii frigidam, & siccam; quidam morbum à totâ substantiâ, & qualitate occultâ; multi omnium morborum congeriem; tandèm *Minadoüs*, nec causam, nec morbum, nec Symptoma illam esse dixit.

Ex tot opinamentis, quàm intricatum sit negotium hujus Luis essentiam assequi, quisque colligere potest; de tot námque Authoribus, qui de hoc scripsêre morbo, vix pauci inter se conveniunt, quin potiùs phantasiæ ductu per vanas conjecturas peculiarem habent sententiam: sed omnes eodem amiciuntur pilo, eodemque inficiuntur cœno; cùm ex caudâ vulpem, & ex ungue leonem cognoscere profiteantur. Horum rationes in examen adducere jocigratiâ juvat, licèt non conducat, utpotè animis rusticanæ, cùm confusionem animis in-

inducant, & ignorantiam pariant.

Hercules Saxonia Luem hanc esse tantùm causam, non verò morbum, nec symptoma asserit, quia extra corpus humanum existere potest, in linteis nempè, vel aliis id genus vestimentis, in sudore, fæcibus, præterea semine, & sanguine jàm à corpore secretis; intra corpus humanum etiam, quia partes non viventes, morbisque subjectas inficit, & obsidet, nempè humores, & spiritus.

Iohannes Manardus esse morbum in solutâ unitate ab exustis humoribus contagio affectis pendentem scribit, probat primò, ex *Hip. lib. de loc. in homine num.* 47. ubi habetur: *Morbi quicumque ulcera sunt*, cùm Venerea Lues ex morborum numero sit, ad ulcera reducitur, quæ in solutâ unitate consistunt. Secundò, præcipua hujus Luis symptomata sunt pustulæ plurimæ universum afficientes corpus, necnon ulcuscula, quæ statim à Lue contractâ pudenda afficiunt: Sicuti etiam faucium, columellæ, narium erosio, & casus. Tertiò, dolores nimiùm atroces, qui infectos torquent ægrotos, quamvis non sint ulcera jàm facta, saltim sunt dispositiones ad ipsa, cùm in doloribus continuum solvatur solùm, licèt non fit solutum: itáque hoc mali genus ad solutam unitatem, aut unitatis solutionem reducitur, & quicquid in eo observatur, est ulcus factum, vel fiens.

Hieronymus Capivaccius, *Aurelius Minadoüs*, & alii sustinent hanc Luem non esse morbum, & primò, quia ad nullum morbi genus reduci potest; non ad intemperiem, ut pustulæ ostendunt; non ad solutam unitatem, ut docent gummata, bubones, & cætera; nec tandèm in malâ compositione, ut ulcera suadent. Secundò, morbus est constitutio p. n. primò, & per se operationes lædens: Lues verò hæc primò, & per se non lædit: itaque morbus dicendus non est. Minorem probant: ubi quis post coitum Luem contraxit, multo intercedente temporis spatio, benè valet, nullumque persentit incommodum, quousque tandèm ægrotare, & dolere incipiat. Ità multi post duos, tres, vel plures menses, & ferè omnes post aliquot dies Luis incommoda percipiunt. Imò nos quendam militem Hispanum post quadraginta annos, ex carie, quendam monachum post quadraginta quinque, ex gonorrhœâ contracta, attamen ante religionis ingressum, in gummata, & dolores incidisse observavimus. Hoc intermedio tempore nulla adest sensibilis læsio, cùm tamen adsit contracta Lues; igitur Lues non est constitutio lędens, cùm ipsa sine actuali læsione reperiatur: itáque non est morbus. Tertiò, Lues contracta quamvis lædat, non primò lædit: igitur non est morbus, cùm non quæcumque læsio sit morbus, sed illa solùm, quæ primò, & per se fit, ut à morbi causâ differat, quæ non lædit primò, sed introducto morbo: itáque estò lædat Lues, quia dùm lædit, læsionem primò non facit, morbus non erit. Assumptum probant, quia læsio facta à Lue est ulcus; bubo, gonorrhœa, caries, & similia, quæ

sunt

sunt vel verissimi morbi, aut symptomata suos sequentia morbos: ergò Lues, ut lædat, requiritur morbi introductio, cùm nunquàm lædat, nisi facto morbo: ergò ipsa non erit morbus. Quartò, Venerea Lues conservatur in subjecto non vivente: igitur non est morbus, qui est sola, & mera viventis passio, non viventi subjecto nullatenùs communicabilis. Antecedens probant primò, quia est nonnullorum asserentium sententia Luem Veneream posse communicari per sudorem fluentem à corpore infecto, & conservari in linteis similibusque subjectis nullâ gaudentibus vitâ. Quomodò ergò Lues erit morbus, si in hisce inanimatis recipi potest subjectis? Secundò, Lues insidet sanguini, & semini adhuc à seminante decisо, quapropter semine infecto non minùs inficiuntur coëuntes, quàm fœtus, Si gignitur, nascitur infectus: sed neque semen, neque sanguis vivit, præcipuè post decisionem, & ejectionem è corpore: ergò non est morbus. Quintò, Venerea Lues est quid corporeum, imò verùm corpus: ergò non potest esse verus morbus, cùm hic sit de genere qualitatum. Antecedens patet, quia aliud non est Lues, quàm vapor, seu seminarium quoddam contagiosum transiens de uno in aliud, quod omninò distat à qualitate, & accidentibus, & necessariò corporis, seu substãtiæ rationem importat; unde Lucretius canit.

Tangere enim, & tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Si ergò hujusmodi rationem habeat Lues, morbus esse non poterit. Sextò, ex multis coëuntibus cum infectâ muliere, non omnes inficiuntur, sed aliqui, alii nullâ tentantur labe, & tamen omnes eundem excipiunt vaporem, seu seminarium: ergò Lues ista non est morbus, alioquin omnes ægrotarent, quod falsum est, ut constat experimento à *Falloppio* adducto duodecim Scholarium, qui dùm rem habuerunt cum muliere infectâ, tres tantùm ex illis Venereâ Lue correpti fuêre, ex quibus liquet Luem non esse morbum.

Neque Symptoma esse potest, quia hoc est inseparabile à morbo, sicut umbra indissociabilis est à corpore.

Neque morbi causam esse, quia causa p. n. est illa, inter quam, & actionem læsam cadit medium, morbus nimirum, cum morbus sit id, quod proximè lædit actionem, cùm autem hæc morbi interuentu lædat.

Capivaccius hunc affectum non morbum, sed excrementum putavit, dùm eum definivit, quod sit excrementum p. n. toto genere potens multifariam lædere hominem genitum ex humanâ substantiâ à simili.

Alii medici, dogmata quorum sunt caloris, frigoris, siccitatis, & humiditatis, relictis suprà notatis litigiis, ad causas manifestas hanc Luem reducere, scilicet ad intemperiem calidam, & siccam, conati sunt, hujus farinæ sunt *Alexander Massaria*, *Johannes Baptista Montanus*, & cæteri, & probant primò, quia proprius characterismus, sine quo hæc Lues non eluescit, non consistit, nec viget, est exustio, ut

apertiſſimè accidentia demonſtrant ſupervenientia, quę affectionis cujus ſunt, materiam declarare valent. Ità puſtulæ univerſum ferè occupantes corpus, gingivarum eroſio, faucium ulcera, capillorum defluvium, columellæ imminutio, oſſium caries, & ſimilia, quæ Luem comitantur, atque oſtendunt, certiſſimæ faciunt exuſtionis fidem: ſed talis, tantaque exuſtio, non niſi à calore morboſo excedente dependet: ergò in calidâ intemperie repoſita eſt Lues. Secundò, hoc idem deducitur ex bubonibus ſuppuratis, qui præcipuè hunc ſequuntur morbum; eorum námque labia multùm calloſa, & nimis indurata obſervantur, maleficio ſcilicèt caloris exurentis, & callum inducentis. Confirmat tertiò eorum aſſertionem mordax, & acerrima gonorrhœa, quæ primò, & plerúmque ab hac lue induci ſolet; adeò enim mordax eſſe conſuevit, ut genitalia frequenter exulceret, & urinæ ardorem afferat, ſic diſcurrendum de aliis incõmodis à Lue inductis, quæ non niſi prævalentem conſequi calorem poſſunt. Excreta tandèm omnia in infectis hac lue ſi benè obſervantur, utpotè acria multùm, mordacia, calidam intemperiem certo certius arguunt: comitantia igitur, & ſubſequentia ſigna calidam intemperiem in hac Lue ſignificant.

Nonnulli medentes, ut *Nicolaus Maſſa*, *Rondeletius*, & cœteri, deſumpto à curatione argumento, quia Venerea Lues remediis omninò calidis, imò in calore multùm prævalentibus curatur: ſiquidèm extenuans diæta calida, & ſicca abominibus practicantibus præſcribitur ità infectis; validiora, acriora, calidiora pharmaca eiſdem adminiſtrantur; vehementiora adhibentur ſudorifica ex ſalsâ, guajaco, & ſimilibus parata; unum demùm verbo, quidquid pro hujus Luis curatione uſurpatur, calidum eſt, ut ignis naturam ſapere videatur, calidam, ſiccamque intemperiem pro hujus Luis causâ repudiârunt, cùm calidiſſimis, & ſicciſſimis curetur præſidiis; meditantes præcipuè famigeratum illud in ore Medicorum theorema, quo ſancitur curationem inſtituendam eſſe à contrariis: ſed quia in eodem volutantur luto, dixerunt hujus Luis cauſam in intemperie frigidâ, & humida conſiſtere, id probant primò eodem argumento à curatione deſumpto: Curatur calidis & ſiccis: ergò intemperies erit frigida, & humida. Secundò, gummata, diuturni dolores, rebelles fluxiones, craſſi, & cœnoſi ſanguinis generatio, & alia ſimilia, frigiditatem, & humiditatem prævalentem demonſtrant: igitur.

Judicate vos quantùm à tantâ ſententiarum multiplicitate abſit hactenùs veritas, & quæ in tanto morbo curando uſque adeò adæquata ex theoriis deſumpta fuerit indicatio, quòd ſi in cognitione Luis Venereæ, quæ tàm palam nobis alloquitur, in tantâ confuſione jactantur medentes, in quantâ ſanè erunt in aliis morbis, quorum latentior eſt fiendi, & lædendi modus, quiſque judicare poterit. Pendet quidèm tanta confuſio, ſententiarumque contrarietas ab impoſturâ, & falſitate doctrinæ temperamentorum

torum versutè à *Galeno* in rem medicam introductâ.

Alii multa hujus Luis symptomata considerantes, modò calida, modò frigida, modò exustionis signa, quæ siccitatem habent adnexam, modò humiditatis, qua interdùm copulantur,& tandèm solutam unitatem, ut à tot se tricis expedirent, Syndromen, seu congeriem omnium morborùm dixerunt, quia hæc Lues nullum denotat peculiare, & determinatum morbi genus, sed per omnia excurrit, & vagatur.

Multi, ut *Fallopius*, *Mercurialis*, *Zacutus Lusitanus*, *Fernelius*, *Sennertus*, & alii,Luis admirandos, contrariosque effectus meditantes, ac nullis primis, vel manifestis qualitatibus agere, imaginati sunt ad nullam reduci posse intemperiem, nec unitatis solutionem, nec formæ, seu structuræ lapsum; etenim cùm major morborum pars, & eorum, qui homines crudeliùs vexant, intemperiebus accomodari non possint, ut à tot se eriperent tricis, necessarium fuit illis, qui præter temperamenta sciebant nihil, ut majorem ingenii hebetudinem patefacerent, inter secundi generis causas recensere, scilicèt ad occultas qualitates recurrere, tanquàm ad sacrum ignorantiæ asylum, & ad speciosum vocabulum, quo apud imperitum vulgus ignorantiam tegere valeant, aliis verò nasutioribus ad plausibiles confugere terminos, uti sunt: Lues Venerea est morbus occultus, à totâ substantiâ, à deleteriâ facultate, à proprietate occultâ, à venenatâ aurâ, similesque, qui si rectè examinentur, eos ignorantiæ arguunt, & sciunt, quod nesciunt. Id colligunt, quia virulentæ Luis natura est arcana, & prorsùs ignoratur, nàm licèt quandóque sublata sit, & expugnata videatur, nisi tamen occulta illa qualitas expugnetur, homo inculpatam nunquàm recuperat sanitatem. Observatum enim est ex parvâ, vel carie malè curatâ, Luem Venereamm occultam per triginta, vel quadraginta annos furtivo modo in corpore delituisse, post quos in actum dolores, gummata, ulcera &c. erupisse quasi occultatum qualitatum actione. Ut etiam ex proprio, ac specifico curationis modo eruunt; putant enim remediis à totâ substantiâ agentibus expugnari, non quia calida, vel frigida sunt, sed quia modo nobis incognito, & occulto operantur. Hujusmodi credunt lignum Indicum, salsam parillam, hydrargirum &c. Lignum námque calidissimum est, frigidissimum hydrargirum, quare si hæc Lues calida, aut frigida foret, horum usu intenderetur potiùs quàm remitteretur.

Nos, ut hos vitemus scopulos, & ne in barbatorum impingamus syrtes, non ex nostrâ phantasiâ, sed à rebus, circa quas philosophamur, veritatem hauriemus; quid sit morbus in genere, & quomodo in vivente sano exoriatur, investigabimus, ut deindè ad Luis Venereę qualitatem tutius accedamus, undè fit.

Cap. II.

De Essentiâ Morbi in genere.

DUm vivens animal, quod intra se efficere à naturâ sibi datum est, efficere potest, vel si efficit, vel diminutè, vel depravatè, vel cum dolore, hoc tale vivens animal, vel in toto corpore, vel in aliquâ sui corporis parte, morbum habere dicimus. Præcedunt morbum vita, & vitæ integræ inculpatæque actiones; itáque ut, quid sit morbus, intelligamus, quid in vivente vita sit, & quid requiratur ad inculpatas actiones peragendas, priùs cognoscere necessarium erit; ab hac suppositione neque *Galenus* ipse recessit, nàm Galenus morbum non agnovit, nisi in facultatibus læsis, constituatque apud Galenum essentiam morbi facultatum læsio.

Videndum nunc est, an facultates in vivente propriam habeant substantiam, & à temperamento tantùm dependeant, ut *Galeno* placuit, an verò ipsæ à simplici quadam entitate æthereâ, & enermonticâ in spermaticis viventium partibus implantatæ exerceantur, ut *Hippocrates* priùs, deindè *Plato*, & *Aristoteles* sentiêre.

Galeni sententia, præterquam quòd Atheismum includit, & animæ substantiam, præter temperamentũ obstinatissimè negat, ut *toto titulo de substantiâ facultatum naturalium*, & *titulo*, *an animi mores corporis temperiem sequantur*, hac demonstratione de falsitate convincitur: Nemo dat, quod non habet: elementa vitam non habent: ergò vitam dare non possunt. Respondent, distinguendo minorem, vitam nõ habent elementa separata, & simplicia, concedunt; non habent vitam elementa mista, & negant. Sed iterùm contrà: mistio elementorum si vitam efficeret, ubivis fuerit elementorum mistio, ibi vita foret: sed omnia corpora Universi, in Galeni sententiâ, ex elementorum misturâ constant: ergò omnia Universi corpora vitam habent: Sed hoc est falsum: ergò &c. Præterimus, quòd jàm apud omnes sanæ mentis viros, elementorum quaternarium, eorum qualitatum mistura, & ex eâ resultantia temperamenta indifferenter pro fabulamentis habentur.

Ad firmiorem *Hippocratis* sententiam transeamus, quę vitam, spiritum impetum facientem asserit æthereæ naturæ, & hoc *Hippocratis* placitum, ultrò confirmavit *Aristoteles*, qui relictis elementis, eorum misturis, & complexionum figmentis, naturam, & vitam dixit spiritum proportione respondentem elemento stellarum; & in definitione, quam de naturâ tradidit, (idem enim est vita, ac natura in viventibus) profũdiori intellectu hanc veritatem expressit: dùm dixit: *Natura est principium motûs, & quietis in iis, in quibus inest per se, & non per accidens*, quod motûs principium nullo modo in elementis concedi potest, cùm moveantur, & non moveant, & cùm in elementis tali, & tali modo misceri, & non misceri sit merè per accidens, elementorum miscela vitam nullo modo efficere potest, quæ per se, & non per accidens in vivente,

te inest. Didicerat id fortassè *Aristoteles à Platone*, qui vitam, sive animam è corpore separabilem, non autem cum complexione corporis dissolubilem docuit.

Horum nos philosophorum sententiam libenter amplectimur, quia veram agnoscimus illam,& cum illis sustinemus vitam in viventibus esse spiritum æthereæ naturæ, simplicis, & homogeneæ, motûs principium in se habentem, in spermaticis corporis partibus stabulantem, & secundum organorum dispositiones, in iis vitam exercentem. Hic spiritus per artus diffusus corporis agitat molem, & ubique unus, & idem membrorum diversitate diversas molitur functiones, non secùs ac eadem manus cum calamo scribit, penicillo pingit, gladio ferit, habenâ equum regit; ità vitæ spiritus cùm naribus olfacit, auribus audit, palato gustat, manibus apprehendit &c. ut fusiùs diximus in nostrâ *Trutinâ Medica lib. 1. cap. 2. de Apoplexiâ.*

Itáque nobis concipienda est vita in viventibus pro entitate quadam simplici, homogeneâ, similari, undequáque corpus penetrans, partibus spermaticis, & tenuibus earum fibris inserta;quam ut percipiamus, sciendum est,quòd Vita animalium est de naturâ lucis, sive ipsa lux est, id quod intellexit Aristoteles, dùm illam dixit *Proportione respondentem elemento stellarum*, nàm elementum stellarum lux est, ac eodem modo se habet vita in corpore viventis, ac se habet lumen cereum in medio obscuri cubiculi positum,quod sui diffusione aërem cubiculi æqualiter penetrans,circumstantes parietes illuminat,ac sicut lumen candelæ in elychnii fibris subsistit: ità animalium vita in fibris spermaticis ex semin e productis subsistit; nec aliter lumen candelæ cerâ, sevo, vel oleo per fibras elychnii resoluto inducendo perseverat, ac vita animalium nutrimento ex cibis parato,& per fibras spermaticas diffuso perseverat.

Se habet ergò vita in corpore viventium ad modum Lucis, quæ in cubiculo tunc circumstantes parietes claro splendore illustrabit, cùm nullum corpus opacum inter lucẽ, & parietes interponitur, & cùm circumstans aër purus, & absque ullâ nebulâ præbet illi transitum, deniq; ut si aliquod corpus sit inter lumen, & parietes positum, illud simplex sit,& crystallinum omni prorsùs colore expers.Nàm contrà, si inter lumen, & parietem ponatur corpus opacum, intercipitur luminis continuitas, reliquitque parietem obscurum. Si verò ambiens aër purus non sit,sed nebulosus, tunc languidum, & inæqualem splendorem lumen in parietes diffundet; ac tandèm si corpus diaphanũ Luci opponatur, quod sit viridè, vel rubro colore tinctum, tunc radii per illud corpus tinctum transeuntes, colore polluti transibunt, ac in pariete colorem corporis diaphani pinget.

Exemplum Lucis ad vitam transferte viventiũ, vel imaginamini ipsã, viventium vitam lucem esse calidã,semoventem, & in corpore viventis veluti in cubiculo clausam, hæc à centro corporis in totam circumferentiam lumen,& calorem diffũdit, per humores optimè ad vitalitatem

diſpoſitos tranſmittens radios, non ſecùs ac lux candelę per ambientem aërem puriſſimum, atq; dùm ſic in vivente res eſt diſpoſita, inculpata ſalus in illo obſervabitur, omnes functiones organorum perfectiſſimæ erunt, omniaque optimè ſe habebunt, ex eo quia lumen vivens in corporis centro implantatum abſq; ullo impedimento puriſſimos ſuos radios calidos per corpus uſque in illius circumferentiam diffundit. Salus ergò in vivente ſemper morbum præcedit, tunc inculpata, & perfecta in viventibus erit cùm quicquid in corporibus informat, illam puritatem, & perfectionem habeat, quam vita exigit, adhoc ut in illud ſuum lumen, calorem, & motum impertiatur, ac tunc perfectiſſimæ, & inculpatæ totius corporis, ſingularumque ejus partium functiones erunt.

Declarandum nunc ſupereſt, ut morbus in ſano corpore accidat, ac ut à ſimilitudine Lucis in cubiculo obſcùro non diſcedamus, dicimus, quòd non aliter morbus in ſano corpore producitur ac umbra, caligo, & radiorum coloratio in illuminato cubiculo fiunt. Fingamus enim in cubiculi medio clariſſimum lumen ardere, quod purum ſit illud, circūſtans ambiens aër, & tandèm quòd nullum corpus opacum, vel diaphanum coloratum ſit poſitum inter parietes, & lumen. Certiſſimum eſt cubiculum tàm in ſuo medio, quàm in circumſtantibus parietibus æqualiter illuminari, verùm eſtò ut inter lumen, & parietem, opacum corpus ponatur, illicò in pariete pingeretur umbra corporis, quę umbra licèt occaſionaliter à corpore cauſetur, tamen & effectivè à lumine fit, nàm umbra aliud non eſt, niſi ſpatium alio ſpatio, in quo non eſt umbra minùs illuminatum. Finge etiam in cubiculo illuminato nullum adeſſe corpus ſolidum opacum, ſed quod ejus medium ſit tenebricoſo fumo turbidum, tàm caligans, debile, exileque lumen obſervabitur, & tàm in medio, quàm in parietibus, quod quidèm occaſione fumi advenit, ſed efficienter, & effectivè caligo illa à lumine naſcitur. Eſtò demùm fumum non turbare medium aërem, neque corpus opacum interponi, ſed corpus diaphanum, illudque viridi colore tinctum, obſervabitur, quòd lumen, quod trans corpus diaphanum fertur, ubi in pariete terminatur, viridem efformat umbram, quæ etiam à lumine efficienter fit, occaſionaliter verò à corpore diaphano viridi. Intereſt multùm in hac morborum phyſiologiâ, ut differentiam participantis inter cauſam occaſionalem, & cauſam efficientem cognoſcamus, quæ differentia clariſſimè innoteſcet, ſi mente percipiamus, quòd cauſa occaſionalis eſt illa, quæ indifferens eſt ad aliquem effectum producendum, & perſeverare poteſt abſque eo, quod talis effectus ſequatur, & hujuſmodi in allatâ doctrinâ ſunt corpus opacum, fumus, ſeu nebula, & corpus diaphanum tinctum, quæ umbram, caliginem, & tincturam in lumine induxerunt, nàm ſi lumen à cubiculo auferatur, licèt ibi dicta corpora remaneant, uti priùs erant, umbram, caliginem, & tincturam tamen non inducent: cauſa verò efficiens eſt illa, quæ

ad

ad effectum producendum non est indifferens, sed necessaria, ut est lumen, quod si à cubiculo auferatur, remanent ibi suprà notata corpora, neque umbra, neque caligo, neque coloratio producetur.

Exemplum nunc lucis ad viventium vitam transferamus, quam in corpore sanitatem producere diximus, quoties summam humorum puritatem, per quos transit, ut corpus vivificet, invenit, inculpata sanitas adest; & quoties in iis nil degeneratum, vel corruptum reperit, sed caliginosi sunt humores, vel in iis aliquid corruptum, vel degeneratum adsit, statim morbus in promptu est; ac ut nil ab allato lucis exemplo discedamus: finge tibi humoris particulam jàm corruptam esse respectu vitæ, veluti corpus opacum respectu lucis, at quoties id accidit, producitur in illo membro ob interpositionem humoris corrupti, per quem vita penetrare non potest, ac tunc morbi eveniunt, qui apud Galenum solutæ unitatis nomen meruêre. Si verò impuritas sit aliqua humoribus commista, illosq; turbidos reddat, tunc lumen vitale per illos transiens caliginosum reddit, depravatasque operationes tunc in membris exerceri necesse est, producitque illos morbos, quos *Galenus*, & Galenistæ ad intemperies reducunt. Demùm, si humores degenerati fuerint, scilicèt quod ubi salsi esse deberent, facti sunt acidi, ubi fluidi, viscidi, ubi volatiles, & resolubiles, fixi, & constantes, tunc vitæ evenit, quod luci ab oppositio vitro colorato evenire prædiximus, scilicèt quod radii vitales per tales humores degeneratos transeuntes secùm ferant in membra degenerati humoris colorē, quo colore polluti puritatē, & simplicitatem vitæ exercere non possunt, sed membrorum fūctiones degeneres erūt, ut degener est vita quæ illas efficit, & hi morbi respondēt illis morbis, quos *Galenus*, & Galenistę à totâ substantiâ, deleteriâ qualitate, causâ arcanâ, & latèri procedere adstruūt. Occasiones ergò, quę ad morbos omnes producēdos vitam disponere possunt, ad tria genera reducuntur s. ad humores in corpore corruptos, vel ad aliquod aliud, quod licèt corruptū non sit, utilitate capax esse non potest, ad humores impuros, & ad humores degeneratos. Vel tamen semper est memoriæ tenendum has causas ad hæc tria genera redactas, semper occasionales existere, ut suprà notavimus, nàm illæ post mortē adhuc in cadavere perseverant, tamen morbum non producunt; ex eo quia vita cessavit, quæ umbram, caliginem sive colorem ab his causis nacta, efficiens causa morbi esset: ergò ex hac integrâ doctrinâ, quam tradidimus, hanc insinuamus cōclusionem, scilicèt quòd *Morbus in genere sit ens naturale physicū in viventibus, constans ex ipsâ vitâ, tanquàm ex materiâ, & ex umbrâ, caligine, vel colore à causis occasionalibus in vitâ productis, tanquàm ex semine, cujus deindè entis naturalis effectus sunt functionum mē brorum læsiones.* Supereset pro doctrinæ integritate hîc explicandum entia omnia naturalia physica generabilia, & corruptibilia & duabus tantùm causis, materiâ scilicèt, ex semine in universo produci; verùm de his fusiùs in nostrâ *Pyrotechniâ* egimus.

CAP.

Cap. III.

De Luis Venereæ essentiâ.

MOrbi in genere constitutâ essentiâ, ad Luem Veneream illam traducemus, ad quàm exactè intelligẽdam dicimus, quòd quicquid supra retulimus de hujus morbi origine, alii astra, alii Indias, alii imperscrutabilem causam &c. accusavêre; nos ad causam naturalem physicam, & in viventibus corporibus producibilem reducimus, quod sic demonstrandum aggredimur.

Ulcus quodlibet chronicum, quod in vivente corpore ex temporis longitudine, & ex contractâ pravitate esthiomenum, sive malignum factũ est, suam eructat saniem colore, odore, & sæpè acredine virulentâ, & aspicientibus perhorribilem, quæ sanies uti est omnium medicorum cõsensus, aliud non est, nisi ulceratæ partis nutrimentum, tàm ob continui solutionem, quàm ob exortam ibi pravitatem degeneratum, sive transmutatum in hoc aliquid acutum, & acre, quod sui contactu succedens, nutrimentum dulce, quod in ulceris locum natura transmittit, in suam materiam perẽniter transmutat, undè succedit quoq; ulceris perennitas.

Hac doctrinâ positâ, dicimus, quòd si inveniretur homo adeò sordidus, qui linguam, vel denudatum præputium in impuro aliquo ulcere esthiomeno detineret per aliquod spatium, ut halitus calidi ulceris in linguam, vel in glandem impingeret, si statim aliquo lavacro dictarum partium non fieret absterso, hic in linguâ, & glande jàm ulcus esthiomenum contraheret, verùm id non evenit, nàm talis approximatio existimatur cuilibet homini sani judicii impossibilis, atque si fortassè talis veniret contactus cum partibus corporis perfectâ cute obductis, non autem tenui epidermide, non induceretur quidèm ulcus, ex eo quia ulceris halitus ob cutis duritiem spiritum sensitivum attingere non possunt, qui deindè halituum ideis imbutus, proprium corrumperet nutrimentum ad ulceris productionem; etenim si quis digitum in saniosâ Lue Venereâ infectæ mulieris vulvâ detineret, digitus Luem non contraheret, quam illicò contraxisset, si glandem, non digitum immisisset. Confirmat id quotidiana experientia, nàm si in congressibus Lue Venereâ pollutis pustulæ, caries, ficus nunquàm in cute externâ penis pullulant, licèt illa cum contagiosâ vulvâ contactum habuerit, sed in glande, in parte internâ præputii, ac circa coronam efflorescunt, & ratio est, quia non sufficit halitum virulentum viventis carnem attingere, ut illam polluat, sed requiritur, ut spiritus sensitivus illius carnis virulentiam halitûs sentiat, quod in partibus, quas tenuissima epidermis cooperit statim accidit; in cute verò aut nunquàm, aut ex longâ applicatione.

Ex his observationibus, & experimentis deducimus id, quod sup à proposuimus s. quod ex physicis causis in vivente corpore existentibus Lues Venereâ originem duxit; enim verò si demus casum aliquam mulierem ex causâ non gallicâ ulcus malignum intra uteri vaginam contraxisse, illudque saniosum.

sum. Demus casum virum illius ulceris insciũm cum dictâ muliere coire : dicimus talem virum ulcus in parte aliquâ sub præputio contrahere, ex eo quia sanies in ulcere mulieris exaltata penetrat suâ acredine epidermidem partiũ intra præputium contentarum, ac spiritus sensitivus sub ipsâ exorbitans ob Venereæ actionis motum Labem illius saniei contrahit, quam deindè nutrimento sibi proximo imprimit, quod à suâ degenerans indole & in còrrosivum transiens, ulcus extemplò aperit. Sic contrà, si vir in præputio tali laboraret ulcere, & cum sanâ coiret muliere, mulier ulcus contraheret: nàm cùm ob concubitûs turpitudinem, neque mulier virum, neque vir mulierem intra pudenda aspiciat, alter alterius ulcus non advertit, ac propterea ab eo non exhorret.

Ex hac ratione Sacræ literæ toto *Levit. XV.* huic suspicioni consulunt, quòd tàm severè gonorrhoeâ laborantes, ad alios accedere prohibuerint, omneque quod attigerint pro immundo habendum, & si testaceum quid sit, frangendum, ligneum verò, & cœtera aquæ immergenda, mandaverint, nè aliquis ab eis inficeretur. Non negavimus tamen antiquitàs hunc morbum fornicatoriam non exercuisse turbam, sed à suis ægris semper fuit cœlatus; est enim pudibundus, & in illis locis incipit, quibus à pudore nomen est, & à mulierum sexu nec in optimâ constitutione, multo minùs adeò spuriè pustulata, & non nisi extremâ necessitate lethali medicis ostenduntur, quòd ubi tùm forsan quandòque observatus, pro alio acceptus fuit.

Hoc posito, quod dubium non admittit, dicimus, quòd in obsidione Neapolitanâ cùm è Civitatis lupanaribus meretrices expulsæ fuissent, illæque in Gallorum tentoria se recipissent, facili negotio earum plures tali ulcere in uteri vaginâ laborabant, in quibus cùm se exerceret militum incontinentia, & alternatio, quid mirum fuit, si totus exercitus in pudendis sanios a contraxerit ulcera? Quid mirum fuit, si meretrices ab exercitu in civitatem reduces Neapolitanos deindè infecerint? Et tandèm quid mirum fuit, quòd Galli in Galliam redeuntes, in illam regionem ulcerosum illum morbum transplantârint? Quod idem de Hispanis quoque Neapoli in Hispaniam revertentibus existimare possumus. Concludimus ex his itàque nostram hanc esse sententiam scil. Luem Veneream semel originem duxisse ex ulcere maligno in utero mulierum, vel intra præputium virorum ab intrinseco producto, non autem ab externo contagio.

Prætereà ex hoc modo originis Luis Venereæ deducimus id, quod à nemine in dubium veretur, id est, quod sanies, pus, halitus, sive effluvium illud ab infectà muliere refultans, quod adhærendo epidermidi, præputium sani viri inficit, omnes suæ activitatis gradus, & contaminandi energiam in pollutæ mulieris utero acquisivit; ità ut indè emanans, omnes habeat proprietates, quæ necessariæ sunt ad epidermidem viri penetrandam, ac spiritum sensitivum sub eâ latentem

attingendum , illique imprimendum id , quod ſuam ſubvertat œconomiam , ut proximum nutrimentum degener efficiat ; nàm ſi dictas proprietates in mulieris pollutæ utero non acquiſiviſſet , quicquid in viro ſano producit , producere non poſſet: exemplum eſt in ſecticis, & eſcharam producentibus, quæ niſi activitatis gradum à naturâ , vel ab arte exegerint, cutem urere, & eſcharam inducere non poſſunt.

Quomodo hos activitatis gradus acquirat ſenies illa , & quomodò ſanum alioquin nutrimentum ad ſuam convertat virulentiam, philoſophandum eſt.

Dicimus igitur , quòd pars ciborum , quæ ab illis pro noſtro nutrimento educitur , ſpiritus eſt ſalſus, & volatilis, ut fuſiùs in *Trutinâ Medicâ lib. 4. cap. 1. de Ventriculi actione* tradidimus , hic per corporis fibras, ſe inſinuans, nos recreat, & ſuſtentat, ac deindè in halitus, & efflu-via inſenſibilia per cutem reſolvitur : verùm ſi ſpiritus iſte ob expultricis defectum, vel ob ejus reſiſtentiam totus non reſolvatur , & pars illius in aliquo remaneat membro, membri calore agitatus fermenteſcit, & ex ſalſo fit acidus, ut mechanicè de ciborum actione in ventriculo probavimus : evenit illi ſpiritui nutritio id, quod vino accidit , dùm ex novâ ſui ſpiritûs motione in acerrimum mutatur acetum , quod erodit , exulcerat, ſpiritum irritat ſenſitivum , lapides, perlas , & corallia ſolvit , quæ omnia , dùm vinum erat , non efficiebat , ac ſi deindè vi caloris naturalis ulteriùs exaletur , in ſecticum , & exulcerantem tranſit liquorem : Ut de ſale nitro obſervamus, quod ſi caloris vi in retortâ cum bolo armeno agitetur , exaltatum emittit liquorem, qui ſi noſtræ carni applicetur, in illa ulcus inducit, quod non faciebat , dùm erat in formâ ſalis ; ut hoc modo quoties nutrimentum noſtrum non omninò reſolvitur ſecundum naturæ leges, & in membris remanet, fermenteſcit, aceſcit, & in erodentem, exulcerantemque abit ſaniem.

Videndum nunc, quomodo parva particula hujus degenerati nutrimenti , & in ſaniem verſi , magnam quantitatem perfecti , & ſani nutrimenti in ſui malitiam convertat, quod idem eſt , ac cauſſam cognoſcere , cur una aceti libra vini cadum in acetum convertat , & vini cadus aceti libram in vinum convertere nequeat ; & paſtæ fermentatæ uncia paulatim quantavis azimæ pondera in fermentatam convertat , & mille libræ azimæ unciam fermentatæ in azimam convertere non poſſunt , quæ exempla reſpondent interrogationi , cur in corpore viventi parva pars gangrænata , vel corrupta reliquum ſanum corporis mortificet , vel corrumpat , & reliquum corporis ſanum parvam partem gangrænatam, vel corruptam ſanitati, vel vitalitati reſtituere non poſſit. Tanquàm non arcanam inſinuant antiqui: *Quod tangitur à putrido, putridum fit.* Sed animadvertere debebant, quòd id eſt ruſticis notum , philoſophi judicij erat, quomodò id eveniebat, nàm evenire ex re ipsâ patebat.

Ut luce clarius hoc , quod valdè arca-

arcanum est in naturâ, innotescat, supponendum primò est, quòd adhoc ut inter duo corpora actio, vel motus succedat, debet inter ea intercedere symbolum, scilicèt, quòd unum alterius naturam participet, nàm aliter ex amborum contactu nulla succedet alteratio, nullusque motus; nàm si acetum cum oleo, vel melle misceatur, neque mel, neque oleum in acetum convertet, quia mel, & oleum aceti naturam non participat: verùm si acetum cum vino misceatur, quia ejusdem sunt naturæ, acetum ad sui naturam vinum convertit.

Secundò, supponendum est, quòd quoties liquor volatilis in aliud corpus se fixius ejusdem naturæ agit, liquor volatilis fixatur, & in naturam corporis, in quod agit, transit, juxta illud chymicorum: *Omne volatile agens supra fixum, fixatur.* Sic vini spiritus, si cum sale tartari misceatur, pro eâ parte, qua sal est, in sal tartari transmutatur. Sic Spiritus salis communis, vel vitrioli si cum sale communi, vel tartari misceantur, fixantur, & in fixa salia transmutantur. Idem accidit de aceto destillato, quod si corpus aliquod rodit, cum eo figitur, & in sal transmutatur.

Tertiò, supponendum est, quòd quilibet liquor salsus, volatilis, & cremabilis, dùm ex salso in acidum degenerat, fit fixus, amplius non inflammatur, & caloris actioni resistit. Clarum est hoc in vino, quod si destilletur, spiritum reddit salsum, volatilem, & accensibilem: sed si dictus spiritus in ipsomet vino acescat, ità ut vinum acetum fiat, tunc si destilletur, acetum non ampliùs spiritum salsum, volatilem, & accensibilem reddet, sed liquorem acetosum, non accensibilem, & ab actione caloris in salem fixum reducibilem.

Ex his suppositionibus deducimus, quòd ideò aceti libra mille vini libras in acetum convertit, & non contrà mille vini libræ unam aceti libram in vinum mutare possunt. quia inter vinum, & acetum intercedit symbolum ejusdem naturæ, & quia vini spiritus volatilis, & salsus tangit in aceto alium spiritum acidum, & fixum; sed ex secundâ suppositione, quoties volatile tangit fixum, fixatur, & in fixi naturam convertitur: ergò necessariò evenit, ut parva aceti quantitas quantum vini tangat, tantum in acetosam sui naturam convertat.

Exemplum hoc nunc ad rem nostram traducamus. Ut suprà notavimus, quoties nutrimentum in aliquo membro viventis non resolvitur, acescit, & ex volatili fit fixum, ità ut natura, & membri calor illud resolvere non possit, hoc nutrimento fixato in membro existente, dum sanum nutrimentum salsum, ac volatile in membrum advenit, & fixatum illud attingit, acescit illicò, & in naturam illius fixi fixatur, & hæc est fundamentalis ratio, cur parum putridi multum sani corrumpat, & multum sani parum putridi sanum reddere non possit, scilicèt quòd fixum constantius est volatili, & transmutat, & non transmutatur à volatili, cujus participat naturam. Eodem modo de Venereâ lue discurrendum est, nàm nutrimentius liquor volatilis est, & salsus, ac quoties fermentũ Venereum, quod acutũ, & acidum exaltatum est,

nutrimentum ſub epidermide gliſcens inficit, degener reddit, exaltat, & figit, proximas inquinando partes, per exaltationem, & fixionem, erodentem acquirit acorem : fermentum hoc non eſt neque admodùm fixum, neque ſummè volatile, ſed medium quid, nàm oritur ex congreſſu cum muliere infectâ, & rarò, vel nunquàm per ſimplicem communicatur contactum, ſed vel aliqua requiritur mora, vel concubitus, nec omnes cum eâdem infectâ coëuntes inficiuntur, nec eodem modo. Undè, ut his theoriis finem imponamus, ex traditis doctrinis hanc definitionem veram Luis Venereæ eſſentiam conſtituentem deducere poſſumus. *Lues Venerea eſt ens naturale phyſicum in viventium corporibus productum ex ſpiritu ſenſitivo, tanquàm ex materiâ, & ideâ corroſivæ, & corruptæ proprietatis à contractu ſaniei à contaminato membro productæ, deſumptâ tanquàm ex ſemine, quod in vivente proximum prius nutrimentum, deindè ſanguinem, tertiò partes ſpermaticas molles, tandèm cartilagines, & oſſa corrumpit.*

Liceat nobis aliquantulùm digredi, & aliqua adducere problemata, quæ ad ulteriorem hujus luis notitiam, ejuſque cauſſarum faciunt intelligentiam, &

Primum eſt, cur hæc lues hîc Neapoli, ubi primùm innotuit, ferè adeò fæva, & formidabilis fuerit, ut ferè ſemper pernicioſa, & lethalis extiterit, quàm nunc temporis adeò mitiùs, & amiciùs ſe gerat, ut nunquàm ferè ſit pernicioſa, & lethalis?

Reſpondemus primò, id accidiſſe à corporum, qui inficiebantur, diſpoſitione ; cùm enim in caſtris magna fuerit fames ob annonæ caritatem, praviſque cibis ſe impleverint milites, magnus, pravuſque in eorum corporibus fuit apparatus, in quem cùm lúes inciderit, in eo majores exercuit vires, tùm ob paſſi diſpoſitionem, tùm ob luis agentis activitatem.

Secundò; morbi novitate id accidiſſe quia initio vehemens timor, & terror omnes capiebat ; in malis nàmq; contagioſis graviùs afficiuntur, fortiter pertimeſcentes.

Tertiò, quia initio hujus luis curatio non nota fuit, undè omnes morbi contagioſi magis in eorum initiis ſunt ſæviores, quàm in declinatione. O terque, quaterque miſeri, quibus ſub horum morborum initio ægrotare contigerit, cùm ferè omnes occumbuerint, nàm medici per hominum mortes tentant experimenta, antequàm ad alexipharmacum deveniant. Nunc multò mitiùs agit lues, tùm quia, quæ inficiuntur corpora non adeò, ut tunc, pravo detinentur apparatu; tùm quia lues parvi eſtimatur, imò flocci fit; tùm etiam quia, & verior ratio eſt, adinventa eſt ejus curatio, nec ampliùs pernicioſa, & lethalis exiſtit.

Secundum eſt, cur quandoque hæc Lues illicò poſt unicum venereum congreſſum manifeſtetur ; interdùm poſt plures concubitus, & maximâ cum difficultate contrahatur ; & quandòque diutiùs lateat, ut poſt hebdomadam, menſem chymicum, & tandem etiam poſt triginta annos, ut ultra, ut refert Fernelius de abditis rerũ cauſſis ; quo tempore nullum

nullum sui exhibeat indicium?

Respondemus id partim fieri ex Lue, partim verò ex corporis constitutione. Ex parte Luis, quandò fermentum Venereum est adeò exaltatum, activius, & volatilius, ut activitate suâ, & volatilitate epidermidem penetret, & liquorem alimentitium volatilem exaltet, vel figat, ut in hujus Luis initio evenit. Multoties nos quosdam ægrè curavimus amicos, qui gonorrhœas, caries &c. contraxerunt, non ex membri virilis in uteri vaginam ingressu, sed tantùm ex penis perfrictione circa labia cunni quarundarum puellarum, quia se virgines simulabant, concepto Venereo fermento ex effluviis, quæ ex istarum colluviariis exhalabant. *Eustachius Rudius* se vidisse narrat quasdam meretrices tàm volatile, & exaltato veneno Venereo infectas, ut omnes, qui cum iis rem haberent, non solùm illicò obirent, sed gravissimis corripiebantur symptomatibus, quæ nullâ arte & præsidiis tolli, vel saltim mitigari potuerint, imò nonnulli non multò pòst suum obierint diem. Tùm ex parte Luis, quando fermentum est magis fixum, quàm volatile, & otiosè penetrat; undè diutissimè delitescit absque sanitatis læsione, non secus ac favillæ sub cineribus, & ejus semen per decennium, & ultra reconditum manet, ejusque progressus est insensilis, donec tandem penetrandi vi majori præditum fuerit, magisque subtile, & & in vetustatem abierit. Ex parte corporis, quandò est optimæ constitutionis, compactum, & densum, crassis exuberans succis, & præcipuè si ictu oculi venereum compleat actum. Hinc prostibulæ non facilè labem concipiunt, quæ membranam uteri vaginam constituentem, lævem, lubricam, & humore oblitam viscido habent ex assiduâ perfricatione, quia immissum semen eodem ferè momento labitur, cum quo simul facilìùs secedit virulenta illa materia, quæ adhæsioni sufficiens non suppetit tempus. Vel ex parte corporis, si pravis scateat succis, si molle, laxum, veluti raræ texturæ sit; si penem longum, glandem laxam, & præputium contectum, & præcipuè si diù in concubitu moretur Venereo, major induçitur fermenti agitatio, & facilius contrahitur Lues.

Tertium problema est, An vir, & mulier non infecti inficere possint?

Respondemus, quòd non ex famigerato illo axiomate: *Nemo dat, quod non habet.* Hoc tamen non obstante, dicimus cùm virum, tùm mulierem posse inficere licèt actu non infectos. Hoc facilè intelligetur, si in actualem, & radicalem distinguamus infectionem. Undè non infecti nec actualiter, nec radicaliter sine dubio inficere non possunt; actualiter infectos experientiâ notum est inficere; radicaliter infecti licèt hac non molestentur Lue, continent intra se ejus radicem per actualem Luem jàm olim susçeptam, non curatam, vel negligenter, quæ non otiosa in corpore latet, sed lentè inficit, donec tandem, superatâ resistentiâ, infectio fiat actualis. Undè accidit quandoque mulieres radicaliter infectas, & absque actuali infectione inficere, & præcipuè tunc cùm menstruas patiuntur purgationes, quia tunc periodicè natura pravorum humorum cum aliquâ Luis-

portione inquinatorum colluvies per uterum purgant, & facili negotio inficere possunt. Hinc scortatorum vulgus sanguinum contrarietati conceptam refundit labem. Contrà verò quæ nullatenùs Luem passæ fuêre, estò menstruorum tempore rem habeant cum viris, nil mali reportant isti, nisi virile membrum sanguinolentum, & veluti elixum, vel vibicibus obsignatum ad breve tempus. Accidit etiam quandoque quòd meretrices nullâ prorsùs labe infectæ rem habent cum aliquo Luc Venereâ infecto, coinquinatum in utero excipiunt semen, si postmodùm illicò alteri conjungantur viro, semen illud coinquinatum in secundo concubitu excernunt, à quo secundus scortator inficitur, & ipsæ liberantur, & sanæ permanent. Idem accidere potest in viris, & nos novimus quendam amicum, qui rem cùm habuisset cum quadam postribulâ, statim adivit quandam mulierem castam, & connubio sociatam, quam pluries incassùm ad Veneris palæstram sollicitaverat, & paucis suasam compressit, cui virulentam transfudit gonorrhœam à postribulâ contractam, & ipsæ liber extitit; & hanc nos mulierem breviter, & clàm curavimus.

Cap. IV.

De Luis Venereæ sede.

Hactenùs de Luis essentiâ, nunc de ejus sede inquiramus oportet, in qua statuendâ non una, eademque sententia est, sed ingens sententiarum cumulus, & quot in medicinâ sectæ, tot emergunt sententiæ.

Nonnulli cum *Leoniceno* hanc sedem esse cutem voluerunt, quia hæc non minùs quàm in scabie, lichene, & similibus exulceratur, & inficitur. Sed non semper sola afficitur cutis, verùm & aliæ partes internæ, ut pudenda, fauces, nervi, cartilagines, & ossa, quæ carriosa fiunt; ideóque hæc Lues inter cutaneos non connumerãda est affectus.

Alii hujus subjectum esse caput affirmant, tanquàm illud, à quo semen emanare creditur, & quod frequentiùs ulceribus, acoribus, capillorum defluvio, & dolore Luis vitio tentatur. Verùm id non est perpetuum, sed quandóque accidit; ideóque perperàm pro Luis Veneris regiâ caput assignant.

Multi pudenda primariò affici existimarunt, quia in pudendis ex impuro concubitu prima Luis vestigia apparent, quæ nisi suo curentur alexipharmaco, statim affectio invalescit. Sic glans, & præputium cariatur, & exulceratur, caro callosa sæpè longo tẽpore durescit, accedunt gonorrhœæ, & bubones in inguinibus tuberant. Sed estò negari non possit à pudendis Luis originem esse, & præcipuè sese eo loci prodere, tamen id non est perpetuum, licèt utplurimùm accidat, sed etiam per oscula, amplexus, sudores, & vestes idem morbus contrahi potest; attamen per amplexus, sudores, & vestes non ità facilè contrahitur Lues, nisi longum post cõtactum. Imò infantes etiam per Lac, quod à nutrice sugunt, inficiuntur, & qui hoc inficiuntur modo, nil in pudendis apparet. Verùm id experientiâ nos falsum deprehendere fecit, nàm moniales Surrentinæ cùm ferè omnes formosam infantem ubera infectæ nutricis sugentem, deosculatę fuissent, intra quadraginta dierum spatium,

aliæ

aliæ gonorrhœas, aliæ caries, pustulas, vel ulcera, & aliæ bubones in pudoris sinu contraxerunt; & nos multoties Luem in puerorum, & nutricum pudendis ex lactatione contractam curavimus.

Aliqui hujus Luis subjectum partes spermaticas dictas, nervosas, ac membranosas esse crediderunt. Verùm hic morbus non solùm nervosas, & membranosas afficit partes, sed etiam carnosas.

Plerique omnes nostri corporis partes esse Luis subjectum asseverant, cùm nullum membrum peculiare in nostro sit corpore, quod perpetuò in Lue non inficiatur; ideóque nullam partem certò assignare possunt, quæ illam determinatè recipiat, & subjectet. Hoc verum deprehendimus, ut infrà suo modo dicemus, cùm nunc hanc, nunc illam afficiat partem.

Hercules Saxonia triplex huic malo assignat subjectum, aliud in principio, scilicèt dum recens est, pro subjecto ei spiritum naturalem, seu partem massæ sanguineæ vaporosam, & deindè succos excrementitios, & tandem alimentitios. In medio, scilicèt dùm progreditur, succos adustos, & ex partibus ventriculum, & hepar affici, atque hinc chylosim, & æmatosin lædi. In inveterato affectu subjectum fore subdit succos pituitosos, crassos, & seminales particulas, ossa scilicet, nervos, & membranosa corpora. Verùm Saxonia cespitat in Luis assignando subjecto; sive enim Lues recens sit, sive antiqua, idem subjectum habere debet, & non migrare de subjecto in subjectum. Præterquam quòd istum chylum nunquàm natura cognovit à parte rei, nisi in medentium phantasiis, ut rationibus, & experimentis in nostrâ *Trutinâ medicâ lib. 4. cap. 1. De Ventriculi actione* fusiùs probavimus. Nec hepar est sanguinis officina, ut hactenùs creditum est, sed tantùm viscus, per quod sanguis transcolatur venalis.

Omnes nostri barbati, scilicèt Galenistæ, nemine discrepante, sanxerunt hanc Luem hepati figere sedem, his suasi ineptiis: Lues hæc est affectio diuturna nimis, imò ubi fixerit radices, ferè nunquàm evulsas vidimus illas; ideóque necesse est perennem in aliquo viscere habere fomitem, cujus maleficio tàm pertinaciter perseveret. Præterea à universum compati, & condolore corpus in hac Lue videtur, dùm nulla extat pars, quæ ejus infectionem non persentiat: necessum igitur est aliquam statuere partem, qua dùm cæteræ noxium recipiunt succum inficiantur, & in infectione conserventur, alioquin, deficiente hoc assiduo accursu difficile non esset priorem receptum succum dissipari, & evinci, eoque magis quòd aliqua per intervalla fœdus initum videtur, dum per aliqua temporis interstitia feriata tanti hostis arma observantur; sed quia postmodum nova accurrit materia similiter infecta, hinc affectionis perennitas oritur: aptior pars ad hujusmodi perennitatem fovendam excogitari non potest, quàm hepar, cujus actio toti corpori necessaria est, cùm partes omnes nutritione indigeant, & hepate, à quo sanguificatio pendet: hoc igitur viscere malè constituto, depravatéque operante, noxæ, & læsiones, quæ hac in Lue accidere solent, sunt hepatis, & functionum ejus, ac naturalis

ralis facultatis, quæ in ipso residen. Hujusmodi sunt vitiosa nutritio, per quam corpus pravè, & vitiosè nutritur ob excrementorum copiam, quæ ex hoc proveniunt: hoc totum indicat floridus faciei color defloratus, excrementorum in corpore congeries, sanguineæ massæ conspurcatio, coctionum læsiones, corporis emaciatio, pilorum casus, pustularum, aut ulcerum proventus, ossium adesiones, variáque tuberculorum genera. Concludunt tandem Luem hanc specificam habere inimicitiam cum hepate, & per unum contrahi membrum, ejus tamen fontem, seu primariam sedem esse hepar, illudque primariò à virulentâ infestari Lue, & per id reliquas partes hanc contrahere Luem.

Ab *Aristotelis* ævo ad Galeni usque sæculum hepar viscus abjectum, inutile corporis pondus, ignavum parenchyma nullius usus, nullius functionis vixit, per accidens tamen corpori necessarium. At suo sæculo, dùm medicinam faciebat *Galenus*, abjecti hepatis partes fovere cœpit, & græcalicâ loquacitate absolutum in animantis republicâ dominium illi tribuit, ad thronum evexit, illudque omnium partium corporis Monarcham constituit, ipsum vitæ œconomiæ præfecit, & reliquarum in corpore partium famulatum dicavit. Ab eo ventriculum calorem, intestina fotum, cor, & arterias sanguinem, cerebrum materiam pro spiritibus animalibus creandis, generationis organa materiam pro Semine, universumque corpus sanguinem pro nutrimento mendicare sancivit, undè credula, & inepta medicorum posteritas hepati plaudere cœpit. Sed parvo quodam venarum lacteārum phœnomene à *Pecqueto* propalato per sacculum lacteum, deindè per Lacteas thoracicas chylum in subclavias ascendere, ac demùm in dexterum cordis ventriculum; hepar suspectum esse, & acceptum per tot sæcula imperium, quod usurpaverat, amittere cœpit, & fatali quoque necessitate hoc nostro sæculo *Galeni* authoritas cùm declinare cœpisset, ejus quoque sectatores declinare cœperunt, & ferè omnes medentes resipiscere, & vertere terga Galeno, solùm pauci remansere barbati hirco obstinatiores, sed præter hos, quod maximè in republiçâ mediçâ dolendum, *Salernitanum Collegium* ceu *Galeni procurator per epistolam* illius tuetur caussam, medicinæ tyrones cogendo, antequàm diplomate impunè necandi insigniantur, ut jurent in verba Galeni, estò collegium sit Hippocraticum, Adeò Galeni præjudicio allegati hepar morborum omnium patronum tutantur, ut quemlibet sive magnum, sive parvum morbum hepatis tantùm culpâ fieri, vel caussari communiter arbitrentur, & nil corporibus accidit, quod despoticâ non patretur hepatis lege, quod adeò verum est, ut Venereā Luem, quæ ab externo in corporibus creatur contagio, in insonte hepate suā habere sedem unico consensu insinuetur. O bella medicina, quæ ità quemlibet agasonem unâ horâ reddere medicum potest, ut inter proceres Galenistas assideat! Sed ad Galenistarum hepar noster redeat sermo.

Hepar in Luc Venereâ primariò afficiī falsum esse probatur primò: Qui per impurum cōgressum statim primò pudendorum cariem, pustulam, ulcus gonorrhœā &c. contrahūt, certè nemo

negabit

negabit Lue affectos esse Venereâ, & tamen in his hepar nondùm laborat, cùm luis initia sint. Eadem ratio procedit in ijs, qui per osculum ex. c. hanc luem ab initio contrahunt, vel in faucibus citra hepatis infectionem. Secundò, Curatur nullâ hepatis habitâ ratione, imò brevi temporis spatio, adhibito medicamento, quod luem extinguit, quod sequi non posset, si communicata hepati labes esset, necessariò nàmque in ejus gratiam plurima, & valida adhibenda essent medicamenta, quemadmodùm facimus in reliquis affectionibus tale viscus affligentibus. Tertiò, Nulla malè affecti hepatis indicia post contractam luem apparent, cùm diù, multùmque perseveret floridus faciei color, facies nàmque (ut inquiunt) est hepatis probatissimum speculum, & index: quare si illud semper in hac afficeretur lue, semper etiam faciei color immutaretur, quod falsum deprehendimus; observavimus enim plures viros, pluresque mulieres hac labe infectos floridum facici habere colorem, quod evidens signum est bonæ hepatis dispositionis, eique nullo modo labem fuisse communicatam. Quartò, Quandò impurus exercetur concubitus, quærimus, quomodò à pudendis non primò infectis lues deferatur ad hepar, & ab hepate ad has remeet partes? Quomodò ad hepar deferatur, absque eo quod in itinere non inficiat partes? Quis fidus ductor, & remeator? Qua semitâ id facit? Credunt forsan luem ventris crepitui non absimilem esse, qui calcaneum collimat, & nasum ferit; ita collimare ad pudenda, & hepar afficere.

Aliqui barbati nasutiores hujus sententiæ ineptias meditantes, ut hos effugerent scopulos, luem in duplicem statum discriminârunt, unam incipientem, cui nullam certam consignârunt sedem, quæ illam determinatè subjectet; alteram confirmatam, quam in hepate radicatam constituerunt. Sed perperàm distingunt luem, nàm confirmata non tantùm hepar, verùm & omnes in humano corpore parres inficere potest, quod barbitonsores etiâ sciunt.

Hermetici tandèm luis sedem, & portitorem spiritum naturalem esse volunt, præcipuè illum, qui in sanguinis massâ consistit, infici, & inquinari à spiritibus venenatis ex alio sanguine infectis similiter exeuntibus. Verùm hæc sententia Hermeticos fallit, nàm ut docuimus in nostrâ *Trutinâ Medicâ*, præter spiritum vitalem non datur alius in corpore nostro spiritus. Præterea iste spiritus naturalis nil aliud est, nisi massæ sanguineæ vapor, qui à sanguine non differt, sicut aquæ vapor ab aqua non differt. Verùm Hermeticorum sententia nec pilo quidèm differentior est à Galenistarum placito; nàm isti etiam volunt Luis caussam esse venenum sanguinem depopulans, & jecur primariam offendens sedem.

Pro nostrâ sententiâ de Luis Venereæ Sede præmittimus, quòd Lues nunquàm partibus corporis perfectâ cute obductis communicatur; nàm si quis digitum in vulvam lue contaminatam immitteret, utique digitus Luem non contraheret. Præterquam quòd Chirurgi, & barbitonsores infectorum curationi vacantes, caries, ulcera, bubones &c. non semper Volsellâ, sed ut plurimum manibus tractant, quas frequenter virulentâ conspurcant sanie,

& tamen omnes infectionis ſunt immunes, ut quiſque in incurabilium Xenodochio obſervare poteſt, ubi horum infectorum ingens jacet numerus. Hinc colligimus multò minus credendum eſt ex veſtium, cubilium, linteorum, induſiorum &c. uſu poſſe hanc contrahi Luem. Deridendus itàque eſt *Fallopius*, qui refert quendam Venereâ correptum fuiſſe Lue, quia eaſdem adhibuerat caligas, quibus utebatur tempore, quo Lue laborabat. Et idem quandam caſtam irridet Matronam, quæ ex aquæ Luſtralis aſperſione ſe hanc Luem contraxiſſe affirmabat. Solent quandòque bonæ notæ medici ſimulare, & credere videntur tali pacto contractam fuiſſe Luem, ne ægrorum famæ detrahant: Ità aſſeruit Averroës quandam mulierem concepiſſe, quia ſemen exceperat in balneo antecedenter emiſſum, & reverà eodem in loco ſemen exceperat, ſed more conſueto. Sed ſub ſilentio hîc non involvendum, quod cuidam pulcherrimæ mulieri in Urbe accidit: erat huic conjux mercator, qui mercimonij cauſâ per octennium ab Urbe abfuit, tandèm domum reverſus, puerum in aulâ ludentem invenit, de quo quærenti, quiſnàm eſſet puer ille? reſpondit uxor, non cognoſcis? Hic eſt filius tuus. Interroganti quot habebat annos? Sex inquit: Mirabatur, & ſecum obſtupebat, poſt octo annorum abſentiam reperiſſe filium. Quærenti, quo modò id accidere potuiſſet? Reſpondit uxor: Care conjux, quadam nocte per ſomnium mihi videbatur inter tuos amplexus, & oſcula manere, teque mecùm Veneris fœdus inire, ac in illis conjugij delicijs concepi, & hunc, quem vides, tuum peperi filium. At vir blandis uxoris dictis non acquievit, ſed multa ſecùm volutans, tandem plurium medicorum conſilium convocavit ad inquirendum, an mulier per ſomnium ſine mare concipere poſſet? Mulieris famæ proſpicientes medici, utique id caſu accidere poſſe jurejurando reſponderunt, hos enim pecuniâ corruperat, qui illam compreſſerat: Multa ad id confirmandum adduxerunt, mulierem ſine viri concubitu concipere poſſe, quia habet teſtes, in quibus prolificum gignitur ſemen, vim activam continet, uterum, & pro alendo fœtu materiam habet: Itàque dari poteſt caſus fœminam per ſomnium concipere poſſe. Inſuper equæ per equorum hinnitum ad diſtans ſine equorum coitu imprægnari poſſunt, ut multæ extant hiſtoriæ, quia ſpiritus equini deferri poſſunt ad equæ vulvam, poſtulante, & attrahente vulvâ, ibique equæ ſemen informare, & equum producere perfectum abſque equi ſemine: itàque afferre poteſt caſus, ut mulier per ſomnium etiam concipiat. Prætereà admirandi ſunt fortis imaginationis effectus; imaginatio nàmque humores, & ſpiritus movet, corpus alterat, morbos parit, eoſdemque curat, & peſtem inducit. Matris imaginatio fœtum afficit, & mutat, ac fœtui notas imprimit: quidni dari poteſt caſus per fortem ideam, ſeu imaginationem, ut mulier per ſomnium abſque viri concubitu concipiat & pariat? Has rationes, multaque exempla adduxerunt medentes, & tandèm communi ſtatuerunt ſententiâ caſum id efficere potuiſſe. At conjux his argumentis non contentus, neque perſuaſus, quia prudens erat, multâ volutans animo, tandèm inquit: Ego neſcio,

neſcio, an id efficere potuerit caſus cum litterâ S. an cum Z.

Item in congreſſibus Luè Venereâ pollutis puſtulæ, caries, ulcera, verrucæ &c. nunquàm in extimâ penis cute pullulant, eſtò in coitu totus cum cute penis ultrò, citroque ingrediatur, & egrediatur, ſed in glande, & in parte præputij internâ, ac circa coronam efflореſcunt: & ratio eſt, quia non ſufficit, ut virulentus halitus viventis carnem attingat, ut illam polluat, ſed requiritur, ut ſpiritus illius carnis ſenſitivus halitûs virulentiam ſentiat, quod in partibus, quas tenuiſſima cooperit epidermis, accidit ſtatim, in cute verò nunquàm, aut poſt longam applicationem. Hinc deducimus Luem tantùm inficere partes cute carentes, ità anus, vulva, glans cum parte præputij internâ, os, lingua, fauces, aut adiacentes particulæ. Undè per oſcula hæc Lues facilè contrahitur, ex his, qui os, gingivas, labia, linguam, vel fauces Lue exulceratas habent, quia ſanies, pus, halitus, ſive effluvium, quod indè emanat ſuâ acredine harum partium epidermidem intra os contentarum penetrat, & inficit. Eodem modo per lactis ſuctionem inficiuntur infantuli, quoties nutrices lue contaminatæ fuerint, vel viciſſim infantuli contaminati nutricum papillas, indè totum inficiunt. Imò poculi, cochlearia, ac communis omnium inſtrumentorum uſus in cibo, & potu, quibus uſi fuerint, qui os, aut adiacentes particulis ex Lue habent exulceratas, imbuta ſordibus, aut ſanie indè emanantibus inficiunt. Vitet quiſque cane pejus, & angue venereum virus, nec cum infectis cibum, potumvè ſumat, non ſecus ac fit cum ijs, qui leprâ laborant. Pari ratione in podice, vel vulvâ inficiuntur, alvum ſtatim excernentes in eodem loco, ubi plurima ſanies virulenta ab ægro venerea ulcera in podice patiente, depoſita eſt.

Dicimus immediatum Luis ſubjectum eſſe ſpiritum ſenſitivum ſub tenuiſſimâ epidermide latentem, qui virulentorum halituum ideis imbutus, ſuam ſubvertit œconomiam, & proximum depravat nutrimentum; ſubjectum verò mediatum præter nutrimentum, quod luis portitor eſt, ſunt ſanguis, partes ſpermaticæ, molles, cartilagines, & oſſa prout nunc ad unam, vel plures, nunc ad alias deflectit particulas.

CAP. V.

De Luis Venereæ Signis.

DIagnoſtica ſigna hæc Lues nulla habet certa, demonſtrativa, & inſeparabilia, verum omnia ſunt incerta, & fallacia, & licèt quamplurima ab authoribus proponantur, alijs ſunt communia morbis, & contingentia eſſe poſſunt, ità ut non facilè per certa ſigna Lues dignoſci poſſit. Non morbus unus Lues eſt, ſed vagatur per quamplurima morborum genera, eſt veluti Syndrome, & Lerna malorum.

Primò Luis ſtatus diligenter perpendendus eſt, qui quidem alius in Lue incipiens eſt, alius adaudactus, & & alius inveteratus. Luem adultam cognoſcere non multùm operoſum eſt, verùm dùm adhuc latet, & in primâ herbâ eſt, eam cognoſcere hoc opus, hic labor eſt. Ut enim herbæ, & arbo-

res jàm adultæ vulgo etiam notæ ſunt, in primo verò germine eas cognoſcere non niſi optimi botanici eſt, ità etiam Lues hæc dùm varijs morbis, & ſymptomatibus ſe ſe patefacit, lippis atque tonſoribus patet, dùm in obſcuro latet, non niſi à peritis deprehenditur medicis; ideòque ex his pluribus ſignis illam colligemus, præter ea, quæ in particulari adducentur.

Ordinariam infectionem ex actionibus læſis, & accidentium ſpeciebus ut plurimùm venamur: inter actiones læſas triſtitia, & mœſtitia præter rationem poſt concubitum recenſentur, undè qui anteà erant hilares, & jocoſi, ſi à coitu præter rationem mæſti, & taciturni fiant, potiſſimam hujus luis exhibent conjecturam, & tamen *omne animal poſt coitum mœret.* Sic ſpontaneæ laxitudines poſt Veneris palæſtram idem denunciant, ob ſpiritûs ſenſitivi coinquinationem. Undè hac de cauſſâ ad motum ſegnes fiunt, & toto corpore graviores.

Primùm circa obſœna loca, ſeu pudenda in utroque ſexu incipit ex concubitu cùm virò, vel muliere infectâ, cùm hoc modo lues diffuſa fuerit, at his noſtris temporibus omnes mulieres meritorias infectas eſſe experientiâ conſtat; imò, quod pejus eſt, obſervantur in dies uxoratæ graviori inficere Lue, quæ quadã ſimulatâ caſtitate, tot Penelopes creduntur, undè incauti juvenes facilè inficiuntur, & quod peſſimum eſt virgines, abſque eo quod caſtitas lædatur, & honor tangatur, aggreditur hæc lues, undè virgines, & lue conſpurcatæ inficiunt: Itaque in omni mulierum genere difficillimum eſt reperire pudicam, ità canit *Juvenalis ſatirâ 6.*

Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.

Et hac occaſione quidam poëta in maritos invectus, ità cecinit:

Vxorem, qui neſcit mœcham, in vertice cornu
Vnum habet: Ille poteſt qui ſimulare duo.
Qui vidit, & patitur, tria portat: quatuor ille,
Qui ducit nitidos ad ſua tecta procos.
Qui nullo iſtorum ſe credit in ordine poni,
Credit & uxori, cornua quinque gerit.

Poſt Veneris uſum ſi in pudendis, & præcipuè circa præputium, coronã, vel glandem ulcuſcula appareant, certiſſimum contractæ luis indicium, & licèt quandòque à multâ perfricatione, & loculorum muliebrium anguſtiâ poſſint excoriari, ſive exulcerari pudenda, ſi nullum adſit contagium, eſtò evenerit ſanies, vulgaribus facilè cedet medicamentis.

Quandòque in pudendis veſiculæ cryſtallinæ, caries vel puſtulæ prurigino ſæ grani millij ſimilitudine apparent, vel totam circumdant coronam, quæ poſtquàm rumpuntur, ulcera alba relinquunt, quæ pedetentim profunda, calloſa, & doloroſa fiunt. Interdùm gonorrhæa ſanioſo prorumpit fluxu, vel in inguinibus bubones apparere incipiunt. Si malum augeatur, floridus faciei color coinquinari incipit ex turbatâ coctione, & vitiatâ ſanguificatione, undè ſub oculis circulus lividus apparet, qualis in mulieribus menſtruatis apparere ſolet.

Solent ulcera à pudendis quandòque ad alias ſerpere partes, nempè ad pu-

pubem, inguina, femora, brachia, manus, faciem, collum, capitis cutem, & universum corporis habitum, vel circa oris angulos. Ubi lues per compotationem, vel oscula, aut lactationem contracta fuerit, tunc in ore, & partibus adiacentibus apparere incipiunt excoriationes, & ulcera, quæ etiam in infantibus, si à parentibus sanis orti sint, fiunt, ubi à nutrice infectâ lac sumpserint, vel ab infantibus infectis nutricum papillæ, & partes circumjacentes exulcerantur, quæ vulgaribus non curantur medicamentis, & indè ad pudenda fit luis diffusio. Si parentes hoc morbo laborarent, vel laborarint, & in infante quædam se offerant signa, quæ Luem arguant Veneream, vix dubitandi locus supereſt. Vel serpendo, gingivas, fauces, palatum, tonsillas, columellam, & narium pinnas exedunt, tunc loquelam vitiant, undè vox rauca, vel sibilosa, & omni sonoritate destituta, vel per nares clangosa.

Invadit interdùm capillorum, pilorumque radices, eosque excidere facit à capite, supercilijs, mento, cunctisque locis pilosis. Manuum ungues ut plurimum finduntur, vel planè decidunt. Manuum volæ, pedumque plantæ in rimas, & rhagades dehiscunt. Sic si in obscœnis partibus excrescentiæ, ut verrucæ, mariscæ, thymi, mora, condylomata, cristæ, aut in ano conspiciantur.

Certissima hujus luis indicia sunt dolores non in articulis, sed in eâ regione, quæ medio ossium est, & prope articulos, ut anteriore tibiarum parte, cruribus, brachijs, & spatulis, & capite, qui intensissimi, & acerbissimi sunt, ac circa vesperam exacerbantur, noctu ingravescunt, & sunt diuturni.

Hujus morbi soboles sunt gummata, & tumores duri, qui in ossium locis pullulant, dolore divexantes nocturno, à quibus ossa dilatantur, & non rarò exeduntur, vel eariantur, sanâ existente cute, & hoc sæpissimè accidit in cranio. Accidunt tandèm tabes, febres hecticæ, cachexiæ, dentium casus, surditates, cœcitates &c.

Addimus & nos prædictis signis esse veluti hujus luis proprium signum, affectuum contumaciam in affligendo, & rebellionem, in desistendo; Nàm nullus affectus est tàm contumax, & rebellis, ut Venerea lues: Si quoties vulgaribus non cedat remedijs, nec remittatur, sed crudeliùs vel denuò exacerbetur, de latente hujus luis naturâ meritò est suspicandum.

CAP. VI.

De Luis Venereæ Præsagijs.

VEnerea Lues cùm primò grassari cœpit, multùm ferox extitit, multasque hominum myriades jugulavit; at nostris temporibus aut neminem, aut paucissimos interemit, postquàm Veneris corruptæ Mercurius vindex innotuit. Solet quandòque hæc lues fœdus inire, & planè extincta interdùm, & veluti hydra videri, & tamen post plures, ut triginta, vel quadraginta annos, & ultra, eam non nunquàm sævissimis doloribus, pertinacibus gummatibus, ossium adesionibus, tabe, cœterisque symptomatibus, quasi clàm corpus invadere observavimus, quia pustula, caries, ulcus, gonorrhœa,

& bubo non alexipharmacis, ſed vulgaribus curata fuêre præſidijs. Eſt hæc lues veluti parva favilla, quæ niſi optimè, & totaliter extinguatur, maximum parit incendium.

Faciliter curatur hæc lues recens, quàm inveterata, quia hæc continentes, illa contentas contaminavit particulas. Qui aliàs hanc paſſi fuerunt luem, & denuò eandem contrahunt, majori curantur difficultate, quia fortiùs in ijs imprimitur lues. Quò ad anni tempora hæc lues facilius æſtate, quàm hyeme curatur. Ulcera in pene recentia non ægrè curantur, quàm in vulvâ, vel in, & circa podicem, quia hic locus eſt excrementis dicatus, & medicamenta non ſatis commodè applicari poſſunt. Si naſi oſſa ſint adeſa, & ſimul lenta adſit febris, difficilis curationis malum denotat, cum cerebro, vel ejus membranis ſit impertitium. Vertigines, epilepſiæ, ſurditates, & cæcitates, graviſſimę, & pertinaces ſunt; indicant enim Veneream luem cerebrum obſidere. Faciliùs curatur hæc lues, quæ per Veneris congreſſum contracta eſt, quàm quæ alio modo, qui per præpoſteram Venerem contrahunt luem, difficiliùs curantur, Sic quoque difficillima, & ferè inſanabilis erit lues contracta ſanguinis, & ſeminis vitio ex primâ generatione, aut lactatione; hujuſmodi nàmque occaſiones connutritam reddunt luem, ac radicatam in partibus nutritis, aut ſolidioribus genitis ex principio, aut alimento coinquinato. Quò plures graviores morbi, & ſymptomata lui Venereæ copulantur, cò magis ægri periclitantur; quò pauciores, & leviores, minus. Quapropter ij in primis pereunt quibus lui Venereæ febres putridæ dictæ, & malignæ aſſociantur; virulentia enim Venerea non tantùm alimentum corrumpit, malignitatem adauget, & febrem reddit graviorem, verùm etiam innatum debilitat calorem, undè nec febris, nec morbus ille malignus à natura ſuperari poteſt. Parem infert difficultatem habitualis febris juncta lui; hæc enim paulatim partes omnes conſumit, & tandèm erit immedicabilis propter contrarias coincidentes indicationes, quibus ſimul ſatisfacere nimis arduum eſt, undè ægroti neceſſariò moriuntur. Ex læſâ ventriculi coctione pertinaces oriuntur obſtructiones, & ex læſâ ſanguificatione hydrops lethalis. Sed fuſiùs in prognoſi particulari.

Hic unum pro coronide notandum eſt, quòd nunquàm natura pro luis curatione criſim moliri viſa fuit, nec critici ſuppurandi, vel expectandi ſunt dies; imò nec ſanctorum preces valent, ut in alijs ſuffragari ſolent morbis, nec unquàm votivas tabellas de more ſuſpenſas vidimus pro hoc curato morbo, cùm in ſcortatorum flagellum immiſſus videatur, ut criminis luant pœnas.

Tandèm ad infectorum ſolatium non tacendum cenſemus, quòd hæc lues nullius infamiæ, nulliuſque opprobrij notas infectis inurit, & hoc eſt maximum almæ Veneris privilegium, aliter totum humanum genus ignominioſum eſſet, cum non tantùm hæc dira lues conjuges, viduas, juvenes, & ſenes inficiat, & quotquot in Veneris caſtris militant, ſed etiam nec uxorum pudicitiæ, nec virginum caſtitati, nec infantum innocentiæ parcat.

DE LVE VENEREA.

LIBER III.

De Curatione ſpecierum Luis Venereæ.

EX ijs, quæ ſuprà diximus, jam conſtat, quòd Lues Venerea primò ultimum partium nutrimentum corrumpit, ſecundò ſanguinem, tertio partes ſpermaticas duras, ac quælibet dictarum corporis partium, dum morbi virulentiâ imbuitur, ſuos producit in corpore effectus pro ſui proprietate. Quippè pollutum ab hoc morbo nutrimentum producit gonorrhæas virulentas, puſtulas, caries, ulcera, bubones veros, vel ſpurios, ſcabiem per univerſum corpus. alopecias, coloris depravationes per totum corporis habitum. Si deindè à nutrimento fermentum in ſanguinem diffundatur, tunc in promptu erunt capitis dolores, in perioſtijs dolores, in artubus noctù crudeliter cruciantes, qui deindè in gummata, & nodos abeunt: maciem poſteà inducit, ſive maraſmum Venereum, vel faciliter cachexiam univerſalem, & hydropem. Quartò, ſi ubi ſanguis contaminatus dolores, & gummata excitat, continentes partes, uti ſunt venæ, arteriæ, nervi, membranæ, & cartilagines, inficit, tunc in promptu erunt ulcera cavernoſa, & profunda, gangrænę, membrorum ſtupores, paralyſes, contracturæ, ulcera corroſiva in linguà, faucibus, uvulâ, larynge, naribus, tinnitus aurium, & capitis dolores fixi, & profundi: Quintò, ſi à ſpermaticis mollibus virus in oſſa, quibus adhærent, imprimatur, caries oſſium, gangrænæ oſſium, palati foramina, naſi putredo, dentium corruptio, & cranij mortificatio uſque in cerebrum evenient. Verumenimverò licèt ab uno, eodemque ſemine tot fructus in vivente pullulent, unam tandem, eandemque curationem non admittunt; diverſificatur enim illa tàm ratione partis, quàm ratione modi, quo pars à morbi virulentiâ lædituir; itàque ſigillatim uniuſcujuſque ex enumeratis affectibus trademus nomen, & quid per nomen intelligatur, ejus ſigna, cauſſas, prognoſim, & curationem, verùm de noſtro more, perpetuò vulgarium cauſſas, & curationes trutinabimus, eaſque ſemper repudiantes: Unum tamen hîc notandum, quòd Lues Venerea neque gradus, neque ſpecies mutat. Sed ſemper in uno gradu acquiſitæ ſuæ activitatis perſiſtit, horribilior, & vehementior tamen devenit, vel ratione partis læſæ, vel materiæ quantitate ab ejus virulentiâ corruptæ.

CAP.

Cap. I.

Vulgarium præsidia in examen adducuntur.

Antequàm affectuum à Lue Venereâ pullulantium curationem exordiamur, operæ pretium duximus juxta nostram Trutinam vulgarium præsidia in isto curando morbo examini subijcere, ut eorum indicationes, & curationes potius ludamus ineptas, quàm indè aliquid boni eruamus. Luem nullatenus isti curare poterunt, cùm juxta eorum principia ex occultarum ægritudinum numero esse fateãtur, quarum natura est illis intrinsecè abscondita, & hinc occultos morbos non solùm ignorantiam in theoriâ, sed & errores in praxi parere certum est; nàm methodus, quæ per indicationes à rei naturâ desumptas procedit, morbi naturam, qui curandus assumitur, cognitam, & manifestam supponit, cujusmodi apud ipsos non est lues. Ità fatetur *Gal. 3. meth. cap. 16. Eorum, quæ sunt nobis incognita, vera methodus haberi nequit.* Curant vulgares morbum ignotum in caussâ, & in effectu cognitum à posteriori, & per experimenta; omnia enim remedia per experientiam inventa fuisse credunt, & *Sennertus*, *Falloppius*, cœterique hujus farinæ vulgares docent, nisi Hispani, qui primi hanc ab Indis attulêre luem, unà simul remedia etiam non asportassent, lignum nempè guajacum, salsamparillam, chinæ radicem, & *Jacobus Carpus* vel casu, vel analogismo ductus curationem per hydrargyrum non inveniisset, usque modò vera hujus mali curatio lateret; & medicamenta occultâ qualitate agentia ignorarentur: hujusmodi igitur remedia per experimenta inventa, & non per indicationes curativas nostros barbatos empiricos reddunt, præclarosque doctores, nihilo à tonsoribus dissimiles.

Tria sunt vulgarium præsidia pro lue curandâ, primum est phlebotomia, secundum purgatio, & tertium sunt ligna, & radices. Vetùm phlebotomia & medicamentum purgans sunt veluti duæ firmissimæ columnę, quibus tota vulgarium medicina nititur, has cunctis adhibent morbis, quibus remotis, tota quanta est, ruit. Perpetuo eorum medicina in sanguinem, & stercus terminatur, non mirum, sunt de hirudinum, & scarabeorum genere. Sunt vulgares Agyrtarum instar, qui oleum, vel emplastrum nacti, illud ad omnes protsùs efferunt morbos, atque alios insuper quamplurimos valere.

De Phlebotomiâ.

Rixantur, & digladiantur vulgares, an sanguinis missio locum habeat in hoc affectu; & ferè omnes plenâ aulâ, paribusque votis eam probant, credentes sanguine misso non minus pravos educi humores, quàm infecto hepati magnum præstari beneficium. Prætereà eam admittunt, ut sanguinis copia minuatur, & fervor in hepate compescatur, præcipuè si ex eo febris oriatur. Insuper, si sanguis nimium calidus sit, & habitus plethoricus, quia propria luis remedia calida, & sicca esse debent, quæ tutò administrari non possunt, nisi sanguis priùs diminutus

sit

ſit ratione cujus major evadat luis fomes, & excrementorum copia augeatur.

Locus ſanguinem deplendi eſt: Si virulentia nullum peculiarem ad aliquam partem motum habeat, *Fallopius*, *Sennertus*, & alij ex cubito ſanguinem mittunt, ex venâ ſcilicet interna, ſeu baſilica ob hepatis rectitudinem; Si verò ad partem aliquam peculiariter habeat motum, & quidem ad inguina, ſi deliteſcens bubo, aut ſuppurationi reluctans, vel gonorrhœa recens ſuppreſſa, aut parcè fluens, in partibus inferioribus venam tendunt: ità enim virulentia verſus inferiora trahitur, & propter calidi ſanguinis affluxum poſteà bubo faciliùs ſuppuratur, & gonorrhæa refluit. Eodem modo ſi caries, ulcus &c. in pudendis adſit, in pedibus venam aperiunt: Itaque ſi infra hepar partes laborent, ex inferioribus venis ſanguinem educere congruum erit; Si ſupra hepar, ſcilicet ad caput virulentia ruat, & ibi vehementiſſimos excitet dolores, prava ulcera, capillorum defluvium, in brachio cephalicam aperiunt. Hirudines podicis venis non rarò in lue locum habere credunt, ſcilicèt dùm vires debiliores venæ ſectionem ſuſtinere non poſſunt, vel dum ſanguis craſſus, & fœculentus plus juſto in corpore redundat, aut dum ejus ſuppreſſa, vel ſaltem imminuta eſt evacuatio, aut cum è propinquo hepar, & naturalia viſcera evacuare, & expurgare intendunt.

Cucurbitulis etiam utuntur, dùm ad inguina attrahere volunt, ut cùm bubones, poſtquàm apparuerint, non creſcunt, vel deliteſcunt. Item cùm ad partes cutaneas evocare intendunt.

Sed errant vulgares ſanguinarij, ſanguinem mittentes, quia vitium in ſanguine excitatum à lue non eſt ejus conditionis, ut phlebotomiâ emendari, & corrigi poſſit; nàm quantumuis ſanguinem detrahas, ille, qui remanet, eſt ejuſdem energiæ, ac qui miſſus fuit, cùm non ſit in quanto, ſed in quali venenoſo, quod antidotis expurgari debet, & ſanguinem educi non indicat virulenta lues, nec eſt appropriatum præſidium, cùm ei tantum alexipharmaca adverſentur. Imò phlebotomia multùm nocere poteſt, quia vires, & calorem minuit, cum noſter calor à ſanguine excitetur, virulentiam adauget, refrigerat, & refrigeratæ partes minùs veneno reſiſtunt, imbecillæ vires concoquere non poſſunt, undè continuus excrementorum proventus cumulatur, nec tám citò reſtituuntur ij, quibus ſanguis detractus fuit. Quare propter aliena pericula cauti ægri nullum aliud reformidant præſidium, quàm phlebotomiam. Teſtes ſint ejulatus, plantus, & clamores tot in hac urbe infectorum, qui vulgarium ſanguificinam tolerârunt. *Clamitat de terrâ ad cœlum ſanguis in lue eductus, & ſuam habet vocem, ſicut clamavit in Abel.*

In lue correpto ſine noxâ è pedibus ſanguinem extrahi credunt, ac ſi ſanguis è pedibus extractus non eſſet ejuſdem conditionis, ac ille, qui è brachijs extrahitur, ac eliminatus à toto, & in pedibus depoſitus, ac ſi extra vitæ œconomiam ſtagnaret, & Harvejano non reparetur motu. Crudele barbatorum ſubterfugium, quia ipſa crudeles.

Hirudines venis ſedis locum habere

credunt, & præsertim, si vires ità debiles sint, ut phlebotomiam ferre non possint; vel dùm sanguis crassus, & fœculentus plus justo in corpore abundet; vel dùm suppressa est aliqua evacuatio. Verùm toto cœlo errant credentes sanguinem è venis eductum hæmorrhoidalibus non debilitare, id facile videre est in ijs, qui hisce obnoxij sunt evacuationibus, qui magis ab hac, quàm ab omni aliâ debilitantur. Observate quæsò, & comparate eos, qui hæmorrhagiam ex aliquâ corporis parte patiuntur, & videbitis eâdem sanguinis copiâ exhaustâ, magis debiles apparere subditos infernæ evacuationi. Ridiculum est, cum imaginentur sanguinem crassum, & fœculentum excerni; nàm talis apparet ex stricto orificio, ex quo guttatim exit: quapropter statim coagulatur, dùm educitur, cùm sit orificium strictum, quod facilè quisque observare potest etiam in brachio ex angusto foramine. Ex orificio autem stricto nulla aquosa sanguinis pars, sed crassior, in qua volatiliores partes conduntur, & consequenter melior, & utilior sanguinis pars excernitur, serosâ excluſâ. Imò venæ hæmorrhoidales extimæ non ex splene, ut volunt, sanguinem recipiunt, sed ad ipsum reportant, quem hauriunt ab arterijs, & quia proximè illum exhauriunt, ideò sanguis est florentissimus. Id, quod ex suppressâ aliquâ evacuatione hæmorrhoides tundere dicunt, vanidum arbitramur, nàm non semper ars imitari potest, quod natura facit: non enim semper scit medicus, an natura id facere debeat, & non possit, ut ille suppleat. Evacuat natura sanguinem aliquandò per inferiores partes, sed quandòque id non rectè facit, & quandòque rectè, ut quod in venis fluctuat excrementitium, evacuet: sed quomodò scit medicus excrementitium hoc in venis fluctuare, & qua arte assequi datur partem, ex qua natura excrementum vacuare intendit, nàm licet circuletur sanguis, & excrementum fluctuet, nec semper cum toto circulatur sanguine per totum corpus, & interdum misso sanguine ex parte ab excremento distanti, minuitur sanguinis motus, & excrementum vel in vasorum parietibus remanet, vel in illis, per quas ex uno vase in aliud transit sanguis. Isti medici sanguinarij sunt publici grassatores, urbani Sicarij, horrendi lictores, spurci carnifices, crudele, & exitiandum hominum genus, sunt tandèm ministri, scilicet divinæ ultionis executores, sanguinem ebibunt, & peccatis vescuntur populorum, ità habetur *Ecclesiast. cap. 38. num. 15. Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.* Sunt morbi Dei flagella propter peccata, ideòque impunè, proprioque genio fortunas hominumque vitam negotiantur, dùm incerta, & periculo plena audent tentare remedia: saltim sanguinis eductionem tanquàm maledictam rejiciant, & à remediorum censu eliminent.

De Purgatione.

Purgatio per pharmaca cathartica multùm in lue locum habet, corpus enim cacochymum, & vitiosos exturbat humores, ejusque antidotis meliorem sternit aditum, aliàs hujus mor-

morbi alexipharmaca impuro corpori parùm prodessent, ea propter detrimentum afferre, & corpus alijs obnoxium morbis reddere possunt, estò lues expugnetur. Non omnes per sudores vitiosi discutiuntur humores, sed tenuiori dissipatâ parte, crassior remanet, quæ, nisi eliminetur, succescit, & viscеribus adhæret, & quandòque acrimoniam adipiscitur, & vasorum substantiam lædit. Undè lues curatu pertinacior redditur, & obstinatæ fiunt obstructiones.

Verùm ante purgationem corpus reddunt fluidum tribus præparantibus *Syrupis, de boragine*, scilicet, *lupul. cichor. endiv. fumar. pomis &c.* cum appropriatis *aquis* s. *Lupul. fumar. borag. cichor. capill. ven. &c.* quos ità præscribunt.

℞. *Syr. fumar. &*
lupul. ana ℥. *j.*
aquæ fumar. ℥. *iij. m.*

Vel ℞ *Oximell. simpl. aut compositi* ℥. *ij.*
aquæ betonicæ ℥. *iij. m.*

Vel ℞. *Syr. Capill. Ven. &*
Cichor. ana ℥. *j.*
aquæ lupul. ℥. *iij. m.*

Nonnulli vulgares tanquàm efficaciores earundem herbarum decoctiones ad uncias quinque, vel sex Syrupis præferunt, addito ad saporem saccharo.

Altercantur vulgares, an in lue percurandâ purgantia lenia, vel fortia propinanda sint: Verùm quia lues, cum sit gravi affectio, lenia respuit, eisque non cedit, fortiora, & validiora aliqui commendant medicamenta, quæ radicitus luem exterminare valent. Contra alij valentiora exhortent, ne vires infirmentur, quas conservare tenetur medicus, & in chronicis præsertim morbis. Verùm hæc lis, ne diù inter barbatos agitetur, facilè dirimi potest, si juxta corporis, & evacuandorum succorum conditionem diversificentur medicamenta, quò circa: Si corpora robusta, & humores educendi sint tenaces, potentiora administrare expedit, nullam timendo virium jacturam, quæ ut potè robustæ hujusmodi permittunt medicamenta excrementorum crassitiem exturbantia: Quòd si delicata sint corpora infecta, neque succis admodùm crassis abundent, rationabile erit mitiora propinare medicamenta, ut viribus consulatur.

Præparato corpore tribus syrupis, ad purgans deveniunt medicamentum, sed juxta eorum nænias assignant humores bilioſos, pituitosos, vel melancholicos, vel ex his congeriem, cum hoc tamen discrimine, quod in recenti lue bilioſi magis, in diuturnâ verò pituitosi, & melancholici dominantur. Inter medicamenta bilem expurgantia recensent *rhabarbarum*, præstantissimum remedium, ceu hepatis animam, addito *syr. viol. aut ros. solut. vel de cichor. Nic. in decoct. fol. sen. prun. Damasc. & pulp. tamarind.* Inter pituitam, & melancholiam purgantia principem habere locum credunt *Syr. Suess. & de fumar. mai. additâ confect. hamech in decoct. fol. sen. agaric. polyp. epithim. &c.* Ità concinnant pro bile purgans.

℞. *Fol. sen. or.* ℥. *j.*
prunor. damasc. num. vj.
pulp. tamarind. unc. ß.
f. decoct. & in suff. colat. diss.
Syr. ros. solut: unc. v.
de Cichor. Nicolai unc. ij.
rhabarbari ℥. *j.*
m. f. p. & adde
aquæ Cinnam. param.

Pro pituitâ, vel melancholiâ.

℞. *Agarici trochiſ.* ʒ. iij.
polyp. quero. ʒ. ij.
fol. ſen. ʒ. j.
(Si aliqua adſit obſtructio)
tart. vin. alb. ʒ. ß.
f. decoct. & in ſuff. colat. diſſ.
Syr. Sueſſ. &
de fumar. maj. ana onc. iij.
confect. Hamech. ʒ. ß.
m. f. p.

Pro variâ ſuccorum congerie:

℞ *fol. ſen. &*
polyp. quero. ana ʒ j.
prun. damaſc. paria iij.
Cinnam. ʒ. j.
f. decoct. in aquis cord.
& in ſuff. colat. diſſ.
ſyr. roſ. ſolut. &
ſueſſ. ana ʒ. iij.
confect. hamech. ʒ. iv.
m. f. p.

Si æger à pharmaco potabili abhorreat, parant pilulas, ut

℞. *Pilul. aggregat.*
de fumaria, &
de tribus, ana ʒ. j.
cum cathart. roſ. formentur.
pilul ix. *& deaurentur.*

Poſt quatuor deindè horas exhibent apozema, ut

℞. *Conſ. roſ. perſ.* ʒ. iij.
elect. de ſucc. roſ. ʒ. iij. *m.*

& deſuper comedat æger.

Non loquimur de aljs *compoſitionibus ſcamoniatis, aquis ſolutivis, ſyr. de ſpinâ ponticâ, jalap. turbit, colocynthide, mannâ &c.* quia lippis, & tonſoribus patent. Hæc, & alia ſunt vulgarium quamplurima purgantia, quæ vertiginoſo feruntur motu, & curriculo iſto abſoluto, ſemper eadem recurrunt. Magnum errorem in quatuor purgãdi humoribus patrãt vulgares, dùm in iſtis lucem quærunt, in quibus reverâ non conſiſtit, & in omnibus producitur, nec demonſtrari poteſt, cùm per ipſos ſit occulta. Eſt medicamentum purgans maximæ impoſturæ inventum, remedium pecunioſum, emungendarum pecuniarum officina, quotidianus cenſus, & ægrorum certiſſima pernicies, quod naturæ vim facit, Purgantia igitur nos acri ſtudio rejicimus, quia nullum juvamen præſtare poſſunt: quod vel minimam luis ſpeciem nos curare dicimus, ſed ſaltem occultare valent; à diſſitis enim partibus, & à circumferentiâ ad centrum trahunt, & hujuſmodi attractio majorem luis penetrationem juvare poteſt, quàm hoc deſtituta auxilio non præſtitiſſet, undè luis univerſalis imminet metus. Non eſt medicamentum purgans id, quod alvi ſolutionem promovet, nàm in hoc minimam ſpem collocare debemus, ſed quod morbum per ſuum emunctorium ſolvit, ità ſunt reliquæ evacuationum ſpecies, vomitus nempè, urinæ, ſudores, inſenſilis tranſpiratio &c. Sunt vulgarium purgantia mucida, & rancida, quia vetuſtatem ſapiunt, & ante luis ortum extabant, nec tunc quicquàm profuerunt; conſiderate, ſi nunc pro tanto curando morbo prodeſſe poſſunt. Non ſunt medicamenta huic morbo propria, ſed communia per applicationem, ideòque de communi morborum omnium, nullum alexipharmacum pro luc continent, niſi virus laxativum, quod eſt de veneni corroſivi genere, ac pro ejus curatione noxia. Eſt lues morbus novus, ideòque nova medicamina, novoſque requirit medicos.

De Ligno Guajaco.

Sufficienter corpore per plures phlebotomias, tùm pluribus purgantibus depleto, ad reliqua procedunt præsidia, quæ propriam, & specificam hanc luem expurgandi vim habent, & totalem, ac omnimodam ejus extirpationem operandi, non quia calefaciunt, aut siccant, vel sudores, aut aliam movent evacuationem, sed id patrant propriâ vi, ac formâ, sive occultâ, & arcanâ quadam proprietate, sicut ejus causa est occulta, & deliteria. Hunc extirpant morbum ad eum ferè modum, ac theriaca venena, & malignitatem expugnat, undè luis antidota, & alexipharmaca vocantur. Hæc tria sunt, primum Lignum guajacum, secundum Salsaparilla, & tertium Chinæ radix.

Inter luis antidota principem tenet locum lignum Guajacum, quod etiam *lignum sanctum*, seu *palus sanctus* dicitur: sanctum appellant ob eximias vires quas adversus Veneris luem habet. Nonnulli à ligno sancto guajacum distingunt, verùm hæc differentia tantùm se tenet ex ligni adolescentiâ, vel senectute, ideòque hæc duo confundi solent, & pro uno, eodemque accipiuntur, estò in oppositum blateret *Fallopius*. Dicitur *Indicum*, quia ex Indiâ ad nos vehitur. Nascitur hæc arbor apud Indos, ubi Venerea lues endemia esse fertur, atque ibi unicum ejus præsidium. Guajaci planta ad fraxini proceritatem, & ad hominis mediocris habitûs crassitudinem plerùmque assurgit. Folia refert quadantenùs plantaginis æmula, dura, ac brevia; flores ejus producuntur luti; fructus verò juglandis magnitudine, quæ esu alvum subducit; cortex annosis niger, juvenibus verò subrutilus. Hallucinantur, qui putant buxum, quę apud nos nascitur, idem esse cum guajaco; Siquidèm guajacum pingue, & resinosum visitur, materia intùs nigra, ebeni ferè modo: quin & sapor amarior, & acris, quibus siccam buxi materiam carere constat.

Divinum ad luem arcendam prædicant guajacum quantùm ad vires, quia admodùm calidis, & siccis constat particulis, ut ex sapore, odore, & acrimoniâ conjicere licet insigni, qua linguam mordicat, & quidem calidum putant in principio tertij gradûs, vel in fine secundi, ac simul tenuium partium, undè crassa attenuandi, lenta incidendi, & detergendi vim habet, sudores, & urinas ciendi, superfluos humores frigidos dissipandi, & absumendi. Quapropter specificum hujus luis credunt alexipharmacum, verùm non obstas manifestas qualitates exhibent guajacum vulgares, cùm non desint nostris in regionibus medicamenta hujusmodi qualitatibus prædita, sed obpeculiarem, specificam, & occultam qualitatem, qua Lui adversatur.

Eligendum est optimum, & præstantissimum, quod non sit tempore, & vetustate consumptum, sed recens, non sit totum nigricans, nec totum albicans, densum, ponderosissimum adeò, ut in aquis non fluctuet, sed mergatur, resinosum, odoratum, gustui & acre, & subamarum. Cortex optimus censendus est crassus, & fortiter ligno adhærens, adeò ut vix ferro sequestrari valeat, nàm qui facilè

ſeparatur à ligno vetuſtatem ſapit.

In luis curatione totaliter pendent à ligno vulgares, illudque in varias parant formulas, ſed præſtantiſſimum judicant, ſi limetur, & in minutiſſimam redigatur ſcobem, quia ſic citiùs, & meliùs ex eo extrahitur virtus. Ità præparatum infundunt, macerant, viginti quatuor horarum ſpatio in aquâ nonnulli, ali in hordei decocto, quidam in aquis ſtillatitijs, aliqui in vino, alij in ſero lactis, quidam in jure carnis ad calentes cineres ſervant, poſtmodùm lento decoquunt igne ad tertiæ partis conſumptionem, & decoctum formant, quod maximè in uſu eſt, quia in formâ liquidâ totum penetrat corpus, ut

℞. *Lig. guajac. cum cort.* ʒ. *iij.*
infundantur in aquæ font. lib. iij. ſtent per h. 24. ad calentes cineres. Deindè bull. lento igne ad tertiæ partis comſumptionem, addendo in fine ſ. a.
flor. cord. p. j.
paſſul. enucleat. ʒ. *j.*
liquiritiæ raſæ ʒ. ß.
coriand. præp. ʒ. iv.
cinnam. ʒ. *iij.*
f. colat. & ſervetur.

Doſis lib. ß. Hoc ſimplici utuntur decocto in delicatis, imbecillibus, excarnibus corporibus in lue recenti, temporibus, & naturis calidis, quandò tantùm alterare intendunt. Quòd ſi minus excalfacere velint, lignum infundunt *in aquas cichor. lupul. endiv. ſonchi &c.* & herbas concoquunt refrigerantes. Si verò humectare intendunt, in tabidis, & emaciatis in jure pulli, vel carniũ vituli, aut arietis decoctum parant addendo melonum ſemina, ptiſanam hordeaceam &c. Pro infantulis, & lactantibus lue infectis julepum parant, ut

℞. *Lign. limat.* ʒ. *ij.*
aquæ graminis lib. ij.
infunde per 24. horas, bulliant deindè ad duarum partium conſumptionem f. colat. & cum ſaccharo q. ſ. f. julep. De quo detur patùm, & ſæpè.

Vel compoſitum formant decoctum, cui dejectoria addunt pharmaca, quod non ſolùm alterat, ſed purgat, & alvum ſolvit. Uſurpant illud in corporibus duris, & ruſticis, aut temporibus, & naturis frigidis, aut in Lue confirmata, quæ citam evacuationem tolerare poſſunt, ut

℞. *lign. guajac recenter limati* ʒ. *iij.*
in aquæ fontis lib. iij.
infundantur per 24. horas. Deindè lento bulliant igne ad medietatis conſumptionem, addendo ſ. a.
polyp. querc. ℥. *ij.*
prunor. damaſc. num. x.
fol. ſen. or. ʒ. *j.*
endiviæ,
plantaginis,
fumariæ ana m. ß.
flor. cord. p. j.
coriand. præp. ʒ. ß.
f. colat. & ſervetur.

Doſis lib. ß. pro vice.

Poſtquàm etiam primum decoctum ſimplici modo paratum, & colatum eſt, reſiduo ligno poſt primam coctionem iterùm majorem aquæ quantitatem affundunt, & ad tertiæ partis conſumptionem coquunt, & in ventriculi gratiam paſſul. coriand. debitam addunt quantitatem, & colaturam faciunt, vel ſaccharo edulcorant. Colaturam pro potu ordinario in prandio, & cœnâ exhibent. Vel guajacinum parant vinum, ut

℞. *ligni lib.* v.
sacchari alb. lib. iv.
Vini alb. lib. CL.
Lign. cum sacchar o in cadum inde, & vinum calefactum affunde.

Hoc vinum prævalet in luis inveteratæ vestigijs delendis, præcipuè ubi prolixo remediorum usu defatigatus æger à medicamentis jàm abhorret; commodius autem tempus, & opportunior modus hoc vinum parandi erit tempore vindemiarum, ut

℞. *Musti alb. dulciss. amphoras* LX.
lign. guajac. recens limati lib. iv.
passul. enucleat. unc. vj.
pomor. redolentium. num. XL.
fermentescat mustum in vase ligneo, & finito fermentationis tempore, hoc vino utatur æger pro potu ordinario, vel semel inter prandendum, & semel inter cœnandum.

Aliqui tertiâ vice lignum coquunt, & decoctum pro ciborum elixatione inservit, pro panificio, pro manuum, & faciei ablutione, narium elotione, ulcerum mundatione &c. usurpant, Propinant decocta composita vulgares ad dies 25. simplicia verò ad dies 60. & ultra, quia lues Venerea morbus chronicus est.

Nautæ, & mercatores, qui lignum sanctum ad nos tàm ex occidentalibus, quàm orientalibus Indijs invexerunt, præclaros ejus effectus in luc curandâ adeò versus è omni extulêre conatu quo venale redderetur, ut scriptores veluti psittaci ejus virtutes miris decantare encomijs non sint veriti, fidem tantùm illorum relationibus potius adhibentes, quàm experientiæ; undè plura de ligno scripsêre, quæ vel nunquàm, vel rarissimè observantur in praxi, nec nominis rumor promissis respondet, sed magno in pretio fuit in luis principio; quapropter nunc in officinis prostat, & est vile abjectum, ignavum & nullius compos efficaciæ. Ità evenit, ubi res ad summum devenit fastigium, eam retrocedere, & declinare necesse est. Aliquos non puduit medicos firmiter credere hujus ligni decoctum non minùs nutrire, quàm jus pulli nutriat, & extenuata ab eo non offendi corpora, sed impinguari; easdem quoque impinguandi vires salsæ parillæ, ligno sassafras, & præcipuè chinæ radici perperàm tribuerunt: Observârunt nàmque nonnullos lue Venereà ferè tabefactos horum decoctorum usu hebetiores redditos fuisse, & statim protulerunt horum decoctionibus corpora pinguescere. Verùm hi malè de ligno cogitârunt, nam estò vegetabile sit, calidum tamen, siccum, & tenuium partium prædicant vulgares, & si aliquid in decoctione deponat, hoc potius medicamenti, quàm nutrimenti rationem habet. Quod nonnulli post luem Veneream opimi fiant, id accidentaliter evenit, nàm nutrimẽtum, quod ad cunctas corporis partes affluit cõtaminatur, nec nutrit ob depravatam impressionẽ, cùm non sit de partium indolè; si enim cibus quantumvis optimus non nutrit, imò *Corpora impura quò magis nutries, eòmagis lædes*: considerare, si lignum, radices &c. in tanto morbo nutrire possint. Per medicamenta lui adversantia, per secessum, sudores &c. eliminatur lues, purificatur nutrimentum, & statim corpus benè nutriri, & impinguari incipit. Id in mercurialium, & antimonialium exhibitione quandòque observamus. Numquid mercurius, & antimonium nutrit, & impinguat? In quibusdam alijs morbis, & præcipuè

se-

febribus, diarrhoeis, dyſenterijs &c. accidit, ante quas, cùm homines ob depravatum nutrimentum erant graciles, per morbum abſterſo pravo nutrimento, & optimâ ventriculo reſtituta coctione, poſteà benè nutriri incipiunt, & corpulentiores evadunt.

Naturam ut novercam accuſare deberemus, ſi pro noſtratibus curandis morbis medicamenta ex utriuſque Indiæ locis, alijſque diſſitis terræ plagis mendicaremus, & mercatores lucri cupidine allecti in noſtras magno noſtro ſumptu aſportarent regiones; latitant in noſtratibus plantis adhuc ſummæ virtutis medicamina, quibus noſtrates morbos curare valemus.

Indiæ populi quodam endemico laborant morbo, qui cum lue Venereâ quandam habet cognationem, quicquid aliqui dicant ſcriptores, quem ligni guajaci, ſalſæ parillæ, & chinæ decoctis curare ſatagunt, ſed non eorum votis reſpondet ſanatio, & experimenta de ijs facta fallacia reperta fuêre, licet hæc vegetabilia viridia, & ſucciplena poſſideant, tamen ij fucatam tantum, & palliativam ſanationem ab illorum ſimplicium decoctionibus adipiſcuntur; undè ſymptomatum remiſſio, & quædam comparatæ valetudinis ſpecies emergit, ità ut iterum illa repullulent, & deinceps ſæviora, quàm anteà exuſcitent. Conſiderate quæſo nunc, an hujuſmodi ſicca corpora nimio virium detrimento ex diſſitis regionibus ad nos convecta infectis profutura ſint. Verùm quia jam pridèm parta fama multum eis contulit, ut ridiculum ſit ea omninò repudiare, quæ aliàs communi applauſu ſunt recepta, adhuc noſtri vulgares impoſturam meditantes, ea multis præparationum formulis uſurpant, ac teſtari hujuſmodi plantas, quas celebriores reddiderunt, idem emolumentũ contaminatis impertiri tenentur hîc loci, ac in ſolo natali. Hos vulgares ſecuti ſunt Spagyrici, arcanorũ diſtributores, & ex his extracta, ſalia, olea eſſentialia, ſpiritus, tincturas, quintas eſſentias ſpecioſis decoratas nominibus concinnârunt, auro contra caras, & aliorum ſimpliciũ medicamẽtorũ admiſtione adulteratunt, & ignarũ vulgus, & ſtolida plebecula pretioſa chymicorum medicamenta, ſeu impoſturas exiſtimant, quia maximo emũtur pretio.

Credunt vulgares lignum, & radices luis eſſe alexipharmaca, quia qualitate agunt occultâ: ſed vellemus ſcire, quo inſtrumento, ſenſu, & ratione id vos aſſecuti fuiſtis? Quis eam qualitatẽ occultam vobis ineſſe oſtenderit? Undè ejus virtus vobis innotuerit? A calore forſan? Pondere? Duritie? Nonnè idẽ pondus, durities eandẽ in buxo, ebeno? Quandò horum vegetabiliũ decoctionibus in alijs utimini morbis, illi morbi numquid occulti, dum medicamentis utimini occultâ qualitate agentibus? Occultâ illa qualitas potiùs in veſtris depravatis phantaſijs, quàm in his vegetabilibus conſiſtit, cùm eam demõſtrare non poſſitis. Si tanta vis ligno, ſalſæ, & chinæ ineſt, quare jejunia quadrageſimalia, & tenuem inſtituitis diætam? Si alexipharmaca, quid coctione opus eſt? Quid prodeſt arcanum componere? Si inſit occulta qualitas, quid & compoſitione opus eſt? Non charitas lui medetur, verùm lucri cupiditas cum craſſâ Minervâ conjuncta, pecuniæ jactura, & majus aliud damnum, quòd tám malè ægrorum corpora multantur. Caſu luem curant, ſi quandòque curant, cùm hujus mali cauſſa, &

præ-

præſidia apud ipſos ſint occulta, & veluti cœci in tenebris ambulant, undè ambo, æger, & medicus in foveam cadunt, ideóque in morbis occultis, occultis præſidiis, tàm medendi artem callet agaſo, quàm medicus vulgaris: Undè factum eſt, ut tonſores, balneatores, veterenarij, & veteramentarij in luis curationem ſeſe ingerere auſerint.

Horum vegetabilium decocta fucatam, & palliativâ luis ſanationem præſtare poſſunt, nõ quia alexipharmaca ſunt, & vi operãtur occultâ, ſed quatenus ſolũmodò ſudores movent, & ſuperficialiter venereũ diſperdunt fermentum, eapropter non ſolũ guajacum, ſalſa, & china lui proſunt, ſed ea omnia vegetabilia, quæ ſudores eliciunt. Nos parvo ſumptu noſtratibus plantis, ut ligno buxi, viſci quercini, cedri, cupreſſi, rhodiâ radice feliciter multos deploratos ſanavimus gallicos, quos guajacum, ſalſa, & china, quæ non niſi ſicca, & omni ſuculentâ ſubſtantiâ emuncta in noſtras aſportantur regiones, curare potuerunt. Paravimus nos domi ex noſtratibus plantis decocta mediâ maceratione, digeſtione per 24. horas, & ebullitione, & ad commodiorẽ, & faciliorem ſalium eſſentialium, ſeu tincturę extractionẽ pro qualibet aquæ communis librâ ſpiritûs vini alkoholizati unciam dimidiam admiſcuimus. Verùm hęc nunquàm in vaſe aperto, ſed perpetuò in duplici, juncturis tritici farinâ, & ovi albumine optimè clauſis, ut vini ſpiritûs, & horum vegetabiliũ volatile ſal in decoctionis aquâ ſolutum nullo modo aufugiat, ſed in vas aſcẽdat, ſuperius, ac iterùm decidat. Vaſa ſemper fuerunt vitrea, & horum defectu terreis, ſed vitreatis uſi ſumus.

Barbati decocta cũ Vino parant, & reverâ laudabilior extrahendi ratio vegetabiliũ vires, quàm cum aquâ, & præcipuè ubi vẽtriculus frigidior, & debilior eſt, ac æger vino aſſuetus, quia decocti vis ad omnes corporis partes faciliùs penetrat, & ſudoris provocationẽ adjuvat. Non negamus vinũ commodiſſimũ eſſe ad vegetabilium extrahẽdas vires, ſed quia decocta cũ vino in vaſe aperto ad tertiæ partis conſumptionẽ parant, totâ errant viâ; nàm unuſquiſque, qui leviter deſtillãdi arte eſt imbutus, ſcit, quod ſi vinum leviter urgeatur igne, ſpirituoſa ejus pars, & optima ab eo prolicitur, & nihil remanet præter aquoſum, & ingratum, vel nauſeabũdum phlegma omni virtute, odore, ac ſapore vini ſpoliatum: ſic tali modo decocta concinnãtes, vini faciunt jacturã, cùm in decoctione deperdatur, remanatq; phlegma ipsâ aquâ ſimplici minùs commodum. Corrigant decocta parandi modum, etſi cum vino vaſe benè clauſo cõficerent, ut nil exſpiraret, certè nec tormina, nec nauſeam excitarent, ſicuti præfato modo parata. Prætereà ligni caliditatem aquâ hordei, fero lactis, & aquis ſtillatitiis refrigerantibus corrigunt, ſi in decoctis vino uterentur, ligni caliditatem potiùs intenderent, quàm corrigerent.

Vulgares decocta vim habere ſiccãtem, atq; adeò ad exſiccandos multos ab eis fictos humores propinari aſſerũt. Verùm nos nõ adducimur, ut credamus unciam cujuſq; exſiccantis vegetabilis Sex aliis aquæ unciis immiſtam, quę ut Sex humectare valẽt,

exſiccare poſſe, cùm ſiccitas ex Ariſtotele nil aliud ſit, quàm *humidi defectus*, atque ipſo naturæ lumine conſtat exſiccationẽ perfici per humidi evaporationem à calore factàm; non igitur videmus, quomodo in ſex aquæ unciarum exhibitione ſiccatio fieri poſſit, quin potiùs oppoſitum, ſcilicèt humectatio ſuccedat.

Verùm pro hujus rei intelligentiâ juxta noſtra principia dicimus decocta propriè non exſiccare, cùm ſiccitas non ſit qualitas poſitiva, neque poſito, quòd exſiccandi vim haberent, ideò morbos curare valerent, cùm non ſimplex humiditas, cui ſupponitur contraria ſiccitas, ſed humorum degeneratio à naturali ſtatu utplurimùm ſimiles gignit morbos. Præterquam quòd ſemper cum ægri maximo propinarentur damno, quia non minùs excrementitium, quàm nutrimentitium humidum ſuâ ſiccitate reſolverent decocta; tùm quia non eſſet major ratio, cur unum potiùs, quàm alterum reſolverent, exſiccarentque, tùm etiam quia non adeſt in noſtris viſceribus ſedulus aliquis ſeparator, qui ad medicamenti exſiccantis nutum, excrementitium à nutrimentitio ſequeſtret, illudq; ſubjiciat, exponatq; medicamento, ut illud tantùm exſiccet, inſonte remanente.

Prædicant vulgares lignum, ſalſam, chinam &c. calidum, ſiccum & qualitate occultâ præditum, ſed per coctionem ab his non extrahitur caliditas, ſiccitas, & occulta qualitas, quia hæ ſunt de accidentium genere, quæ non poſſunt de ſubjecto in ſubjectum migrare, ſed juxta noſtra principia, ut fuſiùs egimus in *noſtrâ Pyrotechniâ*, dicimus, quòd omnis corporum actio ab intrinſecâ eorum eſſentiâ, ſeu ſpiritu ſeminali eorum conſtitutivo dependet, qui in vegetabilibus præſertim ſub formâ ſalis eſſentialis ludit; ita ligni, ſalſę &c. decocta agunt virtute hujus ſpiritûs, ſive ſalis eſſentialis ſoluti in aquâ decoctionis. Undè ligni, ſalſæ &c. decocta vim diaphoreticam habent, vel diureticam, quatenùs ſal illud eſſentiale aliud ſal mordax, piperinum, vel acidum exaltatum corrigit, & reſolvit, à quo Lues fovetur. Hic ſpiritus ſub formâ ſalis eſſentialis ludens in noſtratibus reperitur affluenter plantis Luem curantibus.

Hinc deducimus nunquã ex ligno, ſalsà &c. decocta aperto vaſe fieri debere, nàm ſpiritus ille, ſive ſal eſſentiale cùm ſit ſummè volatilis, facilè abit in auras, & quod remanet, nil eſt, niſi phlegma inutile, ignavum, & omnis virtutis expers. Hinc etiã eò magis ſecundum, & tertium vulgarium decoctum vanum, & nullius efficacię judicamus. Adeſt in ligno pingue, & reſinoſum quid, at nunquàm illud in decoctis ſupernatare obſervatur, ſed ſub olei formâ tantùm in deſtillatione per deſcenſum, & non niſi aperto igne.

Chymici meditantes longâ decoctione, vaſe aperto, ad dimidiæ, vel tertiæ partis conſumptionẽ ſubtiles, ac ſpirituoſas diſſipari partes, vel medicamẽtoſas ſaltim minui vires, alio modo ligni decoctum parant, ne ejus virtus pereat: Cornutæ ligni ſcobem cum ſufficienti aquæ quantitate, induunt, cui receptaculum adaptant, ac ſuppoſito igne primo digeſtionis,

deindè

deindè deſtillationis, ſpiritum ſulphureum, ſive eſſentiam è ligno cum aquâ evocant ad dimidiæ partis aquæ deſtillationem. Hujus deſtillatæ aquæ, in qua ligni purum ens eſſentiale ludit uncias quatuor magno cum juvamine exhibent. Continuant deindè aquam deſtillare, quam pro quotidiano præſcribunt potu. Nonnulli ſpiritum ex guajaco eliciunt, qui prolixâ & ſolerti digeſtione, fermentatione, & deſtillatione indiget, ut proliciatur, attamen ſummis virtutibus eſt præditus. Quidam ſummoperè guajaci oleum, tanquàm alexipharmacum commendant, quod variis exhibent modis: Verùm nullum oleum per alembicum deſtillatur, ſed tantùm per deſcenſum, aperto igne, quod nullius eſt efficaciæ, & intra corpus non commodè, imò vix tutò exhiberi poteſt. Multi guajaci extractum miris efferunt encomiis: verùm nos nulli profuiſſe, imò cunctis obfuiſſe obſervavimus ob admiſtam ſulphurei menſtrui partem, quod lui maximè adverſatur. Præſtat gummi guajacum naturale, ſed debiles habet vires, nec recentem, aut antiquatam luem debellare poteſt, eſtò ex arboris inciſione fluat.

De Salſaparillâ.

Primas in Lue curandâ guaiaco tribuunt vulgares, poſt quod ſalſæparillæ radix ſuccedit, quam aliqui Spartamparillã, & Hiſpani Sarſamparillam nuncupârunt. Advehitur illa ex Perù, ubi in ſepibus naſcitur, nõ aliter ac apud nos ſmilax aſpera, vitis alba & nigra, ac lupulus ſalictarius, oblõga eſt, per terram longè, latéque ſerpit, ut ſex cubitorum longitudinẽ æquet, & ultra, modicæ eſt corpulẽtiæ, & in faſciculos alligatur. Optima cenſetur, quæ intùs alba, & ſolida eſt, corticem habens plenum, & dùm finditur, foraminulenta non apparet; quę verò rufa eſt, & dùm finditur, pulverulenta, inefficax eſt, quia vetuſtatem ſapit. Credunt nullam manifeſtam excedentem habere qualitatem, ex qua temperiei exceſſus induci poſſit, undè omni corporis conſtitutioni, & ætati tutò exhiberi poſſe fatentur, ac propterea temperatior, & moderatè calida eſt in primo ordine, ac inſipida, nullius acrimoniæ, amaroris, aut adſtrictionis, aut odoris particeps, ſed obſcuram quandam habet dulcedinem; exiſtimant tamen illam in ſiccitate magis excedere, quàm chinam, ac tenuibus cõſtare particulis, & proindè potenter incidit, attenuat, diſcutit, inſigniter exſiccat, ſudores movet, & nimiam abſumit humiditatem; attamen non ob has manifeſtas qualitates, Lui adverſari fatentur, ſed ob qualitatem occultam, ſcilicèt quam neſciunt. Quare multùm valet ſalſa ad Luem profligandam, nec invidet ligno, nàm multos curavit ſalſa, quos non potuit lignum; eſtò hoc ſalsâ efficacius à pleriſque credatur; tamen in hoc lignum ſuperatur, quod ob inſignem tenuitatem laxandi, & penetrandi vim habet, dolores ſedat, nec ullus dolor quantumvis contumax, & diuturnus erit, quem non tandèm aliquandò ſopiat, & ſuperet, ſi ejus decoctum conſtanter, & diutiſſimè ſumatur. Sic pariter tùmores duri, & gummata multo breviùs à ſalsâ, quàm à guaja-

co discutiuntur per insensilem evacuationem, eorum consumptâ materiâ, quapropter in aliis multis affectionibus feliciter usurpatur.

Ejus decoctum pariter parant simplex, vel compositum, vase aperto, & ad duarum partium consumptionem, ut

℞ *Salsaparill. minut.concis.* ℥ ij.
infunde in aq.font.lib. iij.
& per horas 24. *macera, Posteà levi igne bulliant ad dimidiæ partis consumptionem addendo s.a.*
passul. ℥ ij.
coriand.præp. ℥ j. *f. colatura.*

Dosis lib. ß. Addunt nonnulli in ventriculi gratiam mentham, absynthium, cinnamomum &c. aut simplicia cephalica, hepatica, vel nephritica juxta partis laborantis conditionem. Post primum decoctum per reaffusionem secundum pro potu ordinario parant, & tertium pro carnium, & ciborum elixatione, manuum, & faciei ablutione, ut de ligno diximus. Pro infantulis, & delicatis, addito saccharo in primo decocto Iulepum formant. Ex salsâ etiam decoctum parant compositum, additis medicamentis purgantibus, eo modo ac de guajaco retulimus.

Parant vulgares pulveres salsæ, quos summoperè efficaces pro lue curandâ celebrant.

℞ *Salsæparillæ* unc. ij.
fol.sen.or. ℈
hermodactyl.ana unc. j.
turbit. ℥ vij.
uvæ arthenicæ ℥ iv.
Cinnamomi, &
zinziberis ana ℥ jß.
f. omnium pulvis subtiliss.

Dosis ℥ ij. pro vice, *cui adde diagrydij gr. vj. usque ad x.* Infunde per noctem in suff. vin.alb.opt. quantitate, manè sumat æger cum pulvere vinum.

Habeat apud vulgares salsaparilla omnes roris marini virtutes, & miris celebretur encomiis, appelletur parilla, eò quod cũ illâ nil aliud medicamentum cõparari possit; illud interim à nobis quotidie observetur, minùs etiã guajaco, & chinæ radice exsiccare, ac urinæ vias magis, quàm cutis poros affectare, quapropter ad gonorrhœæ sanationem, quæ à seri virulẽtiâ fotum suscipit, eximia est, cùm testes, aliasque partes semini, coctioni, & distributioni inservientes, occupet. Ejus decoctum ventriculũ nimis laxat, ut estò simplicia pro eo roborando admisceas; frustrà tentaveris. Reperitur passim apud nos Smilax aspera, quę vulgò dicitur *Salsa paesana* majoris energiæ, quæ felici cum successu plures à Lue Venereâ eripuimus, & hanc pauperes pharmacopolæ pro salsaparillâ usurpant, quoties parilla præscribitur illis. Discrimen, quod inter Peruvianam salsam, & nostratem intercedit, est, quod illa magno, nostras ferè nullo emitur pretio; in reliquis tamen idem sapor, & cortex, eadem medulla, & facultas, imò in nostrate vividior, & vegetior.

De Chinæ radice.

Inter plura Venereæ Luis antidota Chinæ radix celeberrima recensetur, quæ à mercatoribus Lusitanis è Chinarum Regno advehitur, ad

ad quam pro hoc fugando morbo confugiunt Chinenſes. Radix hæc non eſt valdè longa, verum admodum nodoſa, & arundinum radici non abſimilis. Color ſubrufus, pondus mediocre, ideſt neque levis, neque ponderoſa, recens ſit, & nullatenùs carie exeſa, nullum inſignem referens odorem, nulloque ſapore præpollens; propterea in activis nullum exceſſum habere credunt, ſed potiùs temperata, vel ſi excedit à temperato, ad frigiditatem in primo gradu inclinat: de recenti tamen radice *Garzias ab Horto* refert: *Eam inſigniter adeò calefacere, ut ſiquis ejus decocto paululùm meraciori utatur, aut calidum hauriat, ob nimium medicamenti calorem in maximos hepatis ardores, in eryſipelata, in phlegmonas, atque alia graviſſima incidat ſymptomata; in paſſivis verò ſicca non leviter, quapropter nec oleum, nec unctuoſitatem habere videtur.*

Tenuis eſt ſubſtantiæ cum aliquâ adſtringendi vi, & ſubſtantificâ quadam humiditate, qua mediante vulgares miſeris adulantur ægrotis, ejuſque uſum homines pingueſcere dictitant, quia ejus decoctum facilè aceſcit; verùm hoc fuſius etiam de guajaco repudiavimus, quod ejus decoctum aceſcat, non eſt ſufficiens impinguandi ratio, cùm omnium lignorum, radicumque decoctum aceſcat. Cùm primùm mercatores in Europam advexiſſent miris laudibus Chinæ radicem, tanquàm auxiliare medicamen à divinâ auxiliatrice manu promanatum ad chronicos, deploratoſque morbos celebrare cœperunt lucri cupidine tracti. Undè bardi medici nimiùm quàm par eſt, mercatorum technis fidem præbentes, pſittacorum more citra experientiam, & ultra vires eximiis præconiis commendare aggreſſi ſunt: ut quæ tenuium partium digerendi vim habeat, ſiccitatis ratione attenuet, omnis generis excrementa liquet, quæ deindè in urinas, & ſudores tranſeunt. Lui Venereæ non ob manifeſtas qualitates, ſed ob occultæ formæ proprietatem non ſolùm proſit, verùm etiam ulcera abſtergat, obſtructiones reſerat, ſanguinem à corruptione vindicat, deſtillationibus medetur diuturnis, phthiſim curat, hepatis inflammationes reſtinguit, hydropiſim ſanat, atrophiam tollit, lepram depellit, elephantiaſim abigit, articulorum dolores aufert, & quia temperata eſt, omni ætati, omnique ſexui, quocumque anni tempore, ipſiſque adeò febricitantibus tutò exhiberi poteſt. Quæ facultates omnes cùm in guajaco deſiderentur, à nonnullis tunc temporis ſupra guajacum china evecta eſt, & non ſolum ad Luem Venream, ſed ad ſexcentos alios morbos adhibita fuit.

Ob tot, tantaſque virtutes à ſcriptoribus decantatas, *Carolus V.* partim ob Luem Venream, partim ob atrophiam, & partim ob artuum dolores de quorundam medicorum conſultatione hujus radicis decoctum accepit, & maximam ei largitus fuit famam, quæ vagata per orbem, Chinæ radix tanquàm pretioſum medicamen auro carius maximo venundari cœpit, unde:

Pauperiem fugiens, currit mercator ad Indos.

Sed experientia ejus rumorem poſteà derogavit, & celebritati nominis proportione nequaquàm reſpondit, neque ejus pretio enormi: ſcribit

nàmque de hac re *Julianus Palmarius de Lue Venereâ cap.14. Multos magno ſuo incommodo radicem hanc guajaco prætuliſſe, ſeque experientiâ comperiſſe, quòd etiam in magnâ victûs parſimoniâ adverſus hanc Luem ineffícax fuerit, ſæpè etiam ejus decocto ità humeſcere ventriculus viſus ſit, & nativus calor opprimi, ut lienteria gravis, magnaque cruditas non rarò ſubſecuta fuerit, quibus imbecillus inſiti calorù fomes inerat. Præter has incommoditates, & vitia, non rarò etiam lienis tumores, atque duritiem diutiùs utentibus inducere* ſcribit. Non agit qualitate occultâ, quia hæc qualitas eſt ſacrum ignorantiæ aſylum; nec adverſus Luem eſt verum prophilacticon, cùm plura de hac radice circumferantur, quæ nunquàm, vel rarò obſervantur in praxi. Plurimi ægroti diuturnum hujus radicis uſum adhibuerunt, nihilominus neque vel tantillum morbi vis ſe remiſit, vel alleviata, recidivam paſſi fuêre, ità diuturna experientia nos edocuit maximo ægrorum incommodo: eſt itáque vana chinæ exhibitio pro ægrotis, non verò pro pharmacopolis, & medicis, & tamen ſtolidum vulgus magnum medicamenti vim eſſe credit, quoties impendium maximum eſt, & medicamentum putat pretioſum, quod cariſſimè emitur. Hujus farinæ eſt China, ac proindè non exiguam obtinuit famam; laudamus propterea pharmacopolas, qui pro chinæ radice à medicis ordinatâ arundinum radices ſubſtituunt, quibus parem, & fortaſsè majorem ineſſe virtutem in praxi comperuimus; quia arundinum radix ſucci plena haberi poteſt in noſtris hiſce regionibus, chinæ verò omni ſuccolentiâ emuncta in noſtras aſportatur regiones. Sed quia veterum corrigere errorem difficillimum eſt, expedit idcircò ægris, & vulgo morem gerere aliquando: Verùm tantum divitibus ægris hæc propinent decocta, nec ſumptuum, & crumenæ pauperum immemores illis fortunas abſque ſalutis ſpe eripiant.

Hujus radicis decocta ità parant vulgares:

℞. *China in taleolas diſſect. ℥. j.*
infunde in aq. font. fervent. ℔. iij. per 24. horas. Deindè bulliat lento igne ad conſumptionem duarum partium, addendo in fine.
fumariæ,
lupulorum,
capill. Veneris ana m. j.
coriand. præp. unc. *ß.*
cinnamomi ℥. ij.
f. colatura, & ſervetur.

Doſis ℔ *ß.* pro vice. Ex radice, quæ primo inſervivit decocto, paratur ſecundum pro potu ordinario, ut

℞. *Rad. chinæ primò adhibitæ* unc. *j. Infundatur per 24. horas in lib. 9. aquæ fontis ferventis, deindè bulliat ad tertiæ partis conſumptionem addendo in fine.*
coriand. præp. ℥. vij.
cinnamomi ℥. ij.
f. colatura, & ſervetur.

Poſt ſecundum per reaffuſionem tertium parant pro ciborum elixatione, manuum, & faciei ablutione. Hæc decocta magnâ aquarum copiâ, & longâ indiget ebullitione, ut virtus extrahatur, & aquæ communicetur, & ad 30. 40. vel 50. dies aſſumuntur.

Hæc ſunt vulgarium alexipharmaca pro Lue fugandâ, quorum unumquodque eam profligare valet, verumtamen

tamen ſemper alia aliis ſunt efficaciora, & juxta varios morbi gradus, & patientis temperiem, nunc unum, nunc aliud uſurpant; ſi nulla tamen viſcerum intemperies adſit, præſtantiſſimum eſſe guajacum judicant, licèt in occultis qualitatibus unum ſit occultius alio, quia unum alio præſtantius, & hac ratione nunc guajacum, nunc ſalſam patillam, nunc chinam uſurpant, & nunc hæc omnia ob varias intentiones in majori, vel minori quantitate admiſcent, ut

℞. *Lign. guajac.* ℔ ß.
cortic. ejuſdem, &
Salſaparillæ ana unc. iij.
rad. chinæ unc. iß.
Infunde ſpatio 24. *horarum in*
aquæ lib. 12.
Poſteà bulliant ad medietatis caſum, fiat colatura. Reſiduo reaffunde aquæ lib. 12. *ſtent in infuſione horis* 8. *poſteà coque ad tertiæ partis conſumptionem pro potu in mensâ.*
Vel ℞. *Salſæparillæ, &*
cort. guajaci ana ℥ iij.
Lign. guajaci ℔. j.
infunde in aquæ lib. 16.
& coque ad medietatis conſumptionem. Deindè reaffunde, & coque pro potu ordinario.

Multi his decoctis purgantia quandóque admiſcent, quæ à nonnullis improbantur. Primò, quia antequàm ad horum decoctorum uſum accedant, diligenter purgandum eſt. Secundò, purgantia, & ſudorifica motus efficiunt contrarios. Tertiò, fortiora ſudorificis ſunt purgantia, & purgantia ſudorifica per ſeceſſum trahunt, quia fortius attrahit minùs forte. Quartò, melioris notæ medici purgantia decoctis non admiſcent, ſed per certa intervalla purgant quarto, vel quinto quoque die.

Verùm non improbandus in decoctis compoſitis eſt ſudor, nec diverſæ fiunt evacuationes, motuſque contrarii, ad cutem ſcilicèt per ſudores, & ad alvum per purgantia; nàm evacuationes prædictæ, & motus non fiunt eodem tempore, citiùs nempè poſt horam à decocto aſſumpto proritatur ſudor, poſt multum verò tempus dejectio, quia vis dejectoria majori indiget tempore.

Lues Venerea morbus eſt chronicus, & diuturnà expoſtulat medicamenta in ejus curatione, ac proindè tota barbatorum curatio in horum decoctorum exhibitione volutatur, undè ſi decocta propinant ſolutiva; eorum uſum præſcribunt ad dies 25. aut 30. Si fuerint ſimplicia, primò corpus deplent purgantibus de communi morborum omnium à nobis recenſitis, deindè decocta exhibent ſimplicia ad dies 50. aut 60. vel ulteriùs, & interim viſitando quotidiè ægros, pecunias emungunt. Decoctum propinant valdè calidum, ad hoc ut citiùs per corpus penetret, & ſudor proritetur: decocto aſſumpto ſub aurorâ, ſuperdormiat æger, ut citiùs digeratur, & per corporis habitum diffundatur, ac ſtragulis optimè cooperiatur, ut ſudor copioſus emergat, vel in Laconico ſe componat, & & ibi detineatur, quouſque ſudet. Et quia, dùm ſimplicia aſſumuntur decocta, per ſudorem non niſi tenuia evacuantur excrementa, craſſioribus remanentibus, laudant propterea vulgares, ut ſingulis quatuor, vel quinque decoctis aſſumptis, purgans aliquod præbeatur pharmacum, quod craſſiora

excre-

excrementa purgandi vim habeat ità ſunt *Syr. de fumar. mai. Syr. Sueſſ. roſ. ſolut. manna &c.* Noſtrates vulgares hoc utuntur pharmaco:

℞. *Syr. de fumar. mai.* ℥ iv.
decoct. cord. ℥ ij. *m.*

Imperant tamen, ne tali die ſudor proritetur, quia æger duas non poteſt ferre evacuationes, & altera alteram impedit. Interim per totum decoctorum tempus ægrum ità in cimmeriis claudunt, ut ne aëris quidem claritatem aſpiciat, nec dùm pedem è cubiculo efferat, & interim quoque exactiſſimam victus rationem ſcilicèt mira iciunia inſtituunt per panis biſcocti, & vuæ paſſæ, aut amygdalarum modicum, & ſi ad ſummum adeò exactam tolerare diætam non poſſit æger, vel parvam concedunt carnem aſſam. Verùm ſæpiùs evenit, ut ante conſtitutum tempus quidam ob tenuiſſimam victûs rationem ità imbecilles, & viribus deſtituti conſpiciuntur, ut:

Vix habeant tenuem, quæ tegat oſſa cutem.

Et penè ſpiritu, & vitâ deficiant. In tàm conſpicuo vitæ diſcrimine verſantur miſelli ægroti, ut in ſceleti formam redacti, cum magnâ æris jacturâ, vitam quaſi deperditam vix recuperare poſſint, nec mendicata ſanitas ex voto ſuccedit, niſi palliata, & fucata, dùm dira Lues paulò poſt truculentior recrudeſcit.

Noſtri malè feriati vulgares præter decocta urbanas habent ſtufas calidas, & ſiccas, ad quas Lue correptos ablegant ægrotos, ſed præcipuè Sole cancri ſignum percurrente, innumeras hominum, mulierumque infectas copias ad Tritholi vaporoſum ſudatorium in Puteolano, vel ad Pithecuſæ ſudatoria, ubi maximus de toto corpore fluit ſudor, ſed hic vanâ ſpe miſeros ludit, levat quandóque, non eradicat Luem, nàm calor ille ſudorem proritans nullum antidotum, ſive alexipharmacum ad Neapolitanum extinguendum venenum ſervat, ſed eſt ſimplex, homogeneus, nec differt à quocumque culinario calore, ſive igne (calor enim, & ignis non differunt, ut luculenter probavimus in noſtrâ *Pyrotechniâ ſophicâ lib. 2. cap. 1. de igne*) ideóque licèt degeneres attenuet humores non ſine capitis mortui reſiduo id exequitur, undè Lernæa hydra latens paulò poſt majores ſuſcitat iras, & hinc lerna malorum, nec Vulcanus clandeſtina Veneris adulteria ulciſci poteſt, quia claudus, niſi vindice Mercurio. Venerea Lues eſt morbus mineralis, & minerale requirit remedium; curandum itáque, ut Mercurii naturam in ſtufam convertamus, hoc eſt abſque ſtufâ procedat ſudor: nàm ſtatim ac à Mercurio provocatus fuerit ſudor, jàm in proximo eſt ſanitas; omnis igitur ſudor abſque mercurii interventu inutilis eſt. Sunt nonnulli, qui abſque Mercurio ſudoribus factis, aliquos Lue correptos curant, tamen res fundamento caret, & ferè ſemper in deterius malum minatur.

Cap.

CAP. II.

De Curandis affectibus Venereis à nutrimento corrupto nascentibus, & primò. De Gonorrhœâ.

EFluvium sanioſum ex interiori pudendi parte viri, ſeu mulieris medici gonorrhœam appellant, ſed falsò, nàm hoc nomen græcum gonorrhœa ſeminis profluvium deſignat, quod ex veſicularum ſeminalium debilitate retentricis, vel aliâ de cauſa procedit; ſed id, quod ex urethrâ fluit ex cõtagij gallici communicatione, ſemen non eſt, ſed penis nutrimentum in ſaniem à contagio degeneratum: Neapolitanis dicitur *ſcalfatura*, reliquis Italis *purgatione*, Latinis verò rectè dicetur fluxus Venereus ſanioſus.

Signa.

Non immediatè poſt pollutum concubitum hic ſanioſus adveniet fluxus: ſed utplurimùm ante quartũ diem, multoties ante ſeptimum, rarò ante quadrageſimum, ſed poſt quadrageſimum â concubitus die nunquàm obſervatus fuit. Quiſque in concubitûs actu facilè futuram gonorrhœam cognoſcere poteſt, ſi intra urethram in illâ Veneris palæſtrâ, veluti lancinari, vel quoddã effluvium ſentiet. Magna erit in mingendo acrimonia, in pene erigendo dolor, & ſi patiens penem emungat parvam ſaniei quantitatem, veluti perlam è glandis foramine educet. Acrimonia in mingendo, & dolor in erigendo utplurimùm poſt 21. diem ceſſabit. Sanioſus fluxus adeò erit aſſiduus, & quandóque magnus, ut induſium ex eâ parte ſaniei immerſum appareat; undè juvenes, qui parentibus ſunt ſubjecti admonitos eſſe volumus, ut penem petiâ obvolvant, ne induſia, quæ à matribus utplurimùm obſervari ſolent, conſpurcent. & ſanioſæ Veneris clandeſtina connubia pateſcant.

Multoties contendunt ægroti gonorrhœam exortam fuiſſe ob immoderatum motum, renum calore, equitatione &c. Tu verò facilè diſtingues, num gallica, aut non, gonorrhœa ſit; ſi ſimplex námque illa fuerit, & ſine contagio, nullam oſtendet virulentiam, excretio proindè colorata non erit, ſed albida, nullumque afferet dolorem, nullum urinæ ardorem, & inflammationem nullam, at ſi copioſa, & diuturna erit, ſequitur corporis conſumptio. Contra ſi viridis, flava, multùm varicolor fuerit expurgata materia, in ejus fluxu dolor perſentiatur, penis arrectio impediatur, urinæ verò ſit ardor, glandem inflammet, præputium in tumorem elevet, & fluxus diuturnus, & copioſus ſit, non ſequitur corporis tabes, apertiſſimum habebis indicium illam eſſe virulentam.

Cauſæ.

Ridiculi ſunt medici vulgares, qui ex hepatis intemperie, & renibus hunc ſanioſum fluxum oriri autumant. Non negarimus quandó-

que hepar, & renes ex diuturno contagio Venereo infici posse, sed fluxum, qui ex polluto succedit commercio, ex quo fluit, suam habere productionis causam, non autem in hepate, & renibus asseruimus.

Hujus sanioſi fluxûs causa est effluvium halituum ab utero Lue Venereâ polluto prodeuntium, & per urethram viri in ingressu se insinuantium, à quibus penetratâ illius partis epidermide, spiritus sensitivus sub epidermide gliscens, ideam contagij induit, cujus ope totius urethræ nutrimentum in saniem vertit, illam inflammat, & ad reliquos disponit affectus.

Prognosis.

Solet in gonorrhœâ ex sanioso illo fluxu præputium inflammari, & in tumorem elevari, ac vitreum videri, & in rimas dehiscere. Multoties inflammantur testes maximo cum tumore, Interdùm supprimitur, & quandóque obstinara plurium annorum spatio perdurare consuevit, adeso quandoque grano hordeaceo, nullis cedens præsidiis. Utplurimùm in carunculam, vulgò carnositatem, terminare, quæ vel nunquàm, vel tardissimè curatur. Itáque nisi statim ab urethrâ contagium illud omninò abstergatur, omnes luis Venereæ species, quas enumeravimus, temporis tractu ab eâ produci possunt; nàm paulatim Venereum fermentum ex nutrimento in sanguinem, ex sanguine in partes spermaticas, & ex spermaticis serpit in ossa.

Curatio.

Vulgares medici pro gallicâ gonorrhœa curãdâ præstolantur, ut sanioſus fluxus absque remediis propriâ sponte cesset, undè eorũ malitia, quia efficacibus remediis ad fluxũ gallicum persanandum hactenùs caruit, infirmis proponit, ut gonorrhœâ fluat per 40. dies, interim vana, & inutilia quædam exhibent medicamenta quæ contra contagij virulentiam nil efficaciæ habent, sed ex 40. diebus spontaneam expectant curationem. Instituunt interim victûs rationem, & prohibent austera, & acria, ut vinum rubrum, & acetum, prohibent aromatica acuta, & salsa; consulunt deindè victum humidum, & refrigerantem. Nos errores invictu non laudamus in gallicis, neque in prescribendâ diætâ multùm immoramur; scimus enim contagium gallicum cuicumque extremæ diætæ cedere omninò non posse. Institutâ victûs ratione, vulgares medici sequentia recepta per multos dies exhibent:

℞ *semin. melon.* unc. ß.
contunde, & cum aquâ Capill. ven. unc. ij.
diss. f. expressio.
Sacchari unc. ß.
m. ut f. p.

Vel ℞ *Quatuor sem. frigid. ana* unc. ß.
contundantur modo, quo suprà, & diss. in eâdem aquâ, f. express. cum additione sacchari, & exhibe, ut suprà.

Vel

Vel ℔ *Syr. capill. ven.*
malvarum, & viol. ana ℥ ß.
aq. Capill. Ven. cum expreſſ. ſem. mel. unc. iij.
Spiritus vitrioli gutt. vj. m.

Conſulunt *malvarum caules conditos*, *melonum ſemina condita* poſt prandium, & cœnam, & aſſiduum *aquæ capill. ven.* uſum neque deſunt, qui ſuprà allatis viliora, & ignaviora præſcribant, credentes prædictas ſeminum, ſyruporumque mucilagines, ut urinæ acredinem infringunt, ne adeò acutè urethram ſtimulet, contagium gallicum ſemel impreſſum è corpore eliminare poſſe: ſed ejulatus, clamores, & planctus tot miſerorum, qui ex gonorrhœis præſcriptis remediis curati, nunc morbi gallici furores ubique in corpore patiuntur dictorum medicaminum ignaviâ, medicorumque obſtinatâ ignorantiâ, ubique in hac civitate teſtantur: mirum ſanè eſt, quod hujus morbi virulentiam ſupra omnia venena extollant, & quod deindè à melonum ſeminibus, & ab aquâ capillorum Veneris tantæ virulentiæ debellationem expectent! Morbum in causâ occultum prædicant, & manifeſtis, ac vulgaribus deindè medicamentis ſanationem perficiunt!

Per quindecim, aut viginti dies, & ultra notatis mucilaginibus exhibitis, aliqui *terebinthinâ utuntur lotâ aquâ violarum per os aſſumptâ ad quantitatem* ℥ ß. quolibet manè jejuno ſtomacho per ſex, vel octo dies cum *pulvere glycyrrhizæ*, *& ſaccharo ad formam boli*, ſed inſcitè faciunt; multum enim ſui balſami per lotiones deperdit, fitque merè inutilis. Latet in terebinthinâ mirabile balſamum, quod in vias urinarias ſpecificâ fertur proprietate, illiſque balſamicam ſuam impertitur virtutem, ne earum nutrimentum degeneret, corrumpatur, vel fixetur: Undè eſt, quod poſt aſſumptam terebinthinam urina, quæ redditur, violaceum à longè ſenſibilem ſecùm ferat odorem. Nonnulli procedunt hoc modo:

℔ *Terebinth. lib. j.*
coquunt in aquæ lib. xxiv.
donec odorem amittat, & inſpiſſetur; adeò ut refrigerata digitis in pulverem verti queat, ac vitri modo diſſiliat; ſed etiam ineptè faciunt, cùm tota pars eſſentialis in aquam tranſeat, remanetque tantùm pars inutilis balſamicâ ſpoliata virtute. Aliqui tandèm medicaſtri terebinthinam propinant crudam in ovo ſorbili, quod medicaminis genus, ferculum nimis ingratum, ob olei roſacei defectum, à digeſtivo parum differt.

His parùm proficientibus ad Caſſiæ fiſtulæ uſum patientem inducunt, eamque ità præſcribunt:

℔ *Pulp. Caſſ. noviter extract. per ſetam* unc. ij.
fol. ſen. or. pulveriſatæ unc. ß.
cinnam. contuſ. ℥ ij.
Sacch. q. ſuff. f. conſerva.
quæ exhibeatur in formâ boli,

Nos Caſſiæ uſum non omninò inutilem judicamus, nàm omnes humores cujuſcumque generis dulces reddit, difficillimum lotij exitum facilitat, urinæ ardorem circumrat, & veneni gallici virulentiam

mitigat, licèt non extinguat: errant tamen vulgares medici in foliorum Senæ additione, nàm ſimplicia omnia, quæ ſuaptè naturâ in renes, & veſicam properant, ſi ſolutivis miſceantur, propter vim ſolutivam per inteſtina præcipitant, antequàm in renes deſcendant. Nos itàque ſequenti modo caſſiam exhibemus, & non parùm juvamus in virulentis gonorrhœis:

℞ *Pulp. Caſſ. recenter extract. per ſetam* ℥ ij.
pulp. tamarynd. ℥j.
pulv. glycyrrhiz. ℥ vij.
Sacch. parum f. conſ.
in patinâ ſuper calidos cineres. Doſis unc. j. uſque ad ij. Immediatè ante prandium exhibeatur quinque, aut ſex ſucceſſivis diebus.

His ſic exhibitis, ſi gonorrhœam patientes medicos urgeant pro integrâ curatione, ad aſylũ medicum, ſcilicèt ad ſanguinis miſſionem, & purgãs deveniunt medicamentum, ſcilicèt ad ſanguinis, & ſtercoris eductionem, quibus ſi gonorrhœa non ceſſerit, infirmo ſuadẽt fluorem illum utilem eſſe, cùm natura per eum locum virulentam materiam expurgare conetur, neque cohiberi debere, quia corpus inficere poteſt, & pejora eveniunt mala; hac malitiosâ induſtriâ, quod illi perficere nequeunt, per alios curari ſub pœnâ majoris damni infirmis prohibent. Ex pedibus itàque ſanguinem mittunt ſemel, & bis, quaſi retractum deorsùm verſus crura venenum intra corpus non remaneat. Deindè ad ſequens, vel ſimile deveniunt medicamentum purgans, abſque ullo tamen Anti-Venereo, ſed ſolùm per applicationem commune morborum omnium, quo ſemel, bis, & ter corpus ſolvunt:

℞ *fol. ſen. or.*
tart. vin. alb. &
polyp. querc. ana ℥ j,
flor. cord p. j.
f. decoct. ſ. a. in aquâ capill. ven. & in ſuff. quantitate prædict. decoct. diſſ.
Syr. Sueſſ. &
roſ. ſolut. ana ℥ iij.
confect. hamech. ℥ ß.
m. f. potus,
adde aquæ cinnam. parum.

Verùm nos fraternâ charitate vulgares medicos admonitos volumus, (licèt de errore admoneri nolint) ne audeant ſanguinem mittere, neque purgans exhibere medicamentum, ſaltim dùm in gonorrhœâ perſeverat urinæ acrimonia, & in erigendo dolor, ſed uſque hunc perſeverare debent in aperientibus, & diureticis, nec aperientium, & diureticorum uſus debet eſſe prolixus, quia teſtium inflammationem, & tumorem, vel podagram, vel involuntariam urinæ excretionem cauſſare poteſt, ut nos multoties obſervavimus. Verùm his ſyrupis aperientibus, & diureticis Laconicè res abſolvi poteſt:

℞ *Syr. de quinque radic. aperient. &*
de althæâ Fernel. ana ℥ j.
aq. capill. ven. unc. iij m.
Vel ℞ *Syr. de Nymphæa, &*
malvar. ana unc. j.
aq. ejuſdem malvæ unc. iij. m.

Vel ſequenti in hunc modum concinnato, quo plures curavimus gonorrhœas:

℞ De-

℞. *Decoct. capill. Ven.*
agrimoniæ,
hepaticæ,
plantaginis,
Ceterach. ℥. v.
Syr. de succ. Viol. ℥ ij. *m.*

℞. *Salsæ parill.* unc. j.
turbit, &
hermodactyl. ana unc. iij.
fol. sen. or. unc. ß.
fiat omnium pulvis subtilissima, de qua
℞. ʒ. ij. *pro vice.*
in qua dosi singulis vicibus sunt addenda gr. v. vj. vel viij. diagryd. & infundatur de serò in vino albo generoso. Posteà manè sumatur ad plures dies usque ad morbi declinationem.

Et ratio est, quia tàm sanguinis missio, quàm medicamentum purgans à corporis circumferentiâ centrum versus trahunt, & venenum gallicum, quod in pene, viciniſque stagnat partibus, intrò trahitur, aut ejusdem materiæ in testiculos deductio, & horrendi morbi indè sequuntur. Terque quaterque infelix ille, qui virulentâ adhuc fluente gonorrhœâ ex misso sanguine, vel ab adhibito purgante gonorrhœa à fluore cessat, vel enim febre malignâ corripitur, vel intra mensis spatium acerbissimis in toto corpore doloribus cruciabitur. Expectent itáque, ut in gonorrhœis omnis dolor, omnis urinæ acrimonia, & omnis materiæ fœdus color cessent, nàm tunc licèt sanguinis missio, quæ tamen nullo modo fieri debet, & purgans medicamentum, nihil proficiant, multùm nocere non possunt.

Si his præsidiis gonorrhœa non cesserit, oleis adstringentibus ex *masticbe, menthâ, rosâ, myrto* paratis Lumborum regionem, & perinæum inungunt, vel ex rebus adstringentibus fovent.

In diuturnâ gonorrhœâ prædicta non sufficiunt, & ad fortiora confugiunt, nempè ad salsæ parillæ pulverem, quam tali modò describunt.

Solet quandóque tàm sæva, & rebellis esse, & tunc labem hepati impressam esse signum est, & decocta sudorifica ex ligno guajaco, & salsâ parillâ in vino austero parata, vel æstuaria multùm prodesse possunt, quibus non juvantibus utendum censent intra mentulam lotionibus *ex aquis plantag. ros. rubr. portulac. & Nymph. additis cerussæ lotæ in aquâ ros.* ʒ. *ij. litharg yr. bol. armen. or. & terr. sigillat. ad* ʒ. j. *Bulliant. ad tertiæ partis consumpt. & colaturæ addatur sacchari alb. parum*, & f. injectio pluries in die usque ad gonorrhœæ sanationem.

Tandem aquam commendant solutivam, quam ità parant:

℞. *Tartari, &*
polyp. querc. ana unc. iij.
sen. or. unc. ij.
passul. sine arillis unc. iv.
coriand. præp. unc. j.
cinnam. elect. parum.

Bulliant s. a. in sufficienti aquæ quantitate, & facta colatura servetur. De

hac decoctione exhibeantur unc. vj. pro vice ad plures dies.

Ex his debilibus, & barbitonsoriis medicamentis, quæ tàm sævo, deleterio, & pertinaci nostri barbati exhibent morbo, non ægrè quisque omnimodam sanationis impossibilitatem conijcere potest, & licèt quandóque his futilibus medicamentis gonorrhœa cessare videatur, quia Luis virulentia appropriatis non abstersa, & resoluta fuit, inquilinus remansit hostis, qui horrenda fabricat symptomata, temporis tractu barbatorum palliatæ patescunt sanationes.

Pro nostrâ methodo in curandis virulentis gonorrhœis repetimus id, quod in nostris theoriis diximus, scilicèt quòd caussa occasionalis Luis Venereæ est fixatum nutrimentum, cui quoties nutrimentum sanum, & volatile approximatur, figitur quoque, & in ejus naturam convertitur. Gonorrhœa gallica hoc modo fit, scilicèt halitus, & effluvia uteri gallici viri sani urethram intrant, ejus epidermidem penetrant, proximum illius partis nutrimentum sanum, & volatile attingunt, illudque in eorum naturam transmutant, transmutatum deindè in sanici formam effluit, totamque inflammat urethram, quæ inflammatio in vesicæ collum usque transfunditur, & hinc æger cùm decumbit, intensis afficitur doloribus, si penis tentigine corripiatur, & in lotii emissione, nominatim verò in viris, convulsione nervorum penis, qui dùm ad principium retrahuntur, intumescunt, à qua intumescentiâ pars illa inflectitur, & incurvatur; undè gradus urinæ acrimoniæ, & gonorrhœæ exurgit, quam chordatam appellant medici. Hac positâ doctrinâ indicatio curativa duplex indè consurgit, una, quæ fixatum jàm nutrimentum resolvit, immutat, ac volatile reddit, & altera, quæ adveniens sanum nutrimentum in suo balsamo conservet, ità ut licèt contaminatum attingat, non transmutetur ab eo; quoties enim quod advenit in partem nutrimentum non transmutatur, & quod illud transmutat, resolvitur, & abstergitur, de gonorrhœâ jàm actum est.

Resolutio, & abstersio fixati, & corrupti nutrimenti non fit nisi per vitriolata, ut alibi demonstrabimus; quoties enim loca, in quibus facta est degeneratio, attingunt, illa abstergunt, quod in gonorrhœis fit, injciendo in urethram per syringam aquam vitriolatam dulcem, quam aliqui ex vitriolo Cyprio ità parant.

℞. *Vitrioli Cyprii* ʒ. ij ß.
aquæ ros. &
plantag. ana lib. j.

fiat in aquâ vitrioli resolutio absque calore, deindè illam ter per chartam emporeticam filtra. Quidam pro Cyprio utuntur *Hungarico.* Multi adhibent lapidem salutis, ut

℞. *Aquæ plantag. lib.* j.
Lapidis salutis ʒ. viii.

stent simul spatio duodecim horarum deindè decanta. Verùm nos felicit cum successu usi sumus *aquâ nostrâ Venereâ,* quam ità paramus:

℞. Viri-

℞. *Viridis æris* unc. ß.
aquæ font. lib. ij.

ſtent ſimul uſquequò aqua coloretur, decanta, & decantatæ diſſolve.
Mercurii meteorizati gr. ij vel iij.
& filtra.

Tandem nos ſpecificum nacti ſumus medicamen, & omni laude dignum pro curandâ virulentâ gonorrhœâ trium dierum ſpatio, quod nunquàm gonorrhœâ correptum fefellit, illudque ſine invidiâ communicamus.

℞. *Aquæ plantag. lib.* ß.
Draconis mitigati in pollinem redacti ʒ. *ij.*
m. in phialâ, & agita.

Vel loco Draconis mitigati (in dictâ aquâ diſſolui poteſt *ſalis Saturni* ʒ. *j.*) Hanc aquam recipe cum ſyringâ, ac permitte, ut ſyringæ fiſtula, quæ tenuiſſima eſſe debet, & ſyringa ex ebore, parùm ultra glandem intret, ac tunc ſiphonis preſſurâ fac, ut aqua per urethram interiùs excurrat, digitis premendo balanum, ne ſyringa ulteriùs intret, & aqua immiſſa fluat. Hæc lavatio ter fiat in die, & ter qualibet vice per tres, vel quatuor dies; ubi quiſque advertere debet, quòd ad hæc noſtra applicanda remedia non requiritur, ut per aliquod ſpatium gonorrhœa fluat, ſed ipſo tunc, quo apparet, imò ſi ſuſceptæ gonorrhœæ, vel bubonis ſuſpicio adſit, qui non adhuc ſe manifeſtavit, hujus medicaminis uſu ritè præcaveri poteſt, nàm exterminantur cauſſæ, quibus poſitis, pullularet.

Contervatio balſami nutrimenti eſt altera indicatio, quæ nos cogit invenire remedium, cujus energia nutrimentum, quod in partem contagio pollutam advenit, ſuam puritatem, & volatilitatem ſervat, nec per contactum cum corrupto ipſum quoque corrumpatur; hoc auxilium mirabiliùs, quàm credi poteſt præſtat terebinthina per os aſſumpta ad quantitatem unc. ß. quolibet manè jejuno ſtomacho per ſex dies in formâ boli intra hoſtiam convoluta. Verùm nos feliciter utimur in gallicis gonorrhœis terebinthinâ Venetâ illotâ ad quantitatem ʒ. ij ß. alternis diebus intra hoſtiam convolutâ aquâ medefactam *cum Draconis mitigati gr. x. vel xx.* in formâ pilulari, cui medicamini nulla gonorrhœa quantumvis virulenta reſiſtit, movetque duos, vel tres ſeceſſus, & urinæ quantitatè. Illicò urinæ acredinem, & in erigendo dolorem aufert, materiæ fluentis colorem immutat, omnia ſymptomata reddit benigna, & ad octo vices integrè curat fluxum, nec æger alio indiget medicamento purgante. Spiritu terebinthinæ in gonorrhœis percurandis nil eſt potentius, ſuâ namque balſamicâ vi renes, & omnia vaſa à venenatâ Luis labe abſtergit, & purificat.

Quercetanus contra gonorrhœam virulentam ſuam commendat aquam, quam ſe centies expertam eſſe gloriatur, cujus componendi talis eſt modus:

℞. *Menth. ſicc.*
dictamn. Cretenſis,
radic. Ireos florent. ana unc. j.
ſemin. agni caſti,

rutæ,

rutæ,
lactucæ ana ʒ. vi.
terebinthin. Venet. unc. iv.
viri albi unc. xx.
m. omnia, & destilla in vase vitreo, in balneo vaporoso. Dosis cochlearia duo per aliquot dies, manè jejuno stomacho, corpore priùs purgato.

Sed nos non satis commendare possumus nostras pilulas in gonorrhœâ virulentâ, quæ nunquàm nos, & ægrotum fefellerunt, hactenùs pro reconditis habuimus, at nunc charitas nos monet, ut eas communicemus absque invidiâ ad proximi utilitatem, ut

℞. *Stibii diaphoretici* ʒ. iiß.
succ. liquiritiæ inspissat. ʒ. v.
succini alb. ʒ. ii.
gummi guajac. nativi ʒ. iv.
Mercurii dulc. ʒ. vj.
Mastich. elect. ʒ. ij.
terræ exanimatæ Vitrioli ʒ. iißß.
m. & cum suff. q. terebinthinæ Cypriæ efficiatur massa, ex qua pilulæ parvæ efformentur, quatum quatuor, aut quinque pro dosi unâ exhibeantur ad plures dies. Nulla gonorrhœa quantumvis virulenta, & antiqua his nostris pilulis resistit, sunt veluti specificæ pro hoc malo. Non inferioris conditionis sunt sequentes nostræ pilulæ, licèt compendiosiores, ut

℞. *Gummi guajaci nativi* ʒ. iij.
Stibii diaphoretici ʒ. ij.
cinnab. nativi, vel antimonii ʒ ß.
merc. dulc. ʒ. jßß.
m. cum balsamo Peruviano liquido, & formentur pilulæ XII. & deaurentur. Dosis pilulæ ij.

Multùm conducit *spiritus terebinthinæ mistus cum saccharo Saturni* in gonorrhœâ virulentâ, non absumendo semen, ut vulgares perperàm credunt, sed absorbendo acidum vitiosum in hac gonorrhœa peccans; & eâdem ratione conducit *Camphora*, non quod castret per nares, ut vulgò putatur, undè versus:

Camphora per nares castrat odore mares.

Sed tanquàm sal volatile oleosum detergit, & corrigit acidũ Venereum. Hac eâdem ratione *infusum cantharidum in vino* expertum est remedium contra gonorrhœam cujusdam Belgæ, quod hîc pro secreto apud quosdam pharmacopolas, & medicos habetur in spiritu vini infusum; & nos multos, qui tale infusum acceperunt à faucibus orci eripuimus. Verùm cantharidibus inest vis salis volatilis caustici, quæ magnâ sedulitate, & cognitione temperari debet ab acido aceti, vel vini, ut abeat in salsum tẽperatũ, non adeò corrosivum, aliàs estò potentissimè urinam ciat, corrodit, vesicat, & exulcerat non tantùm vesicam, sed in transitu alias internas corporis partes, & ultimò vesicam, & indè inducit mictum cruentũ. Adhiberi tantùm debent cantharides externè in vesicatoriis, & tamen quoque mictum cruentant. Aliqui *sale petræ, vel prunellæ* utuntur, quia abstergit, & resolvit omnia salia Venerea, & per urinæ ductus expurgat.

Extincto syringæ, terebinthinæ, vel pilularum nostrarum usu gonorrhœæ gallicæ fluxu, tutò, citò, & jucundè, magna cautela adhibenda est, ut si fortasse aliqua contagii aura intra corpus deliteſcat, omninò exterminetur. Nonnulli aquâ solutivâ magistrali utuntur à celebri Viro *Paulo Æmilio Ferrillo* inventâ;

ejus

ejus enim usus post symptomatum gonorrhoeæ virulentæ remissionem, illum omninò extinguit, & de totali veneni gallici extinctione aliquo modo ægros tutos reddere potest, ejus descriptio talis est.

℞. *Salsæ parill. scissæ,*
minutim incisæ, & benè lotæ,
polyp. querc. contusi,
tartari alb. pulverisati,
uvarum Corinthiacar. ana unc. ij
santal. rubr. contus. unc. j.
limaturæ ligni sancti,
rasuræ eboris,
corn. cerv. non calcinati ana unc. j.
Ponantur hæc ultima tria in pipatellâ, & simul cum alijs projiciantur in
aquæ fontis ferventis lib. xx.
ac deindè operto vase detineantur in loco tepido per 24. horas, bulliant postea ad consumptionem tertiæ partis aquæ, & tunc adde.
fol. sen. or. unc. iij.
cinnam. elect. contus. unc. j.
bull. parum, & auferatur vas ab igne, ac benè coopertum frigescat. Aqua per inclinationem à materialibus pura separetur absque expressone, & post separationem in eâ exprimatur fortiter pipatella. & servetur. Dosis lib. j. usque ad j. ß. pro patientis dispositione. Exhibeatur frigida post anisorum comestionem, jejuno stomacho per quinque, aut sex dies. Leniter solvit corpus septies, vel octies in die. Lauto indiget prandio, & ex carne, cruda omnia interdicuntur.

Verùm, ut in futurum æger tutus esse, & absque suspicione vivere possit de lue, si sequentibus pilulis, quisque utatur, procul dubio succedet.

℞. *Pilul. de tribus ʒ. ij. in gracilibus; robustioribus verò ʒ. j. ß.*
merc. dulc. ʒ. j.
m. f. pilul. v. & deaurentur.

Et exhibeantur ante cœnam, eandem dosim ter exhibe trium dierum spatio posito inter unam, atque alteram, & perfectè curatus erit infirmus. Vel meliùs.

℞. *Extract. Catholic. ʒ. j.*
mannæ merc. gr. x.
m. f. pilul. iij. & deaurentur.

Cœterùm si æger nostris utatur pilulis, nullo alio purgante indiget.

Præscriptis remedijs indùbitanter recens gonorrhoea virulenta curatur, & contagij suspicio, in posterùm regerminatio omninò tollitur; verùm si gonorrhœa fuerit antiquata, ijsdem remedijs tentari potest, facilè tamen evenire poterit, ut ob impressum profundius virus non ità extinguatur, ac si recens esset; atque tunc ut fluxus curetur, qui faciliter in urethrâ caruncula inducere potest, quæ illam occludere solet, ad efficaciora transeundum est, nam quò antiquior gonorrhœa, eò remedijs fit rebellior. Itáque ubi in recenti lavatio per syringam, & terebinthinæ usus per sex dies fuêre præscripti in antiquâ per 12. dies præscribi debent eodem modo, quòd si jàm pertinax persistat; jam hæc sunt inutilia, tunc *ad turpeti mineralis, vel mercurij diaphoretici in nostrâ Pyrotechniâ* descripti usum recurrendum est, vel *ad lacertæ viridis* præparationem, cujus remedij tanta est in curādis gonorrhœis efficacia, ut recentem unâ vice exhibitum curet, antiquatam verò quatuor vicibus absumptum radicitus abstergat. Hoc remedium versatum in spagyricis requirit artificem, nec indifferenter cuilibet pharmacopolæ est pro eo fidendum, modus illud conficiendi hic est.

℞. *Merc. vivi mundificati* ʒ. iij.
f. ejus solutio in aquæ fort. ʒ. iv.
& servetur,
deinde ℞. *Veneris unc.* ij.
solve in aquæ fortis unc. iv. ß.
Has solutiones conjunge in uno vase, atque postquàm sunt commistæ, aqua fortis destilletur, urgendo sub fine ignem vehementius, ut maxima spirituum corrosivorum pars tollatur, quod in fundo restat, tere, & cum spiritu aceti in cineribus, vel in B. *digere per* xxiv. *horas, ultimò ebulliendo, ut potissima Mercurij pars in aceto solvatur, nam acetum destillatum tingetur colore lazureo, hoc coloratum acetum per inclinationem à præcipitato separa in vas limpidum, & serva, affunde iterùm super præcipitati residuum aliud acetum, ac eodem modo, quo & spatio separetur, & in vas limpidum serva, & sic tertiò fiat, usquequò acetum non amplius tingatur, tunc remanebit in vase pulvis citrinus dulcis, quem serva, nàm mirabile est diversis morbis remedium; tinctum verò acetum destillatum, quod omne in vase asservasti, in cucurbitam vitream loricatam suæ fornacula adaptatam injice, & evaporationis ignem suppone, illumque continua, usquedùm sicca materia remaneat viridis coloris, ac eapropter lacerta Viridis dicitur. Hanc materiam à vase exime, & reduc in pulverem, qui non est eluendus.* Est specificum pro gonorrhœâ virulentâ, antiquatâ jamjàm ad luis Venereæ præcipitium declinante, & licèt gonorrhœa cessare visa sit, redit tamen ab hoc specifico exhibito. Ideòque dosis convenientes tamdiù iterandæ, donec omnis fluxus sanioſus sedatus, & sublatus fuerit. Movet nimirum simul hoc pharmacum gonorrhœam, & eandem tollit. Dosis à granis duobus ad quatuor cum aliquâ massâ pilulari. Solet ut plurimùm lenem provocare vomitum, paucosque secessus. Vel sequens massa pilularis formari potest, ut

℞. *Lacertæ viridis* ʒ. *ij.*
terebinth. Cypriæ leviter coctæ ʒ. *j*
succ. liquiritiæ inspissati ʒ. *iij.*
extract. gentianæ ʒ. *j.*
m. omnia simul, & f. massa pilularis s. a. Dosis ʒ. j. ad ij.

Nonnulli *infusum cantharidum* in vino simplici, vel sublimato tanquàm expertum remedium pro gonorrhœâ curandâ præbent, quia cantharides acerrimo sale volatili abundant, quo mediante acidum sal vitiosum in gonorrhœâ absorbetur. Verùm non est tutum medicamen; est námque hoc sal causticum, & nisi optimè corrigatur, corrodit, & vesicam exulcerat, & indè mictum cruentum inducit. Et nos multos è faucibus orci eripuimus, qui tale infusum sumpserunt; Concedimus itâque cantharides vulgaribus pro excitandis vesicis. Nonnulli bardi ad stimulandam Venerem cantharidum pulverem sumpserunt, sed res malè se habuit. *Salmuth.* de sene historiam narrat, qui juvenculam duxit, cui ut placeret, accepit medicamentum, cui adiunctæ fuêre cantharides, indè factum, ut altero nuptiarum die fuerit mortuus, pene rigido permanente post mortem. Pro excitandâ Venere expertum remedium externum est cantharidum oleum per infusionem, quo penis, & testes inungantur; sic enim Venerem stimulat, & penis erectionem promovet.

Post extinctum fluxum sanioſum Venereum, per aliquod temporis spatium quædam lucida lacrymula ad urethræ expressionem usque ad glandem

quam

quandòquè exprimi ſolet, quæ verum ſemen eſt; adhæret námque pollici, & indici cum aliquali extenſione, quod non contingit in fluxu ſanioſo, & hæc dicitur vera gonorrhœâ. Contingit hæc vel à ſeminis ubertate: hi enim gonorrhœâ Venereâ correpti à coitu ſe abſtinent, & ſemen augent, undè ut plurimùm nocturnas patiuntur pollutiones cum magnâ ſeminis excretione; vel provenit à laxitate veſicularum ſeminalium non ſecùs ac proſtatarũ glanduloſarum, quæ à fluxu ſanioſo introducta fuit. A ſeminis copiâ illis curatur medicamentis, præter extenuantem diætam, quæ ſemen diminuunt, ut.

℞. *Fol. rutæ ſiccæ,*
ſem. agni caſti,
menthæ ana ℥. *j.*

m. f. omnium pulvis, de quo accipiat aliquid æger manè jejuno ſtomacho in ovo ſorbili. Utiliſſima eſt aqua caſtitatis alibi à nobis deſcripta. Vel ſequens medicamentum per aliquot dies ſumptum ut.

℞ *Syr. de Nymphæâ unc. ij.*
trochiſ. de vitice ℥. *j.*
aquæ Lactucæ unc. iij. m.

Vel ſequens propinetur emulſio ad plures auroras, ut

℞. *Sem. cannab.*
melonum ana ℥. *ij.*
quatuor frig. maj. ana ℥. *j.*
aquæ Lactucæ.
portulacæ, flor. Nymph. ana unc. iij
fiat. emulſio,

& edulcoretur cum ſufficiente quantitate ſyr. papav. albi.

Si à veſicularum ſeminalium laxitate ortum ducat, ea conducunt medicamenta, quæ hæc vaſa coarctant, & ad naturalem partium ſtructuram diſponunt, ità ſunt *coralliorum tinctura*, vel horum *ſyrupus*, *vel magiſterium.* Vel ſequentes pilulæ ad finem uſque continuentur, ut,

℞. *Extract. rad. tormentil.* ℈. iſ.
magiſt. corall. ℥. ß.
ſperniol. Croll. ℈. j.
m. f. pilul. ix. *pro tribus doſibus*

Vel ℞. *Croc. Martis adſtring.* ℈. ij.
trochis. de carabe ℥. j.
oſſis ſepiæ præp. ℈. j.
Sacch. Saturni gr. xv.
m. cum ſyr. de Nymphæâ, & formentur pilulæ magnitudinis ciceris. Doſis pilulæ iij.

Solet quandóque gonorrhœa ità rebellis eſſe, ut omnibus adhibitis remediis reluctetur, hoc provenit, quia granum hordeaceum eſt læſum, vel ulceratum, & hæc eſt illa gonorrhœa, quæ ad plures annos, & ultra perdurare ſolet, niſi noſtra adhibeantur medicamina.

CAP. III.

De Teſtium Tumore.

TEſtes variis tumorum generibus infeſtari ſolent, inflammatione ſcilicet, ſcirrho, eryſipelate, œdemate &c. quæ ſunt aliis communia partibus, de quibus hîc non agimus; quædam alia ſunt particularia, & propriè ipſis competunt teſtibus, non enim fiunt in extimâ ſcroti parte, ſed in intimâ, & circa ipſos, hujuſmodi autem ſub herniæ nomine comprehenduntur, de quibus in Primo Tomo tractavimus, ſed hîc de illo teſtium tumore, qui ex virulentâ gonorrhœâ ortum ducit, agimus, quæ *Hernia Veneris* dicitur.

Signa.

Hujus affectùs signa sunt: Si actu gonorrhœa fluit, vel ejus intempestiva præcessit suppressio, & ingens rigor corpus invaserit, deindè febris, testes intumescunt, insignis, & dolorificus exoritur tumor, quandóque in uno, & quandòque in ambobus testibus, cum pondere, quasi testes deorsum trahente, rubore, & pulsatione, ut plurimum ad renum loca se extendente.

Causæ.

Vulgares medici testium tumorem per viam fluxionis fieri credunt, imò per confluxionem catarrhalem ex hepate, quia gonorrhœam esse penis catarrhum opinantur.

Fit testium tumor, si æger diætæ leges parùm servet, & ex ejus arbitrio pendeat, varioíque committat errores; vel potiùs si sanioíus fluxus adstringentium ope repulsus fuerit; vel à vehementioribus catharticis vel intempestivè adhibitis; vel à nimio aperientium, & diureticorum usu, vel ex phlebotomâ in pede celebratâ. His mediantibus causis occasionalibus, sanioíus gonorrhœæ fluxus, vel aliqua ejus portio inhibetur, stagnat, nec ampliùs quandóque fluit, & consuetam obstruit viam, tunc è prostatis per testium fibras, vel unâ cum sanguine, vel succo nutriente, vel lymphâ ad testes propellitur, & diffunditur, ibique excitatâ fervescentiâ, vasa intumescunt, succi inter testium fibras stagnant, fermentescunt, & arrepto veneno Venereo, ità exagitantur, ut acidæ, & cuspidatæ eorum particulæ vehementiùs commotæ fibras vellicent, lancinent, contrahant, vel distendant, & hinc non modò tumor, & ingens dolor, sed febris, rubor & pulsatio nunc in uno, nunc in ambobus testibus exsurgit. Sæpè plures testium canaliculi à materiâ stagnante aperiuntur, & succi intùs contenti effluunt, & hypersarcosin producunt insanabilem.

Prognosis.

Testiũ tumor est malũ non contẽnendũ, cùm testes ad speciei conservationẽ non solùm sint necessarij, illisque valdè læsis, læditur & generatio, sed etiam testantur humanitatem; undè tumor hic in principio non ægrè curatur, si illicò convenientia adhibeantur medicamenta, & nullus nec à patiente, nec à medico committatur error: at neglectus rarò suppuratur, vel perpetuò in scirrhum degenerat, si succi stagnantes ab initio non attenuentur, & resolvantur, præter alia diræ luis symptomata, quæ huic malo supervenire solent.

Curatio.

Curant vulgares testium tumorem, præmisso clystere refrigerante, & emolliente, peccant testes, & anum plectunt; deindè venæ sectionem revulsivam celebrant, quæ multùm nocet, ut fusius demonstravimus, quia non peccat sanguis, & in morbis venenatis sanguinis missio est ipso veneno nocentior. Postmodùm victus refrigerantis, & humectantis institutâ ratione, ad cataplasmata refrigerantia deveniunt *ex malvarum foliis, radicibus althææ, floribus chamomillæ, & meliloti, seminibus lini, ac psyllij.* Vel

℞. *Succ. solan. lib.* ß.
flor. alth. exsiccat.
ros. rubr. ana ʒ. j.
aquæ persicar. maculat.
plantag. ana ʒ. iij.
farinæ hordei lib. ß.
olei ros. ʒ. IV.
f. cataplasma.

Verùm in magno versantur errore, quia licet copiosiùs refrigerent, tumorem non tollunt, nec resolvunt, sed in scirrhi duritiem vertunt. Nonnulli *fabatam* applicant, quam concinnant, fabas coquendo ad cataplasmatis formam usque cum oleo ros. & eodem modo *ex ciceribus cataplasma* conficiunt, quæ juvare credunt ob signaturam cum testibus. Dato, quod cicera ob signaturam juvent, fabæ quam signaturam habent? Interim non desunt *syrupi refrigerantes*, & renum *ex unguento rosaceo*, & *Comitissæ* injunctiones. Corpus semel, & bis *cassiâ* purgant, sed malum pejorant, & tumorem augent; cassia námque per urinæ vias purgat.

Testium tumorem ex virulentâ gonorrhœâ contractum nos curamus, dolorem sedando, fluxum saniosum avertendo, diffusum dissipando, & tumorem resolvendo. Undè æger in lecto quiescat, & statim ad doloris sedationem, testibus cataplasma de micâ panis sæpius applicetur, quod fit *ex lacte, micâ panis albi, vitellis ovorum recentium, ac oleo rosaceo.* Magnæ efficaciæ est hoc cataplasma in inflammatione, & sedandis testium doloribus, non quia frigidum, sed ob anodynam energiam, quam continet. Verùm si dolor sit ità acerbus, ut totam ad se curationem trahat, tunc maximo juvamine applicetur cataplasma *ex foliis hyoscyami, papav. alb. & umbilici Veneris confectum in aqua spermatis ranarum* & addi possunt *mucilagines seminis psyllij cum eâdem aquâ extracta.* Vel inungi possunt *oleo sem. papav. alb. per expressionem elicito.* Præsentissimum est etiam *Cataplasma ex rutæ, & ebuli foliis aceto coctum*, & applicatum. Vel fiat fomentum *ex decocto radicis chinæ cum floribus sambuci in vino generoso*; hoc enim decocto si fomentetur scrotum, & testes, discutit, & inflammationem resolvit cum gonorrhœâ conjunctam. Pro pauperibus tamen expertissimum est cataplasma factum *ex farina fabarum coctâ cum poscâ*, scilicet *aquâ, & aceto*, & reverà tale cataplasma est expertissimun ad quamcumque testium inflammationem: Cujus rei aliquot experientias videre poteritis in Riverij observationibus, adeò ut hoc ipsum cataplasma non tantùm in simplici testium inflammatione, sed etiam quæ interdùm suppressis intempestivè gonorrhœis supervenit, commodè applicari possit.

Saniosus avertitur fluxus, si nostra adhibeantur medicamina pro gonorrhœæ curatione, & præcipuè ea, quæ balsamica comprehendunt. Virulentam à testibus resolvunt materiam sequentes pilulæ, ut

℞. *Gummi guajaci nativi* ʒ. j. ß.
stibij diaphoretici ℈. ij.
balsami Peruv. ʒ. ij. ß. *m.*
cum syr. card. sancti, & f. pilul. xx. *& deaurentur.* Dosis pilul. ij.

Pro tumoris resolutione, transactâ inflammatione, & dolore, unicè valet *oleum sanctum rectificatum, & corroboratum cum oleo ligni sancti, vel oleum ceræ cum oleo gummi ammoniaci vigoratum*, pluries injunctum, vel *balsamus sulphuris à Rulando descriptus*, vel applicari potest *emplastrum stibiatum*: Sed

in horum medicaminum applicatione, ut partem tangant, & actuentur, ac ne ſuo pondere teſtes deorſum trahantur, & dolorem adaugeant, neceſſarium eſt ſubligaculum.

Tumorem antiquatum tollunt purgationes noſtræ pilulares capite præcedente de gonorrhœâ deſcriptæ, quibus parùm proficientibus, quia ſcirrhi naturam ſapit, ad noſtra decocta infrà deſcribenda recurrendum eſt, vel ut tumor ſcirrhoſus curandus.

Cap. IV.

De Caruncula Penis.

SI gonorrhœa virulenta fuerit antiquata, vel ſextum præterierit menſem, faciliter evenire poteſt, ut virus profundiùs impreſſum in urethrâ ſordidum inducat ulcus, & indè eveniat caruncula penis; rariſſimè verò ex aliâ cauſſâ prægreſſâ hoc oritur malum.

Signa.

Facilè cognoſcitur penis increſcens caruncula, ſeu excreſcentia carnea in urethrâ latens, ex prægreſſâ fœdâ gonorrhœâ, quæ modò ſtranguriam, modò diſuriam, jàm iſchuriam infert: obſervatur nàmque urinam non eodem tenore ac anteà prodire, aut bifurcatam, ac obliquam; randèm ità ſubtiliatur, ut guttatim tantùm exiliat, aut omninò intercipiatur. Undè catheterere, vel parvâ candelâ cereâ immiſſâ in penis canalem, mox ſe offert obſtaculum carnoſum, modò, anteriùs, modò idque ut plurimùm poſteriùs, circa penis radicem non longè à proſtatis glanduloſis, ibi enim ut plurimùm hęc ipſa caruncula excreſcere ſolet.

In mulieribus cognoſcitur, cùm in uteri collo formatur, quia membri virilis introductionem impedit.

Cauſæ.

Penis caruncułæ cauſam credunt vulgares eſſe humores lentos, viſcidos, & pituitoſos ad urethræ ulcus defluentes, & cum aliquâ ſanguinis portione admiſtos, in carneam excreſcentiam abire. Verùm errant in hujus affectûs aſſignandâ cauſâ, non enim humores viſcidi, & pituitoſi, vel ſanguis ipſe hujus excreſcentiæ cauſa eſſe poſſunt, ſed hujus mali origo pendet à fœtidâ gonorrhœâ, quandò nempè acrimonia acido-ſalina corroſiva liquaminis effluętis corrodit urethram, & nonnihil exulcerat. Undè ſequitur tandèm, ut in loco corroſo ex ulceris impuritate, & craſſitie unà cum alimento naturali affluente ſuccreſcat ſubſtantia quædam carnoſa cujuſdam verrucæ inſtar, ut in alijs ulceribus videre eſt, quemadmodùm à turdi conſpurcatione arboribus viſcum innaſci dicitur. Hæc ſylveſtris caro vivit alienâ quadrâ, ſcilicet vitâ totius, non aliter ac viſcum frutex arboris vitâ.

Prognoſis.

Penis caruncula malum eſt periculoſum, & curatu ſatis difficile, ac tardæ ſanationis; circa enim initia mollis, & laxa percipitur, quandóque parva, & non multæ obſervantur, temporis verò diuturnitate plures, grandiores, duræ, & calloſæ, & tunc vix curationem admittunt: ſiquidèm lexioribus

non

non cedunt medicamentis, à fortioribus irritantur, & potiſſimum ſi medicamenta in formâ liquidâ adminiſtrentur, à quibus potiùs ſanæ partes, quàm caruncula eroduntur. Prætereà curationis difficultatem auget affecti membri nobilitas, compoſitio, & connexio, quam cum præcipuis partibus habet, adeſt viarum anguſtia, & tractandi difficultas, ac proindè vix ſine majorum malorum metu curari poſſunt, nàm abſque exedentium medicaminum uſu vix ſuperantur, & quod malum adauget, medicamenta in parte affectâ commodè applicari nequeunt, nec commodus eſt locus ad amputandas has caruncula. Inſuper curandi difficultas oritur, quia pars eſt mobilis, & frequenter ab urinâ humectatur, & irritatur. Imò malum comitatur modò ſtranguria, modò dyſuria, & modò iſchuria. Eſt ſtranguria urinæ ſtillicidium & ſæpè ad mictionem ſtimulat, parum tamen, & guttatim ſaltem redditur urina, idque qualibet vice cum mordicatione acerbâ, & uſtulatoriâ inter mingendum in meatu urinario perceptâ, imprimis autem circa mictionis finem, ubi mordaciſſimus ardor uſque ad glandis extremitatem ſentitur. Dyſuria eſt urinæ difficultas, quandò urina cum laborioſo conatu, diuturniorique quàm aliàs fieri ſolebat, occupatione, & quandóque cum hypogaſtrij dolore vix tandèm omnis ea quantitas, quæ pro vice in veſica collecta eſt, emittitur, interrupto ſubindè mictionis filo, atque in guttationem converſo, imò integram ſubſiſtentiam minante, ut proindè patiens opus habeat ducto priùs integris pulmonibus ſpiritu fortiùs conari, atque unà nonnunquam manibus hypogaſtriũ comprehenſare, quò omnis urina foras propelli queat, tanto labore, & dolore urinæ redditio fit, ut interdum etiam teneſmum concitet, & alvum ad ſe exonerandam ſtimuler, & ſaltim ani ſphincter ſimul per conſenſum doleat, ac hæmorrhoides inflentur; unde miſeri ægri ejulare cogantur. Iſchuria eſt penitus urinæ ſuppreſſio, ità ut planè nihil, & ne guttula quidèm emanare poſſit, & ad ſuperiora regurgitat. Et hinc difficillima emergit curatio, & luem Veneream comitem habet, quia hujus ſoboles eſt. Nec radicitùs tollitur, & poſt remediorum applicationem licet abſumpta videatur, tamen temporis progreſſu regerminat, & tandem ad ſepulchrum uſque comitari ſolet.

Curatio.

Pro Carunculæ curatione præmiſſis internis purgantibus tàm mercurialibus lui dicatis, quàm appropriatis, ſed blandioribus; nàm ſatius eſt bis, vel ter corpus purgare, quàm viribus proſtratis, agitatis, ac calefactis humoribus malum exacerbare: deindè idoneâ inſtitutâ victus ratione, ad decocta confugimus ſudorifica. Si caruncula in magnitudinem, & duritiem excreverit, emollienda eſt fotu *ex radicibus liliorum alborum, althææ, ſemine lini, fœnugræci, floribus camomillæ, & meliloti, quæ conciſa, & contuſa bulliant* intra crura, ac pannis undique circumtecta, ne quid exhaleet, & fomentetur penis, poſt fotum applicetur cataplaſma ex prædictis materialibus contuſis, & trajectis. Vel fiat linimentum *ex unguento de althaâ, butyro, adipe humano, & oleo* ſimul miſtis.

Emol-

Emollitâ carunculâ, ſequitur, ut extirpetur; hujuſmodi autem opus non expectandum, neque ſperandum eſt à naturâ, ſed ab arte. Si omnimoda urinæ ſuppreſſio ægrum fatiget, vel ſtillicidium, pro urinæ excretione ad cereæ candelæ uſum deveniendum eſt, eſtò in ejus introductione intenſiſſimi excitentur dolores, ſed candelæ cuſpis illinenda eſt aliquo medicamento non valentiori, & acriori, ne ob dolorificam eroſionem aliquod exitiale ſuccreſcat malum, ſed talis energiæ eſſe debet, ut caruncula diſſipandi, & conſumendi vi potiatur citra mordicationem. Abſumetur caruncula ſequenti pulvere.

℞. *Draconis mitigati* ʒ. ij. ß.
ſtibij crudi ʒ. ß.
tutiæ præp. ʒ. j.
m. f. pulv. ſubtiliſſ.

Utimur hoc pulvere cum candelis cereis ex cerâ virginea factis quatuor, vel quinque filis cerâ obductis. Ceræ verò præparatæ tenuiſſimis obvolvendæ ſunt faſcijs ex lineo panno carbaſino, ne nempè fabrefactæ candelæ relinquant ceram, & ut commodiùs unguentum recipiant. Pulvis iſtè prius cum oleo amygdalarum diſtemperatus ſit, eoque ſuperiori illinatur candela cerea, & in penis ductum immittatur, eò uſque ubi caruncula viget. Si æger mingere volet, dematur candela, & poſt mictionem nova indatur, idque fiat integro quatriduo. Vel melius, fiant candelulæ ex cerâ albâ quatuor filis ex ſerico crudo cerâ obductis, ne intra urethram rumpantur, ut multoties obſervavimus. Pars, quæ urethram ingreditur, parùm calefactæ volutetur ſupra *ſimplicem draconis mitigati pulverem*, & modo quo ſupra adhibeatur; vel eodem modo utimur *Calomelano Turqueti* feliciori eventu. Non credibile eſt quantũ hic pulvis valeat ad penis carunculã abſumendã, nã medicamentũ pro carunculâ talis energiæ eſſe debet, ut ſanã nõ exulceret partẽ, & luxurianté tantũ abſumat, cujuſmodi eſt Draconis mitigati, & Calomelani Turqueti pulvis.

Nonnulli in caruncułæ abſũptione cãdelæ vice, chordâ ex inteſtinis contortâ, & oleo amygdalarum dulciũ oblitâ utuntur, quæ nullatenùs rumpi poteſt, & multũ pro unguẽti illitione valet: chordæ nàmque apici, & vacuitatibus adhæret. Multa ſunt unguẽta pro hoc malo ab authoribus deſcripta, ſed ab actibus, & corroſivis abſtinere oportet, quia urethræ molliſſimæ, & tenerrimæ fibræ facilè læduntur, & diſcinduntur; periculũ námquẽ eſt, ex nimiâ corroſione, ne gãgræna oboriatur, & eſſet malũ priori pejus. Mitia itàque conducunt, & quæ ſenſim abſumendo procedunt, ità eſt ſequẽs, quod ſat extollere nõ poſſumus, ut

℞. *Oſſis ſepiæ, tutiæ præp. ana* ʒ. ij.
cornu cervi uſti, aloës Lotæ
ariſtoloch. rotund. ana ʒ. j.
al. uſti ʒ ß. *f. pulv. ſubtiliſſ. poſteà*
℞. *Ol. roſar.* ʒ. ij.
Lithargyr. aur. ʒ. j.
f. decoct. quouſque acquirat emplaſtr. conſiſtentiã deindè ab igne depoſito, addẽ illũ pulverẽ & ad ignem tractato, ac miſceto. donec medicamentũ evadat duriuſculum; hoc remedium emplaſtri habet conſiſtentiam, & extremitati candelæ, vel chordę, præſertim ſi illa tenuior facta ſit, ſatis commodè annecti poteſt.

Quòd ſi carũcula admotis vulgaribus preſidijs nõ diſſipetur, & urinę ſtillicidiũ om-

omnimodam, ità minetur intercepționem, ut patiens periclitari videatur, tunc ad ſpecillum plumbeum confugiendum eſt, præmiſſis emollientibus; ſic enim vehementes non concitantur dolores, & non ità facilè inflammationes ſequuntur.

Si omnimoda ſit urinæ ſuppreſſio, parvus chateter in meatum urinarium intrudatur uſque ad veſicæ fundum, ſic carunculæ atteruntur, & comminuuntur, & urina evacuatur; interim permittendum eſt, ut ſanguis copioſè educatur, ità enim, ne prava accidentia ſequantur, prohibetur. Opus crudele videtur, attamen longè crudelius eſt, cùm nihil urinæ excernitur, ſinere, ut ad alias partes recurrat, & patiens citiùs, & certiùs periclitetur.

Abſumptas eſſe caruncvlas per noſtra medicamenta deprehenditur ex urinâ, quæ liberè, promptè, & pleno meatu prodit, vel ex candelâ, quæ liberè, & abſque ullo impedimento ad veſicam penetrat: tunc incumbendum eſt, ut per ſyringam medicamentis vulnerariis inducatur cicatrix, quibus tamdiù utimur, quouſque nulla humiditas educatur, nec quicquam ex urethrâ reſudet.

CAP. V.

De Bubone Venereo.

NOn infrequenter ex Venereo concubitu cum ſcorto impuro Originem trahit Bubo Venereus, tuberculum in inguinibus, à principio admodùm parvum, & obſcurum, in quo maxima Veneris virulentia latet; appellatur Venereus ad illorum differentiam, qui Venerei non ſunt. Bubo ab inguine, tanquàm utplurimùm exiſtente loco affecto ità dictus eſt. Bubo vulgò dividitur in benignum, vel ſimplicem, & malignum, & hic rurſus in peſtilentem, & Venereum. Simplex bubo eſt pueris, & adoleſcentibus familiaris, undè & vulgò augmenti corporis index habetur. Peſtilens peſti, ceu fructus, & effectus, ac peſtilitatis tempore graſſatur; Venereus lui Venereæ debetur. De ſimplici, & peſtilenti primo Tomo diximus, de Venereo autem impræſentiarum agimus.

Signa.

Ex prægreſſo concubitu cum muliere infectâ, vel ſaltim ſuſpectâ de Lue Venereâ, & maximè ſi nulla alia externa apparuerit cauſa, vel caries, vel ulcus, aut gonorrhœa præceſſerit non ritè curata, vel ſuppreſſa parvus tumor in inguine apparet, qui in dies augetur cum dolore, & rubore, circa veſperas rigor, capitis dolor, & cum totius corporis laxitudine, febris moleſtare ſolet, quæ manè præter tuberculum omnia remittuntur, atque evaneſcunt.

Solent quandóque malè feriati Chirurgi decipi in ruptură, & eam pro bubone accipere, ut nuper cuidam accidit, qui prægreſſo inſueto itinere, catarrho cũ vehementi tuſſi, & in inguine parvo tumore correptus fuit in principio, procedente verò tempore magis increbuit, & dùm ſtabat, protuberabat cum dolore punctorio, ac velut lancinativo, dùm verò ſupinus decũbebat, retrocedebat. Accerſivit urinæ medicum, duoſque Chi-

Chirurgos, qui inſpectum tumorem bubonem Venereum eſſe aſſeverârunt ex malè curatæ gonorrhœæ ſuſpicione, in quam tunc quartus decimus agebatur annus, inciderat. Inito itáque conſilio, corpus mannâ deplent, deindè maturantibus per tres menſes incubuerunt, quibus irritis, tumorem rebellem, ideóque maturantibus, vel reſolventibus reluctantem eſſe ſanxerunt. Secundum ineunt conſilium, & tumoris inciſionem decreverunt, quæ peracta nil præter ſanguinem fudit. Sunt medici buccinatoribus non abſimiles, qui amiſſam buccinant rem, cujus ad unguem omnes delineant notas, licèt poſtmodùm non agnoſcant, etiam ſi eam intueantur. Introſpicientes foveam verſus glandulam bubonariam, pro magno ſinu acceperunt, quem ſecuerunt, ſed peractâ ſectione extemplo excarnificatus languens ſævâ teneri febre, linguæ ariditate laborare, anhelâ excruciari ſiti, in parte laniatâ dolores ſentire truces, varios vomere humores, urinas reddere confuſas, nulli ſuccumbere ſomno, & innumera pati ſymptomata, quæ præſentem intentabant mortem, cœpit. In tantâ ſymptomatum procella ſanguine conjuncti de vita decumbentis hæſitare cœperunt, tertioque conſilio accerſitum Chirurgum *Prudentem*, & peritum adjunxerunt, qui percepta relatione, aſſidentibus medicis rupturam, non bubonem reſecuiſſe exprobravit, inciſionem repudiavit propoſitam, & ut errori conſuleret, Rulandi balſamum ſulphuris pro inciſæ partis ſanatione propoſuit. Patefactâ Chirurgorũ craſſâ Minervâ, demiſſo ignaviæ indice, ad eorum exitiale ſcelus tegendum, duorum Chirurgorũ opem implorarunt, qui, quia canis caninam non eſt, jure jurãdo, imò perjurio aſſeverarunt non rupturam, ſed Venereum eſſe bubonem, & multùm collegis aſſentantes, tertiam lanienam profundè faciendam inſtituerunt, in hac tertia inciſione non tantùm pyramidales muſculos, verùm etiam qui pubem conſtituunt, ſecuerunt. Tùm demùm exitialia ſymptomata increbuêre, & fractis viribus languens, pauciſſimis diebus in mortis angone jactatus, non exenteratus obiit, ſed abiit.

Non infrequenter Chirurgi accipiunt quid pro quo, & pro eorũ tuenda ignavia acerrimè diglandiantur, ac ut inter ipſos auxilij imploratio colatur, facilè in tertium conjurant. Æger in manu medici eſt velut ovis in faucibus lupi. Pecuniæ cauſa, non ægrorum ſalutis gratia diſcurrunt; ideóque medicorum avariſſimum genus eſt, & quod mirari ſubit: ſunt quidam medici, qui pro ſeſquihorâ vitam non habent, ac in lecto perforato cubare deberẽt, & tamen ſe trahunt, vel trahuntur per urbem, ſchedulas ſalutis, qua carent, jactant in vulgus, nec urinã quidèm gratis, aut merdam inſpiciũt, aut eductum ſanguinem aſſula volutant, aut ægrum vel ſemel tãtùm viſitant. Sunt veluti pediculi, qui alienis ſaginantur ærumnis; ut diteſcant nullis fraudibus, nulliſque parcunt mendaciis: omnes in iis ambulant, & in iis volutantur, quæ pro fundamento agnoſcunt, & veritatem vocitant mendacium. Hinc hortamur ægrotos, ut à morbo potiùs occidi ſinant, quàm

quam à medico, ille enim mitiùs, hic verò inhumaniùs agit.

Cauſæ.

Vulgares medici pro bubonis cauſa ad ineptas hepatis nænias recurrunt; inquiunt enim bubonem non fieri, niſi hepar fiat certius, quia venenata qualitas per penis ductus, partiumque genitalium meatus primò ad proximas venas, deindè per majores ad hepar ſe inſinuat, cujus ſubſtantiam vehementer lædit, & conſpurcat, quò fit, ut ſanguinis loco vitioſi generentur humores, quos eſtò natura ad varias propellat partes, frequentiſſimè tamen ad inguina, tanquàm propria emunctoria deponit: Verùm ſi accidat, ut pravos humores ad extimas partes non propellat hepar, in venis retenti varia, & prava accidentia concitant, febres nempè putridas, diuturnas, & pravi moris, quæ ſæpè in hecticas degenerare ſolent, vel innumeras puſtulas, veluti exanthemata, vel variolas, vel ulcera in univerſa cute, vel cætera luis ſymptomata producunt. Quare lue Venerea contaminatus hepati perennes gratias pro tanto beneficio referre debet, quia ſecus ſi labem ad partes intimas, & nobiliora demandaſſet viſcera, graviora excitaſſet ſymptomata: patet id, nàm hepatis motus, quo humores vitioſi ad inguina demandantur, inhibeatur, aut perturbetur, & omni ſedulitate non adjuvetur, iraſcitur hepar, & bubonis materia recurrit, ac ſymptomatum emergunt procellæ. Sed has vulgarium inſulſitates, fuſius reſpuimus *lib. 2. cap. 4. De luis Venereæ Sede.*

Genuina bubonis Venerei cauſa eſt acidum acre à pure ulcuſculorum in mulieris pudendis elevatum, & viri urethræ exceptum, quod vaſorum ſanguinis tunicas penetrans, illius maſſæ immiſcetur; in complexu enim Venereo penis ductus, partiumque genitalium, omneſque pori dilatantur, & aperiuntur, undè malignus vapor, ſive halitus mediante circulatione unà cum ſanguine per anguſtiores venas circa glandularum tunicas ad inguen advehitur, illic remoram contrahit, coagulat, & apoſtema, qui bubo Venereus dicitur, parit. Bubo intra tunicas glandulæ corpus veſtientes erumpit, non verò intra glandulоſam ſubſtantiam, aliàs eſſet bubo ſpurius, de quo ſequenti capite agemus. Excitantur quoque bubones ex repentina gonorrhœæ virulentæ feriatione, quoties ab efficaci aliquo remedio ceſſatio illa cauſata non fuerit, ſed ſpontanea evenit, vel ex aliqua, quæ virulentiam non ſuperavit Veneream, uti ſunt natatio, medicamentum purgans, ſanguinis miſſio, & ſimiles.

Prognoſis.

Bubonum præſagium quò ad ſuppurationem eſt, quòd diſponuntur multoties circa quartum, multoties circa ſeptimũ aut circa undecimum, decimum quartum, & vigeſimum primũ pro patientis robore, & materiæ, tùm quantitate, tùm qualitate; quò citiùs extrà emergũt, extuberãt, & ſuppurantur, eò pro infirmo meliùs: ſecus qui pigrè elevantur, ſubſi-

dent, duritiem contrahunt, & artis auxilio indigent, ut ſuppurationem nanciſcantur. Curationis vaticinium à Chirurgi diligentiâ, & peritiâ, quæ ſi rectè fuerit adminiſtrata, nil mali bubones portendunt; ſi malè, gangrenas, mortificationes, muſculorum abdominis corroſiones, & tandèm mortem bubones producere poſſunt. Vel ſi negligenter curentur, in fiſtulas abeunt. Vel poſt curationem, niſi interna adhibeantur præſidia, præter puſtulas, ulcera, dolores, gummata &c. ex tranſmiſſo intùs veneno à bubonibus temporis curſu excitari poſſunt.

Curatio.

Vulgares Chirurgi, ſeu barbitonſores pro bubonis curatione nunquàm reſolventia adhibent, ſed potiùs curant, ut ſuppuretur, quàm reſolvatur, nâ meliùs tùm corpus, tùm hepar in cujus emunctorio naſcitur, ab excremẽtis vindicatur. Omni itáque induſtria primò ſtudent, ut contagioſus humor ad effectum trahatur locum, & ſuppuretur. Secundò, omninò à ſanguinis miſſione ex brachiis abſtinent, ne prava qualitas ad principes ducatur partes. Solùm igitur ſi bubo poſt apparitionem per multum tempus neque creſcere, neque decreſcere, neque ad ſuppurationem diſponi videtur, & præcipuè ſi in corpore plethora adſit, ex pede ejuſdem partis affectæ ſemel, & pluries ſanguinem mittunt, ut materia ad inguina trahatur: quaſi ſanguis ſtagnaret, & non in vertiginem ageretur, & ejus extractione corpus non refrigeraretur, & ſuppuratio non impediretur. Deinde ſtatim ac bubo apparere incipit, *quatuor oleis*, ſcilicèt *utriuſque lilij*, *amygdalarum dulcium*, & *chamomillæ* bubonem inungunt, ſuperponendo lanam ſuccidam, ideſt ſordibus redundantem, nàm hæc partim laxando, materiam faciliùs ad patiens inguen defluere faciunt, partim præparando ad ſuppurationem: verùm hæc olea potiùs ſubuculas conſpurcant, quàm bubonem ſuppurant. Si hoc non ſufficiat, commendant ſupra partem affectam cucurbitulam magnâ flammâ apponi, quod terriculamenti genus optimum cenſetur, quia Vulcanus adulteræ minatur Veneri. His vanidis, pleniſſimum præſcribunt victum: *Sed impura corpora quo magis nutries, eò magis lades.* Imponunt ægro, ut valido ſe exerceat motu, ludat pilâ, folle, paleſtrâ, arte digladiatoriâ &c. adhoc ut ratione motûs, materia in hepate agitata ad partem affectam tranſmittatur: Verùm quis ſpondere poterit his validis motibus potiùs ad inguen virulentiam tranſmitti, quàm ad alias partes?

Quibus omnibus parùm proficientibus, apponere ſolent *emplaſtrum diachylonis magni cum gummatibus*. Si verò iſtis præſidiis poſtquàm apparuerit tumor, neque creſcit, neque decreſcit, ad corporis purgationem deveniunt, nàm ſublatâ cacochymiâ, & minoratâ materiâ, id quod relinquitur, facile à naturâ ſuperatur, undè tribus ſyrupis humores præparant, ut

℞. *Syr. de ſucc. fumar.*
lupulor.
cichor. ana ℥. ß.
aquæ lupulor. ℥iij. *m.*

Poſt quos purgans exhibent medicamentum, ut

℞. *fol. ſen. or.* ℥.j.
polyp. querc. ℥ ij.
flor. cord. p. j.
f. decoctum, & in ſuff. colat. diſſ.
Syr. Sueſſ.
roſ. ſolut. ana ℥. iij.
confect. hamech ℥. iij.
m. f. p.

Vel informâ pilulari, ut

℞. *Pilul. de tribus Gal.* ℥.jß.
cum cathartico roſ. f. pilul.
vii. & deaurentur.

Vel in formâ boli, ut

℞. *Pulp. Caſſ. recent. extract.*
per ſetam ℥. j.
confect. hamech ℥. iv.
pul. fol. ſen. or. ℥. j.
m. f. bolus.

Et poſt tres horas exhibent *apozemæ ex ſyr. roſ. ſolut. cum levi decoctione.* Sed eſt purgans de communi morborum omnium, quod à circumferentiâ ad centrum trahit, non verò à centro ad circumferentiam, undè certior erit univerſalis Lues, quàm ad inguen depoſitio.

Si ab aſſumpto purgante extuberat, maturentia adhibent, inter quæ præſens principem locum tenere credunt, ut

℞. *Radic. utriuſque lilii,*
althea ana ℥. ii,
fol. malvæ,
althææ.
Violarum,
Scabioſæ ana m. j.

Bulliant, & contundantur, addendo axungiæ porcinæ putridæ,
butyri recenter loti ana ℥. iv.
adipis anatis,
anſeris,
gallinæ ana unc. j.
ol. utriuſque lilii,
amygdal. dulc.
chamomill. ana unc. ß.
fermenti unc. ij.
Crocifila x.
& f. cataplaſma.

Si hoc non ſufficiat, uti ſolent emplaſtro diachylonis magni cum gummatibus, ut

℞. *Empl. diachyl. cum gummatibus* unc. j.
ammoniaci,
bdellii,
ſagapeni ana unc. ß.
m. f. empl.

Poſtquàm maturatus fuerit, ad apertionem deveniunt, ferro aperiunt in formâ crucis, incidendo apices, ne ſuccedat fiſtula, totámque cavitatem turundis ex ſtuppâ, ovi albumine conquaſſato oblitis complent ad ſanguinem ſiſtendum per 24. horas. Apertum detinent ſaltim 40. vel 60. dierum ſpatio, & ultra, quia non ſolùm materia, quæ ad emunctorium fluxit, evacuatur, ſed habent naturæ irritamentum, quo ipſa cogitur ad expellendam materiam, & ſic tùm hepar, tùm totum corpus meliùs expurgatur. Ab initio digeſtivo, quod *ex ovi luteo, terebinthinâ, & oleo roſaceo* conficiunt, bubonem regunt, exteriùs ad inhibendam inflammationem circumliniunt oleo roſaceo, mox unguentis mundificantibus, tùm implentibus, tùm cicatriſantibus utuntur. Aperto bubone, & jàm digeſto, iterùm corpus purgant medicamentis ſuprà poſitis,

& cò magis ſi pus non laudabile excerni videatur ; ad contagioſæ Luis extirpandam qualitatem, ut nullum ex ipsâ ſuperſit in hepate ſeminium, decocta propinant.

Hæc ſunt chirurgorum, & barbitõſorum pro bubonis curatione medicamina, quæ an contineant pro Lue extinguendâ antidota, dicant, qui in eorum inciderunt ungulas. Luem prædicant magnum morbum, & magni morbi magnum medicamentum eſſe teſtantur, & pro ejus exterminio irritis, ridiculis, & hiſce diris uruntur medicamentis! Satem ob ejulantium voces, planctus, & querulos gemitus eorum, qui perperàm ab ipſis curati, in doloribus, gummatibus, oſſium exeſionibus &c. contabeſcunt, infeſtam experti artem, reſipiſcant, & dediſcentes, veram diſcant medicinam, quia, quam exercent, non eſt vera medicina, ſed carnificina. Verùm querelarum in medicinâ cauſſa eſt, quòd homines, qui nullius pretii, vel intellectûs exiſtunt, animum medicinæ dant, quo fit, ut hoc noſtro tempore nulla gens contemptior exiſtat, excepto Monacho, non propter artem, ſed per perſonas, quæ ex omni nequitiarum genere ad medicinam, tanquàm ad refugium, confluunt, undè in hac noſtrâ civitate plures ſunt medentes, quàm ægroti. Non omnibus datum eſt medicinæ miniſterium noſſe, nec omnibus ſapientibus, ſed tantùm illis, quibus datum eſt intelligere, quia eſt peculiare Dei donum, non omnibus conceſſum. Hinc oritur, ut vulgares, qui medicinam faciunt, ægrotis duobus aſſibus, vix majori pretio medeantur, quare ob vilem ejuſmodi mercedem, medicina meretrix eſſe & unicuique ſubjici compellitur, quia non poteſt aliter ſe alere. Eapropter non multùm vulgares culpamus, à quibus id provenit: nàm rarò vili pretio bonæ emuntur merces, ſed ineptos inſimulamus ægrotos, non ideò duobus aſſibus medentes æſtimamus, quia pro tantillâ pecunia medicinam faciunt, cùm vix aliud præſtare poſſint, licèt ſcirent, & tamen fideliter ſe agere putant, & interim hæc tantilla merces utinam illis tota perſolveretur. Diſcant melius, & poſteà medicinam exerceant.

Non poſſumus non criminari vulgarium chirurgorum impoſturam, qua quæſtum indies novum faciunt, ſed dolo, & fraude, quod eſt eorum artis fundamentum : circumferunt ærea ſcrinia cum ſepimentis in diſponendis colorum varietate unguentis, in pharmacopolio emendicatis, nec unguenta habent, quæ in bonum tendant finem: ceu pictores ſuos circumgeſtant aſſerculos variis coloribus exornatos. Non loquimur hîc de quorundam chirurgorum impoſturâ, qui in phialis liquores triviales, ſed auro cariores pro balſamo pretioſiſſimo circumferunt, ut ab ægrotis extorqueant aurum. Delendus hic abuſus eſt, & talia unguenta putida, quæ tanquàm arcana geſtant, per feneſtras abijcienda ſunt. Multùm ſeipſos jactant, & extollunt, potiſſimum eorum eſt magiſterium mentiri, imponere, optimum eſt unguentum, ſed his minimè curare poſſunt, curant loculos, nõ ægros, quos ars curat, non ipſi, quia iis non ineſt.

Bubonum curatio optimè inſtituitur, ſi chirurgus ante apertionem perfectam inducat maturationem, quæ medicaminum internam fermentatio-

nem

nem promoventium ope inducitur, ea sunt, quæ blandis suis particulis volatilibus succos stagnantes acido acri conspurcatos incalescere, effervescere, æstuare, & exaltari faciunt; undè tubuli cum contentis succis, tunicæ, fibrillæ, aliæque partes corroduntur, discinduntur, dilacerantur, & in pus degenerant, & dùm cutem versus viam sibi parat, bubonem, prominentem, mollem, digitisque cedentem efficit, ità est sequens cataplasma, ut

℞. *Stercoris columbin. pulverisati,*
Croci contusi,
axungiæ gallinaceæ ad libitum.
m. & cum panis fermento reduc in cataplasma,

quod duodecimâ quáque horâ super bubonem renova. Vel medicamenta crassa, pinguia, mucilaginosa, & resinosa conducunt, quæ poros obstruũt, insensilem perspirationem impediunt, materiam intùs contentam mediante impeditâ perspiratione exagitant, fermentationem promovent, & in pus degenerare faciunt, ità est sequens emplastrum, ut

℞ *Empl. de mucilag.*
filii Zachariæ ana ℥ *ß. m.*

Sed præstat solùm emplastrum filii Zachariæ, quòd si bubo ignavè ad maturationem procedat, acui potest *oleo de lateribus* ad eam sollicitandam, Emplastrum supra tumorem applica, & quolibet duodecim horarum spatio renova. Bubonem suppuratum aperi; sed minimè quidem ferro, ut vulgò fieri solet, sed sectico mercuriali, nàm cum aperit, & veneno resistit Venereo, quod ferro non evenit: secticum ad hoc opus peragendum ità paratur,

℞. *Merc. meteorisati* ℥. *j.*
farinæ hordei ℥. *iij. m.*
& cum sputo f. massa, miscendo cum spatulâ ligneâ, ex illâ massâ trochiscos in pineorum formâ compone, & exsiccari permitte. Exsiccatos hujusmodi trochiscos ità adaptato: Expandatur *emplastrum de Gratiâ Dei, vel fodicationum* super alutam, & in medio emplastri ponatur trochiscus, quem adapta super bubonem, ità ut in declivi parte illum aperiat, post duodecim horas emplastrum exime, nàm adapertum reperies bubonem, cujus materiam expressione evacuabis.

Verùm, quia ægri tàm ferro exhorrent, præcipuè si chirurgus ex ignorantiâ incisionem, ut convenit, efficere nescit, quàm secticum; nos ob charitatem erga fratres, nobilissimo, & efficacissimo emplastro, quod *Benedictum* appellamus, Rempublicam medicam ditamus, cujus solâ superpositione, & renovatione non tantùm Venereus bubo maturescit, & aperitur, verùm strumas, ad quas utimur, cunctos tumores tùm calidos, tùm frigidos dictos, imò tophos podagricos maturescere facit, & ad cicatricem usque sanat, ejus compositionem ingenuè communicamus:

℞. *Ol. com. lib. ij.*
radic. arund. ℥. *ij.*
lilior. Cœlest. unc. iij.
althææ unc. j *ß.*

Dùm oleum ebullire incepit, affunde radices mundatas, & in taleolas subtiliter incisas, coque ad nigredinem usque quas aufer, & pedetentim inicce

ceruss. unc. iij.
tutiæ præp. unc. *ß.*
ceræ citrinæ unc. iij.

semper spatulâ agitando. Coque ad emplastri consistentiam, quousque nigrum evadat, tandem adde

balsami

balſami nigri ℥. *ij.*
aufer ab igne, & ſerva.

Non credibile eſt quantùm emplaſtrum hoc ad maturanda omnis generis apoſtemata rumpenda, & ſananda valeat, ità major eſt experientia verbis, ut æger ſui ipſius ſit chirurgus.

Adaperto foramini pulvillos immitte inunctos ſequenti hoc noſtro *Unguento Magiſtrali*, quod ità paramus:

℞. *Litharg yr. aur.* unc. viij.
Ceruſſæ unc. iij.
tutiæ præp. unc. ß.
plumbi uſti unc. j.
merc. ſublimat. dulcis unc. ß.
Stibii crudi tantundem,
cinnabaris unc. ij.
ceræ unc. vj.
ol. roſ. ℔. *ij.*
f. Ung. ſ. a.

Vel utere pulvillis unguento albo, & aureo inunctis, quod immiſſum contineat *magnum calcinatum Paracelſi*, vel *mercurium præcipitatum incarnatum præparatum*, ſcilicèt ſupra quem bis, vel ter incenſus fuerit vini ſpiritus, & infra pauciſſimos dies à bubone omnem abſterget pravitatem, illumque exhibet mundum, proſequere ad carnis reductionem uſque juxta artis præcepta, & tunc emplaſtrum Benedictum, vel fodicationum adhibe, nàm perfectam inducet cicatricem, factâ cicatrice, ſunt infirmo exhibendæ pilulæ ex mannâ mercurii, quas ſuprà deſcripſimus.

Verùm quia plerique ſunt, qui bubonum ſuppurationem exhorrent, cupiuntque eos vix apparentes internis medicamentis reſolvere, tunc in tali caſu hac nos utimur methodo.

Primò accuratè nos obſervamus, an, ſuppuratio inceperit, nàm ſuppuratâ exiſtente materiâ impoſſibilis eſt per interna remedia reſolutio. Secundò advertimus, an patiens ſit robuſtæ naturæ, & ad vomendum facilis, nàm ſi gracilis, & ad vomendum difficilis, tunc ter exhibemus pilulas ex mannâ mercurii ſuprà deſcriptas, & à ſequenti medendi modo eſt removendus; cùm igitur ſuppuratio non incepit, patiens eſt robuſtus, & ad vomendum facilis, incipienti buboni ſequens ſuperponimus emplaſtrum, quod poſt 24. horas renovamus.

℞. *Empl. de Ranis cum triplici Mercurio*
q. ſuff. extendatur ſuper alutam.

Deindè infirmus in lecto ſe contineat, & manè illi exhibemus *Turpeti mineralis dulcis gr. vj.* in ovi vitello, hoc vomitum provocabit: ter illud exhibemus alterno die, exactæ diætæ indulgeat æger, vinumque bibat, perque integrum medicaminis tempus, frigidum, humidumque fugiat aërem, ſic paulatim bubo omninò reſolvetur abſque ullo futuri mali periculo.

Et reverà optimus videtur buboném reſolvẽdi modus, abſque eo quod patiens experiatur ferrum, vel ignem, & quidem ex Hippocratis, & Galeni ſententiâ tutior, utilior, & compendioſior eſt ſuppuratione reſolutio, ſed non ſemper ex voto ſuccedit, poſt prædicta medicamenta quandóque minoratâ materiâ, bubonem in ſuppurationem abiiſſe obſervavimus, quòd ſi reſolvatur, brevi temporis intervallo omnia diræ Luis ſymptomata ſuperveniunt, niſi ad productum tempus pro Lúe Venereâ extirpanda efficaciſſima exhibeantur præſidia. Tutior, & utilior eſt ſuppuratione reſolutio in tumoribus

nullam

nullam pravam qualitatem habentibus, at bubones Venerei virus continent: tutior itáque & utilior est resolutione suppuratio, quia per apertam vomicam, tanquàm per emissarium universum corpus virulentiâ expiatur. Resolutionis praxis tantùm exerceri potest tanquàm remedium pro mulieribus nuptis, quæ furtim inscio viro compressæ bubonem contraxére, ut nos non paucas ab ore gladij uxores vindicavimus.

CAP. VI.

De Bubone Spurio.

EST & aliud bubonis Venerei genus priori deterius, qui Bubo spurius, & illegitimus appellatur, suam cognoscit genesim ex malè curatis in præputio cariebus, vel ulceribus; nàm non ob sanguinem à viro Venereo remoram contrahentem in venulis circa glandularum tunicas in inguinum emunctoriis, sed per alicujus partis spermaticæ consensum ab ulcere contaminatæ glandulosum aliquod corpus in inguine fit turgidum, illi venenum communicatur, & impertitur. Sic vulneratâ manu, aut digito, in brachio, & sub axillis; vulnerato pede, tibia, vel crure, in inguine tumores fieri assolere, & malum communicari experimur: non aliter ac materia vitiosa, subtilis, & prava latenter per nervos ad cerebrum defertur, ut in epilepsiâ fieri videmus, à partibus extremis aurâ venenatâ sine insigni dolore in partes per quas transit, ascendente.

Signa.

Signa suadet ipsius tuberculi extumescentia, qua est circumscripta, incrementum sensim suscipit, sed non magnum, duritiem demùm habet, quæ neque emollientibus cedit, neque suppurantibus suppuratur, neque resolventibus resolvitur, imò una glandula susceptum virus alteri & alteri cõmunicat, nõ aliter ac strumis in collo succedit, febris abest, dolore vacat, non rubescit, quia non ex sanguine fit, carni est concolor. Interdùm sub aurorâ sudat æger, quia multa vasa lymphatica vel originem ab inguinum glandulis habent, vel ad ipsas terminant, Sicut aliis locis glandulosis evenit; virus glandulis communicatum impedit lymphæ elaborationem, & transitum, tunc regurgitat, diffunditur, & per poros in formâ sudoris eliminatur.

Causæ.

Bubonis Venerei spurij causæ sunt caries, vel ulcera in præputio, glande, coronâ, vel frano malè curata, vel à medicamentis nimis corrodentibus, & acerbum excitantibus dolorem, quàm par est, tunc acidi acris subtilis substantia à carie, vel ulcere elevatur, & per partem spermaticam ad glandulas in inguine furtim defertur, ibi hæret, lympham vitiat, acidam reddit, coagulat, ejusque motum impedit, & tuberculum fit, deindè per partes spermaticas virus Venereum ab unâ glandulâ ad alias inquinando procedit, & glan-

dularum lympha vitiatur, & messis multiplicatur.

Prognosis.

Bubones Spurij pessimi sunt, neque ex naturæ efficaciâ, neque artis auxiliis suppurationem unquàm admittunt, breui temporis spatio dolores, gummata, & cœtera diræ luis symptomata inducere solent; si quandóq; in suppurationem abeant, utplurimùm in putrida, maligna, cavernosa, & valdè dolorosa ulcera degenerant.

Curatio.

Fallentur utplurimùm in his curandis bubonibus inepti Chirurgi, nàm ex suppurantium applicatione aliquid sub cute mollescit, & nil indè extrahunt præter nigricantem sanguinem ex glandulâ manantem, adducuntque hoc modo infirmum in magnum discrimen, quippè glandula incisa nunquàm digeritur, ac propterea pessima semper emergunt symptomata.

Si itáque hujusmodi bubones occurrent, primò attendendum est, ut si adhuc persistant caries, vel ulcera in præputio, glande &c. curentur; nàm absque carierum, vel ulcerum curatione frustrâ glandulæ resolutio tentabitur. Curatis ulceribus, vel cariebus, glandulam emplastris tentabis, ut sensim per contenti resolutionem ad temperiem reducatur. Multi sequens commendant emplastrum diaphoreticum ex *Mynsichio* depromptum, correctum, & in acris formam redactum, ut

℞ *Gummi ammoniaci* ʒ ij.
elemi ʒ jß.
Sagapeni ʒ j.
Solvantur in sufficienti quantitate aceti, ad pultis formam: cui adde pedetentim, & quasi guttatim
ceræ flavæ odoratæ lib. j.
terebinthinæ claræ ʒ iij.
colophoniæ ʒ iv.
liquata invicem leni igne, in sartagine, separatim, & non nimis calidè, superioribus gummatibus sensim, & alternatim, uti dictum sub continuâ agitatione, infusa, hinc alternatim etiam inspergantur successivè hi pulveres: utpotè,
Pulv. gummi bdelij ʒ iv.
succini citrini unc. iij.
olibani,
mastichis ana unc. j.
sandaracæ ʒ vj.
Pòst agitentur, donec omnia commista, atque dextrè unita sint, per horam integram, in diplomate, vase scilicèt duplici, calore leni fiatque emplastrum. Extendatur super alutam, quod renova secundo quoque die, & sensim per diaphoresim resolvetur glandula, & ad suam reducetur temperiem: verùm non semper felici cum successu applicatur. Alij vulgò *emplastro de ranis cum triplicato mercurio* utuntur: sed hoc tantæ efficaciæ, ut extollitur, non est. Efficacissimum nos experti sumus *emplastrum nostrum Benedictum*, quo omnes bubones tantùm legitimi, verùm etiam spurij utplurimùm ad suppurationem, ut in strumis quotidiè experimur, & quandóque ad resolutionem reducuntur. Post glandulæ resolutionem appropriatum remedium est aqua Anti-Venerea,

vel

vel decocta ſudorifica, præcedente medicamento cathartico. Verùm accidit quandóque & utplurimùm, ut his, aliiſque adhibitis, optimis præſidiis bubo ſpurius invictus, irreſolubilis, & inexpugnabilis reſiſtat, tunc non ità relinquendus eſt, ſed ad noſtram curationem confugiendum eſt. Solet quandóque in corpore juvenili athletico, naturalibus facultatibus, robore, & vigetiori calore prædito reſolvi, ſed in occiduâ ætate cùm vires enervantur, lues, quæ furtum deliteſcit, vires reaſſumere ſolet, & tot diræ luis emergunt ſymptomata, quot milites ex quo Trajano, niſi opportuno tempore medicamentis admodùm prævalidis ſuccurratur. Unum ſalutare, & efficax remedium in bubone ſpurio experti ſumus, quod eſt apertio, & glandulæ vitiatæ conſumptio: hic bubo eandem cum bubone peſtilenti ſortem ſortitur, qui niſi aperiatur, & virulenta educatur materia, totum inficit corpus. Hæc apertio non ferro fieri debet, ut diximus, ſed cauſtico, ad quem finem ſequens in formâ liquidâ efficaciſſimum experti ſumus, ut

℞ *Lixivij ſaponariorum lib.j.*
Salis ammoniaci unc.j.
vitrioli Romani ʒ ij.ß.
Opij Thebaici ʒß.

Coque ad duarum partium evaporationem, factâ colaturâ, inſignem habebis liquorem cauſticum ad quemcumque tumorem aperiendum.

Vel ℞ *Lixivij ſaponis, vel matris lib.ij.*
Calcis vivæ lib.j.

Affunde aquam ferventem, bis invicem miſceantur, cùm clareſcit, affunde ſarcagini, adde

Salis ammoniaci unc.ß.

& in qua coque ad duarum partium evaporationem, & cola, omnes tumores. Si tàm primum, quàm ſecundum cauſticum tamdiù coquas, quouſque fiat lapis, dicitur infernalis. Hoc, vel illo cauſtico in formâ liquidâ madefac plumaceolum ex filamentis, ad bubonis proportionem, ſuper quem impone cum plumaceolo ſuperſtrato, ſervatis partibus circulo, ne liquor cauſticus foràs effluat, & partes exedat ſanas. Inductâ eſcharâ, procuretur ejus caſus medicamentis laxantibus, ut *butyro, vel unguento de Althæâ*, deindè non ferro glandula extirpetur, ſed corroſivis dulcibus eſt totaliter abſumenda, ità eſt *mercurius præcipitatus dulcificatus, magnum Calcinatum Paracelſi, Lapis infernalis ex Lunâ cupellatâ, in aquâ ſtygiâ ſolutâ & ad caticulam ovaporatâ, vel mercurius dulcis, vel arcanum corallinum.* Abſumptâ glandulâ. vel glandulis, ſarcoticis, & tandèm epoloticis pars tractetur. In curſu curationis non deſint *pilulæ ex cerußâ antimonij, & gummi guajaco naturali* ante cœnulam, deindè virus Venereum, præmiſſo cathartico, à toto eliminetur decoctis juxta noſtram deſcriptionem compoſitis, vel aquâ Anti Venereâ.

CAP. VII.

De Puſtulis.

PUſtulę inter Venerea ſymptomata recẽſentur, quę in luis primordio

penis præputium ſibi vendicant; attamen in lue confirmatâ præcipuè in capite, canali inter utramque natem , & cœteris corporis partibus erumpunt : harum puſtularum cognatæ affectiones ſunt phlictenæ, epinyctides, ſcabies, exanthemata, variolæ, impetigines, conſimileſque aliæ cutaneæ affectiones, quæ interdùm pauciores ad ſummam cutem à vitiata radice aſſurgunt; interdùm frequentiores, & numeroſiores, non rarò adeò copioſiores, ut univerſum corporis habitum obſideant ; nonnunquàm unicam tantùm occupant partem, caput nempè, & faciem, vel manus, aut crura,& pedes. Prætereà quandóque ſunt latiores , quandóque minores &c.Sed ſæpiſſimè orbiculares,vel acuminatæ,vel depreſſæ, & mox unius,mox alterius rei figuram oſtendunt. Inſuper interdùm ſunt duræ, & ſiccæ,nihil ichoris profundentes,imò ſquamoſæ;Interdùm ſunt molles, & humiles,& cùm diſrumpuntur,ichorem, vel ſaniem,vel virulentum pus admodùm fœtens eructant. Quò ad colorem viſuntur lividæ,fuſcæ,cineritiæ,vel rubræ,inſuper doloroſæ, & pruriginoſæ magis noctù, quàm interdiù.

Signa.

Ex his quæ diximus , ſigna facilè pateſcunt , nàm poſt commercium cum ſcorto Venereâ lue conſpurcato,quædam bullulę ſuperficiales veluti millij grana , quæ pruriginoſum inducunt ſenſum, in præputio oboriuntur; epidermidem,& cutem lacerant, & ſanioſum eructant fluorem. In lue confirmatâ prorumpunt puſtulæ,earumque cognatę affectiones in capite,facie,manibus,circa loca naturalia,crura,pedes,& quandóque totum obſident corpus , modò latiores, modò minores, & utplurimùm rotundæ,nunc faſtigiatæ,nunc depreſſæ;interdùm molles, & humiles,& in diſruptione ichorem,vel ſaniem, vel pus profundunt;interdum ſunt durę,& ſiccę,interdũ ſquamoſę.

Verùm quia Venerea lues per ſe nullum morbi genus conſtituere videtur, & perpetuò falſam,aut apparenter veram alicujus morbi imaginem repræſentare, quin cuicumque morborum generi adeò inſolubili nexu cohæret , ut veriùs ejus naturam ęmulari videatur;hinc veſtiganda eſt inter puſtulas Venereas,& ſimplices diſtinctio. Puſtulas Venereas à ſimplicibus diſcriminant coitus prægreſſus cum muliere lue conſpurcatâ,aut caries, vel ulcus malè curatum , aut gonorrhœa ſuppreſſa,aut bubo reſolutus , aut negligenter ſanatus, aut capicis, artuumq; dolores evaneſcentes ; nàm nunquàm ejuſmodi puſtulæ abſque internâ aliquâ horum affectuum concomitantium, aut evaneſcentium notâ prorumpunt.Prætereà puſtulæ Venereę medicamentis vulgaribus non cedunt, imò in peius ruunt, quia cauſam foventem , & conſervantem habent, quæ niſi auferatur, nunquàm ſaneſcunt.

Cauſæ.

Pro immediatâ puſtularum causâ ſtatuunt vulgares virulenti ſucci, de naturâ bilis effervescentis cum aliquâ ſalſæ pituitę portione permiſti,quem jecur lue Venereâ conſpurcatum

catum generat affatim, & ad generationis loca, vel ad alias extimas propellit partes. Vulgares hepar veluti morborum omnium patronum venerantur, & reverâ apud ipſos non eſt malum in toto corpore, quod non faciat hepar. Nos dicimus, quòd accidit multoties, ut effluvia uteri Lue Venereâ infecti urethram non intrant, ac ſordes, & ſanies in præputii cuticulam impinguńt; hæ odore earum virulento liquorem nutritium ſub cuticulâ gliſcentem inficiunt, fitque degener, & bullulas quaſdam albicantes excitat. Ex liquore nutritio virulento in cœteris corporis partibus nunc hîc, nunc illic naſcuntur puſtulæ, earumque cognatæ affectiones.

Prognoſis.

Facilè iſtæ puſtulæ in primordio Luis abſterguntur, quia multùm ſunt ſuperficiales, ſi ante viginti quatuor horas congruo remedio curentur; nàm aliàs in caries puſtulæ tranſeunt, quæ ſuperficie non contentæ, ſemper ulteriùs terebrando fundum petunt, & in ulcera expanſa etiam abire ſolent; nec contemnandæ, ſed quamprimùm curandæ: obſervavimus námque quòd cùm curatio contemnitur, diutiùs protrahitur, cutem excavant, & in ulcera ſerpentia, ſinuoſa, & corroſiva degenerant, & quandóque etiam oſſa contaminant. Si in aliis corporis partibus efflorescant, Luem arguunt confirmatam, & extrinſecis tantùm non cedunt præſidiis, ſed in prava degenerant ulcera: illud tamen verum eſt, quòd ſemper fœdæ, & moleſtæ ſunt, præſertim ſi faciem invadant; quæ verò diuturnæ, calloſæ, doloroſæ, & virulentes, præterquam quod majoris mali ſunt præludia, difficulter admodùm ſuperantur, & vitam in diſcrimine ponunt, & non ſemel ægrotos ad tabem conducunt.

Curatio

Vulgares Medici, & Chirurgi ad præputii puſtulas perſanandas, *unguento de tutiâ, minio, & ceruſsâ* utuntur, ſed infelici eventu, licèt in dicta unguenta mineralia intrent, quæ vim puſtulas Venereas curandi continent, quia tamen unctuoſitati ſunt admiſta, impeditus eſt illis aditus, ut in cuticulæ læſionem penetrent, ac ex dictorum unguentorum uſu utplurimùm puſtulæ vel in caries, vel in ulcera abire ſolent. Deindè illa præbent medicamina, quæ hepar hac labe infectum vindicant.

Ad puſtulas ex Lue confirmatas exſiccandas, & delendas, primò hepar tanquàm ſedem, & partem primariò affectam reſpiciunt, cui alexipharmacis, nempè *ſalſæ parillæ, radicis chinæ, & ligni guajaci decocto* per plures dies in loco ſudorifico exhibito ſuccurrunt, quòd ut magis juvare poſſit, corpus antecedenter purgatum eſſe oportet, & in decoctorum curſu, quarto, vel quinto quoque die purgans exhibent medicamentum: Intereà ea, quæ puſtulas reſpiciunt medicamenta, admovent, quæ exſiccantia, & non repellentia ſint; non enim conſentaneum eſt venenatos ichores ad præcipuas partes repellere, ne majoris mali detur occaſio, quare attemperantia probant, ut eſt *guajaci deco-*

ctum in aquâ plantaginis, pimpinellæ, & hordei paratum, aut cerotum lithargyrii, aut unguentum de tutiâ cum unguento Isidis commistum. Maximoperè extollunt *spumam guajaci, scabiosæ, & aristolochiæ rotundæ.* Quibus non juvantibus, ad *saponem nigram, vel ad mercurii præcipitati pulverem unguento rosaceo admistum, vel ad oleum scorpionis, sevum hircinum, pinguedinem gallinaceam, vel ad oleum viperinum confugiunt.*

Opportunum ad curandas pustulas auxilium est, ne in caries, vel ulcera abeant; medicamenta se insinuandi vim habere debent vel in formâ pulveris, vel liquoris, hujusmodi sunt *lithargyrium aureum* vel nullo alio præstantior erit *mercurius dulcis*, in pulverem redactus, & per seram trajectus. Indolens est ille, & hic pulvis, qui præputio aspersus bis in die, infra duos dies pustulas curat, si vino tepido leviter humectentur, & dictus pulvis adhibeatur, & præcedens abstergatur, multùmque valet in his præcavendis; Mercurii nàmque pulvis omnem acredinem, & aciditatem in se imbibit, & omnia corrosiva obtundit, immutat, & cicurat, non aliter ac in mercurii dulcis opificio contingit, ubi partes acutæ, & corrosivæ mercurii sublimati supra corpus mercurii obtunduntur, infringuntur, hebetantur, dulcescunt. Vel

℞. *Aquæ ros.* ℔. *j.*
merc. meteorizati gr. x.
f. horum in aqua solutio,

qua ter, vel quater in die pustulæ laventur, & curatæ erunt. Ejusdem, & majoris efficaciæ erit *aqua Venerea, vel lapidis medicamentosi*, si post singulas ablutiones, petia madida dicta aqua superponatur; Post earum curationem mercurii dulcis, vel mannæ mercurii pilulas infirmo exhibe ter eodem modo, quo eas, dùm de gonorrhœâ egimus, præscripsimus.

In pustulis ex confirmatâ Lue hæc medicamenta non sufficiunt, sunt nàmque germina, quæ à vitiata radice pullulant, & nisi extirpetur: internis itaque avertruncenda est, & primò corpus purgandum est illis medicamentis, quæ Lui appropriata præsidia in compositione admittunt, hujusmodi est *Aqua solutiva magistralis à Paulo Æmilio Ferrillo* inventa, quæ salsam parillam, limaturam ligni Indici &c. recipit, sumi debet jejuno stomacho per quinque vel sex dies; vel quæ Luem exterminant; ità sunt *pilulæ de tribus Gal. vel extracto catholico*, in quas *mercurius dulcis, vel manna Mercurii* ingreditur. Deindè propinari possunt *decocta ex lignis, & radicibus* juxta nostram descriptionem, & interim pustulæ, & cognatæ affectiones, nisi sensim resoluantur, leviter inungantur *unguento pomato*, in quo *Mercurius vivus ità immistus sit, ut nullum ejus granum appareat.* Vel si corpus sit pustulis, aliisque cognatis affectionibus refertum, tunc præmissis præmittendis. Suffumigari potest, & brevi temporis intervallo cessant. Vel exhiberi potest *aqua Anti-Venerea*, & absque ullo adjuvante extrinseco sponte arescunt, ut nobis experientia pluries indicavit.

Cas

Cap. VIII.

De Cariebus.

PUstulis non, vel malè curatis, quædam ulcera parva, & rotunda producuntur ab humore virulento, & sub epidermide pudendorum carnem exedente, & contaminante, quæ caries appellantur, quia quorundam vermiculorum ligna erodentium instar, in cariem altè se insinuant, eamque erodunt, & eftò peculiari nomine caries ad ossa pertinere videantur, quia hujusmodi vitium est ossibus attributum, attamen etiam certo quodam analogismo ad carnes exesas se extendit. Protumpunt autem, & observantur hujusmodi ulcuscula non solùm in partibus pudendis, nempè in præputio, glande, coronâ, & mulierum sinu, verùm etiam in labiis, mamillarum papillis, linguâ, & palato.

Signa.

Primùm in pudendis parvæ erumpunt pustulæ, quæ millii figuram representant, his minimè curatis, & disruptis, remanet ulcusculum pruriginosum, ichore madens parvum, & rotundum, in medio exiguum habens foraminulum albicans, nunc unum, interdùm plura, aliquandò tota glandis corona est his referta, & hujusmodi ulcusculis copulantur, & ex duabus, vel tribus, vel quatuor unum fit, & tenuem fundit ichorem. Decipiunt multoties caries, nàm superficie tenus nil ulcerati ostendere solent, interim radicem in carne profundant, nunc magis, nunc minùs: id cognoscitur ex tactu, nàm percipitur duricies, & dolor.

Causæ.

Medici hepatici credunt caries fieri, quia hepar infectum pravum, & tenue excrementum generat, ad pudenda transmittit, & ea exedit. Barda est hæc vulgarium sententia, nàm caries non curaretur, nisi curato hepate. Quoties pustulæ non curantur, & in latum se non extendunt, in profundum progreditur earum venenum, quod callosam quandam inducit radicem, deorsum semper petentem, eructatque ichorem, qui ubi residet, in pudendis similes excitat caries.

Prognosis.

Caries pessima hujus morbi species est, nàm ab ignaris curari nescit, ac faciliter in horrenda ulcera exedentia, vel mortificantia abit, excitatque bubones utplurimùm spurios, qui sunt legitimis multo pejores.

Curatio.

Carierum curatio fit cum totali radicis averruncatione, & ulceris remanentis consolidatione. Grex barbitonsoria, ad quam omnes hodierni chirurgi reduci possunt, ad carierum curationem utuntur solâ *ablutione ex aquâ rosaceâ*, *vel plantaginis*, *aut portulacæ*, *vel vino albo, in quo rosæ rubræ siccæ incompletæ ebullierint*, vel ut plerique faciunt, *urinâ* sanant, vel *pulvere pyrio*, quæ medicamenta non tantùm sunt ridi-

ridicula, & inefficacia pro tanto curando malo, ſed ipſum peiorant, caries multiplicantur, & perpetuò deorſum exedunt, undè in peſſima, & maligna ſæviſſimè ſerpentia degenerant ulcera.

Alii' altioris doctrinæ vulgares unguentis utuntur, unuſquiſque pro ſuâ Minervâ, *minii*, *litharg yrii*, *ceruſſæ*, *tutiæ*, *apoſtolorum*, *Ægyptiaci*, ſimiliumq; nec, hactenùs animadvertunt, quòd unguenta radicis cariei profunditatem attingere non poſſunt, ac proindè ſunt inutilia.

Curationis cardo conſiſtit in cognoſcendo totalem radicis extirpationem, & de hac quiſque certior eſſe poteſt, cùm ex remediorum applicatione carici fundus non appareat albicans, ſed rubicundus, ſanguinemque profundat, non ſaniem, & cùm nulla circùm obſervetur durities. His poſitis ſignis, ulcus ſine ſcrupulo conſolidari poteſt, ſin minùs pro conſolidatione inſano indulgetur labori; curet quiſque priùs linteis partes ſanas à carierum ichoribus defendere, deindè ſequentibus pulveribus profunditatis cariei tatione uti poteſt, ut

℞ *Merc.præcipit.* ℥ j.
vini ſublimati ℥ ij.
Stent ſimul in vaſe, & vinum ſublimatum accendatur, ut totum cremetur, id cum novo vino ſublimato ter repetatur, nàm. mercurius præcipitatus dulceſcit, extirpatque caries ſine ullo dolore, & inflammatione, quod magnum eſt arcanum, & nemini cognitum.

Vel ℞ *Merc.præcipit.* unc. ij.
Sp. V. ardentis unc. iv.
Ponantur ambo in retortâ, & ſpiritus vini à Mercurio præcipitato deſtilletur, & in vas recipiens accipiatur, hunc ſpiritum ſerva; nàm ejus contactu calloſitates, durities, excreſcentiæ carneæ, fungi, mora, criſtæ, ac hujuſmodi ſympromata à Lue Venereâ pullulantia brevi tempore exterminantur abſque dolore, & inflammatione. Felix ille, qui hæc remedia propriâ manu parat, eorumque efficaciam, & applicationis modum intelligit, nàm miraculosè curabit.

Vel ℞ *Merc. vivi opt. purgati* ℥ j.
quem ſolve in aquæ fortis unc. ij.
Solutioni ſuperfunde aquam communem, poſteà paulatim oleum tartari correctum guttatim adde, & Mercurius luti inſtar præcipitabitur, quem probè à corroſivis per aquam ſimplicem vindica. Hic præcipitatus vocatur *Luteus*, ab aliquibus verò *Magni Calcinati Paracelſi* nomine inſignitur.

Eſt hîc ſedulò advertendum, quòd quotieſcumque hujuſmodi remedia applicantur, quæ corrodendi habent efficaciam, partes circumvicinæ ſanæ linteis, unguentis, emplaſtris, aliiſque ſimilibus muniri debent, ne corroſivorum actio eas tangat, & lædat.

Hîc advertendum, quòd tàm puſtulis, quàm cariebus, & ulceribus, poſt veneni Venerei extirpationem cum mercurialibus, aliiſque ſuprà deſcriptis remediis, remanet, ut citò fiat earum conſolidatio, quæ multoties pigra eſſe ſolet; ſequenti *proprietatis balſamo* quiſque uti poterit poſt veneni eradicationem, nàm 24. horarum ſpatio ulcus licèt magnum, conſolidatum erit:

℞. *Aloës*,

℞. *Aloës,*
myrrhæ, &
croci ana unc. j.
f. omnium pulvis.
& misceantur,
ponantur in vase vitreo, & affunde
sp. V. ardentis lib. j.
stent simul per dies duos, deindè per inclinationem tantùm vini spiritum separa, & in vase optimè clauso serva. Aspergatur ulcus ter, vel quater in die, & consolidatum erit. Verùm hujus balsami aspersio nimis dolorosa est, ac proindè ut avertatur dolor, & quandóque aliqua veneni suspicio latere potest, ad suspicionem tollendam consolidari potest unguentis vulgaribus, ut *tutiæ, de plumbo &c.* aliquam suprà dictorum pulverum aspersinem admiscendo, quæ curatio licèt pigrè incedat, tamen tutò fit. Post carierum curationem utatur infirmus pilulis mercurialibus suprà descriptis.

Accidit interdùm, ut hujusmodi caries sub præputio lateant tumefacto, vel constricto, adeò ut cerni non possint, in hoc casu per siphonem medicamenta in formâ liquidâ injicienda sunt. Vulgares *aquâ hordei, & melle rosaceo* utuntur, qui etiam usu urgente, quidpiam *unguenti Aegyptiaci, & decoctionis ligni guajaci* admiscent; Verùm nos felici cum successu per siphunculum injicimus *aquam nostram Veneream, vel de lapide medicamentoso.* Advertendum quoque est, quòd quoties glans tegi potest, nunquàm detecta relinquatur, ut quidam chirurgi, & tonsores faciunt, ne tandèm cutis exsiccetur, & contrahatur, sic nunquàm postmodùm tegi possit; quod si ità vulgares nihil proficiant, & necessitas urgeat, ad incisionem procedunt.

Sæpè in ipso penis meatu caries suboriri solet, quæ difficilem reddit curationem, tùm quia latet, nec facilè pulveres, unguenta &c. admittit linimenta; tùm etiam quia promptè carunculas gignit. Cognoscitur ex sanie manante, & maximo dolore mictionis tempore, ac glandis apex rubet. Hanc cariem curabis *aquâ nostrâ Venereâ*, vel meliùs *dracone mitigato cum aquâ plantaginis per siphunculum.*

CAP. IX.

De Vlceribus in Præputio.

NUllibi tàm frequentiùs, quàm in præputio, & in glande ulcera eluceścunt, cùm pustulæ ex impuro concubitu contractæ citò non abstergantur, vel in caries, & indè in ulcera corrosiva degenerant.

Signa.

Nunquàm ulcera ex abrupto efflorescunt, sed perpetuò pustulæ præcedant oportet, quarum sanies non abstersa ulcera in latum producit, quæ si opportuno non curentur tempore, fiunt sordida, livida, profunda, dolorosa, callosa, & cum labiorum tumore, quæ pessima, & maligna sunt.

Causa.

Hujusmodi ulcera ex hepate Lue inquinato ortum habere maleferiati

vulgares obſtinatè contendunt, in quo, tanquàm in propriâ ſede maligni generantur humores, & à robore ejuſdem facultatis pulſi, ad penem tranſmittuntur, non aliter ac ſi penis eſſet hepatis emunctorium, ad quem ſua excrementa deponit. Verùm, ò quàm horum ulcerum difficilis eſſet curatio, quia non niſi curato hepate, contingeret, quòd ſi lue eſſet affectum non tantùm difficile, verũ & impoſſibile, dijudicaremus, quod opoſitũ obſervamus: curamus nàmque hæc ulcera, nullo habito hepatis reſpectu. Fiunt ulcera quoties puſtularum non abſterſa ſanies ſubjectam carnem ſuâ acredine in latum ſerpendo procedit.

Prognoſis.

Penis ulcera contemnenda non ſunt, eſt námque exquiſitiſſimi ſenſûs pars, ſenſûs Veneris organum, ac proindè idonea medicamenta, quæ pro ejuſmodi ulceribus curandis ſunt valdè proficua, citra tumoris, & inflammationis metum nunquàm adhibentur. Prætereà medicamenta, quæ in hac parte adminiſtrantur, admodùm difficilè adhærent, & retinentur, ac utplurimùm labuntur. Tandèm hujus partis ulcera citra contagium ſunt contumacia, & prava, ac cum contagio erunt contumaciora, & ſæviora. Ulcera hæc faciliter ſorditiem in ſuperficie contrahunt, ſub qua ſubjectam occultè carnem depaſcunt, ac tunc bubones ſpurios excitant, qui nunquàm ad ſuppurationem deveniunt, neque faciliter reſolvuntur, Suntque majoris mali infeliciſſima præludia. Si opportuno tempore non curentur, ſic ſæva, & exedentia evadunt, ut penem abſumant, vel ſaltem aliquam ejus partem minuant, quo fit, ut in coitu nectarea Veneris dulcedo vel minuatur, vel depravetur, vel prorſùs deperdatur, ceu illis contingit, qui meritâ pœnâ pene viduantur. Sed quod pejus in prava, profunda, & cancerosa degenerant ulcera, minitanturque utplurimùm gangrænas, & mortificationes, quæ citra ferrum, & ignem ſuperari non poſſunt, & ex penis abſciſſione ferè ſemper vitæ periculum impendet.

Curatio.

Pro ulcerum præputii, & glandis curatione utuntur vulgares chirurgi *unguento de tutia*, *aut plumbo*, & demùm ſiccis filamentis pro cicatrice inducendâ. Quod ſi nihil profecerint, adhibent *vinum album auſterum, in quo incoquunt lignum Indicum*, & *roſas*, quo ulceratam balneant partem, & poſt balneationem lithargyrio inſpergunt. Si hæc non ſufficiant, & ulcus ſordidum fuerit, recurſum habent ad *mel roſaceum ſimplex*, *unguentum Aegyptiacum*, *apoſtolorum*, *ad alumen*, *calchantum uſtum*. Alii utuntur *unguento roſaceo cum pauco præcipitato*. Utitur *Fallop. Aqua aluminoſa magiſtrali*, id eſt aquâ mercuriali, quam deſcribit *Tract. de Morbo Gallico*, *de puſtulis cap.* 93. ut

℥. Aquæ.

℞. *Aquar plantag.*
rosarum ana lib. j.
alum. rocchæ,
merc. sublimat. ana ʒ. ij.

Sublimatum, & alumen terantur, & misceantur omnia in phialâ vitreâ, postmodùm ad medietatis consumptionem bulliant, deindè stent spatio quinque dierum, ut subsideant alumen, & sublimatum, & extrahatur aqua limpidissima. Verùm hæc vulgarium medicamenta vel sunt ità nullius efficaciæ, ut nihil proficiant, vel ulcera ulceribus cumulant, vel bubonem spurium, vel statim omnia Luis pessima excitant symptomata.

Horum ulcerum curatio distinguitur, nàm ulcus in superficie valdè sensitivum est, & doloroſum, & uno modo curatur; vel putredo in superficie producta obtusum causat sensum, vel nullum, suntque ferè indolentia, & tunc diversam requirunt curationem.

Si dolorifica sunt ulcera, hoc modo curantur: relictis unguentis de tutiâ, minio, ceruſſâ &c. ut suprà de pustulis monuimus, ulcus tegatur *mercurio dulci* in pollinem redacto, ac ter in die recentem imponito, abluto præcedenti cum vino albo tepido, nàm infra tres dies ulcus consolidatum fuerit. Vel utere *aquâ lapidis medicamentosi*, sed præstantissima est *nostra aqua Venerea*, in qua madefac petias, & super ulcus impone, invenies petiam exsiccatam, & saniem petię adhærentem, quam abjice, repete ter in die, ad ulceris usque sanationem.

Si verò dolore careant, ex eo quia callosam quandam sorditiem in superficie contraxêre, tunc sordes est efficacioribus abstergenda; utere *Mercurio præcipitato dulci, vel præcipitatō Luteo, aliàs Magno Calcinato Paracelsi.* Vel

℞. *Spiritûs Vini ardentis unc. ß.*
Mercurii meteorizati gr. v. m.

Hac aquâ ulcus sordidum sensim illine, & ipso tunc sordities abstergetur.

Vel

℞. *Vitell. ovi ad duritiem cocti n. j.*
deindè intigillo mellis opt. unc. j.

Liquescat leniter, & misce vitellum pistilli beneficio cum melle diligenter, donec abeant in medicamentum spadaceum, admisce optimè
merc. præcipit. alb. ϑ. ij.

& utere. Si ulcera fuerint fœtida, maligna, vel canceroſa, nullamque sanationem recipientia, specillo leviter ea tange *aquâ perſicariæ spiritu Mercurii albo impregnata.* His nostris medicamentis cujuscumque generis ulcera cedunt. Absterſis, mundificatisque ulceribus, quæ cognosces, si sensitiva, si rubicunda, si æqualia, ac sine duritie fuerint, *unguentum nostrum magistrale* appone, & pilulas mercuriales infirmo exhibe.

CAP. X.

De Vesiculâ Crystallinâ.

INter dira Luis Venereæ symptomata recentissimum, & sævissimum est Vesiculá crystallina. Adnascitur hæc ad membri virilis glandem, quandóque ad coronam, vel præputium, & vesiculæ crystalli instar transłucet, unde nominis ratio desumpta est. Infrequen-

tiſſimum eſt hoc Luis ſymptoma, à quo non multos eripuimus, ſed poſtquàm Hiſpanorum claſſis ad hæc noſtra littora pro Meſſanæ expeditione appulit, Neapolitana ganea hoc ſæviſſimo germinavêre ſymptomate, ſed brevi tempore ſuo alexipharmaco extinctum fuit.

Eſt lethalis, ſi optimis adhibitis non cedat remediis, quia ab igne non patitur, nec affectus coaleſcit locus, licèt quæcumque pro Venereis exulcerationibus medicamenta adhibeas valida.

Solus *tabaci ſpiritus* laudem hîc invenit, qui fit *ex tabaci foliis viridibus cum malvatico ſolâ infuſione, ſine deſtillatione.*

Ubi hæc veſicula priùs mortificata fuerit mercurio præcipitato, vel ſublimato, tangatur hoc ſpiritu quinquies ad ſummum, & tacta ſpontè evaneſcit abſque aliorum medicaminum ope. Hoc fiat jacente patiente, alioquin ad levem ſpiritûs tabaci tactum ſideratus cadit, & convellitur. Poſt veſiculæ cryſtallinæ curationem Venerea labes è corpore elicienda eſt pilulis mercurialibus, & decoctis ſudoriferis, aliàs ſicuti eſt ſæviſſimum Luis Venereæ ſymptoma, ità temporis curſu perniciosiſſimas calamitates eniti poteſt.

Cap. XI.

De Vlceribus, quæ per univerſam cutem erumpere ſolent.

NOn ſolùm in obſcœnis ex contractâ Lue erumpunt ulcera, verùm ex malè curatis gonorrhææ, bubone, puſtulâ, carie, & temporis progreſſu ex his partibus in totum corporis habitum veneni minera pro ſubjectorum ratione, ideſt ob ſalium varietatem in nutrimento latentium tranſplantantur, & multipliciter defœdatur cutis, ità ſunt puſtulæ, ſcabies, impetigines, ſerpigines, lichenes, ulcera, aliæque innumeræ defœdationes extrinſecùs apparentes, quæ quandóque ità altè radices figunt, ut optimis averruncari nequeant remediis.

Signa.

Signa, quæ hæc ulcera ex Lue Venereâ procedere arguunt, ſunt his dolor, & pruritus circa veſperas, eorum diffuſio, & remediis reſiſtentia, quibus ſimplicia ulcera parere ſolent.

Cauſæ.

Clamitant vulgares ulcera, quæ per univerſam cutem erumpunt, hepar Venereâ labe pollutum propagare, tunc cùm ob debilem facultatem expultricem non propellit ad vaſa ſpermatica, vel ad penem, vel ad inguina, tanquàm ad proprium emunctorium, ut à Lue ſe vindicet eductâ virulentiâ; hepar ſanguinis officina, Lue laborans depravatum gignit ſanguinem, illumque corrumpit, & hinc pravi procreantur ſucci, quos tanquàm inutiles & moleſtos ad corporis peripheriam natura deturbat, in quatot erumpunt ulcera, quot ex equo Trojano non emerſerunt milites.

Suſ-

Suſcepto veneno Venereo quinque ſuprà notatis modis, ſi illud à nutrimento internis remediis omninò non exterminetur, licèt gonorrhœæ, bubones, puſtulæ, caries, & ulcera in obſcœnis curentur partibus; temporis tamen curſu, uti eſt unius, vel alterius anni pro patientis diſpoſitione in diverſos prorumpit effectus. Fiunt hæc ulcera à ſalibus acribus, & acido-ſalinis, quæ furtim ſerpendo unà cum nutrimento, vel ſero, ad glandulas cutaneas pro inſenſili tranſpora ione tranſmittuntur, ibi ſe exaltant, glandulas cutaneas, & ipſam cutem exedunt, corrodunt, exulcerant, & pro diversâ partis diſpoſitione diverſę ulcerum differentię emergunt pruriginoſæ, quæ proximas inficiunt partes, ſegetes multiplicant, & per totum ſerpunt corpus, ſed præcipuè per ſcrotum, circa labia, faciem, collum, frontem, aures, capitis cutem, brachia, femora &c.

Prognoſis.

Horum ulcerum præſagium eſt, quod ſi non curentur, in eſthiomena, canceroſa, & putrefacientia degenerant.

Curatio.

Vulgares primò medentur hepati, & deindè ulceribus; ac proindè ſtatim ac aliquis Venereis ulceribus defœdatus in eorum incidit ungulas, inito priùs plurium barbatorum conſilio, idoneum inſtituunt victum ex cibis exſiccantibus, & minimè ſalefacientibus, tres ſyrupos & medicamentum purgans de communi morborum omnium, ut *de fumariâ majori cum confect. hamech, & viperæ pulveribus* pluries propinant: poſtmodùm quia hepar, & ſanguinis maſſa ſunt infecta, *decocta ex lignoguajaco, ſalsâ parillâ, & ſantalis* ad triginta, & plures dies, intercalaribus quinto quoque die ad hepatis fervorem temperandum, ejuſdemque intemperiem corrigendam exhibitis purgantibus ex *ſyrupo de fumaria compoſito.* Vel ſtufis, ſeu Laconico exulceratum tradunt, non timentes hepatis aduſtionem, quia illud *cerato ſantalino, vel unguento refrigerante Galeni* poſt earum egreſſum inungunt. Poſt plura decocta, vel ſtufas ulcera Linteolo *decocto guajaci* madido ter, & quater in die humectant, ut exſiccent. Vel ad attemperandum fervorem, qui in parte læsâ quam maximè viget, Lotiones commendant ex *decocto fol. plantag. hordei, lupinorum, limaturæ ligni Indici, fol. myrthi, pimpinellæ, & aluminis ſaccharini.* Tandèm *aquam aluminoſam magiſtralem* cum plumaceolis adhibent. His, vel ſimilibus deterſis ulceribus, *unguento de minio, vel litharg yrio, vel tutiâ* curationem abſolvunt.

Horum ulcerum curatio erit, ſi priùs remediis appropriatis Veneream labem è corpore extermines, deindè ſi ulcera purificaveris, & conſolidaveris. multùm proderit in his curandis affectibus, ſi corpus humorum craſſorum multitudine exonerabis, quod hoc modo obtinebis:

℞. *Aquæ ſolut. ſuprà de gonorrhœâ deſcriptæ lib.* j.

propinetur infirmo manè jejuno stomacho cum anisis conditis, & successivè eadem dosis per quatuor dies. Corpore exonerato, mercurialibus venenum infringes, exhibendo per vices pilulas de mannâ Mercurii suprà descriptas, vel pro expertissimo medicamine aquam nostram Anti-Veneream propinabis, cujus usu Luem exterminabis, & absque ullo extrinseco adjuvante exsiccantur ulcera.

His præmissis:

℞. *Merc. meteorizati* ʒ. *ijß.*
aq. font. lib. ij.
aqua in vitro incalescat, & in eam injice merc. & serva. Hac aquâ semel in die ulcera irrora, nàm infra quatuor dies curata erunt, prodest *aqua lapidis medicamentosi, & aqua nostra Venerea, vel aqua persicariæ spiritu, seu oleo merc. alb. impregnata.*

Solent meretrices, & pueri meretorii frequentissimè tentari ulceribus intra podicem, vel extra eum ex infando concubitu: Hæc ulcera, præmissis universalibus, curabis per siphunculum, injiciendo primùm *vinum in myrrhâ, & aloë infusum, & colatum*, deindè *aquam nostram Veneream* adhibendo.

Cap. XII.

De Vlcere Narium.

ETiam nasus in Lue Venereâ suam patitur cladem, non aliter ac si in Veneris palustrâ adhiberetur, sed hic nullam cum membris generationi inservientibus habet sympathiam, & in coitu minimè usurpatur; attamen physiognomi potiùs vanâ conjecturâ, quàm ratione ducti ex nasi magnitudine membri genitalis magnitudinem, & molem hariolari audent. Verùm enim verò conjectare possumus, quòd qui prægrandem nasi formam nacti sunt, genitalibus illecebris sùt obnoxii, undè legimus Heliogabalum Imperatorem omnis generis lasciviæ studiosum, nasutorum virorum congressasse manipulos, ut secùm in turpi certamine arma aphrodisia pertractarent strenuè. Hoc idipsum de fœminis clariùs percrebescat, quæcumque enim magno, & oblongo præditæ sunt naso, ad luxuriem sunt proclives: nasus itáque cùm peccandi ansam præbeat, si deindè ipse meritas peccati pœnas subeat, admirationem afferre non debet.

Nasus multum usum, commodumque nostro corpori affert, per eum enim omnes intrant odores; itèm aër ad respirationem maximè necessarius, clauso ore per eum ingreditur, & egreditur; itèm multúmque facit ad faciei ornatum, & pulchritudinem. Hinc si maximus, vel parvus, vel simus, aut aquilinus, aut nimis longus, vel ulceratus, vel penitus absumptus sit, maximam faciei deformitatem affert. Sic quoque per nasum, ceu canalem effluunt excrementa, qua de re Veteres eum putârunt esse cerebri emunctorium, & mucum pro cerebri excremento venditârunt, undè prisci vulgares ad humores, pituitam potissimùm è cerebro evacuandum, errhina medicamenta naribus attracta; itèm eandem ex eodem cere-

bro

bro eliciendam, ſternutatoria excogitârunt. Non eſt mucus cerebri excrementum, ſed dumtaxat partium narium internarum alimentum ante nutritionem degeneratum. Ab hoc excremento non patiuntur nares, ſicut non patitur oculus à lacrymâ, inteſtina à fœcibus, veſica ab urinâ &c. quia propria ſunt horum emunctoria. Patiuntur quandóque nares ab his excrementis, tunc cùm quid adventitium conſociatur, ut eſt Lues Venerea, undè oritur ulcus. Hoc narium ulcus duplex eſt, vel incipiens, & ſimpliciter vocatur ulcus; vel inveteratum, & appellatur ozœna.

Signa.

Præceſſit Lues quinque notatis modis contracta, quæ à nutrimento opportunis non fuit eliminata remediis, & eſtò appareat curata, temporis curriculo recens ulcus nullum, vel exiguum excitans dolorem invadit nares, quæ ichore madent; ſiccâ, & ſubnigricante obducitur cruſtulâ, quæ ſi violentiùs ſæpiùs attingatur, vel vi depellatur, vel à fortiori narium emunctione unà exturbetur, ſanguinem fundit, & mox denſior regeneratur cruſta. Si diutiùs hæreat, ſubter exedendo perpetuò procedit, & ulcus efficitur majus. Quòd ſi negligatur, in dies depravatur, donec tandèm in ozœnam tranſeat, quæ eſt ulcus priori magis dolorificum ſordidum, & putridum cum cruſtâ ſordidiori, & humidiori, ex quo graveolentia emanat, adeò ut mucus, & ſanies graveolentem, & tetrum reddat odorem; anhelitus etiam ægri non modò adſtantibus, ſed & ipſi ægro nauſeam parit, undè ipſi, & aliis moleſtus, & abominabilis eſt. Sic ſæpè narium ulcera, quæ intùs latent, cognoſcuntur ſolùm ex eo, quod fœtor è naribus provenit.

Cauſa.

Ulcerum narium cauſam putant vulgares eſſe humores acres, putridos, & Venereâ malignitate imbutos à partibus inferioribus, ab hepate nempè per aſcenſum capiti communicatos, & à capite per deſcenſum catarrhosâ colluvie naribus impertitos, qui acrimoniâ ſuâ cutem erodunt, & nares exulcerant; in Ozœnâ verò eoſdem humores ſimul putridos, & virulentos eſſe autumant. Verùm errant vulgares in ulcerum narium aſſignandâ causâ; nàm non ab hepate in cerebrum per aſcenſum ſcandunt, quia inferiores partes, per quas tranſeunt, primùm exulcerarent, deindè cerebrum, & narium tandèm partes.

Fiunt narium ulcera ex gonorrhœâ, puſtulâ, carie &c. malè curatâ in pudendis, à quibus particulæ acutæ acido-ſalinæ lentè, & dilutiùs ſerpendo unà cum nutrimento, ad narium epidermidem perveniunt, ibi maximè exaltantur, & pateſcunt cum narium excrementis, & quia Venereum virus eſt de ſalium corroſivorum genere, corrodit, & corrumpit naſi fibras, & ulcus fit, quod brevi temporis in-

intervallo ſordidum, cruſtoſum, putridum, & graveolens evadit, & tandèm naſi oſſa cum aliis ejus partibus exedit, iiſque deſtructis, intolerabilis exoritur fœtor.

Prognoſis.

Narium ulcera circa ſui exortum non ægrè curantur, debitis adhibitis remediis, præſertim ſi ſuperficialia munda, & externa ſint, verùm quia Luem Veneream comitem habent, ſemper pro ſuſpectis habenda ſunt, ideóque perpetuò in deteriorationem abeunt, & prava excitant ſymptomata. Utplurimùm cruſta nares obſtruit, & reſpiratio læditur, ac ulcere ampliato, olfactûs ſenſus extinguitur, vel ſi in ſarcoma, vel polypum degeneret. Multoties narium hęmorrhagia ſupervenit, narium venis exeſis. Annua, cruſtoſa, interna, occulta profunda, putrida, & fiſtuloſa difficillimam habent curationem; ſenſim enim ſerpunt, narium pinnas effodiunt, interſtitiumque corrumpunt, vel tenella naſi oſſa, præſertim cartilaginem exedunt, deformitatem inducunt, & vox vitiatur. Furtim palatum perforant, & fœtore contagioſæ putredinis ad cerebrum uſque ſenſim ſerpunt, & primùm oſſa, deindè carnem corrodunt, & tunc nulla ſalutis ſpes ſupereſt.

Curatio.

Vulgares in Venereis narium ulceribus curandis victûs rationem ad humorum acrimoniam temperandam, & eorum geneſim inhibendam præſcribunt, Corpus illis pharmacis, quæ hepar lue conſpurcatum reſpiciũt, & ſi ſanguis exuberet, phlebotomiâ utuntur. Caput fluxionis fontem exſiccant, roborantque, ne vitioſam materiam ulteriùs ulceris curationem impedientem tranſmittat, deindè ulcus exſiccant, & conſolidant.

Ad topica deveniunt, & primò cruſtas emolliunt, & auferunt, pro quibus emolliendis unguentum commendant, quod conficitur *ex medullâ oſſis bovis, cerâ novâ, oleo nenupherino, & roſaceo.* Vel utuntur *butyro recenti, anſeris, vel gallinæ adipe aquâ roſarum lato, oleo amygdalarum dulcium*, & ſimilibus. Cruſtæ emollitæ ſpontaneum expectant caſum, vel per ultroneam ſternutationem. Cruſtâ remotâ, ulcus *decocto ligni guajaci, vel ejus ſpumâ* eluunt, deindè *unguento de tutiâ, vel albo Rhaſis* illiniunt. Si hæc non ſufficiant, ulcus bis, ter, quatervè *unguento Aegyptiaco in aqua hordei diſſoluto* abluunt.

Vel utuntur medicamento *ex melle roſaceo, farinâ hordei, terebinthinâ, & pulvere aluminis ſaccharini, additis aliquot granis mercurii præcipitati.*

Ulcere deterſo, illud exſiccant, probantque *Rondeletii* ſuffumigiũ, ut

℞. *Ladani puri,*
hypociſtidis,
maſtiches,
myrrhæ ana ʒ.iij.
ſtyracis calamitæ,
cortic. thuris,
ſang. draconis,
auripigmenti rubri ana ʒ.ij.
ſandarachæ ʒ.ſſ.

Exci-

Excipiantur terebinthinâ, & f. trochisci. Verum venenatum est suffumigium ob auripigmenti, & sandarachæ admistionem, quæ inter venena recensentur. Vel summoperè commendant *aquam* ejusdem *Viridem*, ut.

℞. *Æruginis æris* ʒ.j.
auripigmenti ʒ ijß.
Tundantur subtilissimè, & coquantur in
Vini unc.iv.
ad consumptionem mediæ partis, cùm refrigerent, adde.
aquæ rosarum, &
solani ana unc.jß.

Vel *ligni guajaci decocto* utuntur, *in quo dissolutum sit unguentum Ægyptiacum.* Sed tale unguentum ob viride æs, & acerrimum acetum vehementem habet acrimoniam ulceribus hostilem, præcipuè ubi adest ossis exesio, illud nigredine inficit. Optimæ notæ chirurgi hujus unguenti usum Veterinariis consignârunt.

Ulcus narium ex Lue Venereâ difficillimæ est sanationis, ac proindè medicamina, quæ ex Mercurii penu eruuntur, exposcit, undè præmissis pilulis de Mercurio alibi descriptis, conveniunt lignorum, radicumque decocta, & post hæc, quæ particulas acido salinas in affectæ partis nutrimento exaltatas hebetant, corrigunt, & ad naturalem redigunt constitutionem, *ut gummi guajaci naturale, antimonium diaphoreticum, cerussa antimonii, vel Mercurius diaphoreticus* per vices in formâ pilulari, vel aliàs assumenda. Interim non omittenda sunt topica, inter quæ efficacissimum est *unguentum nostrum magistrale* cap. V. de Bubone descriptum. Non credibile est, quantùm unguentum hoc valeat in omnibus ulceribus etiam recentibus, & præsertim Venereis, putridis, malignis, vetustis, & exedentibus. Mundificat, carnem bonam producit, consolidat, putrefieri, ac corrumpi non permittit, nec carnem excrescere, & tandèm sanat unâ hebdomodâ magis, quàm aliud integro mense. Sequens balsamus in narium ulcere est remedium rarò fallens, ut

℞. *Ocul. cancr.*
spermatis ceti ana ʒ ß.
Cinnab. nativi gr. vj.
sacch. Saturni gr. v.
camphoræ gr. iij.
balsami Peruviani q. s.
f. balsamus.

quo sæpiùs pars affecta illinatur. Vel sequens linimentum adhiberi potest, quod est magnarum virium, ut

℞. *Ung. basil.* ʒ.j.
ol. guajaci,
balsam. Peruv.
ol. sassafras.
gummi elem.
ammoniaci dissolut. ana ʒ.ß.
præcipitati alb. gr. ij.
m. f. linimentum.

Si verò ulcus sub oculos non cadat, medicamenta in formâ liquidâ commendamus, inter quæ præstantissima est *Aq. Viridis Hartmanni* alibi à nobis descripta, quæ cum penicillo, vel gossypio, vel calefactâ tamen ulcus tange, vel irrora syringulâ, quæ mirificè non tantùm ulcus mundificat, sed insuper consolidat, Vel adhiberi potest sequens mistura, ut

℞. *Aquæ*

℞. *Aquæ plantag.*
ſampſuci ana ℥.ß.
mell. roſat. ℥. *vj.*
ſpiritûs vini rectificati ℥.*iij.*
mercurii meteorizati gr. vii. m.
& guttatim naribus abſorbeatur, vel linteolum hac miſturâ madefactum, & contortum naribus inſeratur, vel ſyringulâ intrudatur. Vel tandem fiat ſequens ſuffumigium, quod egregias obtinet vires, ut

℞. *Thuris*,
gummi animæ ana ℥.*ij.*
cinnabaris ℥.*j.*
m. f. pulvis
pro ſuffumigio carbonibus injiciendus, & naribus excipiendus.

Cap. XIII.

De Oris Vlceribus.

Sunt quædam Oris ulcera ſuperficiaria, vulgò Aphthæ nominari ſolent, quæ præcipuè infantibus lac ſugentibus accidunt, & lactucimen appellantur. Sunt exulcerationes in ſummâ cute, & in palatum, gingivas, linguæ latera, radicem, & quamlibet ejus partem ſerpunt. Quandóque profundiùs ſeſe demittunt, & palatum, carnemque linguæ exedunt, & ulcera abſolutè nominantur. Verùm de his non eſt noſter ſermo, cùm ſint ulcera ſimplicia, non negamus tamen aphthas infantibus interdùm adeò eſſe pernicioſas, ut penitùs eorum tenellam exedant carnem; ſed præſens noſter ſermo eſt de ulceribus à Lue Venereâ ortum ducentibus, quæ per ora non tantùm ſuperficie palatum, gingivas, linguæ latera, ejuſque radicem ſerpunt, verùm etiam brevi temporis intervallo profundiùs ſeſe inſinuant, & harum partium carnes exedunt.

Signa.

Si oris ulcera vulgaribus reluctentur præſidiis, ſub Gallorum vexillo militare cenſemus, hæc per ſe viſui patent, primùm levia, & ſuperficiaria, deindè profunda, & adeſa, vel albo, vel cineritio, vel nigro imbuta colore.

Cauſæ.

Aſſignant vulgares pro oris ulcerum causâ bilioſos, aut pituitoſos aut melancholicos humores Lue infectos, in ore collectos. Verùm iſti humores vel antequàm ad os colligantur, ſunt infecti, vel in ore infectionem contrahunt, ſi primum, pravitatem partibus, per quas tranſeunt, communicant; ſi ſecundum, quomodò in ore pravitatem nanciſcantur aſſignare tenentur. Cenſent à capite in os mediatè per deſtillationem per deſcenſum, ut Chymici loquuntur, ſed de his fabellis ad tædium uſque in noſtrâ *Truthâ lib.* 1. *cap.* 8. *de catarrho* egimus. Immediatè verò oris ulcera uni infecto tribuunt hepati, tanquàm ignorantiæ aſylo, & omnes morborum cauſas à plantâ pedis ad verticem capitis uſque hepati refundunt.

Contrahunt Venerea ulcera infantes in ore cum lacte nutricum non aperto, ſed furtivo quodam modo

Lues

Lues ſe inſinuat, inficitque. Miſelli infantuli, qui dùm Lac pro ſuſtentandâ vitâ ab uberibus mendicant, cum lacte nutrix, ceu ſæva noverca mortis inſidias ſtruit alumno, inficiendo pocula!

Contrahuntur etiam in ore ulcera ex oſculis cum ſcorto in ore infecto, imò per ſolam converſationem, halitu, vel compotatione. Quapropter plurimùm nocet inter bibendum (ut plurimorum mos eſt) totam combibonum turbam in uno, eodemque cyatho bibere, cùm quandóque inter combibones ſemper unus, & interdùm plures reperiri poſſint, qui in labiis, gingivis, linguâ &c. Venereâ patiantur ulcera: & talis Labiorum, gingivarum, linguæ &c. ſanguinolentia, corruptio, & ſanies in compotatione à potu eluitur, à qua ceſſando, aliquid putridi circa cyathi margines remanet, & quid in ejus fundum refluit, quod poſtmodùm non infectos inficere poteſt.

Fiunt oris ulcera ex ſuſcepto veneno Neapolitano, & non rectè à nutrimento extirpato, quod tempore ſerpendo, ad os tanquàm ad aliquod corporis emunctorium devenit, ibi labiorum, gingivarum, palati, linguæ &c. fibras adoritur, eorumque proximum nutrimentum degenerare facit, exaltatur, & ſolvendo vim adipiſcitur, & ulcera emergunt exedentia.

Prognoſis.

Ulcera Venerea in pueris, ſi ſuperficiaria ſint, & recentia, facillimè curationem recipiunt, attamen profunda, & diuturna perniciosiſſima cenſentur; tùm ob carnis mollitiem, quam facillimè exedunt, & ſerpendo, palatum, totumque os occupant, & ad gurgulionem, & fauces deſcendunt, & validiora expoſtulant medicamenta, quæ ob eandem carnis mollitiem, & ætatis imbecillitatem ferri nequeunt; tùm quia infantuli nimiâ oris humiditate abundant, & facilè ſalivâ eluuntur; tùm quia partes valdè ſenſiles ſunt, & facilè ab acribus medicamentis, quibus quandóque uti neceſſe eſt, irritantur; tùm tandèm quia metus eſt, nequid de medicamentis acrioribus in fauces delabatur, & majus vitæ diſcrimen oriatur, Undè neceſſe eſt ob has cauſas malum invaleſcere propter loci naturam calidam, & humidam, ac proindè infantulos conſumere, & hinc fit, ut interdùm ex ulceribus Venereis acerbo ſuccumbant funeri.

Si adultorum ulcera debitis adhibitis medicamentis non profligantur, ſed putreſcunt, & à gingivis ſerpendo per palatum, totumque os occupant, & ad columellam, fauceſque deſcendunt, peſſima cenſentur, & fortiſſimis indigent medicamentis, quibus ſi non cedunt, lethalia ſunt, præſertim ſi exedentia, æger debilis, ſi livorem, nigredinem, & veluti cruſtam contraxerint, periculoſa ſunt, & irreparabilis mors præ foribus cubat.

Curatio.

Curant vulgares gallica infantulorum ulcera, idoneam victûs ratio-

nem nutricibus præſcribendo, quæ refrigeret, & exſiccet; verùm refrigeratio ulceribus mordax, & quia ulcus exſiccatione indiget per ſe ipſos, nunquàm ſanaretur ob aſſiduam, ſuperfluamque oris humiditatem. Deindè ad oris medicamenta recurrunt mitiora, ut ſunt *aqua plantaginis*, *roſarum*, *violarum cum ſyr. de roſis ſiccis*, *grant. de moris* pro oris illinctu. Vel ad *decoctum ligni guajaci cum ſyr. de moris*, *portulacâ*, *& myrtill.* Si fuſca, vel livida pro illinctu utuntur

℞. *Aquæ plantag. unc. ß.*
mell. roſ. ℥. ij.
diamori ℥ iij.
aluminis gr. vj. m.

Venerea adultorum ulcera curant vulgares iiſdē remediis ac in infantulis, ſed paulò fortioribus pro corporum naturâ, ut *decocto hordei*, *ligni cum iisdem ſyrupis*, *melle roſato &c.* quibus nihil proficientibus *Ægyptiaco* utuntur *unguento in. aquâ plantaginis cum pauco aceto*, *& melle diſſoluto.* Verùm hæc medicamenta erodentia adjunctum habent periculum, ne in fauces illabantur, & ſic majus malum, quàm oris ulcera producere poſſunt. Vel ea *ſpiritu vitrioli*, *vel aquâ forti* leviter tangunt. Sed hæc medicamenta corroſiva ſunt, carnem exedunt, & eorum acutie potiùs malum adaugent, quàm levant. Si hæc ulcera putridam habeant carnem, eam totam præſcindendam, vel ex eâ parte *præcipitati pulverem* admovendum *cum goſſypio in aquâ plantag. priùs infuſo* jubent; attamen fruſtrà præcipitatum adhibent ob aſſiduam oris humiditatem, cum in parte diù perſiſtere non poſſit, nec in ulcus agere.

Nos ità in infantulorum ore ulcera curamus, ſi contracta fuerint ex infectâ matre, vel nutrice, hæc pilulis purgetur mercurialibus, & in purgationis actu infantulo lac præbeat, ut unà purgetur. Cibus præſcribatur melioris nutritionis, vitentur acida, & ſalſa, omiſſis aromatibus. Poſtmodùm ſumat nutrix aquam noſtram *Anti Veneream*, & interim ulcera in ore *decocto hordei*, *& melle roſato ſimplici* illiniantur, vel *decocto Veronicæ*, *cui addatur aliquid ſpiritûs Vitrioli*, *vel ſulphuris per campanam*: Verùm expertum eſt à nobis majoris energiæ ſequens medicamentum, ut

℞. *Aquæ plantag. unc. j.*
mell. roſ. ſimpl. unc. ß.
ſpiritûs vitrioli philoſophici
ad gratiſſimam aciditatem m.

& tangantur, & ſic non reſiſtent. Vel *aquâ viridi dilutâ cum aquâ perſicariæ* tangantur.

Adultorum ulcera Venerea, ſi recentia ſint, facillimè cedunt medicamentis, quæ propoſuimus pro infantium curatione, vel ea leniter tangendo *ſpiritu vitrioli*, *vel ſulphuris cum melle roſaceo diluto*, ut guſtus ſpiritûs acidior adhuc percipiatur; vel *mellis roſacei tinctura*, *vel lapidis ſalutis aquâ* tangantur.

Si contumacia, rebellia, & inveterata ſint aliter tractari debent, curatio itáque inſtituatur, corpus pilulis deplendo mercurialibus, & poſtmodùm ſuprà deſcriptis medicamentis fortioribus redditis tangantur, quòd ſi his reluctentur, quia putrida, & calloſa, expertum

erit

erit remedium, ea pluries *aquâ saphireâ, vel melle ros. sale armoniaco immisto* tangere, vel *spiritu salis armoniaci persicariæ aquâ diluto ad sensilem aciditatem.* Cave, ne *aquâ stygiâ* ea tangas, (ut aliquorum vulgarium mos est) quæ vires in metallis eluserit, vocaturque *aqua Mortua*, nàm non per hoc veneni corrosivi indolem deposuit. Si serpentia sint, *lixivii ex Reguli fœcibus* attactu sistuntur. Verùm *aquâ mercuriali* leniter contacta brevi sanescunt, & *gargarisma ex persicariæ decocto cum sublimato dulci* expertum est apud nos remedium. Interdùm tàm maligna evadunt, ut quodcumque optimum spernant medicamentum, præsertim si profunda sint, tunc *aquâ viridi* cum gossypio, vel penicillo madefaciendo, & cavitates tangendo, funditùs exulcerationem mundificat, & mirificè sanat, quòd si hæc parùm, vel nihil profecerit, ad oris suffumigium, tanquàm ad sacram anchoram, confugere necesse est.

CAP. XIV.

De Tonsillarum Ulceribus.

DUæ caruncullæ exiguæ, & naturales in oris termino, utrinque circa linguæ radicem, paulò supra laryngem, videlicèt ad uvulæ latera in omnibus hominibus positæ sunt, quæ rotundæ sunt, duorum nucleorum amygdalinorum instar, ac proindè vulgò à figurâ amygdalæ, latinè tonsillæ, & glandulæ vocantur, græcè verò paristhmia ob similitudinem ab isthmo significante angustam terræ partem, seu telluris brachium inter duo maria jacens; necnon antiades, quia primò oculis se offerunt.

Conditæ sunt à naturâ tonsillæ spongiosæ, ut salivali humiditate fauces, laryngem, linguam, & œsophagum humectent, ut cibum sicciorem, & duriorem madidum reddant ad faciliorem deglutionem, itèm ad laryngis irrigationem, ut ejus cartilagines ad motum aptiores reddantur, quod imitantur ij, qui fistulas irrigant.

Sæpè hæ partes, licèt exiguæ, magnum medico, sed majus ægroto facessunt negotium; intumescunt enim sine inflammatione, ardore, colorem retinent naturalem, & dolore vacant: at interdùm inflammatione, ardore, dolore, & siti infestantur cum deglutionis, & respirationis difficultate. Qua inflammatione in abscessum degenerante, pus intra fauces effunditur, undè sæpè ulcus sordidum, & fœtidum relinquitur. Quandóque non suppurantur, & in scrofulas, scirrhosque degenerant tumores. Tandèm citra inflammationem fit ulcus illas exedens, quod utplurimùm Lui Venereę familiare est, de quo præsens est noster sermo.

Signa.

Præcessit Lues malè curata, vel clandestinò cum lacte, osculis, compotatione &c. se insinuavit. Tonsillæ aliquantulùm majores tactu, & visu cognoscuntur; intus verò ceu quoddam carnis frustulum fau-

cibus adhærens mole ſuâ premit, obſtatque ne facilis digluritio fiat. Ardorem, & dolorem inferunt moleſtum, ſitim, & ſiccitatem excitant, paulatim fiunt ulcera, partim alba, & maculis ſimilia, partim colori cineritio, aut cruſtis non diſſimilia, quæ ferro inuruntur.

Cauſa.

Tonſillarum ulcera excitari clamitant Galenici ab humoribus bilioſis, & pituitoſis in hepate Lue conſpurcatis, qui in caput transferuntur, & indè in tonſillas, illasque erodunt, & exulcerant.

Fiunt tonſillarum ulcera poſt contractam Luem vel per lac, oſcula, compotationem, vel concubitum, tunc cùm particulæ acido-ſalinæ in latice hoſpitantes, à quo anteà diluebantur, in laxam, & ſpongioſam tonſillarum ſubſtantiam vehuntur, nec per ſalivoſum liquorem excluduntur, ſed inibi exaltantur, & tantam corroſivam adipiſcuntur indolem, ut unà cum epidermide non tantùm mollium tonſillarum continuitatem ſolvant, & corrodant, ſed etiam ſæpè in totum auferant tia alia in unum ulcus latum coaleſcunt. Si ulcera depaſcendo ſerpant, gurgulionem, linguam, palatum, & gingivas exedunt, ac dentium præſepiola occupant, dentes labefectantur, nigreſcunt, vacillant, & tandèm decidunt; undè ægri inediâ, & fœtore conſumpti moriuntur. Quòd ſi ulcera per trachcam ſerpant, quia pulmo, & cor neque odoris fœditatem, neque ulcera, neque ichorem ſuſtinent, obortâ tuſſi, ſpirandique difficultate, eodem die ſtrangulant.

Prognoſis.

Ulcera tonſillarum, ſi mox ab initio medica adhibeatur manus, facilè curantur; at ſi negligantur, quæ munda ſunt, & exigua, ſordida, lata, & profunda evadunt quodam concreto humore albo, aut nigro. Exigua quandóque, & rara oriuntur ulcuſcula, quibus ſuperveniens-

Curatio.

Tonſillarum ulcera venerandi barbati curant phlebotomiâ, medicamento purgante, & aliis diverſionibus. Deindè quia talia ulcera à ſalivâ perpetuò humidiora fiunt, adſtringentibus, & exſiccantibus utuntur medicamentis; undè ſi ulcus ſit ſuperficiarium, cicatricem inducentia uſurpant, collutiones nempè *ex vino, cui balauſtia, malicorium, gallæ immaturæ, folia myrti, oleæ, & ſumach fuerint incocta, & parum aluminis diſſolutum.* Vel utuntur gargariſmis, ut

℞. *Aquæ mulſæ lib.* j.
diamori unc. jſs. m.

Vel ℞. *Aquæ plantag. lib. jſs.*
ſyr. de moris unc. ij.
mell. roſ. unc. j.
alum. ſciſſil. ℈. j.
aceti roſ. parum m.

Sed neſcimus, an hæc magis exſiccare, quàm humectare valeant. Vel frequentius abluunt os *vino, in quo bolus Armenus ſit diſſolutus.* Si

ſor-

fordidum ſit ulcus, pro gargariſmate utuntur *decocto ligni ſancti cum alumine, & melle.* Quandóque penicillo exulceratas tangunt tonſillas *ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris vel aquâ aluminosâ Fallop.* ut eas magis exulcerent.

Ulcera tonſillarum Venerea nos curamus primò pilulis mercurialibus totum deplendo bis, vel ter, interim gargariſmo de peto, vel efficaciùs utimur ſequenti

℞. *Decoct. Satureiæ,*
perſicariæ,
plantag. lib. j.
mell. ros. ſimpl. unc ij.
ſalis armoniaci ʒ ß. m.

Si ſordida ſint, ea mundificat, & conſolidat *infuſio lapidis ſalutis, & tinctura mellis roſati ſimplicis.* Vel ſequens gargariſmus, ut

℞. *Rad. tormentillæ, &*
ſalſæ parillæ ana unc. ß.
Veronicæ, &
fol. querc. ana m. ß.
f. decoct. in aquâ rad. conſolidæ ad remanentiam lib. j. in qua diſſ.
merc. dulc. ſubtiliter pulveriſati ʒ j.

Si depaſcentia, tangantur *lixivio ex reguli fœcibus*, verùm præ cæteris maximè valet *Aqua Viridis Hartm.* calefacta, qua cum penicillo bis in die tangantur, & hac aquâ in oris, tonſillarum, & columellæ ulceribus nos familiariter utimur, & ſic feliciter cedunt, quòd ſi non eveniat, ad partis *ſuffumigium ex cinnabari, & thure*; tanquàm ad ſacram anchoram confuge, nec ægrotum ulcerum ſanatione defraudabis, ut experientia millies nos edocuit; imò tantùm hoc ſuffumigio multos, quos tanquàm incurabiles, & deploratos barbati poſt varios cruciatus deſ ruêre, priſtinæ reſtituimus ſanitati.

CAP. XV.

De Columellæ exulceratione.

DEſcendit in os teres caruncula ex palati tunicâ reduplicatâ, penitùs juxta narium meatus, ſupra Laryngis rimam, inter tonſillas, quæ Uvula appellatur, eſt morboſa hujus carunculę affectio, cùm ejus ſummum uvæ acino non abſimile appareat. Proprium hujus carunculæ nomen eſt columella, quia oblonga, & rotunda, columnæ adinſtar, parvam columnam, ſeu columnellam efformat. Dicitur quoque gurgulio, ſeu gargareon, à ſono illo, qui in gargariſatu auditur. Ejus ſubſtantia eſt glanduloſa, mollis, ſpongioſa, & rubro donata colore, communi oris tunicâ amicitur, figuram habet, ut diximus, rotundam, teretem, ſuperiùs craſſiorem, & inferiùs in acutam obtusè deſinit. Hæc caruncula ſuos patitur manes, ſcilicèt laxitatem, tumorem, inflammationem, & atrophiam, de quibus hîc nos non agimus, ſed ſolùm de hujus carunculæ Venereâ exulceratione noſter erit ſermo.

Signa.

Hujus affectus ſigna ſub oculos veniunt, aperto ore, & depreſsâ linguâ, columellæ exulceratio cognoſcitur

ſcitur: laxa, & flaccida apparet, albo mucore obducta, quandóque cineritio cum ardore, & ſorditie graveolentem ſpirat anhelitum.

Cauſæ.

Columellæ exulcerationem fieri autumant vulgares ab humore acri, & ſalſo Lue Venereâ infecto, à cerebro in columellam fluente. Verùm hæ vulgarium putatitiæ fluxiones ſunt veluti Siſyphi ſupplicium, ut fabulantur poëtæ, qui ſaxum ingens in montis verticem provolvere cogitur, & cùm ad culmen benè extulerit, repentè deorſum relabitur.

Ulcera columellę fiunt ex veneno Venereo contracto ſive furtim; ſive quinque ſuprà notatis modis, & non ritè eliminato internis remediis à nutrimento, non aliter ac de oris, & tonſillarum ulceribus diximus.

Prognoſis.

Columellę exulceratio feſtinam requirit opem, aliter in perniciоſum, & operoſum deſinit ulcus, quo tota exeditur, & quibus columella adeſa eſt, potus ex ore in nares regurgitat; inſuper rarò clarè, & articulatè loqui poſſunt, inſervit enim ad vocis modulationem, undè vocis plectrum ab Anatomicis appellatur. Inſuper, & quod pejus phthiſis imminet periculum, cùm particula jàm deficiat, quæ aëris frigiditatem moderatur, ne in pulmones irruat, eoſque lædat.

Nos juvenem, & ſcortum, columella quorum tota adeſa fuerat à Lue, curavimus, qui nunc vocem claram, & ſonoram, expeditamque conſervant, quia vicinæ aliæ partes ad vocem conferentes non læſæ fuerant. Itèm mulierem ſanitati reſtituimus, cujus columella non totaliter adeſa fuerat à Lue, ſed veluti filo pendula remanſerat à Luis curatione, & quia multum illi faciebat negotium in ſermone, cibo, & potu, nos, ut moleſtiam tolleremus, apprehenſam volſellâ forfice reſecuimus, & ſanguinis fluxum ferrâ exanimatâ vitrioli ſtatim compeſcuimus: ſed quia aliæ vicinæ læſæ fuerant partes, vocem in raucam, clangloſamque mutavit. Omnes incolumes vitam degunt, ſed horum deploranda eſt ſalus, nàm qui columellâ deſtituuntur, phthiſici moriuntur.

Curatio.

Ad columellæ ulcera ex Lue vulgares hoc utuntur linimento, quo ea tangunt, ut

℞. *Ung. Ægyptiaci unc. ß.*
alum. uſti ʒ *ß.*
mell. roſ. unc. jß. m.

Sed parùm feliciter in hoc linimento utuntur unguento Ægyptiaco propter viride æs, quod ejus compoſitionem ingreditur; potiùs enim corrodendo, quàm ſeparando, ſuas abſolvit operationes. Inſuper Ægyptiacum partem aff. ctam nigredine tingit, quod omninò vitandum eſt. Si verò contumacia fuerint, *aq. fortis dilutâ, vel aquâ in qua mercurius ſublimatus decoctus fuerit*, utuntur.

Verùm

Verùm aquâ fortis, licet diluta venenatam non reſpuit qualitatem, ideóque ſi per ſe metalla corrodit, diluta & in gradu remiſſo carnes abſumere, & corrodere valebit, & eò magis columellam, quæ molli, & ſpongioſâ dotata eſt ſubſtantiâ. Mercurius ſublimatus in aquâ decoctus non deſinit dilutè continere vim corroſivam, venenatam, & cauſticam, ideóque non tantum columellam, & proximas partes eò magis venenatè exulcerabit, verùm etiam ſi fortè in aſperam arteriam, vel in œſophagum gutta aliqua delabatur, in magna noxa, & vitæ diſcrimine verſatur ægrotus. Inſuper ſanguinem inflammat, undè ſputationes cruentæ, aliaque graviſſima oriuntur ſymptomata, & ipſa patientis deſtructio.

Ulcera ex Lue Venerea tam columellæ, quàm cujuſcumque oris partis curamus univerſalis luis extirpatione, & hac ratione ulcera incipientia in iſtis locis unà cum lue ſponte evaneſcunt; quòd ſi interim curare velis, *ad aquam lapidis ſalutis*, *Veneream*, *vel mellis tincturam*, & tandem *ad aquam viridem*, quæ omnem putredinem, exulcerationemque tollit fœdam, & conſolidationem inducit perfectam, vel *ad ſuffumigij topici* uſum deveniendum eſt, & ſic facilè eliminantur. Prædicta remedia his ulceribus adhibita, non præmiſſis univerſalis luis curationibus, nunquàm medicum, & ægrotum fallent, quæ remedia mille experimentis à nobis comprobata fuêre: verum aliquo temporis ſpatio interjecto, vel recidivam patiuntur, vel graviora luis Venereæ ſymptomata excitantur. Undè poſt perfectam horum ulcerum ſanationem, præmiſſo leni cathartico, propinari debet Aqua noſtra *Anti Venerea*, quæ univerſalem luem, ejuſque omnia ſymptomata ex toto corpore radicitus eliminat.

Verùm fuſius de labiorum, dentium, gingivarum, faucium, palati, laryngis, œſophagi, tonſillarum, uvulæ, linguę, & naſi morbis, necnon de ranula, balbutie, cœteriſque vitijs, quatenus loquelam depravare poſſunt in *noſtrâ Grammaticâ ſpeculativâ* egimus *capite de Barbariſmo*.

CAP. XVI.

De Alopeciâ.

ACcidit quandòque in lue Venerea non ſolùm in capite capillorum, verùm etiam in mento, & ſupercilijs capillorum defluvium: Malum hoc Alopecia vocatur, cui plures ſunt ſpecies, nempè Ophiaſis, Area, & Calvitium. Area eſt quandò in aliqua capitis parte capilli areatim decidunt, & ſub ſe comprehendit Alopeciam, id eſt omnimodam depilationem, ſive ea fiat in capite, mento alijſque locis piloſis, & Ophiaſin, in qua ſemper capilli à capite decidentes, certam quandam figuram depilatam conſtituunt, nimirum ab occipite ad aures, frontisque partem anteriorem in modum carinæ. Quandò autem capillorum pars undique à capite decidit, & pars remanet rara, tunc ſimpliciter capillorum defluvium appellatur.

Signa.

Ex his, quæ diximus, & dicemus, hoc malum facilè innoteſcit.

Causa.

Vulgares alopeciam fieri dicunt ex capillorum radicis erosione ab infectis Venerea labe succis, quos quidèm tenues esse, & halituosam habere naturam credunt : Verum nunquàm tàm penè locuti sunt vulgares, quàm nunc, sed nihil dicunt, cùm succorum, sive halituum non explicent naturam.

Fit alopeciâ, quandò particulæ acido-salinæ non erumpunt in ulcera, sed glandulæ cutaneæ, quæ poris adstant cutaneis, ex quibus capilli tanquàm ex fundo emanant, & in quibus radicibus suis infixi sunt, exeduntur, ità ut absumptis capillorum radicibus, atque adesis, capillos quoque decidere necesse sit.

Harum affectionum diversitas oritur à particulis exedentibus, non tamen undique æqualiter, sed alijs tenuioribus, undè rectam viam servare nequeunt, & tenuiores à crassioribus impediuntur, in suo cursu remoram contrahunt, & capilli obliquè excidunt, & fit ophiasis. Vel oritur à majori quadam particularum copiâ, quæ magis ad unam partem, quàm ad aliam confluit, capilli inibi omnes areatim excidunt, & fit area. Vel ad hanc, vel illam glandulam pilosam particulæ salsæ & acres deferuntur, capillorum radices absumunt, & rari excidunt, & capillorum defluvium fit.

Ab acribus, salsis, sulphureisque particulis capillorum radices corrodi, illosque decidere probant sequentia, quòd affectus hic contingere solet, quibus magna inest acrimonia : Post febres potissimum malignas decidunt capilli, quia salinæ, & acres particulæ ad has glandulas transferuntur, & radices absumunt. Sic in phthisicis capilli decidunt ob præcedentem sanguinem acrem liquorem nutritium conspurcantem, qui indè acrior factus capillorum radices erodit. Sic quoque talis radicum pilorum corrosio fit ex applicatione olei vitrioli, aquæ fortis, arsenici, calcis vivæ. Hujusmodi est balneatorum unguentum, quod ad pudendorum loca depilanda inservit, componiturque *ex auripigmento, calce aquam non expertâ, & oleo communi* pro incorporatione. Sic etiam à veneno corrosivo assumpto capilli decidunt.

Prognosis.

Alopecia ex lue Venereâ in principio facilè sanari potest, at neglecta calvitiem inducit, quæ multoties, in incurabilem, horridamque degenerat morphæam, miserabiliter deturpat, & ità ridiculos reddit ægrotos, ut amplius non cognoscantur.

Verùm nostris hisce temporibus calvities, capillorumque defluvium, alopecia, & ophiasis nullam insignem turpitudinem, aut deformitatem parit ; hodiè nàmque ferè omnes caput, barbam, & mostaces bis in hebdomadâ sibi abradunt monachorum more, & adscititiâ utuntur comâ, cujus usum introductum fuisse credimus, ut has ægritudines occultare possent. *Cajus Julius Cæsar Imperator* calvitium ità iniquo tulit animo, ut post plurima incassum attentata remedia, à Senatu tandèm perpetuam laureæ gestationem impetraverit : Qui si hoc nostro sæculo viveret, in maximam felici-

licitatis partem sibi ducetet capillitio tegumento ex alienis capillis confecto calvitium occultare. Imò nostris temporibus, & præsertim hac in nostrâ civitate ad juventutem simulandam adscititia coma multùm confert; omnes námque senes hoc artificio, & bis in hebdomadâ mentum, & mostaces abradendo, antiqui videntur juvenes.

Curatio.

Vulgares corpus ab infectis succis purgant, & siqua sanguinis excretio cohibita fuerit, infernas tundunt venas, deindè capillos, vel pilos deradunt, & ob alopeciam credimus capitis capillos abradendos, pro quibus artificiosâ quisque utitur Cæsarie, & barbam decurtandi usum hispanico more introductum fuisse: Verùm id non omnes admittunt, & præsertim religiosi, quorum morbos occultos esse decet. Et quia capillorum defluvium non est laxantibus tractandum, nàm hæc malum redderent deterius, adstringentibus utuntur decoctis pro capitis ablutione, post ablutionem laudant *succum ladani concretum, contusum, & maceratum in oleo myrtillorum, & rosaceo omphacino*, quo bis in die locum inungunt: Sed hæc etiam malum pejorant, ulcera, dolores, & gummata ex pravis retentis succis oriuntur. Interim masticatoria præscribunt *ex radice pyrethri, angelicæ, masticbe, caryophyllis &c.* ut copiosissimo excitato sputo, pravi retrahantur succi à partibus capillosis, vel pilosis.

Si hæc non juverint ad ligni, & salsæ decocta cum sudoribus, & dejectorijs accedunt, quòd si non profecerint, ad particularia capitis, & faciei suffumigia confugiunt: Si autem malum obstinatè particularibus reluctetur suffumigijs, ad totius corporis suffumigationem descendunt, ut

℞. *Aloës,*
thuris,
benjoini,
camphoræ ana ʒ. iij
gall. mosc. ʒ. j.
lign. aloës ʒ. ij
cinnabaris,
auripigmenti, &
marchasitæ aureæ ana ʒ. j.
m. f. pulvis.

Inspergendus super accensos carbones ad totius corporis suffitum. Barbarum suffumigium, quia ipsi bardi; putant enim vulgares odoratorum fumum aliquid antidoti pro lue continere, & corpus penetrare posse, quod falsissimum est. Credunt quoque auripigmentum esse pro lue præsidium, & tamen venenum est, nisi dicere velint, quod unum venenum expellit alterum, & non intendit, cùm ambo hæc sint corrosiva. Ponamus hominem auripigmenti suffitum inspirare, & certissimè veneno necabimus illum. Tandèm opinantur marchasitam, quæ est cautes metallica, ad ignem in fumum converti, & lui consulere. Isti maleferiati sectatores decipiuntur, & decipiunt, nec medicamina examini subijciunt, sed pecudum more eunt, quò itur. Luis Venereæ sanatio tantum in cinnabari consistit, tanquàm proprio alexipharmaco, alia adjuncta sunt mera inutilia.

Si ceciderint capilli, vel pili, diverſis lixivijs caput, vel faciem lavant, deindè aſpero linteolo illud fricant, donec cutis erubeſcat, & tandèm, ut capilli, vel pili renaſcantur, pluries caput, vel faciem urinâ lavant.

Alopeciam curabis præmittendo dejectiones per aquam ſolutivam magiſtralem, ac deindè per mannam Mercurij, ut paulò ſuprà præſcripſimus: poſtmodum in hypocauſto infirmo ſudores conſule, quos præcedat ſequens vulnerarium per horæ quadrantem:

℞. *Limaturæ ligni ſancti* ʒ. *ij.*
limaturæ cornu cervi ʒ. j. ß.
Croci ∋. ß.
Zinziberis ∋ j.
Santalor. rub. contus. ʒ. j.

Ponantur hæc omnia in vas vitreum cum lib. j. *aquæ fontis, illudque optimè occlude, ac in M. B. bulliant per tres horas, poſteà refrigeretur, & aqua à pulveribus exprimatur.* Hujus aquæ uncias quatuor infirmo exhibe ante ingreſſum in hypocauſtum, poſt ſudorem capitis cutem ſequenti aquâ irrora:

℞. *Aquæ vitæ opt. lib.* j.
in eâ diſſ. merc. meteorizati gr. iv.

& poſteâ cum eâ cutem irrora.

Tandèm, ut citò renaſcantur capilli, caput inunge *oleo Bufonum* alibi deſcripto, vel *de ovorum vitellis*, *vel oleo mellis* quod ità paramus:

℞. *Favos reſiduos poſt mellis expreſſionem q. ſ. pone in tigillo ſuprà ignem, & miſce cum arenâ ad ſufficientiam, forma globulos, & inde retortæ vitreæ adapta recipiens, perge deſtillando, & eructabit oleum flavum.* Cave, ne urſi pinguedine caput ungas, nàm cani renaſcentur capilli. Item ſi locus depilatus ſequenti famoſo inungatur liquamine, largiter regignuntur capilli, ut

℞. *Carnium limacum,*
apum,
veſparum,
ſanguiſugarum,
ſalis fortiter aduſti ana partes æquales.

Inde omnia vitro in fundo multis foraminulis perforato inſtar cribri, ac ſubtus illud aliud colloca vitrum, quod ex ſuperiori liquorem ſtillantem recipiat, qui ſenſim intra multos dies è ſuperiori miſturâ reſolvetur, quo locus depilatus prius ad rubedinem fricatus inungatur.

Nos experti ſumus remedium pro renaſcendis in aream capillis, & tale eſt *limonum ſuccus, in quo diſſolvitur nitrum*, pluries depilato loco affricatus. Si glandulæ piloſæ planè deficiant, vel pori, per quos capilli erumpere ſolent, vel planè coaliti, & obliterati ſunt, incurabilis eſt alopecia.

CAP. XVII.

De Rhagadibus.

INter alia luis Venereæ importuna Symptomata, quæ inquinatos torquere ſolent, annumerantur Rhagades, ſive fiſſuræ in volis manuum, & plantis pedum, quæ ſunt ulcuſcula oblonga diſcindentia in rimas, ſive rugas, ſuntque ſciſſuræ his non abſimiles, quæ ſæpius inferius, & quandóque ſuperius oris labrum, & mammarum papillas occupant. Hæ rhagades ex lue Venereâ non ſolùm in

in volis manuum, & pedum plantis fiunt, verùm etiam in ano, & utero nunc humidæ, & sanioſæ, nunc ſiccæ, & calloſæ. Nos hîc tantum loquimur de rhagadibus, quæ luis Venereæ ſeminio affligere ſolent, nàm extra hanc luem etiam moleſtare poſſunt, & harum à priſcis medicis facta mentio eſt, antequàm Venerea lues incepiſſet.

Signa.

Ex his, quæ diximus, ſigna manifeſta ſunt, nàm ſunt ulcuſcula rimoſa, & oblonga cum pruriginoſo dolore, tetro odore, ac virulento humore, ità ut nigrum quid, vel viride, vel citrinum fœtens effluat; aliquandò tamen nihil ſcaturit, ſed ſiccæ, & calloſæ ſolummodò apparent ſciſſuræ.

Cauſæ.

Vulgares ineptè credunt hepar lue inquinatum humores phlegmaticos, ſalſos, & aduſtos generare, & his ad volas manuum, & pedum plantas tanquàm ad emunctoria ſe exonerare, quibus cutis in rimas dehiſcit. Ecquis barrus de plebe homo in trivijs nutritus non fieret unâ horâ celeberrimus medicus de ſolo hepate in unoquoque morbo diſſerens? Certè ſine labore, & ſtudio hepáticam aſſequetur medicinam, quam omnes profitentur vulgares, & ſine dubio inter Galeniſtarum proceres aſſidere, iſtis negotium faceſſere, & minimè garrulitate ſuperari ſolo hepatis commento. Docent vulgares volas manuum eſſe hepatis ſpeculum, quaſi chiromanticorum more, inſpiciendo manuum volas, divinare ſalubrem, vel inſalubrem hepatis conſtitutionem. Concederemus, ſi res ità ſe haberet, hoc in dextræ manus volâ, quæ vergit ad hepar, non verò in ſiniſtrâ, quæ tantum è lienis conſpectu ſita eſt, & ſplenem non hepar reſpicit. Crederemus utique cum vulgaribus, ſi noſtrum judicium eſſet limitatum, rhagades non ſolum in manibus, verum etiam in pedibus, labijs, utero, & ano, ſi hepar eſſet veluti totius corporis monarcha, & ut tyrannus in cuncta dominaretur non jure, & legibus æquis, verùm quadam animi inſolentiâ, & feritate.

Fiunt rhagades ex prægreſſâ lue Venereâ, cujus virus appropriatis remedijs non fuit exturbatum à nutrimento, ſed temporis curſu particulæ acres, acidæ, & ſalſæ furtim ſerpendo ad manuum palmas, & pedum plantas eum latice deveniunt ibi exaltantur, alimentum inficiunt, & ulcera ſecundum rectitudinem rugarum corrodentia producunt.

Prognoſis.

Rhagades pruriginoſæ ſunt, ideóque moleſtiſſimæ, quæ ſi negligantur, ad plures annos durare ſolent, vel facilè in ulcera exedentia degenerant.

Curatio.

Pro rhagadum curatione vulgares prius de communi propinant purgans, deindè ſalſæ decoctum ad plures

exhibent dies, & tandèm ad topica deveniunt medicamenta. Abluunt manus, & pedes *decocto guajaci, ejus corticis, scabiosæ, & pentaphylli*, si vero duricies adsit, manè, & vesperi pedes, & manus macerant in *decocto ejusdem guajaci parato cum radicibus althææ, foliis malvarum, violarum plantaginis, & hordei in jure pulli*: postmodum adstringentia addunt, & tandèm manuum palmas, & plantas pedum inungunt *butyro, adipe anseris, vel gallinæ, vel pomatâ, unguento albo camphorato, de plumbo, cerussâ*, vel tangunt rhagades *aquâ aluminosâ magistrali*. Herculles Saxonia refert se mulierem cognovisse, quæ octo annis continuis manuum rhagades passa fuerat, & inutiliter omnium, & Venetorum, & Patavinorum Medicorum operâ usa fuerat, brevi, & facilè curatam fuisse succo herbæ, quam alij *artemisiam*, alij *tenacetum* vocant, in omnes fissuras dil genter pennâ illiro, & omni manuum lotione omissâ. Verum ex his vulgarium medicamentis nil frugi sperari potest, & licet per longissimum tempus adhibeantur, morbum protrahere, non verò curare possunt.

Curamus rhagades, particulas acres, acidas, & salsas lue Venereâ temeratas diluendo, educendo, vel demulcendo, pro quibus assequendis primò patiens bis, vel ter pilulis cum mannâ mercurij purgetur, deindè manè & vesperi aquâ mercuriali tangantur. Vel cutis rigiditas emollientibus compediatur *mucilaginibus seminum cydoniorum, psyllij*, quibus *mercurij dulcis parum* addimus. Vel rhagades manè, & vesperi inunge hoc unguento, ut

℞. *Axungiæ porcinæ q. pl. m. cum oleo tart. p. d. facto, donec f. ung.*

Verum solent quandóque ità rebelles, & obstinatæ esse rhagades, ut cuique optimo topico reluctentur, tunc *suffumigentur* manus, & pedes *mercurij sufflatu*, vel *inunctione fricentur mercuriali*, vel *mercurius ità misceatur cum unguento pomato, donec nullum granum appareat*, & affectæ obliniantur partes, & interim ab omni manuum lotione abstineat æger. Vel tandèm aquam nostram Anti-Veneream sumat, & absque topicis medicamentis sponte sanantur, ut pluries nos experientia docuit.

Cap. XVIII.

De Moris, Cristis, Verrucis &c.

NUllus ager tàm ferax reperitur, quàm Gallicus; in ipso enim semel tectum seminium Venereum suo fermento vegetat, germinat, crescit, florescit, fructificat, suisque successivis generationum periodis uberem fert messem: Verùm hi fructus sunt corruptæ genetricis soboles, non secus ac à turdi conspurcatione viscum frutex in arboribus innasci dicitur. Hujusmodi sunt quædam carneæ excrescentiæ dictæ, mora, cristę, verrucæ, ficus, condylomata, thymi &c. quæ in pene, mulieris sinu, & podice ex luc Venereâ innascuntur.

Signa.

Prædictæ excrescentiæ Venereæ cognoscuntur his signis, nàm.

Mora sunt excrescentiæ similitudiné quan-

quandam mororum arborcorum referentia, atque nomen sortita. Oriuntur in pene, pudoris sinu, & podice.

Cristæ sunt carunculæ ani cristaceæ, pullorum gallinaceorum cristas referentes, ex infando, ac naturam pervertente concubitûs abusu nascentes.

Verrucæ, aliàs dicuntur porri, sunt quædam carneæ excrescentiæ, quæ exterius quasdam obtinent radiculas ad porrorum similitudinem, & id ob majorem siccitatem.

Ficus, seu Sycoses sunt quædam excrescentiæ tàm circa anum, ejusque circulum, vel pudendum, quàm circa uterum, ubi hæmorroidales, & menstruales terminantur venæ, quæ basim habent strictam, supernam verò partem latam, ficubus, non absimiles, à quibus nomen sortitum est. Vocantur etiam mariscæ.

Condylomata sunt tumores in sinu muliebri, vel in ani margine excitati, similes digitorum pugno, aut maturis moris, aut ficui, aut grano uvæ nigræ.

Acrochordon est verruca pensilis, orbicularis angustę basis, ità vocata, quod chordæ nexu suspensa videatur, una vel sola vix nascitur, sed ferè semper pluralis, magnitudine pisi, vel ad summum fabæ, rarò major, in summitate latior, in inferiori circa corporis cutem est tenuior, ità ut quasi pediculo suffulta appareat cuti est ferè concolor, perdura, & aspera.

Thymus est protuberans quædam excrescentia aspera, subrubra, oblonga, thymi summitatis colorem referens, & augescens, ac in excisione plurimum sanguinis profundens, ejus generatio est circa sedem, & pudenda.

Myrmecia sunt verrucæ humiliores, inferiùs latiores, superius tenuiores, & duriores, quę radices suas altiùs figunt, doloremque movent, colore nigricantes, nomen suum indè habent, quod ad contactum dolorem exhibeant, qualis fit à morsu formicæ, magnitudine lupinum vix excedens.

Causæ.

Pro harum excrescentiarum causis statuunt vulgares humores lentos, viscidos, & pituitosos cum aliquâ sanguinis portione ab hepate lue infecto ad podicem, mulieris sinum, & penem demandatos, in quibus locis in varias carneas excrescentias abeunt. Verùm decipiuntur vulgares in harum excrescentiarum statuendâ causâ, quia humores lenti, & pituitosi cum sanguinis portione non possunt esse causæ. Id quod perpetuò de hepate repetunt, non sunt hæ partes hepatis emunctoria, sed næniæ, & aniles fabellæ.

Harum excrescentiarum causa est succus alimentitius Venereo contagio imbutus, nimirum viscosus, qui extra solidas fibras agglutinatur, & juxta partis texturam, & dispositionem in luxuriantes degenerat carnes; datur enim quandóque in parte vel crassa ulceris impuritas, vel ipsa unguentorum crassamenta, & tales excitantur excrescentię, ut in alijs ulceribus videre est, ceu à turdi consputatione arboribus innasci viscus dicitur. Et hac de causâ ferè

rè semper Venerea lues per podicem contracta in moras, cristas &c. desinit. Hæc sylvestris caro vivit alienâ quadra, scilicet vitâ totius non aliter ac viscum frutex arboris vitâ.

Prognosis

Supradictæ excrescentiæ familiares, & frequentes sunt in nostrâ Italiâ; paucæ enim sunt meretrices, & pathici, ob innumeras pædiconum catervas, in ano hujusmodi non habentes excrescentias, quas sub hæmorrhoidum titulo occulunt. Hæ excrescentiæ nunquàm solitariæ, sed plerumque plures sunt, quia spurcum fundunt ichorem, qui vicinas fœdat partes, & multiplices pullulare facit magno cum pruritu ità ut sæpissimè scapere cogatur æger.

Si initio ob pudorem celentur ab ægrotis, ut plerumquè fieri solet, multiplicatur Gallica messis, & nisi appropriatis averruncentur remedijs, in canceroſam migrant naturam. Quandòque in ani orificio, & vulvæ labijs exurgunt, quandóque ità profundæ in recto intestino, & uteri collo, ut attingi non possint, ac proindè curationi non subjiciuntur, nisi quantum utriusque speculum sinit, vel saltim difficillimæ curationis censentur. Quæ exiles habent pedunculos, facilè curationem admittunt: contrà verò, quæ latissimis potiuntur radicibus, quibus adhærent, ægrè curantur. Ubi exciduntur, nullasque relinquunt radiculas, non renascuntur; ubi verò radicula remanet, necessariò regerminant.

Curatio.

Curant vulgares carneas excrescentias, quæ tenuem habent basim eas serico vinciendo filo, sensimque stringendo, usquequò æger dolorem percipiat, donec ob nutrimenti privationem exsiccentur, & decidant. Verùm non omnes filo vinciri possunt, quia ut plurimùm lata est basis vel callosa. Prætereà vinculi usum repudiamus, licet eas vulgares vincire possint, quia dolorificus est curandi modus, semper tumorem accersit, & inflammationem, & si tali pacto curentur, promptissimè repullulare possunt.

Quandòque eas forcipe præscindunt, quia his non est magnus dolor; in eis enim non viget exquisitus sensus Verum ferrum pro præcisione formidolosum est ægris, nec radiculas, quibus hæ carneæ excrescentiæ adhærent, præscindit, undè impromptu est harum regerminatio. Tandèm semper inflammatio, vel tumor accedit, qui curationem impedit, & chirurgus pro uno curando morbo, alium, magni negotij inducit, pejorem forsan cum aliquo vitæ discrimine junctum.

Nonnulli has excrescentias si fuerint complicatæ, vel duplicatæ, candenti exurunt ferro. Sed hoc medicamenti genus est periculo plenum, quod maximoperè exhorrent ægri, & hæ excrescentiæ nimis sensitivæ sunt, licet sylvestres sint carnes, vivunt tamen vitâ totius, & adhærent partibus nimio exquisito sensu gaudentibus, ut sunt penis, podex, & cunnus, quæ istius medicamenti

appli-

applicatione intumescere solent, & ægri vitam in quæstionem adducunt.

Multi ferri, & ignis edacitatem reformidantes, Vulcanum, & ferrum contra Veneris carnes repudiant, & pro actuali igne utuntur potentiali. Hujusmodi est *arsenicum crystallinum, & auripigmentum*. Verùm hæc duo le halia sunt venena, quæ contra veneficas adhibent soboles: sunt hæc duo adeò vitæ nostro balsamo infensa, ut non modò intùs assumpta, sed etiam extrinsecùs adhibita, horrenda introducãt symptomata, de quibus fusiùs egimus in nostra *Pyrotechniâ, & Trutinâ*, ubi de Venenis sub prætextu icteritiæ ex veneno agimus.

Alij has excrescentias *aquâ forti communi* extirpant. Verùm magnâ sedulitate illinienda est, quia causti ca, & multùm spirituosa, ideóque se diffundit, pruritum excitat intolerabilem, carnes exedit, tumorem, inflammationemque producit, nec laudabile medicamen est apud optimæ notæ Chirurgos.

Omnes tandèm nostræ tempestatis gregarij Chirurgi, si latam hæ excrescentiæ habeant basim, *unguento* utuntur *Ægyptiaco*, *vel præcipitati pulvere unguento aureo admisto, vel pulvere viridis æris*, *vel sabinæ, alumine usto, aquâ aluminosâ Fallop. &c.* Sed hæc vulgaria medicamenta nimis trivialia sunt, nec efficaciam pro excrescentiis absumendis, nec aliquid alexipharmaci contra luem continent.

Mora, cristas, verrucas, marisças condylomata, & cœteras carnes ex impure Venere ortas nos eradicamus non solùm externis adhibitis, prout etiam externi sunt affectus, sed etiam internis luis Venereæ remediis: præmissâ igitur corporis evacuatione pilulis mercurialibus pluries à nobis descriptis, sequentibus topicis eas absumimus:

℞ *Alum. rocc. usti,*
viridis æris ana ʒ j.

Bulliant in aquæ rosarum lib. iij. ad tertias, filtra & excrescentias abluet er in die, & insensibiliter evanescunt. Magnæ energiæ ad has eradicandas erit *pulvis ex alumine usto, & pulvere sabinæ ana*, quem solâ superpositione, felici eventu centies experti fuimus. *Vitriolum* pulvere tenus non solùm ulcera sordida mundificat, verùm carnes excrescentias absumit.

Optimum remedium erit oleum viridis æris, quod ità paratur:

℞ *Viridis æris part.* i.
nitri ij.

Pulverisentur, optimè misceantur, ponantur in tigillo, & carbone incendantur, donec deflagrârint, quod remanet, solvatur in cellâ p. d. vel in vesicâ suillâ diligenter clausâ in aquâ demersâ. Sed præstat *oleum sulphuris, vel vitrioli*, attamen in applicatione summa solertia adhibenda est, ne naturalis caro tangatur.

Maximoperè præstat *spiritus Mercurij albus*, quo nos felici cum successu utimur, bis, vel ter has tangendo carnes sylvestres, quas felicissimè persanamus absque ullo recidivæ timore, & ita paratur:

℞ *Merc. meteorizati tenuiter pulverisati part. j.*
argillæ rubræ part. iij.
misce, & efforma cum aquâ communi globulos in umbrâ exsiccandos, destilla deindè ex retortâ vitreâ per arenam igne suppressionis (gradatim tamen) horis duabus adhibito, prodit elegans spiritus, quem serva. Si quid mercurij sublimetur, cum recenti argillâ misce, & procede, ut anteà.

Præstantissima erit ad hos curandos affectus *Aqua salis armoniaci*, quæ ita paratur.

℞ *Tart. crud. pulverizati* ℥ ij.
Salis armoniaci pulverizati ℥ j.
misce, & in vase sublimatorio sal sublimabis, quod iterùm cum eodem tartaro, hoc quater repete. Tunc sal sublimatum in humido loco repones; ibi enim resolvetur in aquam, quæ sine dolore has excrescentias exterminat absque recidivâ.

Verùm efficacissimus omnium erit *spiritus salis armoniaci* tali modo elicitus:

℞ *Salis armoniaci q. v:*
misce cum argillâ humidâ, ac exindè fac globulos. Destilla s. a. Sal armoniacus est ità summè volatilis, ut nullo modo destillari possit, præditus est enim mercuriali naturâ, abundat sulphure, quod facilè sublimatur: attamen argilla per minima inter salis particulas interjecta sublimationem inhibet, & faciliùs ignis activitate cogitur in spiritum. Quod omittentes plures spagyrici, omnem laborem, & operam perdiderunt, nàm sal armoniacum cùm sit summè volatile, in salis volatilis formâ in retortæ cacumine, & collo sublimatum invenêre, non autem attenuatum in formâ spiritûs intra receptaculum receperunt. Mediante destillatione essensificatur, majoremque nanciscitur perfectionem, dùm ad summam essentiæ puritatem devenit, & suâ subtilitate permeabilis evadit.

Siquis admiretur nos tantoperè salem armoniacum in excrescentiarum absumptione decantasse, is sciat non tantùm in ulceribus putridis, & gangrænâ, putridâ carne absumendâ summum esse remedium, verùm etiam sublimatum aptum esse ad metalla in fluidum mercurium reducenda. Nec fabricari potest aqua regia, quæ aurum solvit, absque sale ammoniaco. Imò etiam valet ad sublimanda multa metalla aliaque fixa corpora mineralia, eaque transmutanda. Undè *Paracelsus lib. 7. de transmutatione rerum naturalium*: inquit *Notandum hîc, quòd quodlibet metallum, quòd in sublimationem per Sal ammoniacum perducitur, postea in frigore, vel aëre solvatur in oleum, & contrà in igne, coagulatur in lapidem.*

Salem ammoniacum emortuas absumere carnes non tantùm ratione didicimus, verùm etiam id experientia nos edocuit; accepimus námque bovis os carne vestitum, & armoniaco Sale salavimus, post 48. horas carne absumptâ nudatum invenimus. Item Sal armoniacum terræ optimè commiscuimus, & in dictâ terrâ sale gravidâ os carne refertum sepelivi-

livimus,& itèm carne exutum invenimus.

Hinc quiſque diſcere poteſt, qua ratione terra, quam ſanctam appellant, in qua cadavera ſepeliunt, eorum carnes abſumat, & nudata oſſa relinquat: iſta terra eſt illa, in qua martyrum millena pro Chriſtianæ fidei confeſſione ſanguinem ſuum, veluti aquam fuderunt, & quia referta ſanguine, ideò ſale armoniaco; ſanguis enim præcipuè humanus armoniaco ſcatet ſale, id Luculenter patet ex ſalis armoniaci confectione, quæ talis eſt.

℔ *Sanguinis humani lib.j.*
ſang. bovis, vel alterius animalis lib ij.
aquæ putei lib.vj.
miſce, & filtra, pone ad ignem, ut bulliant ad aquæ conſumptionem. & ſal armoniacum manebit in fundo.

Prætereà terram dictam ſanctam ſale armoniaco refertam eſſe propriâ didicimus mechanicâ, nàm accepimus ſupradictæ terræ lib. iij. aquæ putei lib. x. miſcuimus in tigillo figulino, ſupra ignem ebullivimus, deindè amoto igne, & frigefacto tigillo decantavimus, & filtravimus. Relictæ terræ novam aquæ quantitatem bis, ter, & quater reaffundimus, & ut ſuprà peregimus, & omni ſale prorsùs nudatam reliquimus, & ex terra ſancta in terram, quam damnatam vocant chymiei, redegimus: omnes aquarum decantationes, & filtrationes ad ignem poſuimus ad totalem aquæ conſumptionem, & magna ſalis armoniaci copia in fundo concrevit. In prædictâ terrâ omni ſale ſpoliatâ cadaveris digitum humavimus, nec unquàm abſumptam vidimus ejus carnem, ideóque terra ſancta religiosè cuſtoditur tùm ob ſanctorum martyrum ſanguinem illic effuſum, tùm pluviarum ratione, ne ſale dilueretur, & aliò transferrentur, & effœta in cadaverum exeſſione langueret.

Vocatur terra ſancta, ex eo quia tot martyrum ſanguine decorata fuit, non quia cadaverum carnes exedit; neque hoc, quod naturale eſt, pro miraculo ſancta declaravit Eccleſia, ut rude vulgus ſentit: nàm quælibet terra humano ſanguine fœta, ut in prælio, ubi multorum millium militum interfectio obtingit, ſi in eâ cadavera ſepeliantur, carnes abſumendi energiam habet. Sed ad luis Venereæ excreſcentias noſter redeat ſermo.

Nonnulli has excreſcentias leviter *ſpumâ venenatâ duorum draconum rectificatâ* illiniunt, & eas penitùs eradicant; nàm eſt medicamentum cauſticum, & has ſylveſtres deſtruit carnes ſolâ iteratâ illinctione. Sed in hoc illiniendo liquore magna diligentia adhibenda eſt.

Si prædictæ ſylveſtres carnes non veniant in conſpectum, ſed profundè in colli uteri, vel inteſtini recti latebris recondantur, tunc matricis, vel ani ſpeculo pateſcant, & noſtris ſuprà deſcriptis tangantur medicamentis; & prorsùs eradicantur, ut nunquàm eodem loci repullulent, quibus perfectè abſumptis, iterùm mercurialibus pilulis expurgetur cor-

pus, ut Venerea lues exterminetur.

Cap. XIX.

De Turturâ Noctis:

Sive

De Doloribus Venereis.

Inter omnia luis Venereę ſymptomata, nullum eſt, quod magis laborantes torquet, quàm ſæviſſimum illud dolorum genus, quod plerúmque in capite, vel toto, vel dimidio, vel circa articulos, & maximè in internodiis tantoperè exquiſitiùs excruciat; profectò huic nec crudeliſſimum quodlibet quæſtionis genus, nec ſeverum equulei judicium eſt comparandum. Sunt Venerei dolores arthritide, & nephritide crudeliores, ſunt, ut uno abſolvamus verbo, inferni dolores, quos nec ipſæ naturæ vires, nec preces, nec vota, nec quandóque Deorum numina, præter Mercurium, depellere poſſunt.

Signa.

Dolores Venerei incipientes ſunt vagi, & non ſtabiles, præſertim modò in capite, humoris, cubitis, & modò in artubus, quos imperiti medentes pro flatibus accipiunt, maximè noctù, & ad veſperas excruciare incipiunt; temporis tamen protractu per omnes artus, internodia, membranaſque ſæviſſimi excitantur, diſtendentes, lacerantes, & terebrantes, noctù etiam magis, quàm interdiù, Undè doloribus, Venereis notis turturæ nomen jure imponimus ex eo quia circa matutinas horas ij ferè non ſentiuntur, at dùm adveſperaſcit, torquere incipiunt, & uſque in mediam noctem, & ultra ſemper vehementiùs terebrant. Hinc nullum certius habemus ſignum dolores à fomite Venereo originem ducere, quàm hoc eorum circa veſperas incrementum ſumere. Non uno, eodemque modo omnes excruciant, nàm cùm permanentem ſibi conſtruunt ſedem, alij arroci capitis dolore corripiuntur, vel ſolummodò hemicraniâ, alij in ſcapulis, pedibuſque vehementer torquentur; vel ex coxendice conqueruntur &c.

Cauſa.

Credunt vulgares Venereos dolores fieri ab humoribus melancholicis, & pituitoſis aduſtis ab infecto hepate, ad internodia miſſis, ibique hos humores per paulatinam congeſtionem depoſitos, vel ob acredinem, ſive ex propriâ naturâ, aut ex putredine, ſive deleteriâ qualitate, continui ſolutionem efficere, vel intemperiem inducere & ſic ingentes excitare cruciatus.

Rentur dolorum cauſam eſſe humores melancholicos, & pituitoſos, quia lues vetuſta hos apprehendit, & quia melancholia veſpere, & pituita noctù exacerbatur, hæc eſt eorum ratio, cur Venerei dolores ad veſperam incrementum ſumant, & noctù magis affligant,

Si fomes Venereus ab ultimo partiũ nutri-

nutrimento in ſanguinem tranſit, horribiliores repreſentat ſcenas, nàm ſanguinis nutrimento ſalſior eſt, ejuſque ſal quoties à fermento Venereo exaltatur, vel figitur, corroſivum evadit, & dolores excitat acerbiſſimos. Ferè ſemper dolores Venerei in cranio, & oſſium ſuperficiebus, non autem in eorum articulationibus ſentiuntur, fortaſsè quia in perioſtiis venulæ, & arteriolæ capillares grumefactum ferè ſanguinem à veneno Venereo deponunt, cujus ſal non poteſt à calore per inſenſilem tranſpirationem reſolvi, concoquitur, fixatur, ac proindè exaltatur, undè perioſtia admodùm ſenſibilia corrodit, pungit, vellicat, lacerat, & continentes diſtrahit, convellitque partes, hinc dolores crudeliores, & atrociores ſentiuntur.

Prognoſis.

Si Venerei dolores efficaci non curentur remedio, in gummata, vel in univerſalem totius corporis cachexiam abeunt, ex qua deplorabilis ſequitur hydrops.

Curatio.

Medicorum vulgus triplici præſidio dolorum Venereorum curationem tentant, purgante ſcilicèt, decocto, & ſudore ab externo calore provocato. Purgans medicamen producta à veneno Venereo non purgat, nec minùs venenum ipſum, quia eſt de communi morborum omnium, nec dolentes adit partes. Decocta ſaltim ratione modi, quo illa præparant, ſunt inutilia, & licèt quadrageſimale inſtituant jejunium, nunquàm ad inculpatam perveniunt ſalutem. Sudores palliatum afferunt juvamen, nàm productum à veneno, non autem venenum ipſum educunt, undè infra menſis ſpatium dolorum recidivæ experiuntur.

Nonnulli vulgares ſuorum medicaminum inſufficientiam aſpicientes, pro dolorum curatione ad hoc elect. confugiunt, ut

℞. *fol. ſen. or.* ℥. *j.*
turbit opt. ʒ. *vj.*
ſalſæ parillæ,
chinæ elect.
ſcobis ligni ſancti ana ʒ. ß.
ſaſſafras,
hermodactyl. &
cinnam. ana ʒ. iv.
fiat omnium pulvis ſubtiliſſ. & cum ſaccharo diſſ. & ad ſyr. conſiſtentiam cocti cum decocto radicis chinæ, & ſalſæ parillæ q. ſuff. f. elect. in formâ opiat. Doſis uncia una manè per quinque horas ſuperjejunando, & eadem modo veſperi per dies octo.

Alii ſequens propinant decoctum, ut

℞. *Salſ. parill. minutim inciſæ*
rad. chinæ in taleolas diſſect.
ana ℥ *j.*
turbit ʒ. *ijß.*
rad. glycirrhyz. ʒ. *j.*
agrimoniæ,
capill. Ven. ana m. j.
coriand. ʒ. *viij.*
Infunde in aquæ font. amphor. vij. ſtent in loco calido ſpatio 24. h. Deindè bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, & adde fol. ſen. or. ʒ. *ij. bull. parùm, cooperi vas, & remove ab igne, cola, & ad uſus ſerva.* Doſis ʒ. vj. manè, & veſperi, corpore purgato priùs, cibus

sit assatus, & optima observetur diæta. Pro potu ordinario residuo magmati aqua communis reaffunditur.

Quidam hanc infusionem pro arcano in doloribus Venereis præscribunt:

℞. *fol. sen.*
lign. sancti limat.
cortic. ejusdem,
salsæ parillæ ana ℥. *ij.*
sem. fœniculi,
rhabarbari optimi,
galang. ana ℥. ß.
colocynth.
card. sancti ana ʒ. *ijß.*
antimonij ℥. ß.
vini græci lib. viij.
f. s. a. infusio.

Dosis lib. ß. pro vice. Attamen ab hac infusione eliminandum est antimonium, quia cum vino horrendos ciet vomitus, & sic æger in magno vitæ discrimine versaretur, evacuando per superiora, & inferiora. Verùm hæc inutilia sunt pro extirpandis doloribus, & corticem tantùm, non verò nucleum attingunt.

Sequens decoctum pluries experti fuimus dolores sedasse, cujus præparationem ingenuè communicamus:

℞. *Salsæ parillæ minutim incisæ* unc. iv.
hermodactyl. à cortice exteriori mundat.
& contus. ℥ *ij.*
anis. ad libitum.
Infunde in aquæ font. amphor. x. stent per 24 horas in loco calido, deindè bulliant clauso vase ad horas tres, aperi vas, & infunde
fol. sen. or. unc. iv.
post simplicem ebullitionem cooperi vas, aufer ab igne, frigefacto vase cola, & utatur æger pro potu ordinario, observatâ exsiccante diætâ.

Partibus à dolore obsessis applicant digerentia, & attenuantia, ac sacculum *furfuribus, millio, & sale* repletum imponunt, cùm hæc parùm profecerint ad fotum recurrunt *ex decocto ligni, & salsæ, additis foliis betonicæ, salviæ, roris marini, pulegii, florum chamomillæ, meliloti &c.* Dolores liniunt *oleo liliorum alborum, rutaceo, vel guajacino:* Verùm olea poros obstruunt, & dolores augent. In doloribus vehementissimis obstupefacientibus utuntur, tamen in Venereis nunquàm his utendum est, quia materia magis incrudatur, fixatur, & deindè pertinaciter torquet. Præterquamquòd anodynorum usum nunquàm aliquid adjumenti attulisse experti sumus, imò nec somnum conciliasse; idcóque anodyna in doloribus Venereis è remediorum censu elimina-mus.

Si his vanidis medicamentis reluctentur dolores, & vehementissimi sint, sanguinem fundunt, quia in magnis doloribus saluberrimum est sanguinem mittere, deindè in brachiis, & tibiis cauteria aperiunt. Tandem his nihil proficientibus, ad empirica confugiunt medicamenta, ad suffumigia scilicèt, extremas inunctiones, quibus non juvantibus, doloribus affectum, deserunt tanquàm insanabilem. Imò major est nostrorum vulgarium impostura, qui postquàm aliquis doloribus Venereis tortus in eorum incidit ungulas, post quinque vel sex menses cum totali æris, & salutis jacturâ eum destituunt. Nonnulli, quod pejus est, malum naturæ viribus insanabile proclamant, quia

pro

prosuis viribus juxta artis pandectas omnia possibilia applicuerunt medicamenta : purgans propinârunt medicamentum , clysterum myriades injecerunt, sanguinem detraxerunt, sedis venis hirundines imposuerunt, syrupos magistrales, & salsæ patillæ , ac ligni guajaci decocta per duos menses, & ultra accepit æger , duo cauteria aperta fuêre , suffumigia , & extremas Mercurii præbuerunt inunctiones , & his magnis remediis sanus non evasit, aliquid divini submurmurantes inesse morbo , sacrificulis tradunt , & terga vertunt.

Siquis hac eâdem methodo uti velit , sequentia adhibeat remedia, prout præscribuntur parata, nàm ex utilitate, quam sentient ægri, aliorum medicorum ignorantiam cognoscet.

Venereis doloribus vexatum in cubile degere curabis, & à frigore , & humiditate sit exactè munitus , exactâ deindè illi præscribe diætam , & sequenti medicamine ejus ventrem solves.

℞. *Syr. de spinâ ponticâ* ℥. iij.
elect. de succ. ros. ℥. iij.
Syr. de succ. Viol. ℥. j.
vini græci q. s. m.

& propinetur immediatè ante prandium, si infirmi vires sint validæ , itetùm repetatur , deindè decocta hoc modo parabis:

℞. *limaturæ ligni sancti* ℥. ij.
salsæ parillæ contus. ℥. ij.
betonicæ,
sampsuci,
limaturæ cornu cervi ana ℥. j.
cinnamomi contusi ℥. ß.
aquæ card. bened. lib. j ß.

Ponantur omnia in vas vitreum amplum, quod optimè cum subere, & charta pergamenâ claudatur , ne exhalet, deindè bulliat in MB. per quatuor horas , posteà refrigescat vas, aperiatur, & decoctum coletur à pulveribus leni expressione: Hujus decocti recipe uncias quatuor quadrantis horæ spatio ante ingressum in hypocaustum, ægro propina, in quo se detinebit , usque dùm sudores erumpere incipiunt , tunc lecto se componat , & profusos procuret sudores: hoc modo procedat per duodecim , aut quindecim dies , si venter exsiccatus appareat , quartâ, vel quintâ qualibet die prætermisso decocto, & sudore, hoc utatur dejectivo:

℞. *Mannæ Mercurii gr.* xl.
pilul. de tribus ℈. ij.
m. f pilul. iij.

propinentur vesperi ante cœnam immediate.

Vel si æger hypocaustum exhorreat, purgato prius corpore, sequenti decocto immunem à doloribus reddes, ut

℞. *salsæ parill. minutim incis.* unc. j.
lign. visci querc. unc. j. ß.
limaturæ corn. cervi,
rasuræ eboris ana ℥. ij ß.
aquæ card. sanct. ℔. ij ß.

Ponantur in vase vitreo amplo , quod optimè claudatur , ne quid exhalet, collocetur in loco calido per 24. h. deindè bull. in cinerum, vel arenæ igne ad tres horas , amoto igne , & frigefacto vase, aperi, & cola leni expressione. Hujus decocti ℔. ß. infirmo exhibe manè quatuor horis ante prandium , totidemque vesperi , detineatur æger in lecto, & stragulis optimè tectus profusos expectet sudores, hac methodo procedat per xx. dies , & ante dictum tempus immunis erit à doloribus absque futuræ recidivæ timore. Si

alvus

alvus non deponat onus, quinto quóque die, prætermisso decocto, sumat pilulas de tribus cum mercurio dulci, exsiccantem observet diætam, & pro potu ordinario bibat aquæ communis residuo magmati reaffusionem cum ebullitione, quæ fiat etiam clauso vase.

Verùm ad dolores Venereos radicitus extirpandos non datur in toto orbe potentius medicamen, quàm *Aquanostra Anti-Venerea*, quæ reverà, longè superat omnia antidota contra Luem Veneream, & primum inter omnia alia medicamenta sibi vendicat locum; adeò omnibus palmam præcipit, ut nulli in toto naturæ ambitu comparanda videatur. Hujus ope inutilia vulgarium decocta, & æstuaria ab aulâ medicorum recesserunt, & quos ægrotos Mercurii suffumigia, & extremæ inunctiones deluserunt, hæc ad pristinam evocavit sanitatem. Adeò in hoc affectu infallibilem in dies experti sumus, ut multos, quos tanquàm deploratos vulgarium grex post decocta, suffumigia, & inunctiones omni salutis spe orbatos deservit, hujus aquæ beneficio ab orci faucibus revocaverimus, ejus compositio talis est:

℞. *Salsæ parill minutim incis.* ʒ. ii.
ligni visci quer. unc. jß.
limaturæ corn cervi, &
rasuræ eboris ana unc. jß.
antimonii crudi minutim incis.
petræ pumicis ana unc. iii.

Hæc duo ligentur in petiâ lineâ, & simul cum aliis infunde in
aquæ fontis ℔. viii.
Detineantur per 24. horas in infusione, demùm bulliant lento igne ad medietatis consumptionem, in fine adde
cinnam. acuti ʒ ii.
cola, & ad usum serva.

In hujus aquæ confectione pumex admiscetur pro antimonii correctivo, aliàs enormes excitaret vomitus; ideóque ad sistendas superfluas vomitiones ab antimonio excitatas, tanquàm incantamentum valet parum pumicis in pollinem redactum, & in vino propinatum, ut fusiùs in nostrâ *Trutina Medicâ lib.* 4. *cap.* 8. *de nausa, & vomitu* egimus.

Verùm, ut verum dicamus, pumicis admistio cum antimonio frustranea est, nàm experientia nos cum aliis docuit antimonium decoqui posse absque tali correctivo, & non provocare vomitus, neque secessus. *Zvvelferus*, uti etiam *Borellus* tale habent decoctum in Lue Venereâ ex

Radicis salsaparill. unc. vj.
& antimonii pulverisati s.
nodulo inclusi ʒ. ij.

coquunt l. a. & sic propinant ægroto. Item *Willisius* in Lue Venereâ pro potu ordinario commendat sequens decoctum, ut

℞. *Rasuræ ligni felicis* ℔. ß.
radic. salsaparillæ unc. viij.
santali alb.
ligni lentisc. ana unc. ij.
rasuræ eboris,
corn. cervi ana ʒ. vj.
antimonii crud. in petiâ ligati
unc. iv.
radic. liquiritiæ unc. jß.

Infunde, & coque in aquâ fontan. lib. xvj. ad medietatem, colatura servetur ad usum.

Vulgares

Vulgares deluſimus medicos, eorumque repudiavimus decocta tàm in hoc ſecundo libro de lue, quàm in noſtrâ *Pyrotechniâ*, quia aperto vaſe decocta parant, at nunc nos hanc aquam fieri aperto vaſe ad medietatis conſumptionem præſcribimus; verùm non extra limites proſilimus: ea enim ingredientia, quæ ſal habent fixum, vel non adeò volatile, eorum decoctiones aperto vaſe fieri poſſunt, cujuſmodi ſunt hanc aquam ingredientia, quæ dura ſunt, & compacta vegetabilia, quæ longam ſuſtinere poſſunt coctionem; quæ autem ſale abundant volatili, rara, humida, & aromatica ſunt, quorum omnis vis, & facultas in ſuperficie conſiſtit, brevem, lentamque exigunt coctionem, in vaſe clauſo faciendam. Verùm nos ſemper in decoctionibus faciendis vas clauſum ad majorem cautelam commendamus, & clauſo vaſe nos hanc aquam paramus, quem modum nunc ampliùs reticere non poſſumus, & qui clauſo vaſe eam parabit, miracula efficiet, nàm citò, tutò, & jucundè luem radicitùs extirpabit.

Quandóque hæc aqua admirandos, & à nobis decantatos non patrat effectus ob aliquorum malitiam, & parſimoniam pharmacopolarum, qui non tantùm ſalſæparillæ loco, ſmilace aſperâ, vulgò ſalsâ paeſanâ utuntur, verùm etiam, quod peius eſt, lucri cupidine allecti, & ut laboribus parcant, reſiduo magmati novam aquam reaffuſam ebulliunt. Ad hanc igitur evitandam impoſturam, ò quàm præſtaret in ægrorum domibus parari.

Pro magnatibus, & divitibus delicatulis, & medicamenta reſpuentibus alium uſitatum à nobis aquæ Anti-Venereæ conficiendæ modum ingenuè communicamus: materialia, quæ pro hujus aquæ confectione ingrediuntur, poſt viginti quatuor in loco calido infuſionem, deſtillentur per alembicum cum ſuo recipienti optimè lutato, ſed non ad ſiccitatem, ne empyreuma concipiat. Hujus aquæ ea deſtillari poteſt quantitas, quæ pro ſanando ægroto ſufficiat; conſervatur enim ad plures, & plures menſes incorrupta, imò aliò transferri poteſt pro luis curatione, nec nauſeam parit, nec ſtomachum ſubvertit, nec ructus nidoroſos parit, ut accidit, tunc cùm fit per viam decoctionis: mediante deſtillatione majorem nanciſcitur perfectionem, & ad ſummam devenit puritatem, & ſuâ ſubtilitate permeabilis evadit, undè jucundè, citò, & turò luem radicitùs eradicat, quia ſalia volatilia ingredientium non evaneſcunt in auras, ut in decoctione fit, ſed intra recipiens recipiuntur, & ſalia fixa mediante deſtillatione attenuantur, & in recipiens tranſeunt.

Bibitur hujus aquæ amphora una pro potu quotidiano, & non tantùm ejus uſus eſt in doloribus Venereis, quos ſtatim poſt decem dies ſedat, verùm etiam bubones tàm legitimos, quàm ſpurios reſolvit, gummata diſcutit, & plura præſtat, quæ ejus

mercurio. Sulphuris copiam habet, mercurium perquamoptimè miſtum cum ſale, ità ut mercurius ſuo ſale cohibeatur. Sulphur indè ità eſt anatizatum cum mercurio, & ſale, ut non faveat nec mercurio, nec ſali, ſed ambo æqualiter amet. Undè ob ſulphur perpetuò eſt fuſile, & currit in ſuperficie planâ abſque adhærentiâ ſuæ ſubſtantiæ; ob ejus copiam perpetuò eſt in motu, & non adhæret, & quia mercurius perquamoptimè miſtus eſt cum ſale, ità ut mercurius ſuo ſale cohibeatur, non madefit, nec madefacit.

Antiquiores Græci admodùm tenuem de hydrargyro habuêre notitiam, ut colligitur ex *Dioſcoride lib. 5. cap. 70. ex Oribaſio lib. 13. ex Actuario lib. 5. cap. 12. & ex Avicennâ lib. 2. tract. 2. Gal. lib. 9. ſimpl. medicament.* temerè pronunciavit: *Argentum vivum ex ſponte naſcentibus non eſſe, ſed ex iis, quæ parantur, velut ceruſſa, æruginem, pſoricum, lythargyros:* fateturque ſe nullum iſtius mineralis feciſſe periculum, an interimat, ſi devoretur, vel ubi foris fuerit admotum.

Poſterioribus vero ſæculis in communem ferè uſum adſcitus eſt mercurius, & in contumaciſſimorum morborum curationem, undè non paucæ circa illius facultates exortæ ſunt inter medicos recentiores controverſiæ, quidam naturæ eſſe calidæ pronunciârunt, alij verò frigidæ, alij temperatæ, quidam veluti toxicum, ac perniciоſiſſimum venenum à communi hominum uſu, atque commercio proſcribendum docuerunt. Demùm quidam adeò extulerunt, ac pro tàm admirabili remedio habuerunt, ut angelicum pronunciârint, cùm tàm admirabilis, & ſtupendæ naturæ ſit, ut quaſcumque formas, velutî novus Proteus ſibi induere videatur, & tamen propriam nunquàm amittit, nàm in altum in atomos elevatus, deorsùm præcipitatus, mortificatus, fixus, aut quomodocumque mutatus, naturam ſemper ſuam, & eſſentiam ſervat, ut ad priſtinam ſuam facillimè redigatur formam. *Fallopius* inquit eſſe imaginem & ſpeciem reſurrectionis, miraculum ſoli Deo reſervatum, & hoc exemplo apud incredulos confirmare poſſumus, ut verbo Dei ex noſtro cinere reſurgamus, cùm pulvis præcipitatus iterùm in argentum vivum reviviſcat. Semper quippè ſuum retinet corpus, nec ullam ſubit corruptionem, aut alterationem, eo quod in ſui corporis conſiſtentiâ homogeneus ſit, nec partium alteritatem habet, quam homogeneitatem etiam auro ejus filio præſtat, ideóque inter utrumque magna illa familiaritas, & neceſſitudo, illudque præ cæteris avidè amplectitur, protinùs cum illo congreditur, amalgamatur, & amicabiliter unitur, tanquàm verum, & homogenium auri menſtruum, & ſicut facilius eſt aurum conſtruere, quàm

de

deſtruere, ità facilius eſt naturæ mercurium conſtruere, quàm deſtruere.

Quantùm ad qualitates *Avicennas* dicit eſſe frigidum, & humidum in ſecundo gradu, cui conſentit *Averroës*, ut refert *Pandectarius*. *Fernelius* de abditis rerum cauſſis frigidum, & humidum in quarto gradu dicit hydrargyrum [g], quod confirmat *Matthiolus*. Alii ſuſtinent calidum eſſe & ſiccum intenſiſſimè; pro primâ opinione militat *Falloppius de metallis, & foſſilibus cap.* 37: pro ſecundâ adducunt *Galenum* 4. *de ſimpl. cap.* 18. dicentem *Hydrargyrum eſſe cauſticum*; talia ſunt in quarto gradu calida, quanquàm ſcilicèt de ſimpl. 19. aſſerat: *Eſſe à totâ ſubſtantiâ contrarium humanæ naturæ*, & in fine ejuſdem fateatur *ſe neſcire hujus mineralis uſum*; ut ſuprà. Aliqui eſſe calidum, & humidum in quarto gradu; *Amatus Luſitanus* dicit eſſe frigidum, & ſiccum. *Mathias Untzerus de anatome ſpagyricâ mercurii* ait eſſe temperatum, compoſitum ex partibus calidis, & frigidis, præparatum verò eſſe calidiſſimum. Idem ſentit *Saxonia de Lue Venereâ* miſtum eſſe imperfectum, à quo per calcinationem frigidum evolat, & remanet calidiſſimum. Hos damnat *Sennertus cap.* 21. *de Lue Venereâ* prohibetque eſſe calidum, & ſiccum, quorum rationes omnes adducere, & repudiare ſatis prolixum eſſet ſcribere, eò magis quia ad nauſeam uſque apud *Fallopium* & *Sennertum* diſcuſſæ inveniuntur.

Recitatas nugas, & allata fabulamenta hactenùs de argento vivo protulêre, qui horrore quodam perculſi, illud neque extremis digitis tetigere. Undè quid de hoc minerali docuerint, nunc videamus, qui à primis qualitatibus ejus virtutes non emendicârunt. Horum aliqui dixerunt argentum vivum eſſe venenum, aliqui verò id negârunt. *Matthias Untzerus* prolixè probat non eſſe venenum adducendo *Avicennam lib.* 4. *fen.* 6. dicentem: *Argentum vivum potum non lædere, ſed egredi per alvum.* Idem *Haly Abbas lib.* 1. *Pract. cap.* 43. & *Rhaſis in* 9. *ad Manſorem* de potu argenti vivi ſtatuunt. *Braſſavolus* ſine ullâ noxâ intra corpus aſſumi aſſerit, cùm Veterenarii brutis vermibus ſcatentibus, quod ex anhelitu cognoſcunt, avellanæ nucis putamen dimidiatum argento vivo repletum, & faucibus injectum, quatuor vicibus diglutiendum tribuant, nullo graviori morbo ſuccedente, curant. Et pueris in extremo conſtitutis periculo, quibus cœtera nihil profuerant, duorum granorum millii quantitate feliciſſimo cum eventu *Braſſavolus* exhibuiſſe teſtatur. Et nos abſque ullâ noxâ pluſquàm centies moribundis pueris mercurium vivum exhibuimus pondere unius ſcrupuli, & ab imminente morte fuerunt liberati, necatis illicò vermibus. In Galliâ verò propinatur pueris pro quotidiano remedio aqua mercurii hoc modo parata:

℞. *Mercurii vivi* unc. j.
eam iniice in aquæ ferventis
lib. 3.

Bulliat per ſpatium dimidii quadrantis, deindè aqua à mercurio decantetur, & ſumetur pro quotidiano uſu. Nàm vermes non ſolùm illicò necat, ſed eorum generationem prohibet, corporis temperamentum ſervat, & contagia arcet. Id quod mirum eſt, eadem mercurii uncia quantumvis aquæ quantitatem eâ imbuit virtute, ut paulopòſt de hac veluti infinitâ mercurii virtute explicabimus.

Mulier cùm abortum tentaſſet diverſis remediis, ad eundem obtinendum libram integram argenti vivi, eam ingurgitaſſe refert *Matthiolus*, & apud me conſtat pro eodem fine mulierem mediam libram mercurii ingeſſiſſe, ſed ut abortum non obtinuit, ità illæſa à mercurii aſſumptione remanſit. Verum eſt, quòd obſtretices laboriosè parientibus ſcrupulum unum mercurii exhibere ſolent pro partûs acceleratione, & non fruſtrà. Imò obſervatum eſt quoſdam ſitibundos noctu in tenebris vaſa argento vivo plena pro poculo arripuiſſe, & plenis faucibus argentum vivum magnâ quantitate exhauſiſſe, id tamen ſine damno per alvum rejeciſſe. Tentavêre adulteræ mulieres multoties argenti vivi exhibitione Zelotypos necare maritos, ſed argentum vivum uxoribus humanius ſcelus non complevit, undè extat apud *Auſonium* epigramma:

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.
Miſcuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hæc ſiquis, faciunt diſcreta venenum.
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergò inter ſeſe dùm noxia pocula certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutifera,
Protinùs ut vacuos alvi petiêre receſſus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quàm pia cura Deum, prodeſt crudelior uxor,
Et cùm fata volunt, bina venena juvant.

Servi in mineris argentum vivum colligentes, ut dominos fraudent, argenti vivi aliqua pondera ebibunt, illudque deindè per ſeceſſum ejiciunt, & ſecretò venumdant.

Ac tandem uſum mercurii externum innoxium experimur in diem in necandis pediculis, cimicibus, & pulicibus; nàm ſi veſtis eo ſpargatur, mercurius vivus pediculos omnes inflato corpore interimit, ità ut per excuſſionem omnes decidant; at ſi verò dictæ ſordities in capite inter capillos fuerint, ut frequenter pueris accidit, tunc

℔. *Mercurii vivi quart. j.*

ponatur in mortario, & cum ſaliva reducatur in atomos adde tunc
unguenti albi unc. j.

& cum pistillo agita, ut unguentum fiat nigrum.

Hoc unguento caput in tribus, aut quatuor partibus inunge semel, aut bis, & omnes pediculi turgidi, & mortui decident; multum quoque levaminis affert hoc unguentum venis hæmorrhoidalibus turgentibus, ac dolentibus.

Non prætereundum est hic unguentum illud, quod ex mercurio conficitur pro enecandis illis pediculis, qui loca pilosa secretiora incolunt, tenaciss imèque cuti adhærent, velut adnati, citissimè tamen ab uno loco in alium per infectionem transferuntur; adeò ut siquis unicâ saltem nocte in eodem lecto cum aliquo dormierit; qui his scatet pediculis, mox ubertimos secum reportabit, tàm firmiter cuti affixos, ac si agnati essent, atque hic pediculi vocantur *pessolatæ*, vel *petalæ*, vulgò *piattole*:

℞. *Ung. ros.* unc. j.
argenti vivi ʒ. *j.*

misce diligenter in mortario lapideo, quousque argenti vivi nullum appareat vestigium.

Citati omnes authores, & decantatæ experientiæ dilucidè concludunt argentum vivum purum, crudum, & nullâ præparatione antedatum, non solùm non esse venenum, sed innocuè intra corpus assumi posse.

Contrà non desunt, cùm argentum vivum non solùm non tetigerint, sed neque viderint, qui illud lethiferum toxicum esse crediderunt, credulis professoribus eorum scriptis eundem metum impresserint, hujus farinæ homines fuêre *Galenus*, *Aëtius*, *Conciliator*, *Cardanus*, *Fernelius*, & alii, qui sine ullo fundamento argentum vivum stuporem, tremorem, convulsionem, paralysin, epilepsiam, apoplexiam, lipothymiam excitare, & interdùm mortem afferre insinuant, sed horum hominum de hoc minerali ignorantiam diffusè demonstrat *Quercêtanus in Alexicaco, & in consilio de Lue Venereâ*, & ab aliis plurimis præcipuè à *Sennerto*, & *Zacuto* controversia decisa est,

His de argento vivo traditis; quæ quicquid de eo vulgaria ingenia protulêre, continent, aliùd superest examen faciendum, an scilicèt argentum vivum pro Luis Venereæ antidoto fuerit communiter receptum. Tale esse argentum vivum sustinet *Quercetanus* cit. suprà locis, *Epiphanius Ferdinandus Hist.* 17. jurejurando affirmat 150. gallicos curasse ætatis, sexûs, regionis, & temperamenti varios, & vario anni tempore; atque *Laurentium* memorat plusquàm 1000. sine recidivâ curasse, & hanc mercurii alexipharmacam vim ab occultis qualitatibus pendere, & à proprietate specificâ disputat *Felix Platerus*. Qui argentum vivum Luis Venereæ antidotum esse negant, ii sunt, qui ex ignorantiâ illud venenum esse existimant: cæterùm passim experientia docet, & hactenùs docuit, eæ morbi Venerei species, quæ à vegetabilibus remediis; atque à provocatis sudoribus evinci non possunt, ab applicatione mercurii absque ullo periculo

periculo radicitùs curantur. Nunc noſtras obſervationes, & de argento vivo fundamentalem doctrinam ingenuè communicabimus.

Sciendum itáque eſt primò, quòd argentum vivum eſt corpus metallicum, in cujus productione cauſſa eſt naturæ induſtria, ut ſub lege omnium corporum miſtorum illud non poſuerit; quippè omnia corpora miſta corruptioni, alterationi, diviſioni, & tranſmutationi experiuntur obnoxia, tantùm argentum vivum hoc gaudet privilegio, ut incorruptibile, inalterabile, indiviſibile, & immutabile non ſolùm ab ordinariis naturæ, & naturalium agentium viribus, ſed etiam à vehementiſſimis liquoribus, aliiſque mediis, quæ humana induſtria hactenùs invenit, & imposterùm inveniet; ac propterea multùm à cognitione hujus mineralis abſunt ii, qui illi primas tribuunt qualitates vel in exceſſu, vel in remiſſo, nàm qualitas à toto miſto manat, ſuum corpus deſerit, & in aliud imprimitur; argentum verò vivum, cùm ſit corpus indiviſibile, & inalterabile, nil ſui alteri corpori conferre poteſt: nàm ſiquid ex ſuâ ſubſtantiâ deperderet, illud non eſſet, quod anteà erat, quod falſum eſt in hydrargyro innumeris experimentis.

Neque qui toxicum, & venenum argentum vivum eſſe credidêre, ob eandem rationem ſuæ indiviſibilitatis aliquid rationi conſentaneum retulêre, cùm id quod venenum eſt, aliquid à ſe, quod vitam adoriatur, & occidat, emittere neceſſe eſt, quod cùm in argento vivo impoſſibile ſit, impoſſibile quoque eſt, ut venenoſum eſſe poſſit: Verum tamen eſt, quòd cùm argentum vivum neque venenum, neque cibus dici poſſit, medicamentum illud nobis ſuadere debemus; undè neque exteriùs applicandum, neque interiùs exhibendum eſſe præter neceſſitatem, & morbi urgentiam: quæ curare ſolet, exiſtimamus, more aliorum medicamentorum, nàm præter neceſſitatem aſſumptum, ſi uti venenum non lædit vel ratione admirabilis ſuæ penetrationis, vel ratione exceſsûs ponderis (quod graviſſimum præ omnibus metallis, excepto auro) lædere faciliter poteſt.

Secundò ſciendum eſt, quod argentum vivum conſtantiam, indiviſibilitatem, & inalterabilitatem, uti illud ſemper idem, in ſuo corpore conſervat, ità quicquid quod acutum ſalinum, vel ſulphureum eſt, quoties in argentum vivum agere conatur, ſupra illud emoritur, & in aliquid aliud à priſtino omninò deſtinatum, tranſmutatur, argento vivo ſemper eodem perſeverante, licèt illud aliquâ larvâ mutatum appareat. Hinc diſcite, quàm ſit innocens, & omnis venenoſitatis expers, dùm ſimplex, parum, & nulli alii corpori commiſtum erat argentum vivum:

vivum : cùm deindè liquoribus acutis, salsis, sulphureisque commiscetur, tantam venenositatem acquirere potest, ut infra quadrantis horæ spatium hominem perimere possit, ut de ejus sublimato experimur.

Ubi est advertendum, quòd non est argentum vivum, quod in venenum convertitur, sed sunt salia acuta liquorum acrium, quæ dùm impenetrabile mercurij corpus strenuè adoriuntur, illudque corrodere præsumunt, quia debilia sunt ad tantam hujus corporis evincendam constantiam, ipsa super mercurij corpus transmutantur, exaltantur, & corrosivi veneni proprietates, acquirunt; itàque venena non ex mercurio, sed supra mercurij corpus producuntur, & coagulantur : nàm mercurij corpus post calcinationem venenosam, si à salibus calcinationis separetur, idem remanet mercurius, qui ante calcinationem erat, quod evenire non posset, si aliqua mercurij pars in venenum abijsset, nàm *de privatione ad habitum fixilis non est regressus.* Dupliciter ergò argentum vivum adjuncta sibi in venenum transmutat, vel per sublimationem, vel per præcipitationem.

Primò per sublimationem sal vitrioli volatile in corrosivam, ac veluti igneam naturam mercurius convertit, nam vi ignis illud secum rapit, & suis partibus commistum illam acutiem sollicitat : fit autem argentum vivum sublimatum hoc modo.

℞. *Mercurij purgati,*
vitrioli rubificati, &
salis præparati ana lib. j.
salis nitri ℥. iv.

Terantur, & misceantur simul in mortario lapideo cum modico aceti tâm diù, donec mercurius nullo pacto appareat vivus. Quæ omnia benè mista pone in cucurbitâ luto munitâ, cui superimpone alembicum rostratum : Da ignem per gradus s. a. per viij. vel x. horas, & excipe aquam fortem, quæ per alembici rostrum destillabit, & habebis mercurium sublimatum adinstar nivis album. Operam ut melius perficias, poteris iterùm sublimare, addendo pro qualibet librâ mercurij sublimati aliam libram salis præparati, & vitrioli uncias quatuor, ac tertiò cum sale tantum sublimabis.

Verùm, ut argenti vivi invincibilem constantiam cognoscatis, quamvis illud in crystallum sublimatum cernitis, immutatum tamen sub illâ salinâ laruâ persistere hoc artificio animadvertis.

℞. *Lixivij com. fortis lib.* iv.
mercurij sublimati lib. ß.

Fiat hic pulvis, & in dictum lixivium tepidum projiciatur, nàm infra unius horæ spatium sal volatile vitrioli aliaque salia relinquentur in suâ libertate, & tunc argentum vivum vasi fundum petet in pristinâ suâ formâ fluidâ, & sal volatile vitrioli &c. sali lixiviali associatur. Ex qua mechanicâ vobis I. In aperto est constantia, & indivisibilitas, quam de argento vivo prædiximus. II. Quòd spiritus acuti, & salsi super argenti vivi corpus immutantur, & absque reactione in mercurium à mercurio patiuntur. III. Quòd argentum vivum non sit per se venenum, sed id quod suo corpori conjungitur, & exaltatur, novas proprietates acquirit, & in hoc aliquid transmutatur, quod corrosivum, corruptivum, ac putrefactivum erit.

Præcipitatur argentum vivum per liquores fortes ab igne antè exaltatos, hujuſmodi ſunt aqua fortis, oleum ſulphuris, ſpiritus vitrioli reverberationis igne expreſſus, ſpiritus nitri, & ſimiles qui arte pyrotechnicâ præparantur, quorum ad præcipitati præparationem talis erit proceſſus.

℞. *Aquæ fort. vel alterius ex dictis ſpiritibus* ℥. *ij.*
mercurij crudi currentis ℥. *j.*
Ponantur ambo in vaſe vitreo, ità ut mercurius totus ſolvatur in aquâ, factâ ſolutione, vaſi lentus ignis ſupponatur, ut aquæ humiditas in vapores exhalet, & in vaſis fundo flava coaguletur materia, tunc ignem aliquantulùm auge, nàm paulatim flava illa materia in rubicundiſſimum pulverem exſiccabitur, & tunc argentum vivum præcipitatum dicitur, quod vehementiſſimè corrodit, & cauterizat; eſt tamen in agendo ſublimato mercurio aliquantulum pigrius.

Evenit mercurij præcipitatio ex eo, quia ſal exaltatum in liquoribus fortibus deſtillatis, dùm argentum adoritur, ſuper illius corpus coagulatur, & humidum aqueum per quod diffuſum erat, derelinquit: Sal illud mercurij partibus admiſtum, & omni humiditate privatum igneam penetrationem acquirit, & mediante mercurio corroſivi veneni indolem præſefert, mercurius tamen ſub ipſo immutatus perſeverat; etenim mercurius præcipitatus, ſi in aquâ communi fortiter maceretur, deponit ſal à ſpiritibus fortibus mutuatum in ipſamet aquâ ſub formâ aluminis rocchæ invenitur: currens verò mercurius in vaſis fundo colligitur eadem quantitate, antè præcipitatus fuit.

Præter dictos modos ſublimandi, & præcipitandi mercurium, quibus mortificatur, nullo modo intra corpus aſſumi debet propter irreparabilem mortem, quam affert: | Pyrotechnica praxis tertium invenit, cum quo mortificatur mercurius, velut id cum quo mortificatur, ex eo quia ſalinam non habet indolem, igneas, ac venenaras proprietates ſuper mercurium non acquirit: eſt illud ſulphur commune, cui à naturâ datum eſt metallica corpora penetrare abſque neceſſitate artificialis exaltationis per ignem, hoc modo.

℞. *Sulphuris vivi com. lib. j.*
Permitte, ut igne liqueſcat in vaſe terreo, tunc paulatim injice
mercurij vivi lib. j.
agitando cum ſpatulâ uſque dùm mercurius cum ſulphure optimè ſit commiſtus, tunc maſſam illam redue in pulverem, & in vas ſublimatorium injice, hunc per ſex horas urge per ignis gradus, & aſcendet mercurius ſimul cum ſulphure in cinnabarim, quæ in apothecis venalis eſt, vini lateribus in ſublimatione adhæreſcit, concreſcitque in formâ ſtrioſâ.

Mercurius hoc modo cum ſulphure ſublimatus nullius eſt ſaporis, nulliuſque activitatis, & in quavis doſi intra corpus aſſumi poteſt, nàm ſicut inutilis eſt, & nullius actionis, ità innocuus per inteſtina deorſum deſcendit: mirabilis tamen eſt in formâ fumi cinnabaris uſus, ut infrà dicemus. Ubi advertendum, quòd multi, qui hoc remedio empiricè utuntur, cùm illis non conſtet, quòd cinnabaris ex mercurio fiat, jurejurando promittunt ſe argento vivo in curatione non uti, ſed quodam pulvere ijs tantùm noto.

E mercurio in cinnabarim conversio fit etiam in pristinum mercurium reductio hoc modo.

℞. *Cinnabaris pulverisatæ lib. j.*
Calcis vivæ pulv. lib. iij.
misce simul, ac projiciantur in retortam vitream, cui vas recipiens annectendum ignem deindè suppone per gradus, nàm paulatim mercurius vivus in vas recipiens decidet, relictâ in calce sulphuris larvâ. Mercurius iste è cinnabare redivivus purissimus est, & ab omni labe, & impuritate immunis eoque uti debemus in mercurialium præparationibus, ut apothecariorum impostoram aufugiamus.

Commiscetur etiam argentum vivum per ejus mortificationem rebus pinguibus, & unctuosis ac tunc corporibus perunctum ob analogiam, quam cum vitâ animali habet, intrà trahitur, omnesque corporis partes penetrat, & ab omnibus contagijs liberum reddit. Mortificatio argenti vivi multipliciter fit, cùm aliud non denotet argenti vivi mortificatio secundum communem sententiam, nisi ejus corporis in atomos reductionem: nàm quoties in atomos fuerit redactum, faciliter cum pinguibus, & unctuosis fit ejus commistio. Tu itáque sic mercurium mortifica:

℞. *Mercurij vivi ℥. ij.*
ponantur in mortario lapideo, illique saliva recens hominis injiciatur, cum pistillo agitetur, nàm paulatim in atomos exilissimas dividitur:
Vel
℞. *Argenti vivi ℥. ij.*
succi limonium ʒ. j.
ponantur simul in mortario lapideo, & cum pistillo agitentur. Sic etiam argentum vivum in atomos reducetur.
Vel.
℞. *Argenti vivi ℥. ij.*
urinæ humanæ ℥. j.
eodem modo in mortario agitentur, nàm habebis argentum vivum in atomos divisum.

Didicistis jàm mercurij proprietates, & quomodò salia ineunt, suas vires exercere conantur, in corrosiva venena degenerant, mercurio suam immotam conservante substantiam: operæ pretium nunc erit aperire, an actione penitus imperscrutabili mercurius luem curet Veneream, an penitus investigantibus manifesta esse possit. Nostra quidem sententia est argentum vivum manifestissimâ actione Luem Veneream è corporibus, in quibus impressa est, exterminare, & id hoc modo investigandum aggredimur.

Ex allatis jàm suprà argenti vivi præparationibus apertissimè acutos, salsos, & ignis vi exaltatos liquores supra mercurij corpus suas exercere vires, & impetuoso motu illud aggredi constat; quòd licet acuti liquores mercurium per eorum actionem superasse videantur, tamen super mercurij corpus, quod semper perseverat idem, eorum mortuos, ac transmutatos esse ex reductione mercurij in suum corpus jàm patefecimus. Certum quoque est ex superius adductis, quòd argentum vivum crudum, & in suâ formâ fluidâ viventibus corporibus venenum non est, imò quod intra illud assumptum nonnullis medeatur morbis, abire tamen illud in venenum, dùm super ipsum acuti liquores mutantur. His sic per allatas mechanicas, & per constantia experimenta determinatis, ad theoremata de

luis Venereæ essentiâ accedimus; tradidimus enim morbi venerei essentiam sitam esse in degenerato nutrimento, quod per fixionem erodentem acorem contraxit, cujus effectus ipsi passim testimonium præstant: enim verò ulcera, caries, dolores acerbissimi, tonsillarum erosiones, partium spermaticarum, cartilaginum, ossiumque corruptiones, corrosivi liquoris sunt necessarij effectus, fateri undè absque dubio possumus luem veneream nutrimenti sal exaltare, illudque acidum, corrosivumque reddere.

Ponamus nunc argentum vivum lue venereâ contaminatum corpus ingredi, ac suâ, qua maximè pollet penetrandi energiâ, in omnes ejus partes se insinuare; certum est, quòd exaltatum nutrimenti sal ulcus, dolorem, erosionem, corruptionemque actu in parte producens, adveniente argenti vivi corpore, in illud agere tentabit, & eâ actione se à partibus separabit, totumque super argenti vivi corpus pro lue, eique commistum unum fient, non secus ac aqua fortis, & mercurius post solutionem una res apparent. Hoc modo separato à partibus degenerato jàm à lue venereâ nutrimento, & exaltato, mercurijque super corpus præcipitato, natura partium antè à materiâ luis oppressa libertatem pristinam acquirit, & ad expulsionem præcipitati mercurij insurgit, ac ut plurimum per fauces, laceratâ epidermide, per putentissimum ptyalismum illum expurgat, aliquandò per urinam ejicit, aliquandò per intestina, & aliquandò per sudores, qua expurgatione completâ, tanquàm à pugnâ lacessita quiescit natura, vires resumit, corpusque tàm à lue, quàm à medicamine labefactatum recreat, & restaurat.

Supereſt tantùm recidivæ ſuſpicio, quoties mercurius integram materiam à lue productam non omninò ad ſe traxit, & habuiſtis jàm à poſteriori deductas demonſtrationes, quibus aptè cognoſcitur argentum vivum unicum, verum, & ſingulare eſſe medicamentum venereæ luis curativum.

Supereſt quoque nunc docere mercurij legitimas præparationes, quibus turò uti poſſitis artificio pyrotechnico, ejus omninò venenoſitate ſublatâ, ac primò ſuprà aſſeruimus mercurium ſublimatum potentiſſimum eſſe, corroſivumque venenum, ſequéri artificio omnem ejus corroſivam activitatem auferetis, & in ſuave mutabitis medicamen, quod *Mercurius dulcis*, vel *Draco mitigatus* communiter indigitatur.

℞. *Merc. ſublim. &*

Merc. vivi currentis ana lib. ß. ponantur ambo in mortario lapideo, & eò ſimul piſtillo miſceantur, ut vivi mercurij nullum appareat veſtigium, ſed in maſſam nigricantem ambo redigantur. Tunc maſſam illam pone in aludele, & igne arenæ adminiſtrato per ſex horas, ſublimabitur mercurius, frigidum poſteà vas frange, nàm ad ejus latera mercurium dulcem ſublimatum cryſtalli inſtar invenies remanentibus in fundo fæcibus, quas unà cum nigricante materiâ in collo vaſis adhærente reijce. Si verò ſexies ſublimabis, efficies Calomelanos Turqueti. Mercurij dulcis doſis eſt à ſcrupulo j. uſque ad 3. ß. pro perſonarum conditione, commiſceri poteſt cum pilulis ſolutivis,

lutivis, conſervis catharticis, theriacâ confect. Hyacinth. & Alkerm. alijsque ſimilibus pro medici cupidine, & infirmi exigentiâ cujus efficacia luem è corpore efficaciter expellit, priuſquàm dolores, gummata, aliæque ſpecies his graviores non apparuerint, nàm in his aliquod affert levamen, minimè quidem integram ſanationem.

Mercurius non æquè bonus exiſtit, ſed variat, primò ratione matricis, ſeu loci naturalis, undè naturali loco cenſetur optimus, qui eruitur è mineris vicinis auro, vel argento, & hinc optimus cenſetur Hiſpanicus, & Hungaricus. Secundò, ratione inquinamentorum, qui nonnunquàm per ſe in terrâ conſpurcatus eſt; undè ut plurimùm ſcatet commiſtione arſenicali, antimoniali, ſaturninâ, cadmioſâ, quibus nonnunquàm in terræ cuniculis venenoſus redditur. Tertiò, nonnunquàm ab impoſtoribus adulteratus venditur; adeò enim exactè eum adulterare norunt plumbi beneficio, ut quoque ſimul per corium tranſire poſſit, adeòque difficile ſit fucum cognoſcere. Quapropter nequis incautus decipiatur, non à re erit hæc bonitatis ſigna obſervare. Primò, bonus cenſetur, qui per retortam propulſus nihil recrementi relinquit. Secundò, qui in cochleare argenteo evaporationi ſuper prunis impoſitus maculam relinquit flavam, aut albicantem; qui nigram, aut fuſcam purgari debet: Primò, expreſſione per corium, qua fæcibus craſſis in corio remanentibus, mercurius tranſit, ſed hic modus non eſt tutus, ut diximus. Secundò, lotione, lavetur autem vel per acetum ſimpliciter, aut cum ſale miſtus, vel per lixivium calcis vivæ, & cinerum clavellatorum, vel etiam per lixivium ſaponariorum, ſæpiùs nimirum cum his agitando, & viciſſim à ſordibus eluendo. Purgatur quoque agitatione forti cum ſpiritu vini in vitro obturato, ſeparatur enim nigredo ad latera. Tertiò, deſtillatione, deſtillatur nimirum in arena per retortam igne ſat forti, idque per ſe ſine additione, vel addito ſale tartari, calce vivâ & ſimilibus. Optimè verò purgatur amalgamando cum metallis perfectis, ac poſtmodùm per retortam, à corpore admiſto ſeparando. Optimè purgatus cenſetur mercurius ille redivivus, qui ex ſublimato, præcipitato, & cinnabare elicitur, ut diximus.

Præcipitatum verò argentum vivum, quod ſuprà corroſivum venenum eſſe deſcripſimus, hoc modo in *Turpetum minerale* parabitis, nàm habebitis mirabile medicamentum:

℞. *Merc. præcipitati* ʒ. ij.
ol. ſulph. per campanam extracti ʒ. IV.

Ponantur ambo in retortâ vitreâ ſuper calidos cineres per dies duos, tunc deſtilla, quod humidum eſt à reliquo in retortâ mercurio ter cohoba, ac ultimâ vice ignem vehementem urge: remanebit tunc in retortâ turpetum minerale, quod in pulverem redactum ter, vel quater aquâ communi calidâ lavabis pulverem, ab omni humiditate exſiccâ, vini ſpiritum deſtillatum affunde, quem accende in totalem conflagrationem, id ter repete, & habebis indè pulverem dulcem. Hujus ℞. *gr. v. uſque ad viij. pro perſona-*

rum conditione miſce cum pilulis ſolutivis, conſervis, vel confectionibus cordialibus. Lenes ſeceſſus, & vomitus concitare ſolet, aliquandò ptyaliſmum, ſymptomata omnia Luis venereæ mitigat, adeò ut infirmi appareant ſani, attamen infra paucos menſes recidivam patiuntur.

Cinnabaris deindè, quam ſulphuris communis calcinatione ex argento vivo fieri prædiximus poſt ſublimationem ſui, ſicut intrò aſſumpta innocua eſt nullamque producit in corpore motionem, ità quoque inutilis experitur propinata ad quamcumque luis Venereæ ſpeciem, uſus itàque cinnabaris eſt omninò externus, & in formam fumi circa corpus, vel intra illud promotum. Cinabrium enim in pulverem redactum prunis impoſitum ignem concipit, totumque in fumum denſum, gravemque evolat, qui fumus nil aliud eſt, niſi mercurius per calcinationem, & ſublimationem ſulphuri permiſtus, & ab igne ſimul cum ſulphure reſolutus. Hujus fumi tanta eſt cum vitâ hominis ſympathia, ut quoties ille circa corpus aliquod tàm ſanum, quàm infirmum elevatur, à tali corpore affatim intrò attrahitur in oſſa non ſolum uſque, ſed etiam in medullas. Hujus fumi mercurilis tanta eſt energia, & efficacia, ut legitimè ab accurato medico adminiſtratus minimas quaſque corporis partes, & profundiſſimas pervadat, & in quacumque harum ſit venereum contagium impreſſum, evellat, & exterminet, tantúmque aliquoties ex ejus uſu recidivam patiuntur ij, qui remedio, ut convenit, uſi non ſunt, vel eam quantitatem intus non admiſerint, quæ omnes partes contaminatas à contagio venereo expellere, ac ſubigere valebit; ſæpè enim accidit, ut qui ſæviſſimis ex lue venereâ doloribus cruciantur, tertio, vel quarto ſuffumigio omninò à doloribus ſe liberatos agnoſcant, ac proindè à remedij continuatione deſiſtunt: Verum quia idem non eſt dolores ſedare, & eorum cauſam occaſionalem ſubigere, & expellere, facilè evenit, ut hi recidivam patiantur; nàm materia corpori reſidua temporis curſu iterùm ſe exaltat, ſedatoſque dolores iterum concitat.

Fumus iſte mercurij catholicum, ſive univerſale remedium dici poteſt ad omnes luis venereæ ſpecies perſanandas ritè, ac rectè adminiſtratus; nàm ulcera, puſtulas, dolores, durities, gummata, nodos, ſcabies, alopecias, tabem, hydropem, & quicquid hujuſmodi lues venerea in contaminatis corporibus producere poteſt, efficaciſſimè curat.

Verùm quantum efficax eſt mercurij fumus ad ſpecies omnes perſanandas, tantùm infirmis faſtidioſus, laborioſus, & intolerabilis obſervatur ob ſymptomata, quæ ad finem expellendæ materiæ producere ſolet, undè accurato medico convenit ea ſymptomata infirmo prædicere, ac ulteriùs quàm torquere poſſunt extollere, ne infirmus, & adſtantes inſcij horrendis illis affectibus ſupravenientibus terreantur, & veneni ſuſpicionem animo volutent, & eò magis ſi alio advocato medico remedij ignaro, in illa timoris apprehenſione confirmentur, alioquin ſi accidentia illa medicus pronunciat, infirmum, & adſtãtes à timore liberabit, & præſtigioſæ artis gloriam

acqui-

acquiret, quippè licet horrenda accidentia huic remedio ritè administrato supervenerint, si infirmus erit obediens, ac patiens, & medicus accuratus, infallibilis, & absque salutis periculo intentus habetur à remedij in sanando efficaciâ, & omnes in admirationem trahet.

Operæpretium nunc erit de his horrendis symptomatibus notitiam tradere, & causam docere, & cur talia eveniant, & præclariori intelligentiâ, quę in theoricis tradidimus, in memoriam vestram reducemus, scilicet quandò contagij venerei producta in corporibus affectis sunt de naturâ salis exaltati, & corrosivi, indolemque habent aquæ fortis, & aliorum liquorum per ignem exaltatorum, hæc producta utçumque in corpore suam exerceant lædendi efficaciam, & in quo mercurij fumus accedat, non secus ac aqua fortis si mercurio supponatur, illa apprehendit, & unum simul fiunt, hoc modo mercurius per corpus apprehendit morbi Venerei producta à partibus, quas prius torquebant, separat. Verùm quia natura intra soliditatem suarum partium, quod extraneum est, tolerare non potest, materiæ mercurio admistæ expulsionem sollicitat, perque eas illam dirigit vias, quæ sunt ad opus perficiendum congruentiores; hinc est, non uno, & invariabili modo ab assumpto mercurij fumo fit materiæ expurgatio, nàm aliquandò per os, aliquandò per sudores, aliquandò per urinas, & aliquando per intestina à nari[illegible]pellitur id, quod mer[illegible]victum, & calcinatum est.

Cæteris paribus insolentissimum est hoc remedij genus, quoties per os, & fauces, cùm calcinatam materiam expurgat; nàm lingua, fauces, gingivæ, palatum, labia, & interna genarum pars priùs vehementer intumescunt, ità ut multoties linguam os non capiat, neque bibere, neque comedere possint infirmi, deindè exulcerantur, & saniosam, putidamque eructant salivam in maximâ copiâ, summo cum dolore, acri mordacitate, quæ omnia sunt infirmo prædicenda. Medicus intereà in tantà symptomatum vehementiâ trepidare, aut timere non debet, sed forti debet esse animo, & tunc plusquàm maximè certam jàm infirmi salutem pronunciare, nàm si, ut convenit, negotium gubernat, intra decem dies expurgatâ materiâ, cessabit ea symptomatum procella, & infirmus ab omni morbo se liberatum agnoscet.

Aliquandò in fauces non ascendit materia expurganda, sed in mesenterium fluit, & primò diarrhoeam, deindè dysenteriam excitare solet cum levibus torminibus, quæ omnia neque infirmum, neque medicum terrere debent; nàm nullo adhibito remedio, intra tres dies sponte cessabunt cum integrâ infirmi salute.

Multoties per urinam materia expurgabitur, & tunc nullum affert horribile symptomata, nisi urinæ exorbitantem quantitatem crassæ, & albæ, qui etiam aliquot post dies sponte cessabit cum infirmi salute.

Tandèm materia percutis poros sibi aditum aperire solet, ac tàm per sudorem, quàm per insensiles halitus foras erumpere, & hic modus

con-

cœteris tutior, ac jucundior est, nullumque incutit metum.

His animadversis, quæ adhibito mercurij fumo evenire solent, subjungendum est, quid medico sit agendum, ut cautè procedat, & à notatis supervenientibus symptomatibus infirmi salutem expectet, & non ejus mortem. Primò ergò simplicis aquæ potus tanquàm venenum est infirmo interdicendus, nimium enim frigefacto, vel humectato corpore, sistitur materiæ exitus: potet ergò æger vinum generosum, & in debitâ quantitate. Secundò, ambiens aër, in quo æger degit, ne frigidus sit, medicus curare debet, imò positivè calidum esse oportet, ut poros servet laxos. Tertiò, à cibis crudis est ægro omnino cavendum, & proderit, ut nonnullus sit cibus, qui per quam optimè nutriat. Quartò, sanguinis evacuationes, purgantia, & quæcumque naturam valdè debilitant, vel spiritus resolvunt, sunt fugienda. Tandèm veneris usus est omninò, tanquàm exitiale venenum, fugiendus, quia spiritus dissipat, & vires enervat; ægri nàmque curationis tempore maximoperè veneris œstro exagitantur, quia antidota, quæ luem curant, sympathiam, seu consensum cum partibus naturalibus habent, illasque impetunt, titillant, vellicant, & inexplebilis oritur luxuria.

His omnibus exactè perpensis, quæ accuratam remedij praxim includunt, ad cinnabrij describendum adhibitionis formulas devenimus, & primi advertendum est, quòd cinnabrium emi non debet in pulverem jàm redactum, nàm sephasiarij lucri cupidine illi minium admiscent, quod in fumum non resoluitur; & sic curationis eventu medicus defraudatur. Emite illud itàque integrum striosis frustulis constans, ac vosmetipsi deindè in pulverem redigite, vel propria manu parate.

Prima ergò formula administrandi mercurij fumum, inscijs quondàm medicis, fuit pilulas quasdam ex diversis materialibus componere, non enim illis cognita erat radicalis remedij energia, & prout Agyrtæ imponebant ijs, ità varia, & diversa simul miscebant materialia, potiùs ad ægrorum perniciem, quàm salutem: hujusmodi mistio hic Neapoli in Incurabilium Nosocomio pro magno arcano hactenus habita fuit:

℞. *Lithargyrij* ʒ. v.
antimonij,
cinnabaris ana ʒ. j.
rhapontici ʒ. vj
polyp. querc. ʒ. iij.
calami aromatici,
cinnamomi,
macis,
nucis mosch.
aluminis,
virid. æris,
aloës ana ʒ. iij.
minij,
sandarach. græcorum ana ʒ. j.

fiat omnium pulvis, & terebinthinâ excipiantur, ut fabricentur pilulæ carbonibus imponendæ.

Ista sanè authoris hujus recepti simplicitas, qui chi suasit lithargyrium, & antimonium ig[illegible] imposita fumum eructare posse, cùm [illegible]sima sint, & à placido igne non patiantur; simplicior fuit author, qui

qui credidit reliquorum ſimplicium vegetabilium fumum poſſe corpus penetrare: tota itàque efficacia juvandi eſt in ſolâ cinnabare, quæ tot inutilibus commiſta rebus, ferè inutilis ipſa quoque efficitur.

Altera fuit *Fallopij* formula, quæ tantùm à ſcopo non aberrat, licèt à ſuâ ſimplicitate recedat, illa talis eſt:

℞. *Cinnabaris* ʒ. iij.
ſandarach. gracor. ʒ. j. ß.
myrrhæ,
thuris,
ligni aloës.
ammoniaci ana ʒ. j.

Tundantur hæc craſſo modo, & cum terebinthinâ formentur pilulæ, quæ imponantur ſuper carbones. Hoc receptum, cùm cinnabarim pro baſi habeat, non adeò improbamus; verùm quia cœtera adjuncta ſunt inutilia, & pretioſa, ut lignum aloës, & cinnabaris correctione non indiget, nàm præter ſuum fumum nil aliud in corpus penetrat relictis tot additamentis, vos ſimplici cinnabare uti poteſtis, addito tantummodò thure, ut odoris ingratitudinem tollatis, & cinnabari larvam addatis, ne à vulgo remedium floccipendatur:

℞. *Cinnabaris pulveriſatæ, & thuris pulv. ana* ʒ. j.

Hæc ambo optimè miſce, & miſturã deindè divide in x. chartulas, ſi æger ſit perquam maximè debilis; in viij. ſi mediocres ſint vires; in vj. *ſi validus ſit æger, quas ſequenti modo adminiſtrabis.*

Infirmum priùs vel ſyr. de ſpinâ pontică, vel pilulis de tribus cum mannâ mercurij à craſſis Humoribus libera, deindè in cubiculo, in quod ventus non intret, vel quod facilè incaleſcat, illum pone cum ſuo lectulo, circa quod ſit dolium ex tenui ligno, uti eſt Neapolitanum, utroque fundo carens, vel alio modo, dolio ſimile conſtructum, hypocauſtum adapta, intra hoc ſit conſtituta ſedicula cum fundo aperto, in qua æger commodè ſedere poſſit, tigillum deindè prunis imple, & intra dolium pone, panno laneo ſuperpoſito, ac in dolio tigillum permanere permitte, ut illud perquam maximè incaleſcat. Tunc æger nudus dolium intret, in ſediculâ ſedeat, & à tigillo carbones exime, remaneantque in eo tantùm tres, vel quatuor, infirmo da chartulam cum cinnabare, illique præcipe, ut cùm ſudare incipiat, chartulam prunis imponat, nàm fumus ab eâ aſcendet, totum dolium replens, & ægri corpus circumdans, in eo maneat per horæ quadrantem, poſt quam linteo ſe involvat, & in lectulo optimè cooperto ſe componat per unius horæ ſpatium, nàm affluenter ſudabit, tunc ſudorem abſtergat, & cibum ſumat, à cubiculo per viginti dies non exeat. Tempus fumigandi opportunius erit ante cœnam, quàm ante prandium, veſpertinis enim horis producta à lue venereâ ſunt in motu, & remedio libentius obedient. Tertio quoque die ſi æger imbecillis ſit, à fumo ſe abſtinere poteſt. Uncia una cinnabaris eſt ad cujuſlibet infirmi curationem ſufficiens, ſi vero fuerit cinnabaris antimonij ʒ. ß. ſufficiet, & tandèm cinnabaris naturalis ʒ. ij. ß. ſufficient.

Prætereà cùm mercurij inunctio adhuc frequens ſit in uſu, præcipuè apud Hiſpanos, & eaſdem requirit animadverſiones, qua ſupra de mercurij adhibendo fumo tradidimus, operæ pretium erit injunctionum mercurij formulas tradere, in quibus notate, quod nulla alia eſt differentia inter inunctionem, & fumum, niſi quod mercurius in fumo corpus intrat ſub formâ fumi: in inunctione verò mercurius corpus intrat ſub formâ ejuſdem mercurii, undè unus, idemque eſt utriuſque modi finis, & ſcopus; tutiùs tamen erit mercurium in formâ fumi, quàm inunctionis exhibere, ex eo quia inunctio nimio impetu, & quantitate in corpus intret, ſymptomatumque vehementiam quàm maximè acceleret; fumus verò quia in medici arbitrio eſt, illum in majori, vel minori quantitate adminiſtrare, & ab ejus continuatione ceſſare, ſi eum nimium urgeat, tutiori eventu exhiberi poteſt. Verum tamen eſt, quòd obſtinatis gummatibus, nodis, prout etiam pertinacibus doloribus fumo non cedentibus, efficax inunctio proficere non parùm ſolet. Undè præparato ægro, prout de fumo adhibendo diximus, omnia obſervanda ſunt, præter quòd antequàm dolium æger ingrediatur, inungi debet, deindè dolium calefactum ingredi per horæ quadrantem, ut inunctio penetret. Tam variæ ſunt inunctionum formulæ ex conglomeratis inutilibus ingredientibus, vel rebus pretioſis pro divitibus, & magnatibus, ut tædioſum foret opus eas tranſcribere. Neapoli ſequens eſt in uſu.

℞. *Mercurij*.

adip. porc. recent. & non ſalat ana ℥. viij.
ol. laurini ℥. j.
ol. ſigni guajaci deſtill. ℥. j. ß.
ſtyracis ℥. j.
quæ diſſolvi debet in
tereinth ℥. j. ß.
& f. ung. ſ. a.

Joannes Zyvelferus in animadverſionibus in Pharmacopœiam Auguſtanam ſequens receptum deſcribit:

℞. *Mercurij vivi mundati*
axung. porc. veteris ana lib. j.
litharg yr. argentei,
ceruſſæ ana ℥. ij.
myrrh. elect.
thuris maſculi,
bdellij,
ammoniaci ana ℥. j.
theriacæ Andromachi,
Mithridatij Democratis ana ℥. j. ß.
ung. Agrippæ,
martiati ana ℥. ij.
de althæâ ℥. ij. ß.
ol. laurini ℥. iv.
axung. viperinæ veræ ℥. ij:
reſinæ pini ℥. ij. ß.
Diſſolvantur gummi in ſpiritu vini, & cum reliquis juncta, lege artis in unguentum redigantur.

Verùm tot adjunctorum congeries propter lentorem, craſſitiem, & unctuoſitatem, vel propter plumbi calces, nempè lithargyrij, & ceruſſæ commiſtionem, mercurij efficaciam infringit, poros occludit, cutem obſtruit, & intimarum partium penetrationem retardat, nec malignitatem obtundit, quia ſtultè mercurius vinctus, nec debita quantitas admiſſa fuit, nec integris viribus, ſed hebes, & torpidus membris hæret, undè gra-

viora

viora ſymptomata non excitat, & hæc eſt ratio, cur ægri, qui iſtis inunctionibus mercurialibus quaſi perfectè curati viſi ſunt, brevi poſt recidivam paſſi fuerint. Mercuriales inunctiones quò ſimpliciores ſunt, eò majorem ſucceſſum, & celeriorem fortiuntur effectum: ſecùs verò in tantâ rerũ ferè innumeratũ ferraginе evenit ubi plura intermiſta ſunt, quæ magis obeſſe, quàm prodeſſe poſſunt. Noſtra inunctionum formula talis eſt:

℞. *Argenti vivi ſucc. limon. extincti* ℥. *ij.*
axung. porc. vin. generoſo lotæ ℥. iv
ung. nuc. moſch. ℥. j.
m. omnia ſimul. f. ung.

Cum quo tantùm plantas pedum, & manuum volas inungere ſufficit, nàm mercurius per univerſum corpus penetrabit, non ſecùs ac fumus. Si aliqua in corporis parte pertinax perſeveret, vel gumma, vel nodus, vel dolor, hoc unguento mercuriali læſo tantùm loco adhibito, integra obtinebitur curatio. Inunctio in robuſto ſemel in die, in debili verò ægro alternatim celebrari debet: Unguenti mercurialis pro valido uncia una, pro debili uncia dimidia ſufficiet. Partes dolentes fortiter cum panno fricentur per dimidiam horam, deindè inungantur, & poſtmodùm dolium intret, poſt cujus egreſſum involvatur linteo optimè calefacto, & in lecto calido ſtragulis tectus per horæ ſpatium ſudorem expectet, abſterſo ſudore, æger in altero lecto placidè calido ſe componat. Quamdiù continuari debent inunctiones, non facile eſt ſtatuere propter individuorum varietatem, attamen continuari poſſunt, quouſque gingivæ tumeſcant, quod prialiſmi eſt principium, vel quandò ſolvitur corpus, vel in ore ulcera fuerint curata, & quod melius quandò dolores, & gummata evanuerint.

Et habetis jam omnium medicamentorum mercurialium, quæ tàm intrò, quàm extra in lue Venereâ adhiberi poſſunt, exactam præparationem, & genuinum adminiſtrandi modum cum omnibus accidentibus, quæ illis in adminiſtratione ſupervenire poſſunt; hæ verò præparationes licet multæ ſint occultæ, & rariſſimis medicis cognitæ, laudem tamen non merent apud veros ſpagyricos, nàm non ſolùm ab his ut proficuæ non recipiuntur, ſed ut quoque modo noxiæ explodunturr, quippè apud illos ſublimiores inveniuntur præparationes, quibus argentum vivum omninò figitur, curatque radicitus quamlibet morbi Venerei ſpeciem ore aſſumptum trium granorum pondere, nulla concitante ſenſibili evacuatione, hujuſmodi eſt Mercurius diaphoreticus Paracelſi, & Helmontij, cujus præparationem tradidimus in noſtrâ *Pyrotechniâ ſophicâ, lib. 4. cap. 3. art. 4.*

CAP. XX.

De Gummatibus.

MAla ſymptomata ſunt dolores Venerei, ſed peſſima gummata, & omnem antecellunt noctis torturam, nec ipſi equuleo aſſimilanda, ſunt ipſo doloroſiora dolore; cum doloribus, vel poſt dolores accidere ſolent. Appellantur gummata, quia materiam continent craſſam liquato gummi non abſimilem.

Signa.

Tumores ſunt circa articulos, & internodia, qui ſæpiùs oriri ſolent in fronte, capite, tibijs exteriore parte, & cœteris locis excarnibus. Cognoſcuntur ex aliquo luis etiam diutiſſimè prægreſſo ſymptomate, & noctù tantùm cruciant. Interdùm ſunt majores, interdùm minores, & nunc minùs duri, ſæpius ſteatomatum, & atheromatum naturam habent, rarò meliceridum, attamen folliculo carent. Quandóque tophacei ſunt majori ex parte lapidoſi, & porum oſſeum tangentibus præbent.

Cauſæ.

Vulgares pro gummatum cauſâ pituitam, & melancholiam tenacem, in pravam & vitioſam materiam redactam aſſignant, quam natura concoquere non poteſt ratione viſcerum malè affectorum, & præcipuè hepatis, illamque ad partes demandat imbecilles, in quibus gummata, & tophos progignit. Verùm hæc vulgarium cauſa nimis eſt trivialis, ſicut tota eorum doctrina; nec materiam, nec modum, quo gummata fiunt, explicat, ideóque ſuſpicioſam exiſtimamus.

Diximus dolores fieri per fermentum Venereum ab ultimo partium nutrimento ad ſanguinem transmiſſum; ſanguis enim nutrimento ſalſior eſt. Si iſtud ſal à venulis, & arteriolis capillaribus ad perioſtia ſe colligat Venereo fermento imprægnatum, exaltatur, & corroſivum evadit, primò atrociſſimos parit dolores; Si inter oſſa, & perioſtia ſe diffundat, immobiliterque perſeveret, dolores fixos, deindè doloroſiſſima excitat gummata, tandèm nodos, & tophos.

Prognoſis.

Gummata quandóque ſunt ſimplices tumores, at ſi per aliquod temporis ſpatium cruciârint, ſub perioſtio oſſa exedunt, corrumpunt, & mortificant.

Curatio.

Ad gummata diſcutienda vulgares primò corpus de communi morborũ omnium purgant catharticis, & deindè ad ſalſæ parillæ decocta deveniunt, tanquàm hepatis alterativa, quia efficaciſſimam cenſent ſalſam pluſquàm lignum, ac ejus corticem. Verùm nos obſervavimus ſalſam nunquàm eliminaſſe, non tantum gummata, ſed nec etiam dolores; tùm ratione modi, quo decocta conficiunt: tùm quia imbecillia ſunt pro tàm ſævo extirpando ſymptomate, quod majora, & efficaciora requirit medicamina.

Ad hunc etiam finem gummatibus *emplaſtrum de Ranis cum duplici*, *vel triplici mercurio* imponere ſolent, vel linimentum mercuriale. Verùm licèt quandòque hoc emplaſtrum, vel linimentum gummata colliquet, majores tamen emergunt procellæ, (niſi totaliter lues extirpetur) nàm liquatâ gummatum materiâ, & per totum diffuſâ, fit lues univerſalis. Id in tenuioris fortunæ fœminâ obſervare nobis evenit, hæc gummata in capitis vertice cum truci patiebatur dolore, nocteſque ejulando peragebat inſomnes, undè doloris impatiens facta nos conſulit, ſed quia pauperie premebatur, quæ eſt immedicabile malum, vix emplaſtro de Ranis cum duplicato mercurio à nobis deſcripto potiri potuit, cujus impoſitio intra octo dies dolorem, & gumma diſcuſſit, ſed brevi ſpa-

tio

tio gummatis materia in corporis habitum à capite defluxit, & universam cutem confertum variolarum Venerearum agmen conspurcare cœpit, quarum numerum comprehendere impossibile erat, undè miserabiliter suis cessit fatis. *Sennertus*, ut experimento probatum refert infrascriptum emplastrum, ut.

℞. *Empl. diachyl. cum gummat.* ℥. j.
simpl. ℥. ß.
merc. salivâ extincti ℥. j.
ol. guajacini q. suff. f. empl.

Verùm hoc emplastrum non multùm differt ab emplastro de Ranis, ideóque ijsdem angit procellis.

Inungunt gummata *oleo ligni guajaci*, sed incassùm, nunquàm enim hoc oleum gummata resolvisse, vel vidimus saltem sedasse dolores, nec decantatis chymicorum encomijs satisfeciisse, imò promisso ludit inani, undè à remediorum suppellectili meritò recessit. Nonnulli *vini spiritu* gummata resolvere tentant, sed frustrà, cùm vini spiritus sit debile medicamen ad gummata resolvenda, & siquam moliretur resolutionem, malum pejoraret, nàm subtili parte resolutâ, nodi, & tophi resolubiles persisterent.

Si gummata resolutione fuerint incapacia, licet suppurationi reluctentur, ea suppurare satagunt varijs oleis, *amygdal. lilior. chamomill.* diversisque *adipibus etiam rancidis, gallinæ, porci &c.* Vel utuntur Galeni emplastro, ut

℞. *Pernam porcinam salitam, sed rancidam, bull. & f. jus, in quo caseum vetustissimum coque ad emplastri consistentiam,*

& supra gummata, nodos, & tophos applicant. Aliqui *emplastro de mucilaginibus, & filij zacch.* utuntur. Collocant vulgares gummata inter tumores frigidos, scilicet inter atheroma, steatoma, & meliceridem, crassam, tenacemque materiam coctioni reluctantem cum folliculo habentes, & miramur, quòd ea vanidis oleis, pinguedinibus, & mucilaginibus suppurare tentant. Certè gummata illud juvamen consequentur, quod ex unguento hernia.

Solent gummata quandóque ex diutinâ suppurantium applicatione mollitiem sub cute contrahere, at decepti vulgares chirurgi ea ferro aperiunt; si subjectum os deprehendunt adesum, abradunt, vel adurunt, aliàs digerunt, mundificant, carne replent, & demùm consolidant. Verùm ferri apertio dolorosa, horribilis, & periculi plena est, præcipuè si fiat in articulis, nervis, & tendinibus.

In nodis, & tophis fortiora usurpant emollientia, ut *radices bryoniæ, cucumeris agrestis cum radice altheæ in aquâ ardenti &c.* Item *gummi ammoniacum in aceto solutum &c.* Vel imponunt *laminam plumbeam mercurio illitam.*

Gummatum curatio ità perficitur: Applicetur supra partem affectam emplastrum de Ranis cum triplici mercurio, quod post 24. horas removeatur, & post quatuor dies sumat patiens *Turpetum minerale dulce* ter, vel quater eo modo, quo de doloribus dixlmus. Vel corpus optimè *extracto catholico cum mannâ mercurij* purgetur, deindè ad suffumigiorum, vel inunctionum usum deveniendum est, illis adhibitis cautelis, quas suprà recensuimus; verùm quia in horum exhibitione horribilia emergunt symptomata, & ægri in magno vitæ discrimine versati

videntur, meritò ea repudiamus, cùm tutiora habeamus remedia : Eapropter nullum majus, & certius medicamen pro absolutâ gummatum sanatione, quàm nostra *Aqua Anti-Venerea* reperitur, quæ citò, tutò, & jucundè his extremam imponit manum, si eam juxta nostrum parandi, & exhibendi modum quisque præbeat, & brevi tempore absque topicis evanescunt cum totali luis exterminio. Quòd si quandòque resolutioni reluctentur, topica mercurij inunctio adhiberi potest.

Interdùm gummatum suppurationem molimur, tunc citissimè nostro *emplastro Benedicto*, quo nullum extat majus, suppuramus, & aperimus, deindè nostro *Unguento Magistrali* ad cicatricem usque utimur, antequàm aquam Anti-veneream propinemus, vel *mercurium diaphoreticum* alibi à nobis descriptum præbeamus, quo luem funditùs extirpamus.

Si nodosa, vel tophacea sint gummata ab acido coagulante, tunc causticо mercuriali, cap. de Bubone descripto, aperimus, & post materiæ eductionem, ut suprà progredimur.

Cap. XXI.

De Ossium Corrosione.

IN nullo symptomatum genere Venerea lues tàm suam digito demonstrat naturam, quàm in ossium corrosione, & quasi depositâ veste usque ad ossa, ante omnium oculos se contemplandam præbet, bardosque reprehendit vulgares se non occultè, sed manifestè agere; est enim ejus venenum corrosivum de salis exaltati naturâ, id clarè patet in cariebus, ulceribus, doloribus &c. qui non nisi à merâ producuntur corrosione. Si hoc sal ulteriùs quàmmaximè exaltetur, ac supremos exaltationis gradus, & activitatis nanciscatur, in potentissimum corrosivum transit venenum, quod cane pejus ossa corrodit.

Signa.

Si gummata exquisitis adhibitis remedijs non resolvantur, certissimum signum est ossa, quæ ipsis subjacent, esse corrosa. Qui diuturno capitis dolore ex Venereâ lue affligitur, & nullis præsidijs curari potest, illæsâ capitis, cute, subjectum cranium habet adesum. Si gummata adaperta fuerint, & ægrè ad cicatricem perducuntur, qua inductâ, paulopost cicatrice ruptâ, iterum aperiuntur, de osse carioso nullus remanet ambigendi locus, quia sanies ex carioso osse emanans cicatricem corrodit, & ulcus patefacit. Hinc certissimè conjicere licet: Siquod ulcus sæpiùs renovetur, semper de osse adeso suspicionem præbet. Sæpiùs palati ossa, & narium cariantur, si horum ulcera in longum protrahantur tempus, putrefactivâ exesione primùm ossa, quia densitate suâ magis resistunt, exedunt, & corrumpunt, post-modùm carnem, quia rara, & foraminata est. Cognoscitur hoc, quia sanies ex ulcere emanans copiosior est, quàm pro ulceris magnitudine, estque tenuis, fœtida, & livi-

da; caro ulceri superposita mollis, & flaccida redditur à sanie. Si ossium caries se subtrahant oculis, specillo immisso in ulcus usque ad os explorantur, nàm si os inæquale, asperum, & molle deprehendatur, cariosum esse sine controversiâ est. Si specillum minùs intrat, corrosio superficialis est, si verò altiùs descendit, profunda.

Causæ.

Credunt vulgares ossa cariem contrahere, & corrumpi ab occultâ luis proprietate; cæterum est occulta in causâ, & manifesta in effectu, & integrâ remanente causâ effectui medentur, vel illa præbent medicamenta, quæ ab occultâ proprietate curant: sed si est causa, eam non cognoscunt, nisi ab effectu, & sic perperuò occultum per occultius, & ignotum per ignotius assignant. Fiunt ossium corrosiones, cùm ulcera, intolerabilis capitis dolor, & gummata non tempestivè curantur, sed ossa, quæ ipsis subjacent, exaltati ad supremum activitatis gradum salis paulatim contagium suscipiunt, quod per eorum substantiam disseminatur, undè ossium corrosiones, putrefactiones, & mortificationes succedunt.

Prognosis.

Truculenta in luc Venereâ est ossium corrosio, sed adhuc truculentior, cùm corroduntur in illis locis, ubi chirurgicæ operationes non facilè institui possunt, ut in articulis, magnorum ossium capitibus, circa musculorum capita, nervos, & tendines, imò truculentissima est eorum putrefactio, & corruptio. Ossium corrosio ulceris sanationem impedit, nec ulcus perfectè sanari potest, cui corrosum subiacet os. In ossium corrosione caro livida malum portendit; significat enim maximam eorum corruptionem. Si palati os adesum fuerit, sermo vitiatur, nàm aër, qui in palato, tanquàm in loco camerato, elidi deberet, simul per foramen ad nares penetrat, & per eas erumpit. Omnia liquidiora, quæ per os assumuntur, ex naribus prosiliunt. Malum ad nares serpit, & facilè cerebro communicatur. Erosis nasi ossibus, exeduntur narium pinnæ, & cartilago, ac ad palatum, cerebrum usque serpit. Si capitis os corrosum fuerit, facillimè lues cerebro communicatur.

Curatio.

Ossium caries curant vulgares carnem absumendo usque ad os subjectum *alumine*, *usto*, *pulvere sabinæ*, *calchanto adusto*, *vel aquâ aluminosâ*, vel carnem ferro abscindunt, vel ferro ignito, vel causticо utuntur medicamento. Si foramen aliquod in carne adesit, ut plerùmque fieri solet, illam *turundâ ex gentianæ radice*, *vel ex spongiâ concinnatâ* aperiunt, os cariosum detectum abradunt, *vel euphorbij, & peucedani pulveribus* ad lævitatem reducunt, & tandèm sarcoticis ulcus curant. Si os fuerit corruptum, naturam expectant, ut illud auferat, & separet, sed natu-

natura tardè, & vix 40. vel 60. & quandóque 80. dierum ſpatio oſſa corrupta ſeparat, & interim vitium in morâ pars ſana contrahit; Si totum opus naturæ imperio committant, præterquamquod Venerea lues eſt extra naturæ juriſdictionem, conclamatum eſt de vitâ ægri. Eapropter ad oſſis exciſionem deveniunt, idque ſcalpro exciſorio cum malleolo aſſequuntur, eodem ferè modo, quo ſtatuarij ſtatuas efformant, quouſque lividum, & denigratum ablatum fuerit poſtmodùm *myrrhæ*, *& radicis ariſtolochiæ pulveribus* os exciſum aſpergunt. Si os totum corruptum fuerit, auferunt illud, & primò alimento privant ſiccis medicamentis, uti ſunt *folia hyoſcyami, radix peucedani*, *utriuſque ariſtolochiæ*, *iris, opoponax*, *ſquama æris*, *arugo &c.* vel ferro ignito; deindè os nutrimento deſtitutum facilè auferunt, imò cadit, non aliter ac folia autumno, cùm humido radicali privantur.

Si capitis os tectum fuerit, & carioſum, vel corruptum, cutem ſecant, detectum os abradunt, ſeparando à ſano corruptum; verùm ſi corruptio profundiùs ſe inſinuavit, totum auferunt terebrâ, vel meliùs trepano, cincumliniunt oleo roſaceo cutem ad inflammationem arcendam, & ſtuppam cum ovi albumine conquaſſato per 24. horas ſuper imponunt, deindè *aquâ aluminoſâ cum aquâ roſaceâ temperatâ* os foraminatum madefaciunt, *emplaſtrum de Betonicâ, vel de Gummi Elemi* applicant. Quandóque affectam partem abluunt adſtringente *decocto ex roſis, betonicâ, ligno guajaco, parato in vino auſtero*, adduntque *aluminis* parum, & tandèm *unguento de plumbo* cicatrizant.

Si palati, vel naſi os corruptum fuerit, bis in die *aqua aluminoſa magiſtrali* goſſypio excepta affectam madefaciunt partem. Quandóque ad ſanici eductionem palatum *melle roſaceo* inungunt, tum *aquâ aluminoſâ cum aquâ roſaceâ*, *vel plantaginis* detergunt, & interim *decocto ſcabioſæ*, *plantaginis*, *agrimoniæ*, *roſarum*, ut os abluat æger, imperant, vel *decocto ligni guajaci*, *& ſaſſæ parato in aquâ plantaginis.* Intereà per totum curationis tempus decocta frequentant.

Iuxta varias oſſis corroſi indicationes vario modo ejus curationem inſtituimus, undè corpore depleto, ſi os ſub oculos non cadat, quia carne operitur, ulcus inducatur, & ſpecilli intruſione exploretur, quòd ſi aſperum, & minùs penetrans deprehendatur, ſuperficialis erit corroſio; tunc tota caro abſumenda eſt *præcipitato dulci, noſtrâ aquâ ſalis armoniaci, ejuſvè ſpiritu*, *vel ſpiritu mercurij albo*, donec corroſio ſecundum totam ſuam latitudinem, longitudinem in conſpectum veniat, & fiat oſſis abraſio lima ad lævorem, vel madefiat *balſamo caryophyllorum*, *in quo facta fuerit peucedani*, *euphorbij*, *& radicis ariſtolochiæ rotundæ infuſio*, *vel bryonia trita* imponatur. Verùm ſi aliquantulum profundiùs corroſum fuerit, totum corroſum ad ſanum uſque auferatur, lævitate ſuperinductâ, deindè ſarcoticis, & præcipuè *unguento*

guento nostro magistrali, perioſtio inducto, ad cicatricem perducatur.

Si caro appareat flaccida, ſpongioſa, pallida, aut livida, oſſis corruptio profundior erit, tunc totum corruptum auferatur; neque enim quod mortuum eſt corrigi, emendari, & in naturæ gratiam redire poteſt, cùm à privatione ad habitum non detur regreſſus, & hoc præter naturam eſt, & à naturâ gratiam non ampliùs recipere valet. Nec oſſibus ſphacelus accidit, ſed tantùm corroſio, & putrefactio, cùm ſphacelus ſolummodò in partibus carnoſis mollibus accidat. Nullâ interpoſitâ morâ, citam ablationem procurare debemus, præſertim in thoracis oſſibus.

Enſe recidendum eſt, ne pars ſynceræ trahatur.

Nec naturam pro oſſis ſeparatione præſtolari poſſumus, quia actu affert perniciem, & niſi ablatio fiat, irreparabilis ſequetur mors. Eapropter iſta procraſtinatio periculoſiſſima erit, nec unquàm in Lue naturam criſim moliri obſervavimus. Caro itáque ſuperjacens abſumatur medicamentis ſuprà propoſitis, vel cauſtico, vel cauterio potentiali, vel diſſecetur, quouſque os corruptum denudetur, & ne nervi, tendines, muſculorum capita, aut arteriæ, & venæ majores lædantur, ſecundum partis longitudinem, fibrarumque ductum, neutiquàm tranſverſim, inſtituatur; verùm non ſemper ità commodè operatio celebrari poteſt, quin aliqua harum partium læſio non oboriatur.

Medicamenta, quæ os corruptum à ſano ſeparant, exſiccantia eſſe debent, ut excrementitias ſuperfluitates in corrupto abſumant, & ipſum ſanum conſervent, hujuſmodi ſunt *oleum ſulphuris p. d.* hoc modo paratum:

℞. *Sulph. citrini lib. j.*
ponatur ad ignem lentum, ut liqueſcat, cui adde
tartari uſti pulveriſati lib. ß.
miſce diligenter, donec frigida evadant. Poſteà pulveriſentur, & ſuper lapide in loco humido ponantur, donec in oleum p. d. tranſeant. Hoc oleo oſſa corroſa, & corrupta inunguntur. Multùm ad ſequeſtranda oſſa valet *Acetum radicatum*. Itèm hæc *tinctura Euphorbii*:

℞. *Peucedani,*
euphorbii,
radic. utriuſque ariſtoloch.
iridis,
bryoniæ ana ℥ ß.
myrrhæ,
aloës ana ℥ ij.
ſpiritûs vini q. ſ. &
extrahatur tinctura.

Si tanta ſit oſſis corruptio, ut his, vel aliis medicamentis tolli non poſſit, ubi os non ità altè corruptum eſt, ſcalpro, ubi profundiùs, terebrâ opus eſt, quæ operatio tunc abſoluta eſt, cùm ſcobs nigra deſiit. Si totum vitiatum eſt, totum eximendum.

Si capitis os carioſum fuerit, ſecetur cutis, in qua operatione ſi magna ſanguinis profuſio ſuccedat, *noſtrâ Aquâ Arteriali, in Pyrotechniâ, vel Tomo* 1. *De Tumoribus cap.* 15. *De Aneuriſmate deſcriptâ*, ſiſtatur. Deindè os abradatur, vel *tinctura Euphorbii*,

phorbij, vel oleo ſulphuris, vitrioli, ſive ſpiritu ſalis armoniaci alternis diebus cum filamentis madefiat os, donec ad liquorem reducatur, interim vulneris margines, partes ſanæ muniantur, & *fodicationum emplaſtrum* ſuperponatur, ac *unguento noſtro Magiſtrali* cicatrice obducatur. Si corruptio profundiùs ſerpat, vel totaliter ſit corruptum, trepano auferatur, & *tinctura caryophyllorum* regatur pars cum *fodicationum emplaſtri* ſuperpoſitione, & *unguento magiſtrali* pedetentim ad cicatricem deveniat. Curatio diuturna eſt; eapropter ad longam, invictamque tolerantiam hortetur æger, & interea *Aquâ noſtrâ Anti Venereâ* utatur.

Palati oſſi carioſo, vel corruptō quàm citiſſimè eſt occurrendum imò cùm medicus palati puſtulas & ulcera obſervet, ſtatim oſſis corruptioni conſulere debet; purgato itáque corpore pilulis pluries ſuprà repetitis, leviter os tangatur *aquâ viridi, vel noſtrâ ſalis armoniaci, tinctura euphorbij, ſive ſpiritu mercurij albo cum aquâ perſicariæ diluto*, penicillo bis in die. Os interim pluries in die gargariſmate *ex decocto perſicariæ, ſcabioſæ, & roſarum cum ſale armoniaco, & melle roſaceo ſimplici* colluatur, & corrupta oſſicula fruſtulatim ſequeſtrantur, ac patiens *aquâ noſtrâ Anti Venereâ* non defraudetur.

LIBER QVARTVS.

De Tabe ex Venereo fermento productâ.

FErmenti Venerei jùm patefecimus eſſentiam, quam in fixione liquorum volatilium, reſolubiliumvè per viventia corpora ſeſe moventium conſiſtere probavimus. Quippè qui eorum fixiones aliàs volatiles ad ipſa accedentes cognoſcunt, & ad eorum naturam vitali calori reſiſtentem ſe convertunt, facilè ejus quidditatem adipiſcuntur. Docuimus prætereà affectuum differentias, quibus hujuſmodi fermentum inquinatorum corpora torquet, pendere ex ipſorum corporum partibus, in quas fermentum iſtud diffunditur, & imprimitur: ſi in liquidis, verſantibuſque corporis humoribus fiat fermenti diffuſio, prima producitur effectuum differentia; ſi verò ſolidis ſpermaticis mollibus imprimatur fermentum, ſecunda excitatur morborum differentia; tandèm ſi ſolidis duris, oſſibus ſcilicèt, fiat fermenti adhæſio, tertia enaſcitur læſionum differentia. Has differentias exactè tranavimus, ſigna, quibus ipſæ ſe pandunt, aperuimus, prognoſes, quibus earum eventus in bonum, ſive

ſive in malum portenditur, adduximus, & medicamenta, quibus efficaciſſimè curari poſſunt, tradidimus; verùm quia Tabes Venerea omnibus his tribus notatis differentiis, quibus corpora à contagio Venereo lædi poſſunt, ſupervenire poteſt, ne in eâ curandâ in dubio, perplexoque maneatis judicio, operæpretium vos magnum eſſe facturos exiſtimavimus, ſi Venereæ tabis ſingularem explicationem in hujus tractatûs complementum vobis ſuggereremus, unde ſit.

CAP. I.

De Nominibus, quæ Synonima cum Tabe exiſtimantur.

SCriptores tùm veteres, tùm recentiores, qui litterarum eruditionem profeſſi ſunt, in nominum proprietatibus laborârunt, ut id quod per ea connotare vellent, ſine ullâ ambiguitate perciperetur; artium verò profitentium vulgus hujuſmodi nominum eruditione jejunum faciliter in confuſionem omnia trahit, ea rebus tribuendo nomina, quæ nunquàm talia meruêre; hinc per abuſum multa in medicâ facultate ſunt in obſcuro, perplexaque in rebus percipiendis tyronum ingenia fiunt, ut in hoc affectu, quem tabem connotare exiſtimârunt, ac per marcorem hecticam, maraſmum, atrophiam, cachexiam, & phthiſim deſignari ſolent; undè ab horum nomine unamquamque rem eandem ſignificari credatur, cùm ità non ſit apud eruditos; priuſquàm igitur rei interpretationem aggrediamur, operæpretium erit dictorum nominum genuinam ſignificationem tradere.

Tabes vox eſt latina ſignificans viventis corporis extenuationem ex curâ, vel animi mœrore procedentem, tranſlata deindè quoque fuit ad ejus corporis affectiones, quæ in extremam exſiccationem illud adducunt, vel paulatim corrumpunt.

Marcor etiam latinum eſt nomen idem ferè ſignificans, ac tabes; verùm quodammodò generalibus nomen eſt marcor, quàm tabes, nàm ea, quæ ſine corrumpente causâ ſpontè in exſiccationem properant, ut extrema ſenectus, & vegetatione ultima periodus, magis marcorem pati dicimus, quâm tabem, quæ tempeſtivam corruptionem deſignat.

Tabi, & marcori Maraſmus reſpondet, cujus tres ſpecies ab antiquis proponuntur.

Prima maraſmi ſpecies eſt, cùm alimentum ad corporis partes non accedit, & ſumma oritur macies, & hæc maraſmi ſpecies à græcis Atrophia dicitur.

Secunda maraſmi ſpecies, cùm ob molam corporis habitûs diſpoſitionem nutrimentum, quod ad illud fertur, corrumpitur, & hæc maraſmi ſpecies ab ipſis græcis Cachexia appellatur.

Tertia maraſmi ſpecies eſt, cùm ex putrido ulcere præcisè in partibus

intra thoracem contentis contracto nutrimentum contaminatur, & non apponitur, & hanc maraſmi ſpeciem phthiſim dixêre Græci.

Hectica deindè græca etiam vox eſt,& ſonat habitualis, ſive habitûs corporis mala diſpoſitio, quæ unicuique illius particulæ ſolidæ eſt uniformiter impreſſa, ità ut non ſit particula ulla ſolida in corpore, quæ affectu cunctis aliis communi non laboret; hinc apud Galenum paſſim invenietis calorem hecticum, febrem hecticam, pulſum hecticum, & his ſimiles loquendi modos, qui habitualem totius corporis paſſionem deſignant.

Hinc ſciendum eſt, quòd hectica diſpoſitio præcedit in corporibus tabem, ſive marcorem latinorum, ſive dicas maraſmum græcorum, & per conſequens tres illas maraſmi ſpecies, atrophiam ſcilicèt, cachexiam, & phthiſim. Impoſſibile enim eſt,ut totum corpus marceſcat, & contabeſcat, quin priùs ſingulæ, & univerſæ ipſum corpus componentes particulæ malè afficiantur, & ſingulæ univerſæque paulatim in marcorem abeant: undè eſt,quòd periti Medici conatus exerceri non debet in inveſtigando, quid ſit tabes, quid atrophia, quid cachexia, quid denique phthiſis,quæ habitualem corporis diſpoſitionem, veluti cauſam conſequuntur: ſed omnes ingenij vires intendere debet medicus,ut quantùm fieri poſſit, clarè, diſtinctéque cognoſcat primum illud, ex quo habitualis diſpoſitio ſuum nacta fuerit initium, undè ſit,

Cap. II.

De Habituali viventium corporum Affectione in genere.

Conſentiunt cum antiquis recentiores in eo,quòd una natura vivens animal regit,conſervat, & movet; diverſa tamen illa nobis apparet ex functionum partium diverſitate; oculus enim videt, & non audit, auris audit, & non videt: verùm iſta functionum diverſitas minimè quidèm à diverſis naturis intra animal latentibus pendet,ſed ab ipsâ organorum diverſitate; quippè oculus ab aure differt, auris à palato,& ſic de aliis; at natura cùm ſit principium motûs ejus,in quo ineſt, una ſemper eſt, & eadem, motuum verò,ſive functionum, actionumque diverſitas pendet ab organo mobili,quod pro ſuæ texturæ, & compoſitionis proprietate movetur. Igitur cùm una natura in ſingulis corporis particulis vigeat, ſintque in ipſo corpore aliqua membra, in quibus ob functionum nobilitatem, & præſtantiam, ipſam naturam veluti præſidere cognoſcamus, non erit à ratione alienum nobis ſuadere id,quod à magnis viris ſancitum fuit,Naturam ſcilicèt viventium influam, & inſitam eſſe; influam quidèm in principalibus membris, inſitam verò in ſubſtantiis totius corporis particularum.

Nunc intelligere erit facile naturam influentem, & naturam inſitam, ſi concipiamus ignem in ſuo

foco

foco accensum ; & multa corpora circa ipsum posita , quæ ab ipsius ignis præsentiâ sint excalefacta , in hoc enim exemplo ignis in suo foco influus dicitur, quippè qui in vicina corpora suum diffundit calorem, iis illum imprimit ; color verò calefactorum corporum insitus dicitur , ex eo quia ab igne in suo foco existente fluit, ipsis corporibus participatus , subsistitque per perseverantem præsentiam ipsiusmet ignis. Constat etiam ex eodem exemplo explantari , & minui calorem insitum in circumstantibus corporibus pro majori , & minori influi ignis robore , & vehementiâ : extingui quoque prorsùs si ignis omninò extinguatur.

Simili sanè modo natura viventium influa , & insita dici potest; influa enim est in illis membris, quorum functionibus reliquis corporis particulis aliquid præparatur, & subministratur. Insita deindè est in cunctis particulis , quæ aliundè vivendi actum mendicant , & ab alieno pendent arbitrio.

Ex his cùm clarum sit , quid intelligi venit pro naturâ influâ , & insitâ ; restat nunc videre , quænàm corporis pars influæ naturæ privilegio gaudeat , & quænàm insitâ fruatur.

Primò , ventriculus influam habet naturam : etenim quòd à cibis separatur nutrimentum , à ventriculo in reliquum corporis diffunditur.

Secundò , eandem naturam continent intestina , tùm pro munere , quod commune cum ventriculo habent , tùm etiam ob excrementorum transmutationem ex superioribus intestinis ad inferiora.

Tertiò , eàdem naturâ potitur lien ob serositates , quas à ventriculo sugit , & in venas transmittit.

Quartò influens naturà est in renibus, qui serum ab humano corpore sugunt , & in vesicam deponunt.

Quintò , influa quoque existit in hepate , quod sanguinem colat, volatilem facit, & ad corpus vivificandum idoneum.

Sextò , influam naturam obtinent pulmones , quorum ope aër intra corpus recipitur ad diversos fines necessarius.

Septimò , influam habet naturam cerebrum , cùm sibi continuâ spinali medullâ , ab his enim tùm ros albis , spermaticisque partibus subministratur , dùm voluntarius infunditur motus.

Præter notata membra principalia, quæ influentem naturam continent, reliquæ omnes corporis particulæ eandem naturam insitam habent , & ab illis supradictis influxum aliquem recipiunt necessarium, ut exempli gratiâ à ventriculo nutrimentum , à corde sanguinem, & calorem, à cerebro rorem, & cambium antiquorum.

Sunt ergò isti principaliores influxus tres , primus est nutrimenti,

quod à ventriculo, & inteſtinis toti corpori ſuppeditatur. Secundus eſt ſanguinis, & caloris, qui in corde perficitur, & per univerſum corpus diſtribuitur. Tertius tandem eſt roris, & cambii, quod in ſolidas totius corporis partes diſpergitur à ſubſtantiâ medullari cerebri, & ſpinalis medullæ elaboratur.

Hac doctrinâ naturæ influentis, & inſitæ poſitâ, poſito quoque in ventriculo nutrimenti influxu, & in corde ſanguinis, & caloris, & tandem in cerebro roris, & cambii, ut affectionem habitualem intelligamus, priùs nobis perpendendum eſt, quomodò ſe habeant iſti influxus in homine ſano, qui integrâ valetudine gaudet, nàm facile deindè erit cognoſcere, quomodò iidem ſe habeant in malè affecto, & infirmo corporis habitu.

Ventriculo, corde, & cerebro in eorum naturali conſtitutione manentibus, neceſſariò univerſi corporis habitus apparebit floridus, vegetus, & optimè nutritus, non ex aliâ cauſsâ, niſi ex eâ, quòd à ventriculo particulis illius nutrimentum perfectè elaboratum diſtribuitur, à corde optimus ſanguis, & temperatus calor impertitur, & à ſubſtantiis medullaribus in ſolidas ipſius corporis particulas roridus liquor diffunditur.

Habemus optimum corporis habitum, quoties ſingulæ, & univerſæ corpus componentes particulæ optimum nutrimentum à ventriculo habent, optimum ſanguinem, & temperatum calorem à corde, & optimè paratum rorem à medullaribus ſubſtantiis. Ac cum ſit extrà omne dubium eorundem membrorum eſſe functiones læſas, quorum ſunt functiones ſanæ: ergò ſi optimus, vel ſanus corporis habitus à ſanis functionibus ventriculi, cordis, & cerebri producitur; malus, & infirmus ejuſdem corporis habitus à læſis, depravatiſque eorundem membrorum functionibus producitur, quod accuratè fuit à *Galeno* animadverſum *lib. de Marcore* ſequentibus verbis: *Itáque perſpicuum iàm eſt, ſi marcor totius corporis affectus ſit, ipſe niſi etiam animalis principio patiens fieri poſſe: imò verò fieri non poteſt, ut alius in toto animali affectus ſit, aliud verò principium occupârit: ità fit, ut marceſcentibus neceſſe ſit cordis corpus exſiccari, quamobrem ſi omnes cauſſas, à quibus exſiccari cor ſolet, invenerimus, etiam utrum, qui marceſcunt omnes inſanabiles, an cuncti quidam eorum poſſunt, intelligamus.*

Præſupponit ergò malus corporis habitus principalium membrorum læſionem vel omnium, vel quamplurium, vel ſaltem eorum unius; ſufficiens enim eſt unius principalis membri læſio, ut reliqua deindè lædantur: quippè principalia membra mutuo gaudent influxu, nec poteſt eorum unum malè ſe habere, quin reliqua, & ipſum univerſum corpus malè ſe non habet; intereſt tamen multùm ſcire medicum, quod membrum primò, & per ſe læſionem contraxit, quod deindè per conſenſum, & per influxum, ſive per accidens; Id enim multùm facit tùm ad prognoſim, tùm ad curationem ſuper-

pervenientis maraſmi, ut ſuprà citato loco fortè innuit *Galenus*, remque clariùs explicat *eodem libro cap. 7.* in ſequentibus verbis: *Totum autem febris voco etiam animalis partem, quæ primò ſuis ſolidis partibus immodicè calefacta ſit, cor igitur primùm calidius, quàm par ſit affectum, hecticam febrem affert: Deindè jecur non tamen per ſe, ut cor, ſed quod illud in conſenſum ſecum trahit, enimverò ipſe affectus cordis rationem cauſſæ obtinet; ſed qui ſunt corporum cordi vicinorum, tamen ventriculus, & poſt hunc quoque alia concalefacere cor poſſunt: quare ſi vicinitatem attendas, oportet pulmonem maximè omnium aliorum ſimul concalefacto corde febrem hecticam, & ſiccam importare, ex qua marcor conſequitur.*

Ut itáque ex allatâ doctrinâ Habitualis Affectionis eſſentiam intelligatis, & eam definiendo, memoriæ mandetis, dicimus, quod *malus corporis habitus eſt diſpoſitio ſingularum univerſum corpus componentium particularum à naturali ſtatu recedens ob læſionem ſubſtantiæ alicujus membri principalis, quod ratione ſui muneris aliquid cunctis ipſis totius corporis particulis diſtribuit.* Explanabimus nunc hujus definitionis partes, ut clariùs habitualis affectionis eſſentiam percipiatis.

Diximus primò, quod ſit diſpoſitio ſingularum &c. ut ſciatis non ſatis eſſe aliquam, corporis partem, ut manum, pedem, hiſque ſimilem ob topicam aliquam affectionem contabeſcere ad conſtituendum affectum habitualem; nàm particularis cujuſdam membri corporis tabes, vel facilis curationis erit, vel vitæ extinctionem non affert, quod contrà ſe habet in affectu habituali totius corporis.

Diximus à naturali ſtatu recedens, ut intelligatis impoſſibile eſſe habitualem affectum produci, niſi diſpoſitio ſingularum corporis particularum à naturali ſtatu recedat; nàm quouſque natura inſita membrorum malo influxui reſiſtet, eouſque bonus habitus perſeverabit, ac tunc in malum declinare incipiet, cùm inſita partium natura pravo, malóque influxui ſuccumbere inceperit.

Diximus ob læſionem ſubſtantiæ alicujus membri principalis, ut indè percipiatis habitualem affectionem produci non poſſe, niſi principale aliquod membrum non per accidens, ſed eſſentialiter in propriâ ſubſtantiâ læſionem contraxerit; quippè ſi per accidens lædatur, ut in putridis evenit febribus, eouſque malus habitus duraverit, quouſque humor, ſive materia febris putridæ ſuâ præſentiâ, & motu turbatur, ac temperiem principalium membrorum non tenuerit, redeunte deindè priſtina temperie ob coctionem materiæ ejuſdem putridæ febris, redibit & ſimul bonus corporis habitus, ac quoties ſubſtantia membri principalis læditur, malus habitus talem læſionem conſequitur, nunquàm ceſſabit, niſi cum reſtitutione integrâ læſæ illius membri ſubſtantiæ, dummodò à morte non præveniatur infirmus.

Diximus tandem, quòd ratione ſui muneris aliquod cunctis &c. ut certi indè fiatis læſionem ſubſtantiæ illius principalis membri habitua-

bitualem affectum inducere, quòd animal functionem exercet, ob quam aliquod cunctis totius corporis particulis præparatur, ut in bono habitu conservetur; etenim licèt oculi sint viventis animalis principalissimæ partes, ut etiam sunt testes, quia tamen istæ partes functiones non exercent, quarum ope aliquod cunctis corporis particulis præparatur, si oculi extrahantur, si testes abijciantur, vel quomodolibet istæ partes corrumpantur, non proindè habitualis affectio inducetur, quod non sic evenit, si hepar, lien, intestina, ventriculus, cor, pulmo, & cerebrum in earum lædantur substantiis, vel à corporibus extrahantur: nàm omnes corporis particulæ, quæ ab his aliquid recipiunt, vel depravatè recipiunt, à naturali habitu recedere coguntur.

Est tamen hîc advertendum, quod dari potest casus, ut illæ substantiæ, quæ à principalioribus membris cunctis corporis particulis præparantur, absque eo quod læsæ essentialiter sint, ipsorum membrorum principalium functiones à caussâ aliquâ externâ polluantur, deturpentur, contaminentur, reddanturque ad bonum habitum producendum ineptæ, ut in Lue Venereâ infectis accidit, de quibus paulo infra, & in iis, qui ex vulnere, vel ulcere malè curato tabidi fiunt; parùm enim interest, ut id, quod ad particulas corporis accedit, ab hac, vel illâ caussâ deturpetur, cùm ad malum constituendum corporis habitum sufficiat, ut id quod accidit, deturpatum sit, undè pro rei complemento adducta definitio possit in hanc formam redigi: *Affectus habitualis est dispositio singularum universum corpus componentium particularum à naturali statu recedens ob id, quod ad illas accidit sive ab externâ in contaminatum, sive à lasâ substantiâ principalis alicujus membri illud producentis pollutum.*

Tandem vos in admirationem adducere non debet nos febris hecticæ, & caloris hectici additionem in definitione habitualis affectionis præteriisse, cùm ex communi medicorum sententiâ ad constituendam essentiam hecticæ affectionis calor febrilis necessariò requiratur; enimverò in tractatu de febribus docebimus affectionem illam viventium corporum, quam febrem Medici appellitant, in caloris excessu nullo modo consistere, sed in motûs cordis depravatione, quam multoties exorbitans naturalis calor comitatur, multoties verò non. Hanc sanè doctrinam in habituali affectione nunc ulteriùs confirmamus, cùm sæpissimè experti simus tabescentia corpora nullo penitùs exorbitante calore exuri, vel exsiccari, imò tactûs frigoris, vel potiùs teporis sensum replere, illorum verò marcidum habitum replere, illorum marcidum celeritati, frequentiæ, & inæqualitati pulsari conjunctum proximæ mortis dedisse argumentum. Placuit ergò potiùs illâ loquendi formulâ uti, scilicèt dispositio à naturali statu recedens, nàm sive habituali affectione conjunctus sit hecticus calor, sive non, optimè per dispositionem à naturali statu recedentem intelligi utrumque potest, quod nobis suggerere non

præterijt *Galenus libro de Marcore*, ubi de Marasmo ultima senectute, vel fame laborantibus supervenientе loquitur.

CAP. III.

De Habitualis Affectionis Differentiis.

QUantum nostro ingenio assequi potuimus præcedente capite, patefecimus habitualis Affectionis Essentiam, & quomodò primò in corporibus producatur. Nunc, ut pleniùs rem quisque concipiat, differentias, & species habitualis affectionis, quæ paucæ non sunt, docere aggredimur cum earum propriis, & pathognomonicis signis, quod multùm intererit tùm ad præsagiendum habitualis affectionis finem, tùm ad rectam ejus curationem instituendam. Placet ergò uti veteri illâ,& generali græcorum marasmi distinctione, quæ vult marasmum, vel atrophiam, vel cachexiam, vel phthisim dici debere secundum trium modorum diversitates, quibus produci solet, etenim licèt alias species proponemus, ad notatas tamen tres differentias, veluti ad generaliores reduci ipsæ possunt: est quodammodò congrua habitualis affectionis in tres species secundum veteres græcos distinctio; enimverò cùm vel ab eo, quod ad particulas corporis adveni jàm contaminatum, vel ab eo, quod ab ipsis particulis malè affectis contaminatur, vel tandem ab eo, quod contaminatum advenit, & in ipsis ultrò corrumpitur, affectionem habitualem produci necesse sit; primo modo atrophiam dici debere, secundo cachexiam, tertio phthisim congruenter existimatum fuit.

Producitur atrophia vel cum nullus assumitur cibus, vel cùm licèt assumitur, nullam penitùs in ventriculo patitur alterationem. Utroque modo singulæ corporis particulæ alimento prorsùs destitutæ in atrophiam, & mortem properant. Hujusmodi atrophiæ remedium non admittunt, verùm qui cibum non assumit, quia non vult, non quia non potest si deindè voluerit, fame non peribit.

Secundo modo producitur atrophia, cùm læsa ventriculi, vel cordis substantia, adjacentiumque his visceribus principalium membrorum, liquores, qui ab ipsis generantur, & ad cunctas corporis particulas fluunt, ab iis non admittuntur, neque assimilantur ob pravam illam impressionem, quam à læsâ viscerum substantiâ receperunt; tunc enim non solùm inducitur habitualis affectio, ex eo quod particulæ nutrimento privantur, sed universum corpus celerrimè contabescit ob recursum repudiatorum liquorum versus naturales, spiritualesque partes, & hujusmodi atrophia aliquandò curationem admittit, aliquandò verò non, ut infrà patebit; quæ verò atrophia originem ducit à contaminatis corporis liquoribus contagio externæ causæ, curationem utplurimùm admittit, si prudens sit medicus, & remediis uratur oportunis.

Secunda maraſmi ſpecies dicitur cachexia, produciturque cum conſervantibus adhuc ventriculo, corde, adjacentibuſque membris eorum temperiem, atque producentibus adhuc toti corpori liquores non pravos; quia tamen natura inſita ſingularum particularum à ſanâ diſpoſitione receſſit, advenientes illos liquores non ſolùm in earum habitu non apponit, ſed eos corrumpit, univerſumque corporis habitum mucidum reddit ex languore, qui cachexia dicitur.

Recedit natura inſita particularum totius corporis à ſanâ diſpoſitione, ſi humiditas vitalis non quidem advenit, ſed ſubſtantia earum, quæ à medullâ cerebri regitur, ſanas proprietates amittit, quippè tunc functiones naturæ inſitæ læduntur, & non ſolùm id, quod particulis advenit, non aſſimilat ſed etiam corrumpit, affectionemque habitualem cachexiæ producit.

Preſupponit cachexia ſubſtantiarũ medullariũ à naturali ſtatu recedentem temperiem, undè evenit, quod ros, & cambium, quibus fibræ ſpermaticæ ſolidæ ſuſtentantur, non ut convenit, elaborantur, & cùm illo rore vita ſolidarum partium vivat: ergò ſecundum naturam ſe non habente ſingularum ſolidarum partium œconomiâ, diſſolvitur, undè adveniens ad venas hepatis corruptas habitualis affectus, qui cathecticus dicitur impoſſibilis ferè curationis eſt, ex eo quia non poteſt inveniri remedium, quod medullarem ſubſtantiam deperditæ temperiei reſtituat.

Fuêre non pauci, qui differentiam inter atrophiam, & cachexiam in eo eſſe exiſtimârunt; quòd Atrophia conſtituatur à totali defectu illarum ſubſtantiarum, quas ad bonum producendum habitum particulæ corporis requirunt: Cachexia verò conſtituitur non quidèm à defectu, ſed ab acceſſu ipſarum ſubſtantiarum, quæ, quia contaminatæ ſunt, ab ipſis particulis reſpuuntur, undè cachecticus evenit habitus.

Phthiſis verò ferè ſemper cachexiæ ſuccedit: fit enim cùm contaminati, vitioſique liquores à particulis ſolidis non admiſſi, in meſenterium, vel thoracem recurrunt, producuntque in viſceribus naturalibus, vel ſpiritalibus apoſthemata, abſceſſus, inflammationes, eryſipelata, ſimileſque affectus, quos neceſſariò exulceratio ſequitur, eoſque ſecuta cachexia jàm in phthiſim degeneravit, quæ incurabilis ab omnibus exiſtimatur, cùm in ipsâ non ſolùm requiratur medicamentum, quod à principali aliquo membro vitium contractum abſtergat, ſed ei naturalem temperiem reſtituat, quod munus vix naturæ permittitur, & arti omninò negatur.

Aſſignatas maraſmi ſpecies propria ſigna comitantur, quæ eas diſtingunt.

Atrophiæ ſigna ſunt pallor, macies, labiorum retractio, narium acuminatio, unguium exceſſus ſupra carnem, rugæ cutis, ipſius exſiccatio, ſitis ſine linguæ ſiccitate

tate, alvi excretio, vigilia, pulsus frequens, & exilis, extremorum refrigeratio, respiratio anxia, & rara sine tussi; his apparentibus signis atrophiâ infirmum laborare indicabis, à totali ciborum defectu vel à prorsùs facultate ventriculi destitutâ dependente.

Verùm cachexiâ infirmum laborare conjicies, si cutis universæ colorem non simpliciter pallidum, sed fœdum animadvertes, si in eâ non simplicem siccitatem, sed squalorem observabis, furfuribus, aliisque spurcitiis horridum, pediculorumque multitudinem, hujus ungues sunt aduncæ, ut etiam nares, os lividum ostendet, & limosum, non multùm sitit, cibum stomachatur, sæpè diarrhœâ laborat, pulsus habet frequentes, inæquales, exiles cum acuto quodam, sed paulo calore, quovis corporis motu, licèt levi spiritûs anxietatem patitur, tussiculâ cruciatur siccâ. His apparentibus signis cachexiâ laborare infirmum tibi suaseris, à vitiosis humoribus enascente, sive à læsione principali alicujus membri, sive à causâ externâ vitium contraxerit.

Notare hîc convenit, quòd cachexia, quæ neque ab externâ causâ, neque à læsione alicujus visceris, vel regionis naturalis, vel spiritalis originem ducit, necessariò à substantiâ medullari cerebri vitiatâ movetur, cujus signa sunt: Aridus totius corporis habitus, præceps, & inexpectata macies pulsus parùm à naturali statu recedens, artuum contractio, & abbreviatio, aspectûs mutatio, acutus calor, falsa fames, excrementorum copia, & hujusmodi cachexia facillimè in phthisim degenerat.

Phthisis signa sunt extrema macies, certis squalor, calor acutus, & exurens, infirmo non sensibilis pulsus frequens, & durus, spirandi difficultas, tussis profunda, purulentæ materiæ excreatio cruori commista, vigilia, anxietas, ciborum desiderium, frequens diarrhœa, cui mors imminet.

Hoc est signum omnibus dictis tribus marasmi speciebus, malus habitus, qui in deteriorem semper abit, depravatio motuum pulsûs absque sensibili accessione, vel declinatione, symptomatum exacerbatio post prandium, & cœnam.

Pathognomonicum, & proprium signum est marasmi à luis Venereæ fermento procedentis, symptomatum exacerbatio circa vesperas usque ad mediam noctem, ex proprietate ejusdem fermenti Venerei, quod in illis horis suos excitat furores.

Præterea, cùm dictæ marasmi species à læsione substantiæ cujuscumque principalis membri originem ducere possint, ut jàm præditum est, unumquodque ipsorum membrorum læsum propria, & pathognomonica signa in suo marasmo patefacit.

Undè primò à ventriculo producti marasmi signa sunt, duricies, & tensio in situ orificij superioris ipsius ventriculi, tussis tenax cum excreatione tenacis piruitæ, per intervalla spirandi difficultas, pulsus frequens, & inæqualis, extremorum tactus tepidus, & ad frigi-

ditatem potiùs inclinans.

Inteſtinorum maraſmi ſigna ſunt, durities circa meſenterium, aſſidua diarrhœa cum cruentâ, & mucosâ excretione.

Lienis maraſmi ſigna ſunt, ſcorbuticæ affectiones, ſcilicèt anhelitûs fœtor, marcidus cruor à gingivis effluens, excretio cruentæ materiæ, ipſius lienis durities, ulcera fœtida in cruribus, urina pauca, rubra, & quæ ſtatim corrumpitur.

Maraſmi hepatici ſigna erunt, fœdus color totius cutis, ejuſdem hepatis tumor, & durities, meſenterij omnimoda exſiccatio, diarrhœa, cruenta, & continua ſitis, calor acutus.

Renum maraſmi ſigna ſunt, anhelitus nidoroſus corporis macies, urina purulenta, putrida, & peſſimè olens, calor acutus, ſitis, & à cibo febris incrementum.

Pulmonis maraſmi ſigna ſunt, tuſſis perennis, purulenta excreatio, ſpirandi difficultas, vocis raucedo, ſanguinis arterialis excretio, genarum rubor, calor acutus, pulſus frequens, tenuis, & durus.

Cordis maraſmi ſigna ſunt calor exurens, pulſus frequentiſſimus, & parvus, labiorum rubor, anxietas, & circa coſtas ejuſdem cordis inæqualis pulſatio, quibus reliqua, quæ de pulmone diximus, ſuccedunt, ac tandèm mors.

Cerebri maraſmi ſigna ſunt, repentina totius corporis macies, cui nulla præceſſerit tuſſis, nulla ſpirandi difficultas, nullus vehemens calor, & nulla pulsûs depravatio: ſed hæc omnia illam ſubſequuntur uſque ad phthiſis productionem, & hæc ſunt ſigna maraſmum comitantia, quæ certum præſtant argumentum membri principalis læſi maraſmum producentis primò, & per ſe; nàm reliqua membra deindè per accidens concurrunt; unumquodque pro ſui muneris functione per accidens læsâ.

Maraſmi verò, qui ab externâ cauſa ducunt originem, uti ſunt illi, qui ab ulcere malè curato, & à lue Venereâ producuntur, præter communia ſpecialia ſigna, & propria non habent, niſi ulcera cachoetia, & fermenti Venerei indubitabilem diffuſionem, adeò ſunt in aperto, ut de iis dubitari non poſſit, & ratio eſt, quia in maraſmo tam ex ulcere, quàm ex Venereâ lue proveniente membra principalia non per ſe, ſed per accidens ſunt læſa: nam liquores corporis à dictis cauſis externis contaminati, dùm ad principalia membra accedunt, neceſſariò illa inficiunt, ac illorum unumquodque in ſui muneris functione depravatur; hinc confuſa oriuntur ſigna, & non minùs unius membri læſi, quàm aliorum præſtant argumenta: fieri tamen poteſt, ut cùm principalia membra roboris æqualitate non gaudeant, eorum imbecillimum facilius recipit vitiatorum liquorum affluxum, & reliqua in illud jàm debile factum ſe exonerant, quod cùm illi tolerabile non ſit, ejus ſubſtantiæ læſionem faciliter contrahere poteſt, atque tunc licèt vitium ab externâ cauſâ productum efficacibus remediis cure-

curetur, maraſmus tamen non ceſſat, nàm à læſione ſubſtantiæ membra poſteà ab externâ cauſsâ contaminata foventur.

CAP. IV.

De Indicatione curativâ Tabis in genere.

INdicatio curativa tabeſcentium corporum nullo modo à malo habitu contracto deſumenda eſt, ut verbi gratia à macie, ut pinguis habitus producatur, & à fœdo cutis colore, ut floridus fiat: ab exorbitante calore, ut ad temperiem reducatur, & à ſimilibus, quo modo medicorum vulgus hodiè tabidorum curationem aggreditur, nàm prædicta ſunt effectus, & ſymptomata potioris cauſsæ, à qua pullulant, tanquàm à radice. Ridiculus ſanè eſt medicus, qui tabeſcentem pinguem reddere conatur, niſi tabis cauſſam priùs evellat, imò tantùm abeſt, ut cibus optimi, & plurimi nutrimenti in tabeſcentis corpore in bonum cedat, ut corruptioni, pluſquàm alii obnoxius maximum afferat nutrimentum. Erit ergò indicatio curativa omnium maraſmorum putificatio liquorum partes ſolidas corporis irrorantium cum correctione vitii eos contaminantis, ſive illud in ſubſtantiis membrorum principalium ſit impreſſum, ſive à cauſsâ externâ originem ducat; Verumenimverò cùm liquores corporis purificationem admittere non poſſint, uſque dùm contaminans illos vitium ſubſiſtit, & contrà correcto vitio, facile ſit ipſi naturæ liquorum purificationem moliri, cardo curationis maraſmorum omnium in correctione vitii in ſubſtantiis membrorum principalium contracti, vel ab externâ cauſsâ exorti prorsùs innititur: quippè vitio correcto, liquores etiam corriguntur, atque paulatim in bonum habitum corpus adducunt abſque medicamenti, vel cibi ſpeciali exhibitione, ſed communis, & ordinarii.

Eſt adeptorum medicorum ſententia dari non poſſe medicamentum, quod membra principalia eſſentialiter læſa ad priſtinum reſtituere poſſit, niſi indolem habeat univerſalem, ſcilicèt ut ſit tantæ ſubtilitatis, perfectionis, & temperiei, ut ipſi naturæ ob ſymbolum conjungi poſſit, & membris reddere, quod illis deficit, vel auferre, quod illis præter naturam eſt additum; cúmque ad tale medicamentum obtinendum ſumma induſtria, & artificium requiratur, ſpecifica quædam trademus medicamenta, quæ inſtaurationem principalium viſcerum ſummoperè promovent, & maraſmo ab ipſis provenienti ſuccurrant.

Igitur ſi in tabidum incideris, qui ſigna tabis ventriculi ſuprà notata præſeferat, ſitque auxilio capax, vomitu primò illum levabis hoc modo:

℞. *Salis vitrioli* ʒ. *ij.*

fiat pulvis, qui in conſervâ floruм boraginis incluſi exhibeantur, & immediatè pòſt juſculi gallinacei ℥. iij. ſuperbibendum præbe. Verùm hoc

emeticum non eſt tutum ob indolem ſuffocantem.

Si val dæ conſtant infirmi vires:

℞. *Merc. Vitæ opt. prap gr.* iv.
infundantur per noctem in Vini græci ℥. *ij.*
manè vinum ſeparetur à pulveribus, & infirmo exhibeantur. Præſtat tamen *Hippocras Emeticum noſtrum in Trutinâ* deſcriptum.

Poſt vomitum *vitrioli Martis* uſus per 40: dies proſequatur curationem, ejus doſis erit gr. vj. quæ augeatur paulatim uſque ad gr. xv. manè jejuno ſtomacho. Verùm vitrioli Martis uſum repudiavimus in *noſtrâ Trutinâ*, præſtat *tinctura Martis* à nobis deſcripta *in Martis julepo*, vel *idem julepus*: & quolibet etiam die exhibe *elixiris proprietatis* ℥. *ij.* *vel elixiris Helmontii ſtomachici* tantundem, duabus horis ante prandium, totidemque antecedat in *ſyr. de corticibus citri.* Cibus ſit paucus, facilis coctionis, & qui corrumpi non poſſit. Si opus fuerit vomitus repetatur, à ſolutivis abhorre.

Verùm ſi ſigna tabis inteſtinorum tibi occurrant, à vomitivis, & ſolutivis abſtinebis, curationemque inſtitues cum ſero lactis caprini:

℞. *Seri lactis* ℔. *ij.*
ſyr. viol. ℥. *ij m.*
& infirmo exhibe, quòd ſi ſerum per alvum reddatur, per 20. dies ejus uſum proſequere, nàm curationem integram complebit; niſi ſerum per alvum reddatur, poſt ſecundam vicem ab eo abſtine, & per 40. dies ſequentibus utere pilulis:

℞. *Myrrhæ opt.* ℥. *j.*
aloës ℥. *ij.*
fiat pulvis utriuſque, & cum terebinthinâ Venetâ reduc in maſſam, pro quibus doſi. à ʒ. ij. ad iij. quolibet manè.

Si tabes à liene, ſive ſcorbuti ſigna ſe manifeſtaverint, deobſtruentibus, & diureticis curatio tentanda eſt, purgato priùs corpore, quam ità conſequeris:

℞. *Seri lactis caprini* ℔. jß.
ferveat in igne, & dum fervere incipit, injice
ſenæ orient. ℥. ß.
cinnam. contuſi ℥. *ij.*
vas illicò cooperiatur, & auferatur ab igne, frigefactum ſerum coletur, & infirmo exhibeatur per quatuor dies eâdem doſi. Hoc leviſſimo purgante corpus à craſſis humoribus liberetur, tunc

℞. *Vitrioli Martis*,
ſalis abſinthii,
tartari vitriolati ana ʒ. j.
in pulverem redacta miſceantur, hujus miſturæ: ℞. ʒ. *j.* infirmo exhibe quolibet manè per 40. dies.

Si lien durus, & turgidus apparuerit, tribus continuis diebus illum ſequenti cataplaſmate diſſolve:

℞. *Farinæ hordei* ℥. iv.
verbenæ contuſæ m. iij.
miſce cum albumine ovi, & fiat cataplaſma, quod turgido lieni imponatur, nàm reſudabit extra cutem cruenta lienis ſanies. Verùm hoc cataplaſma maximam continet impoſturam. Corroborabis demùm lienis ſubſtantiam hac inunctione

℞. *Olei laterini q. ſ.*
cum quo quolibet manè per 30. dies lienis locum inunge, & hæc eſt omnium affectionum lienis efficaciſſi-

ma

ma curatio, ità ut obstinatas etiam vincat quartanas.

Scirrhosum etiam hepar suam affert tabem cum propriis signis, ut suprà, quam diarrhœa cruenta semper comitatur, hanc tabem hepatis tutò curabis sero caprino absque ullâ additione, nisi solius syrupi violarum.

℞. *Seri lactis* ℔. *ij.*
syr. viol. ℥. *ij.*

Exhibe per xv. dies quolibet mane, nec te exterreat cruentus fluxus à seri usu, fluxûs causſam quippè abstergit cum partium integrâ mundificatione. Post seri usum liquore absinthii per mensem hepatis substantiam roborabis, quem ità parabis:

℞. *Absinthii fol. & summitates, quæ contundantur crasso modo, injiciantur in vas vitreum amplum absque ullâ additione, quod optimè obstruatur, ne exhalet, & bulliat in MB. per 24. horas, refrigeretur tunc vas, & aperiatur, liquoremque pretiosum absinthii à foliis separatum remove leni foliorum expressione, & serva; cujus liquoris recipe* ℥. *ij.* & infirmo exhibe *in vini albi generosi* ℥. *ij.* per mensis spatium. Interea hepatis regionem *unguento ex santalis* fovebis.

Corroboranda demùm est hepatis substantia *rhabarbari essentiâ*, quam ità parabis:

℞. *Rhabarbari opt.* ℥ j.
fiat pulvis, cui in vase vitreo affunde
Spiritûs vini ardentis ℔. ß.
sine, ut simul maneant per 12. *dies, post quos spiritum vini intensè coloratum à rhabarbaro separa per inclinationem. Spiritum hunc tinctum retortæ vitreæ inde, & lenissimo calore fac, ut vini spiritus pro tertiâ parte destilletur. Quod remanet in retortâ, serva, est rhabarbari genuina tinctura, qua balsamum est hepatis* Dosis ejus est unius scrupuli quolibet die per mensem.

At si marasmum ex pulmone signa affirmaverint, & tussis assidua, & spirandi difficultas vigilem faciat, ægroto somnum pro quiete tussis cynoglossæ usu concilia.

℞. *Pilul. de cynoglossa gr.* XII.

& infirmo exhibe post cœnam quarto quolibet die. Verùm si ex sanguinis ejectione periculum immineat, sequenti utere arcano, quod nunquàm te deseret in sanguinis ex pulmone dejectione:

℞. *Ranas palustres integras, uti sunt, atque viventes in calidissimum furnum in vase positas immitte, ibique exsiccentur, usque dùm in pulverem redigi possint, fiat earum pulvis, cujus infirmo exhibe* ℥. j. *in Syr. de papavere:* cessabit illicò sanguinis ejectio, induciturque lacerato vasi cicatrix, ità ut novâ laceratione opus sit ad novi sanguinis ejectionem. Pulmonem deindè *elixire proprietatis* robora.

℞. *Elixiris proprietatis destill.* ℥. ß.
Syr. de papavere ℥ jß. *m.*

Hæc dosis per 24. horas ægro sufficiat per vices ad modum lambitivi.

Petrus Poterius lib. 2. *Pharmacop. cap.* 9. *Anti-hecticum* mirabile describit ex alumine, quod nos multoties proficuum experti sumus, & multos ægrotos ex faucibus orci eripuimus, præstat igitur in proximi utilitatem, & tyronum gratiam illud describere, ut

℞. *Alu-*

℔ *Aluminis rupei q. v.*
solve in aquâ pluviali, coque in alembico, donec spumam exhibeat, spuma cum cochleari ligneo separanda, rursùs coque, & inter coctionem adde aceti destillati, tunc alumen deponit vitriolum suum in superficiem instar spumæ cerulea, quæ reijcienda, filtra solutum, & despumatum alumen infunde in vas ligneum, ut crystallisetur. ℔. *purificati hujus aluminis lib.* jß. *destilla in alembico phlegma leni igne ad siccitatem, cavendo, ne spiritus ascendant, sed ut alumen saltem terra alba fiat, quam impræga proprio phlegmate, & cohoba. Indè sumatur caput mortuum tartari, ex quo omne sal com. tartari fuit extractum, hoc in crucibulo reverbera aperto igne per mediam horam, ut fiat terra porosa absque omni salino sapore. Hanc terram tartaream philosophicam inde filtro chartaceo, rursùs supra terram aliam pone chartam bibulam, in quam aluminosam terram proprio phlegmate solutam filtra, sic acida terræ aluminis attrahitur ab igneâ terrâ filtri, & saltem dulcis terra transit filtrum cum proprio phlegmate, quam rursùs coagula per destillationem abstrahendo phlegma, repete solutionem hujus cum proprio phlegmate, & filtrationem per terram tartari rursùs elotam, & tertiâ vice reverberatam. Sic alumen deponit per præcipitationem à phlegmate omnem terram adstringentem*; & crystallisatur primum ens aluminis in frigore instar sacchari.

Aliud *Anti-hecticum* magnarum virium, & multis aliis morbis proficuum describit *Poterius*, quod nihil aliud est, quam *regulus antimonii, & Iouis compositus, cum triplo nitri perfectè fixatus.*

Porrò si tabes ex corde tibi signa appatuerint, potiùs mortis prædictionem, quàm salutem ex medicamentis proponere poteris, incipienti tabi ex corde *lac perlarum* mederi tantùm poterit, quod absque industriâ, & artificio haberi non potest, aliquod tamen perlæ promittunt, si aceto stillatitio solvantur, oleo tartari præcipitentur, à sale abluantur, & residuus earum pulvis per 60. dies infirmo exhibeatur quolibet mane pondere unius scrupuli. Multùm enim præstat tabidis ex corde *cinis cancrorum fluvialium* loco, & tempore haustus pondere ʒ ß Demùm liquore ex cornu cervino tanquàm magno remedio in tabe ex corde utere, quem ità parabis:

℔. *limaturæ corn. cervi* ʒ. j.
bull. in aquæ com. ℔ jß.

ad duarum partium aquæ consumptionem, quod remanet aquæ à limaturâ separa, & serva, cujus aquæ Recipe ʒ. j. *magist. perlarum supra descripti* ℈. j. *agro propina per 40. dies.*

Hanc etiam curationem adhibere poteris tabi ex cerebro, quæ unquàm fieri invenitur auxiliis capax: & hæc de curatione marasmorum, qui ex læsione substantiæ principalium membrorum ducunt originem.

Verùm si ab externâ caussâ corporis liquores contagium susceperint, ac propterea tabidum produxerit habitum, prudenti medico utplurimùm

mùm ſalutis ſpem relinquunt ; ac primò ſi ex ulcere ab externâ causâ producto tabes aliquem invaſit, hoc modo illum curabis.

Solutiva ſunt fugienda, ut etiam vomitum cientia , corpus , ſi opus fuerit, aloë, vel rhabarbaro tantùm leniendum, deindè tota ſpes in vulnerariis reponenda , inter quæ hoc, quod tradimus , efficaciſſimum experti ſumus:

℞. *limaturæ eboris,*
cornu ccervi,
ligni guajaci ana ʒ ij.
ponantur in pipatellâ deindè recipe
betonicæ.
ſampſuci,
ſantal. rubr.
roſar. incomplet. ana ʒ jß.
aquæ fontis lib j. ß.
Ponantur hæc omnia ſimul cum pipatellâ in vas vitreum altum , quod optimè obſtrue , ne exhalet,& bulli in MB. per quatuor horas, ſine deindè, ut omnia frigida fiant , ac à pulveribus , & pipatellâ decoctum exprime , cujus Recipe ʒ *v. infirmo exhibe mane , & veſperi duabus horis ante cibum , quo vulnerario utere per 40. dies* ; nàm paulatim æger bonum habitum adipiſcetur cum ulceris curatione.

Subdemus hîc jura conſumpta ex viperis , quæ tabidos ex quavis causâ ſummoperè inſtaurant , ac præcipuè ex quavis causâ ſummoperè inſtaurant, ac præcipuè ex causâ externâ ; vires enim ità ſublevant, ut infirmo difficile non ſit medicamentis validioribus uti , quæ alioquin tolerare non poſſet:

℞. *Viperas ij. à ſenectâ denudatas,*
abſciſſis capitibus, & caudis, minutiſſimè contere , ac in vitrum amplum injice, quibus adde
vini generoſi ʒ j.
aquæ Card. bened. ʒ ß.
ſantal. rubr.
cinnam. contuſ. ana ʒ j.
Vas optimè claude , & bulliat in MB. trium horarum ſpatio. Poſt refrigerationem vaſis fiat juris expreſſio , quod propinetur infirmo bis in die per 40. dies, nàm magni hujus remedij effectus admiramini.

Nunc pro hujus Tractatûs complemento curationem maraſmi à contagio luis Venereæ exorti, quam propoſuimus; inſtituemus , ac promittimus ſequentium remediorum rectâ adminiſtratione ſemper Tabis ex lue Venereâ curationem aſſequi poſſe dummodò ab ipſius luis virulentiâ ſubſtantia alicujus membri principalis non ſit læſa , vel vas aliquod conſpicuum ſanguinem continens corroſſum , adapertumvè ſit: his enim impreſſionibus à lue Venereâ factis , certa promitti non poteſt maraſmi curatio , cùm licèt contagium Venereum ex integro eradicare valeamus , vaſorum corroſionem, & ſubſtantiarum læſionem reſtituere promittere non licet.

Tabem ex Venereo fermento productam vulgares tentare curant juribus conſumptis , quæ *Ludovicus Septalius animadverſ. lib. 7. num. 214,* proponit, ut

℞ *Salſ. parill. minutim inciſ* ʒ vj.
infundantur horis 24. in aquæ calidæ lib xv.
in loco calido, vaſe clauſo. Deindè bull. lento igne ad conſumptionem tertiæ

partis. Hinc cochleari perforato extrahatur salsa parilla, & contundatur in mortario. Contusa eidem aquæ injiciatur addendo

carnis vitulinæ macræ lib.ij.
sem. coriand præp. ℥ j.

& vase aperto iterùm lento igne bulliant, donec remaneant lib. V. & in fine aromatizentur.

cinnam elect. ℥ iij.

Hinc fiat colatura cum forti expressione, quæ usui servetur in vase vitreo, vel vitreato. De qua æger mane horis quatuor ante cibum capiat ℥ vj. vesperi autem horis tribus ante cœnam ℥ iv. vel v. Quòd si æstas sit, aut si conjuncta febris hectica, addit hordei excorticati unc. iv. atque in usu medicamenti plurimis diebus perseverat, quandóque etiam ad centesimum usque diem.

Si tabes his juribus non cesserit, tanquàm ad sacram anchoram recursum habent ad lactis asinini exhibitionem, inito tamen priùs consilio: Asina debet esse nigra, & omni manè pexa, eam in otio degere finunt, nutriuntque herbis refrigerantibus admistâ ligni guajaci scobe, & salsâ parillâ minutim incisâ. Verùm hæc vulgarium præsidia pro tollendâ tabe Venereâ insufficientia sunt experta, nec ipsam tollere sunt idonea.

Itáque tabis Venereæ curationem ità instituimus: Corpus leniter purgandum hoc modo:

℞ *Pilul. de tribus ℈ j.*
merc. dulc. gr. x. m.

Exhibe ante cœnam. Deindè decoctum vulnerarium paulò suprà descriptum bis in die infirmo propina, cui adde *elixiris proprietatis destillati* ℥ *ij.* optimumque erit, si simul cum pulveribus vulnerariis *carnem duarum viperarum* commisceatis; nàm vis vulneraria additione viperarum summoperè augetur. Hoc vulnerarium cum viperis per decem dies ægroto exhibe absque ullo alio medicamento, ut vires restaurentur, & natura sublevetur. Vel si tabidi vires fuerint fractæ, sequentibus juribus consumptis reparentur:

℞ *Salsæ parillæ minutim incisæ*
℥ *ij.* ß.
rasuræ eboris,
limaturæ corn. cervi,
santal. rubr. ana ℥ *j.*

Infundantur per 12. horas in loco calido in aquæ communis unc. ix. *Deindè injiciatur pullus deplumatus, exenteratus, & in frusta dissectus, cinnamomi acuti* ℥ *j. salis communis ad gratum saporem q. s. Operi vas, ne quid exhalet, & bulliat leniter per tres horas, postmodùm refrigerato vase, fiat lenis expressio*, & pro Cœnâ ad plures dies ægro propina. Restauratis viribus, infirmum ad cinnabaris suffumigia disponetis eo modo, quo suprà tradidimus, adhibitis omnibus circumstantiis, quas ibidem adnotavimus. Dotis cinnabaris ℥ j. pondus non excedat, & non quolibet die, sed alternis diebus suffumigationem adhibete ac pro ægri viribus. Si in remedij cursu diarrhœa cruenta, vel grumefactum sanguinem per os infirmus ejiciat sine vomitu, & tussi, non solùm aliquid mali timere non deberis, sed proximam curationem expectare, si æger præscriptam servabit regulam,

gulam, infra duorum menſium ſpatium non ſolùm bonum acquiret habitum, ſed præter modum pinguescet.

Verùm nec medicamentum ſecundum, aut quicquam ſimile viget aquæ noſtræ Anti-Venereæ, nec ipſe Mercurius ſive in ſuffumigiorum, ſive inunctionis formâ, tàm exaltatus, quàm præcipitatus in tabidâ Venere perſanandâ eſt comparandus; hæc enim tàm mitis, tuta, & jucunda eſt, ut nunquàm aliquem læſerit, omneſque ſanarit, & id nos jurejurando affirmare poſſumus.

Denique *Arcanum Metallicum* patefeciemus, quod omnes luis Venereæ ſpecies curat, ac præcipuè tabem reſtitutione læſionis ſubſtantiæ membrorum principalium, hoc tantùm remedio obtinere poteris, ſi illa ſit remedij capax: fixum eſt hoc remedium, ac cum cibo aſſumitur, nullam cauſat ſenſilem evacuationem, & indolem habet univerſalem, ejus præparatio exercitatum requirit ſpagyricum, & talis eſt:

℞. *Merc. ter aquâ forti ſemper recenti,*
& qualibet vice ad rubedinem præcipitati unc. j ß.
butyri antimonij unc. j.
Ea ſimul in urinali vitreo conjunge, & adde
aquæ regis unc. iv.
urinali ſupponatur cooperculum cum ſuo roſtro, aquam regis lento igne à mercuriis deſtilla, quam iterùm deindè ſuper ipſos mercurios repete quinquies, in fine deſtillationis augendo parùm ignis gradus, poſt quintam aquæ regiæ cohobationem remanebunt in fundo urinalis ambo mercurij fixi, qui fuſionis ignem ſuſtinebunt: reduc materiam in pulverem, ac retortæ vitreæ injice, addendo

Spiritûs vini ardentis unc. iv.
quem lento igne à pulvere deſtillabis, deindè eandem quantitatem recentis ſpiritûs vini injice, & eodem modo deſtillabis, & hoc duodecies repetes; nàm pulvis remanebit dulcis, ut mel, nullam acredinem præſeferens, eſtque mercurius diaphoreticus vi ſulphuris antimonialis ad ſummam perfectionem evectus. Doſis eſt granorum iij. uſque ad vj. cum cibo prandij, vel cœnæ, nullam promovet ſenſibilem evacuationem, ac triginta dierum uſu omnem curabilem tabem radicitus cura abſque metu recidivæ. Si hoc arcanum aliis applicaveris morbis, uſus te plura docebit.

CAP. V.

De Præſervatione à Lue Venereâ.

ESſet hic pro coronide de Luis Venereæ præſervatione agendum, quia multùm glorioſius eſſet hanc luem præcavere, quàm eandem curare; ſiquidèm poſtquam homo hac fuerit conſpurcatus, non niſi poſt multum tempus, improbo cum labore, & graviſſimis incommodis ab hac dirâ eripitur lue, omni proindè nixu movendus eſſet hic lapis ponderoſiſſimus: Verùm enimverò tutâ conſcientiâ iſta antidota doceri non poſſe credi-

credimus, quæ tot homines ad libidinem liberiùs accenderent, quos ab eâ forsan morbi metus avertere poterat. Eapropter multi monent authores (& reverà est efficaciſſimum præsidium,) ut Veneris palæstra omninò vitetur, quia sic evitantur pericula: sanum sanè consilium, quod nemo, vel saltim unus observabit, cùm caro fragilis, & infirma ad carnem semper anhelet, quò circà esset tollere, non solvere, quod quæritur, ac proindè non defuére sceleſti authores, qui hæc descripserunt antidota, quibus tanquàm clypeo muniti ganeones confidunt se posse meretrices maximè infectas penetrare, omnesque ganeas liberè peragrare. Hujus farinæ authores fuêre *Hercules Saxonia*, *Aurelius Minadoüs*, *Euſtachius Rudius*, *Iulius Palmarius*, & præ cœteris *Gabriel Falloppius*, qui *de luis Venereæ præservatione cap.* 89. tractat scribitque *Ego nihil feciſſe videor, niſi doceam vos, quomodò quis videns pulchram Sirenem, & coiens cum eâ, etiam infectâ à carie, & lue Gallicâ præservetur.* Paulò infrà proponens antidotum inquit: *Ego feci experimentum in centum, & mille hominibus, & Deum testor immortalem nullum eorum infectum fuisse.*

Pro luis præservatione his utuntur medicamentis authores, imprimis mulier, cum qua Venus exercenda sit, nùm infecta, investigandum, quod cognoscitur ex superiùs propositis signis, quæ cùm dubia utplurimùm sint, & coëuntes non sunt semper medici, ideò ad alia confugiendum magis veridica, vel aliorum sectanda sententia; nam videndum, an madida, & humecta sint, vel tumida muliebria, an aliqua sordities in eâdem parte resideat, an dolor, & ardor in, & post coitum, vel lancinatio intra urethram persentiatur, tunc enim clara sunt luis vestigia, ac proindè pluries fortiter emungendus est priapus, ut seminis reliquiæ propellantur, & abstergendus erit subuculâ, mox emittenda est urina, qua pluries abluendus, vel vini efficacior erit ablutio, præcipuè si in eo fuerint *incocta myrti folia, rosæ rubræ, alumen, abſynthium, ariſtolochia, limatura guajaci ad ana.*

Falloppius tanquàm præsentaneum suum extollit Antidotum, quod ità paratur.

℞. *Radices gentianæ,*
ariſtolochiæ longæ,
rotundæ.
dictamni albi ana ʒ *ij.*
pulverum ſantali albi,
rubri,
ligni aloës ana ℈ *ij.*
pulv. corall. rubr.
ſpodij ex ebore.
Corn. Cervi uſt ana ʒß.
fol. ſcordij,
ſonchi,
betonicæ,
ſcabioſæ,
tormentillæ ana m. j.

roſa-

roſarum m. jß.
ſcobis guajaci ℥. ij.
ſquamæ æris ʒ ijß.
præcipitati præp. ʒ. jß.
vini malvatici opt. potentis ℔. jß.
aquæ ſonchi,
ſcabioſæ ℔. ij.

Aſſumitur vinum, & aqua, & in his infunditur ſcobs guajaci per 24. horas, deindè adduntur reliqua omnia, & bulliunt ſimul ad conſumptionem medietatis, deindè colatur decoctum, & exprimuntur medicamenta iſta diligentiſſimè, in hoc decocto perturbato maceratur per noctem pannus lineus puriſſimus, deindè ſiccatur in umbrâ, & hoc fit tribus vicibus, ter enim maceramus, ter etiam ſiccamus. Poſteà paramus fruſta ad proportionem glandis, & ſemper habeantur in marſupiolo. Quoties ergò quis coiverit, abluat pudendum, vel panno detergat, poſteà habeat linteolum ad menſuram propriæ glandis paratum, quo poſt coitum obvolvatur glans, & præputium recurrat, horâ tranſactâ, novâ linteoli portione obvolvatur, primâ rejectâ, & ſic repetatur quater, vel quinquies.

Si timetis, ne caries oriatur in medio canali, habeatis ejuſdem linteoli portionem in modum turundæ, ſive penicilli, & in glandis foramen inijcite, eodem modo repetendo; ejus namque beneficio, ſi contracta fuerit virulenta materia, facilè extrahitur.

Verùm ſi pruritus in pudendo ſentiatur, expertum medicamen eſt illud ſuffumigare ſuffitu ex cinnabari, & thure ana.

Opportunum quoque nonnulli cenſent glandem fovere ſpongiâ madefactâ in guajaci decoctione in æqualibus partibus vini, & aceti factâ. Valere quoque credunt hanc decoctionem, ut

℞ v'igni guajaci limati ʒ. v.
infundantur in aquæ font. ℔ ix.

per 24. horas, deindè bulliant lento igne ad conſumptionem tertiæ partis addendo

radic. cucumeris agreſtis,
malvarum,
althææ ana ℥. j.

Radices contundantur, & fiat ebullitio ad medietatem, qua colaturâ abluantur pudenda, & foveantur linteis in eâdem madefactis.

Quòfacto, ſi adhuc dubitet ſcortator de aliquo contagio, jubent aſſumendos ſyrupos ligni guajaci, pro quo:

℞. lign. ſanct. limat. ℥. x.
infundantur in aquæ font. lib. xii.

Per 24. horas in vaſe benè clauſo ſuper calidos cineres, deindè bulliant in Balneo vaporoſo ad medietatis conſumptionem, ex qua colaturâ cum ſacch. f. ſyr. Doſis unc. j. vel *jß.* manè ſub aurorâ ad plures dies.

Ad majorem præcautionem ulteriùs laudant, ut ante coitum abluantur genitalia roborante, & adſtringenti aliquâ decoctione, cujus vis reſiſtat Lui, ſiqua timeatur, ut

℞. Cortic. myrobolan. ℥. j.
nucum cupreſſ. num. xv
roſ. rubr. p. ij.

abſynth. pontici m. iij.
gallar.
granat.
myrtill. &
ſemin. ſumach. ana unc. j.

Contundantur, & macerentur omnia in vino rubro auſtero, deindè deſtillentur per alembicum, de quo liquore fiat ablutio ante coitum.

Iiſdem præſidiis utuntur mulieres, quas in marium gratiam tantùm præſervari convenit, nàm ex alio capite nullâ eſſent pietate dignæ, cùm ab ipſis omne malum originem ducat; ſollicitæ idcircò multùm eſſe debent, ut à coitu muliebria emundent, & receptum ſemen infectionis ſuſpectum illicò expurgent lotionibus, & artificiis propoſitis, poſtmodùm panno lineo frequenter exſiccando. Verùm ante coitum mulieres non ſtatim ſe comprimere faciant, ſcortatoribus inter oſcula, & tactus blandiantur, & blanditias, arripiant penem, illumque emungant pluries propter gonorrhœæ metum (ſolent gonorrhœâ laborantes ante coitum priùs mingere, ne ſanioſus conſpiciatur fluxus,) recurrat præputium, ut glans cum coronâ obſervetur, inſpiciant interim inguina, ut cum ſecuritate futiri poſſint: Cœterùm quia caſtæ Penelopes hanc diligentiam adhibere non poſſunt, ne æſtimationi ſibi detrahant, nec ſcorattores ob hanc æſtimationem earum pudenda obſervare audent, undè ſtatim decumbunt, & pallam ad genua uſque ſublevant, ideóque facilè inficiunt, & inficiuntur. Mulieres verò meritoriæ quia his obſervationibus incumbunt, rarò hac dirâ corripiuntur Lue.

Verùm decipiuntur, & decipiunt vulgares, credentes hanc Luem in occultâ qualitate conſiſtere, & in hepate ſibi præfigere thronum, poſtmodúmque in externis partibus linteolis, ſuffitu, lotionibuſque illam præcavere. Sunt hæc medicamenta vanida, valida lenocinia, ac irritamenta malorum, licèt hæc Lues per minima corpuſcula ſanioſa communicetur, quæ ſi abſtergantur, extrahantur, diſſipentur, hanc avertere poſſunt, tamen nec fomitem in externis pudendorum partibus abſtergere queunt, quia nullam vim anti-Veneream habent, nec internas à conceptâ Lue eripiunt partes, cùm contagium corpus per poroſitates permeet. Eapropter ablutiones, quæ ſolùm externas attingunt partes, & alia medicamenta extrapoſita certam præcautionem, & incolumitatem minimè polliceri poſſunt, ac proindè his non valdè fidendum. Prætereà non ſolùm per pudenda in coitu, verùm per os, papillas, podicem, omneſque partes perfectâ cure carentes hæc dira Lues cùm contrahi poſſit, arduum nimis erit illam præcavere, cùm non omnibus occurrere poſſimus partibus, & ignoremus, quænàm primò illam contraxerint.

Habemus nos nobile, & expertum antidotum ad Luis Venereæ præcautionem, quo ſiquis, poſtquàm cum infectâ coierit, utatur, facilè à puſtulis, cariebus, ulceribus, gonorrhœâ & bubone præcavetur, illudque ſparſim communicavimus; nolumus tamen locum, ubi extet, cuíque digito demonſtrare, ſed emunctioribus ſeligendum relinquimus, ne hujuſmodi remedium tantummodò in abuſum trahatur, & citò ſcortationem repetant,

tant, ac nos libidinum fautores videamur. Unum tantummodò hîc tutiſſimum & infallibile docebimus antidotum, quo, qui uſi ſunt, nunquàm hac correpti fuêre Lue, quod eſt à ſcortis abſtinere, & perpetuò præ oculis habere, quòd juſtus Deus ſcortatores caſtigabit, qui etiam in hac vitâ iſto fœdiſſimo morbo eos afficere ſolet.

Sed jàm ad calcem pervenimus eorum, quæ nobis hoc præſenti Tomo ſcribere, atque poſteritati tradere inſtituimus; Itáque manum de tabulâ moveamus, ipſa monet res. Certè ſcripſimus hæc non inviti, qualiacumque eſſent, námque cùm ferè omnes oras peterraverit dira Lues, miſeréque hominum genus afflictaverit, haud fuit difficile ad hæc edenda animum inducere, firmiterque nobis videri omnibus accepta fore, quæ aliorum commodo inſudavimus, atque votis expetere, & undequaque conquirere ea, undè aliqua ſalus ſperetur; Itáque præter expectationem non erunt, quæ nobis ab initio hujus operis fuêre propoſita.

FINIS Tomi IV.

INDEX

INDEX

INDEX
RERUM ET MATERIARUM
Quæ in IV. Tomis
TRUTINÆ
CHIRVRGICO-PHYSICÆ
R. D. CAROLI MVSITANI
Continentur.

A

ABdominis Vulnera, Tom. III. pag. 339
Signa, 340
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 341
Iuxta Authorem. 343
Abscessus, quid. t. 1. p. 9
Etymon, ibid.
Signa, ibid.
Causa, juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, t. 1. p. 10
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Quare ad sectionem deveniant. p. 11
Curationis processus ulterior, 12
Curatio juxta Authorem, ibid.
Sectica varia proponuntur, 13
Abscessus frigidi, quid juxta Galenicos t. 1. p. 23
Sunt in duplici differentia, ibid.
Causa eorum materialis juxta Galenicos. 24
Causæ juxta Authorem, ibid.
Sunt trium generum, nempe Atheroma, Steatoma & Melicceris, ibid.
Signa. 25
Contenta quædam in iis solida unde oborianatur, 27
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 28
Iuxta Authorem à triplici indicatione desumitur, ibid.
Abscessus ani. V. Ani inflammatio t. 1. p. 282
Acrochordon, vide Verruca pensilis t. 1. p. 145
Acrochordon ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa. 111
Causa juxta vulgares ibid.
Iuxta Authorem, ibid.

Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 113
Ægilops, t. 1. p. 162
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares. 163
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares. 164
Iuxta Authorem. 165
Aer salia secum vehit. t. 2. p. 12
qui ulcerosis eligendus. t. 2. p. 16
Vulneratis vitandus. t. 3. p. 5
Affectio habitualis corporum viventium t. 4 p. 148
Ejus definitio, 151
Quæ per partes exponitur, ibid. & seq.
Ejus differentiæ, 153
Alopecia in lue ven. t. 4. p. 105
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares 106
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares. 107
Iuxta Authorem, 108
Alvus lubrica constrictâ conducibilior t. 2. p. 25
Amphibia, cur tum in sicco, tum in aquis vivere possint, t. 3. p. 264
Amygdalæ v. Tonsillarum Tumor t. 1. p. 186
Anchilops v. Ægilops t. 1. p. 162
Causæ juxta vulgares, 163
Iuxta Authorem, ibid.
Signa ibid.
Prognosis, 164
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 166
Aneurisma, quid, t. 1. p. 89
Signa, ibid.
Causæ, 90
Platerus & Regius refutantur, t. 1. p. 92
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 93
Iuxta Authorem, 94
Animalium propagatio est duplicis generis, t. 2. p. 70
Anthiades. v. Tonsillarum Tumor t. 1. p. 186
Anthrax, variis appellatur nominibus t. 1. p. 29
Unde dicatur, ibid.
Quid sit. 30
Ejus subjectum, ibid.
Signa, ibid.
Causæ, juxta vulgares, 31
Iuxta Authorem, ibid. & 32
Externæ, 33
Prognosis, ibid.
Curatio, juxta vulgares, quinque indicationibus comprehenditur, p. 34
Pleræque omnes repudiantur. 55 & seqq.
Curatio, juxta Authorem à triplici indicatione pendet, 37
Saphirus conducit, 39
A corrosivis & sectilicis abstinendum, ibid.
An pestis sit, cognoscendi ratio ibid, & p. 40.
Antidotum antipestilentiale authoris t. 1. p. 245
Antihecticum Poterii t. 4. p. 159
Anus cerebri. t. 3. p. 123
Anus, podex, t. 3. p. 335
Ani Condylomata, Thymi, Ficus, Crista &c. t. 1. p. 292
Signa, 293
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 294
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 295
Ani inflammatio t. 1. p. 282
Signa, ibid.
Causæ, ibid.

Prognosis; p. 283
Curatio juxta vulgares, 285
Iuxta Authorem, ibid.
Ani procidentia t. 1. p. 288
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares; 289
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis 289
Curatio 290
Aphtha t. 2. p. 154
Signa ibid.
Causa juxta Galenum, ibid.
Iuxta Authorem, 156
Prognosis, 157
Curatio juxta vulgares 158
Iuxta Authorem 159
Aperientia medicamenta non sunt unius generis t. 2. p. 27
Apostema vide Tumor. t. 1. p. 2
Aqua potulenta est sale referta, t. 2. p. 11
Aquam cum cane demorsi abhorreant, t. 3. p. 101
Aqua antivenerea, t. 4. p. 120
Arterialis, t. 1. p. 94
Castitatis, t. 1. p. 281
ad Dentes mobiles, Authoris, t. 2. p. 179
I. B. de la Porta, ibid.
Omnium Florum t. 1. p. 174
Guajaci &c. quomodo exsiccet, t. 2. p. 41
Salis armoniaci t. 1. p. 172. *& t. 4 p.* 114
Venerea, t. 2. p. 141
Viridis Iob. Hartmanni t. 2. p. 141
Aranearum venenum & usus t. . p. 8
Argentum vivum, v. Mercurius t. 4. p. 123
Aristoteles fuit balbus, t. 2. p. 189
Armarium Paracelsi, t. 3. p. 21
Arteriarum substantia est musculosa t. 1. p. 90
Arteriæ aortæ vulnus quomodo cognoscatur, t. 3. p. 298
Vulneris prognosis, 301
Asperæ Arteriæ Anatome, t. 3. p. 260
Cartilagines, 261
Membrana, ibid.
Vena, ibid.
Usus, ibid.
Aspera Arteria ulcera t. 2. p. 191
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Prognosis, 192
Curatio juxta vulgares, 192
Iuxta Authorem, 193
Vulnera. t. 3. p. 268
Signa, t. 3. p. 5. & 297
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 269
Iuxta Authorem, ibid.
Historia, 270
Arteriæ crurales, t. 3. p. 407
Artuum vulnera t. 3. p. 407
Signa, 408
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 409
Iuxta Authorem, ibid.
Atheroma quid t. 1. p. 24
Pultatio latinis dicitur, ibid.
Quomodo producatur. p. 25
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid. & seqq.
Prognosis, 27
Curatio juxta Vulgares, 28
Iuxta Authorem, ibid.
Vide *Abscessus frigidi.*
Atrophia, duobus modis producitur, t. 4. p. 153
Signa, 155
Auditus, quâ in parte auris fiat, t. 3. p. 222
Quo medio fiat, 223
Auditus gravis, t. 2. p. 130
Signa, 132
Causa, 133
Prognosis, 134

Curatio, 135
Aurium anatome, t. 3. p. 216
Musculi, 217
Glandula, ibid.
Cavitates, 218
Ossicula, 219
Auris Batava, t. 1. p. 134
Aurium dolor, t. 2. p. 115
Signa, 116
Causæ juxta Galenicos, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Galenicos, 117
Iuxta Authorem, ibid.
Aurium fluxus, t. 2. p. 122
Signa, 123
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 124
Iuxta authorem, ibid.
Aurium Inflammatio, t. 1. p. 194
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 195
Iuxta authorem, 196
Aurium sonitus, t. 2. p. 124
Signa, 125
Causa juxta vulgares, 126
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 128
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 129
Aurium ulcus, t. 2. p. 119
Signa, ibid.
Causa juxta Galenistas, 120
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 121
Iuxta authorem, 122
Aurium vulnera, t. 3. p. 216
Signa, 217
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Aurium abscissio adulterorum & furum olim pœna & quare, t. 3. p. 226
Historia super his facta, ibid.

B.

Balbus fuit Aristoteles, t. 2. p. 189
Balbuties, t. 2. p. 187
Signa, 188
Causa juxta Galenistas, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 189
Iuxta authorem, 190
Balsamus arsenici, t. 1. p. 22
Balsamorum, t. 1. p. 141
Proprietatis per infusionem, t. 1. p. 13
Proprietatis in lue ven. t. 4. p. 88
Radicalis, t. 2. p. 9. & t. 3. p. 17
Balsami vulnerarii, t. 3. p. 29
Batrachos, v. Ranula, t. 1. p. 181
Belisarii stipem emendicantis dictum, t. 3 p. 212
Bilis generatio juxta de le Boë Sylvium, t. 3 p. 351
Rejicitur, ibid.
Usus. 352. & seqq.
Blasi, quid à balbis differant, t. 2 p. 187
Bocium, t. 1. p. 217
Signa, 218
Causa juxta vulgares. 219
Iuxta authorem, ibid.
Quibusdam in locis est morbus endemius, 220
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 221
Brachii musculi t. 3. p. 384
Vena, t. 3 p. 391

Bronchocele, v. Bocium. t. 1. p. 217
Bubo simplex, t. 1. p. 236
Tripliciter in inguinibus oritur. ibid.
Signa, ibid.
Causa, juxta vulgares, 237
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares. ibid.
Iuxta authorem, 238
Bubo pestilens, t. 1. p. 239
unde dictus, ibid.
Signa, ibid.
Causa juxta Vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 241
Curatio, ibid.
Antidotum antipestilentiale Authoris p. 245
Bubo spurius ex lue ven. t. 4. p. 81
Signa, ibid.
Causa, ibid.
Prognosis, 82
Curatio, juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Bubo venereus, t. 4. p. 73
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, 75
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 76
Iuxta authorem. 78
Bubonocele v. Hernia, t. 1. p. 252
Bufo salivâ vel urinâ tantùm venenatus est, t. 3. p. 83
Ejus in Medecina usus, ibid.
Buganze v. Pernones, t. 2. p. 311

C.

Cachexia quî producatur, t. 4. p. 154
Signa, 155
Caffea potus ulcerosis conducit, t. 2. p. 18
Calamus scriptorius, t. 3. p. 12
Callus, t. 1. p. 324
Signa, ibid.
Causa juxta Galenicos, ibid.
Iuxta authorem, 325
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 326
Iuxta authorem, ibid.
Calor dicitur qualitas positiva, t. 2. p. 39
Calor & ignis non differunt, ibid.
Caloris sensus quomodo producatur, p. 42
Calvaria, t. 3. p. 117
Cambium, t. 2. p. 9
Canalis biliarius, t. 3. p. 340
Cancer, vel Carcinoma, quid. t. 1. p. 40
Est vel non exulceratus, vel ulceratus, ibid.
Vnde dicatur, ibid.
Noli me tangere, quibusdam dicitur, ibid.
In tres dividitur species, ibid.
Signa, 41
Causa juxta vulgares, ibid.
Inter quas vermiculi referuntur, p. 42
Causa, juxta authorem, ibid.
Prognosis, 44
Curatio pluribus à Vulgaribus impletur indicationibus, ibid.
Iuxta authorem, 45
Vide Vlcus cancerosum, t. 2. p. 95
Cancri fluviatiles aceto injecti effervescunt, t. 3. p. 9
Canes linguâ vulnera sua curant, t. 3. p. 32
Canis rabidus quî cognoscatur, t. 3. p. 99
Capitis anatome, t. 3. p. 115
Ossa, 118
Sutura, ibid.
Meninges, 119
Vulnera, 129
Ea curandi ratio, t. 3. p. 16
Capitis contusio, t. 3. p. 128

Signa, p. 128
Causa, 129
Prognosis; ibid.
Curatio juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 131
Carbo, unde dicatur, t. 1. *p.* 29
Carbunculus, unde dicatur, t. 1. *p.* 29
Vide *Anthrax.*
Caries ex lue ven. t. 4. *p.* 87
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Carpi musculi, t. 3. *p.* 387
Cartilago mucronata, t. 3. *p.* 280
Cassia conserva, t. 4. *p.* 60
Cataplasma dignoscendæ Pestis aptum, t. 1. *p.* 40
Cerebellum, t. 3. *p.* 122. & 123
Cerebrum, t. 3. *p.* 120
Duplo cerebri habet homo quam bos. p. 121
Mares plus quam fœmina cerebri habent, ibid.
Ventriculi, 122
An in plenilunio plenum, in novilunio verò non, t. 3. *p.* 176
Cerebri fungi, t. 3. *p.* 185
Signa, 186
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 187
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 188
Cervicis uteri ulcera & Rhagades, t. 2. *p.* 206
Signa, 208
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 209
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Vulgares, 210
Iuxta Authorem, 211
China radix. t. 4. *p.* 52
Ejus descriptio, 53
Virtutes ipsi tributæ, ibid.
Ejus decocta parandi modus, 54
Authoris de iis judicium, 53. & *seq.*
Chirurgus ad primum vulneris intuitum quid animadvertere debeat, t. 3. *p.* 62
Cibus quo ulceroſis utendum, t. 2. *p.* 17
Qui vulneratis concedendus, t. 3. *p.* 8
Cicatrices quandoque honestæ, quandoque non, t. 3. *p.* 197
Cicatrices quî deleri possint, t. 3. *p.* 197
Circocele, t. 1. *p.* 269
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 270
Cistis cholidocus, t. 3. *p.* 349
Clavicula, t. 3. *p.* 278
Clavus v. verruca, t. 1. *p.* 145
Clavus, t. 1. *p.* 324
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 325
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 326
Iuxta Authorem, ibid.
Clitoris, t. 2. *p.* 207
Quædam fœmina eâ coëunt, ibid.
Colli Anatome, t. 3. *p.* 255
Etymon. ibid.
Ejus commensuratione discognoscitur virgo à compressa, ibid.
Usus. 256
Musculi, ibid.
Vena, 257
Arteriæ, ibid.
Nervi, 258
Vertebræ, ibid.
Vulnera, ibid.
Eorum signa, ibid.
Causa,

Causa, 258
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 259
Iuxta Authorem, 260
Columborum applicatio in bubone irridetur, t. 1. p. 247
Columellæ exulceratio in lue ven. t. 4. p. 103
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, 104
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 105
Columellæ laxitas & Inflammatio, t. 1. p. 189
Signa utriusque, ibid.
Causæ utriusque juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio laxitatis juxta Vulgares, p. 191
Iuxta Authorem, 193
Inflammationis juxta vulgares, 192
Iuxta Authorem, 193
Conarion, t. 3. p. 123
Condylomata ani, v. Ani condylomata, t. 1. p. 292
Condylomata ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Causæ juxta vulgares. ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 113
Contabescentia membrorum, t. 3. p. 420
Signa, 421
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 427
Iuxta Authorem, 424
Cor, unde dictum, t. 3. p. 285
Figura, 288
Substantia & parenchyma, 281
Paries, 262. & 288
Vulneratum quî cognoscatur, t. 3. p. 4 & 297
Vulnerum ejus prognosis, 301
Cor pilis quandoque hirsutum, 287
Cornua t. 1. p. 50
Coryza, t. 2. p. 142
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 143
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 144
Costæ & earum numerus, t. p. 3. 125. & 279
Cranium, t. 3. p. 117
Cranii fractura, cum Meningum & cerebri vulnere, t. 3. p. 143
Rima, ibid.
Contusio, 144
Depressio, 145
Sedes soli, 146
Contrafissura, ibid.
Non admittitur, 147
Signa, 148
Varii modi eam explorandi, t. 3. p. 150. & seqq.
Causæ, 153
Prognosis, 154
Curatio juxta vulgares, 158
Iuxta Authorem, 161
Terebratio periculosissima, 164, & seq.
Crista Ani. v. Ani Crista, t. 1. p. 292
Crista ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulg. ibid.
Iuxta Authorem, 113
Crusta lactea, t. 2. p. 108
Cubiti musculi, t. 3. p. 386
Cuticula, t. 3. p. 311

An ſit partibus corporis annumeranda, 311
Cutis, t. 3. p. 313
Glandula, ibid.
Pori, ibid.
Arteriolæ, ibid.
Venæ, ibid.
Nervi, ibid.
Uſus, 314

D.

Decocta cum vino parandi ratio, t. 4. p. 49
Decocta non dantur exſiccantia, ibid.
Demoſthenes linguæ vitia quomodo correxerit. t. 2. p. 189
Dentes, t. 3. p. 243
Dentium color fœdus & ſordities, t. 2. p. 173
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 174
Prognoſis, 175
Curatio juxta vulgares, ibid.
Dentium dolor, t. 2. p. 164
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, 165
Iuxta Authorem, ibid.
Prognoſis, 167
Curatio juxta vulgares, 167
Iuxta Authorem, 169
In nonnullis eſt certiſſimum graviditatis ſignum, 171
Dentium mobilitas & caſus, t. 2. p. 177
Signa, ibid.
Cauſa, ibid.
Prognoſis, 178
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem. ibid.
Dentium ſuper, t. 2. p. 171
Signa, ibid.
Cauſa juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognoſis, 172
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 175
Dentitio difficilis, t. 2. p. 180
Signa, 181
Cauſa, ibid.
Prognoſis, 182
Curatio, ibid.
Derma, v. Cutis, t. 3. p. 313
Diaphoreticum Paracelſi, t. 1. p. 83
Diaphragmatis anatome, t. 3. p. 281
Nomina, ibid.
Partes, ibid.
Uſus, 282
Vulnerati ſigna, 5. & 298
Prognoſis, 301
Digiti, t. 3. p. 382
Digitorum muſculi, t. 3. p. 388
Pedis muſculi, t. 3. p. 399
Diploe, t. 3. p. 117
Dolor malè dentibus adſcribitur, t. 2. p. 164
Dolorum quinque ſpecies, t. 2. p. 115
Dolores venerei, t. 4. p. 116
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 117
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 119
Dorſi muſculi, t. 3. p. 277
Vertebræ, 179
Draco mitigatus, t. 4 p. 132

E.

Ecchymoſis, quid, t. 1. p. 85
Signa, ibid.
Cauſa externa & interna, ibid.
Prognoſis, p. 86
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta

Iuxta Authorem, p. 87
Elephantia, t. 1. p. 128
Elephantiasis, unde dicta, t. 1. p. 128
Signa, 129
Causa juxta vulgares est succus melancholicus, 130
Causa juxta Authorem, ibid.
Prognosis, 131
Est morbus contagiosus, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 133
Emplastrum de fuligine, t. 1. p. 206
De Herba Thæa, 84
Magneticum, 206
Apostolicum Nicol. Alexandrini, 251
Schroderi ad Hernias, 258
Authoris ad rupturas, 258
De lapide calaminari, t. 2. 51
Vulneraria, t. 3. p. 33
Stipticum, 34
Oppodeldoch Paracelsi, 35
De Betonica, 137
De Gummi elemi, 137
Basilicon majus Mesuæ, 137
Enterocele, t. 1. p. 252
Signa, 253
Causæ, ibid.
Prognosis, 253
Curatio ibid.
Enterompbalon, t. 1. p. 230
Signa ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Epidermis, t. 3. p. 311
Epiglottis. t. 1. p. 267
Epinyctis unde dicta, t. 1. p. 109
Quid, ibid.
Signa, 110
Causæ juxta vulgares, 111
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem 112
Epiplocele, t. 2. p. 252
Signa, 253
Causæ, ibid.
Prognosis, 254
Curatio, ibid.
Epiplomphalos, t. 1. p. 230
Signa, ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Epiploon, t. 3 p. 321
Epulis, t. 1 p. 179
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 180
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Erysipelas, variè appellatum, t. 1. p. 63
t. 2. p. 57
Distinguitur, ibid.
Differt à Phlegmone, ibid. *t. 2. p.* 7
Signa, 64
Causæ juxta vulgares. ibid.
Iuxta Authorem, 65
Prognosis, 66
Curatio juxta vulgares, 67
Iuxta Authorem, tribus perficitur indicationibus, 68
Sanguis leoris conducit, 72
Esseræ, quid. t. 1 p. 112
Differunt ab Epinyctide, 113
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 114
Iuxta Authorem, ibid.
Estiomenos herpes, t. 1 p. 279
Eunuchi infames, t. 1 p. 280
Semen emittere possunt, ibid.
Eunuchi propter Regnum Dei, ibid.

Excrementa alvi qualia esse debeant, t. 2. p. 25
Exomphalos, t. 1. p. 229
Exostosis, t. 1. p. 142
Causa, 143
Prognosis, ibid.
Difficillimæ curationis 144
Extranea quomodo à Vulneribus extrahenda, t. 3. p. 37
In extrahendis præcautiones adhibendæ, 39
Duplex modus extrahendi, 40
Exumbilicatio, t. 1. p. 229

F.

Facies, t. 3. p. 116
Unde dicta, 189
Faciei anatome, t. 3. p. 189
Vulnera, 190
Signa, 191
Prognosis, 192
Curatio, ibid. & seq.
Faces alvinæ, ni debito tempore excernantur, coctionem interturbant, &c. t. 2. p. 25
Falx, t. 3. p. 118
Messoria, 122
Fauces, t. 3. p. 243
Quid sint propriè, ibid.
Earum usus, ibid.
Favus, t. 2. p. 108
Eel, t. 3. p. 352
Usus, 353
Fellis folliculus, v. folliculus fellis, t. 3. p. 349
Femoris musculi, t. 3. p. 395
Ficus, vide verruca pensilis, t. 1. p. 145
Ficus ani, v. ani fistula, t. 1. p. 292
Ficus ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 113
Fistula, quomodo à Sinu differat, t. 1. p. 17
Quid sit. p. 18. *t. 2. p.* 85
Duplicis est peciei, t. 1. p. 18
Signa, ibid. & t. 2 p. 85
Methodus ejus cavitatem explorandi, ibid.
Causæ juxta Galenicos, ibid.
Iuxta authorem, 19
Prognosis juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Curatio, juxta Vulgares, 20
Iuxta authorem, 24
Fistula ani, v. ani fistula, t. 1. p. 282
Fistula lachrymalis, v. Ægilops, t. 1. p. 162
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, 163
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 164
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 165
Fistula sacra, t. 3. p. 125
Flatus an sint causæ morborum, t. 2. p. 126
Sunt duo in nobis, 127
Differunt à vaporibus, ibid.
Folliculus fellis, t. 3. p. 349
Partes, ibid.
Usus, 350
Fontanellæ in ulceribus inutiles, imo & noxiæ, t. 2. p. 48
Formica. v. verruca, t. 1. p. 145
V. Myrmecia, t. 1. p. 317
Frigus est diaphoreticum in nobis, t. 1. p. 81
Non est privatio, sed ens, t. 2. p. 39
Frigida quomodo calorem inducere possint, t. 2. p. 41
Frons, t. 3. p. 190
Furfuratio, t. 2. p. 108
Furunculus, quid, t. 1. p. 106

Vndè sic dictus, p. 106
Signa, ibid.
Causa juxta Galenum; 107
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, juxta vulgares, 108
Iuxta authorem, ibid.

G.

Ganglion, varia sortitur nomina, t. 1. *p.* 141
Quid, ibid.
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, 143
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 144
Iuxta authorem, ibid.
Gangræna, quid, t. 1. *p.* 46
Quomodo à Sphacelo differat, p. 47 & 48. & 50
Signa, quæ pro causæ diversitate variant, ibid.
Monitum super his ad Chirurgum, 48
Causæ, juxta Galenistas, ibid.
Iuxta authorem, 50
Prognosis, 51
Curatio juxta vulgares, tribus indicationibus completur, quæ improbantur p. 53
Curatio juxta authorem, 57
Si à nimia perfrigeratione, ibid.
Si à nimio calore, 58
Si à succi nutritii defectu, ibid.
Si ex sanguinis & spirituum interceptione, 59
Si à veneno, ibid.
Si ex humorum malignorum affluxu, ibid.
An ignis actualis ad sistendam gangrænam sufficiat. p. 62
Gargareon, v. Columella, t. 1. *p.* 190
Gaudium ad valetudinis conservationem confert, t. 2. *p.* 35
Generatio spontè viventium qui fiat, t. 2. *p.* 75
Gingivæ, t. 3. *p.* 244
Gingivarum exulceratio, t. 2. *p.* 161
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 162
Iuxta authorem, ibid.
Glandula, t. 1. *p.* 142
Differt à Ganglio, ibid.
Glandula pinealis, t. 3. *p.* 123
Glandulæ renales, t. 3. *p.* 376
Gonorrhæa, quid, t. 4. *p.* 57
Ejus signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 58
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 60. & 62
Grando, v. Hordeolum, t. 1. *p.* 160
Guajacum, t. 4. *p.* 45
Ejus natale solum, ibid.
Proceritas, folia & fructus, ibid.
Differt à buxo, ibid.
Vires ipsi tributæ, ibid.
Eligendi ratio, ibid.
Variæ parandi formulæ, 46
Decocta, 49
Oleum, 51
Gummi, ibid.
Authoris de eo judicium, 45
Gula, v. Oesophagus, t. 3. *p.* 271
Gummata ex lue ven. t. 4. *p.* 139
Signa, 140
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 141

Gurgulio, v. columella, t. 1. p. 190
Guſtus, qua in parte linguæ ejus fiat ſenſatio, t. 3. p. 249
Quî fiat, 251
Gutta Roſacea, t. 1 p. 172
Dicitur & rabioſa. ibid.
Signa, ibid.
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 173
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Gutturis tumor, v. Bocium, t. 1. p. 217

H.

Hæmorragia narium, v. narium hæmorragia, t. 2. p. 144
Hæmorragia vulnerum quî ſiſtatur, t. 3. p. 40
Hæmorrhoides Narium, v. Polypus, t. 1. p. 167
Hepatis Anatome, 345
Duplicis mentio, ibid.
Deficientis exemplum, ibid.
Subſtantia, ibid.
Color, ibid.
Figura, ibid.
Membranæ, ibid.
Magnitudo, ibid.
Pondus, 346
Humani ab illo brutorum differentia
Primas tenet juxta Galenum, 347
Debito in ordine ponitur per Auth. ibid.
Vſus, 348. 349
Hepatis vulnera, t. 3. p. 355
Signa, 356
Cauſæ, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares. 357
Iuxta Authorem, ibid.
Herbæ vulnerariæ t. 3. p. 23
Hernia umbilici ab inteſtinis, v. Enteromphalon, t. 1. p. 230
Ab omento, v. Epiplomphalon, ibid.
Ab aqua, v. Hydromphalon, 232
A flatu, v. Pneumatomphalon, 233
A carne, v. Sarcomphalos, 235
Herniæ inguinis, t. 1. p. 252
Hernia veneris, v. Teſtium Tumores ex lue ven. t. 4. p. 67
Herpes, Latinè, Serpigo, quid, t. 1. p. 72
Quomodo ab Eryſipelate differat ibid.
Miliaris, quid, ibid. & ſeqq.
Eſthiomenus, 73
Signa utriuſque, ibid.
Cauſæ juxta Galeniſtas, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Trium ſpecierum, 74
Prognoſis, 75
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 77
Hippocratis Aphoriſma 50. libri 7. reducitur, t. 1. p. 52
Aphoriſma, 21. libri 6. refellitur, 97
Aphoriſma, 24 libri 6. arguitur, ibid.
Hordeolum, quid. t. 1. p. 160
Signa, 161
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 161
Iuxta authorem, 162
Humeri muſculi, t. 3. p. 384
Humiditas vulgò dicitur qualitas poſitiva, t. 2. p. 39
Quomodo definienda, 40
Hydroa, vid. *Sudamina, t. 1. p.* 140
Hydrocele, t. 1. p. 260
Signa, 261
Quomodo à Sarcocele differat, ibid.
Cauſæ juxta vulgares. 262
Iuxta authorem, ibid.
Prognoſis, 263
Curatio, ibid.
Per acum laudatur, ibid.
Hydrocephalon, quid. t. 1. p. 150

Signa, 150
Differentiæ, ibid.
Causæ juxta vulgares, 151
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 154
Hydromphalon, t. 1. p. 232
Signa, ibid.
Causæ, juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 233
Curatio, ibid.
Hydrophobia in demorsis à canibus causa t. 3. p. 101
Historiæ, 107
Hydrops scroti, v. *Hydrocele*, t. 1. p. 261
Hydrops siccus, v. *Pneumatomphalon*, t. 1. p. 233

I.

Ichor, quid. t. 2. p. 4. & 7
Ichor è podice aliquando effluens quid sit sit, t. 1. p. 282
Ignis an venenum extinguat, t. 1. p. 204
Ignis S. Antonii, t. 1. p. 46
Ignis Persicus, t. 1. p. 29 & 46
Ignis Sylvestris, v. *Phlyctena*, t. 1. p. 137
Impetigo quid. t. 1. p. 134
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 135
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 136
Inflammatio, *Græcis Phlegmon*, t. 1. p. 3
Quid, ibid.
Quotuplex apud vulgares, 4
Signa, ibid.
Causæ internæ iuxta Galenistas, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Externæ, ibid.
Prognosis, p. 5
Curatio juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 6
Perperam Phlogosis dicitur, t. 1. p. 3.
Insectorum generatio unde t. 2. p. 72. & 76
Variæ opiniones, ibid. & seqq.
Intemperies calida, frigida &c. Galenistarum irridentur, t. 2. p. 39
Intestina, t. 3. p. 329
Longitudo, ibid.
Substantia, 330
Usus, ibid.
Tennia, 321
Crassa, 323
Intestinorum vulnera, t. 3. p. 339
Signa, 340
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 341
Iuxta Authorem, 343
Ira sanitati adversatur, t. 1. p. 25
An aliquem interimere possit, ibid.

L.

Labia, t. 3. p. 240
Musculi, 241
Labiorum usus & præsagia, t. 2. p. 194
t. 3. p. 240
Labiorum Rhagades & ulcera, t. 2. p. 194
Signa, 195
Causæ juxta vulgares, 196
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 197
Iuxta authorem, ibid.
Lac virgineum, t. 1. p. 136
Lactis coagulatio, t. 1. p. 227
Signa, ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, 228
Curatio, ibid.

Lac plurima mala sugentibus infert, t. 2. p. 156
Lapis medicamentosus, seu salutis, t. 1. p. 71
Laryngis anatome, t. 3. 265
Musculi, ibid.
Cartilagines, 266
Vena, arteria, nervi, 267
Glandula, ibid.
S. Lazari morbus, t. 1. p. 129
Vide *Elephantiasis.*
Leontiasis, t. 1. p. 129
Vide *Elephantiasis.*
Leporis pinguedo extranea à vulneribus extrahit, t. 3. p. 39
Sanguis Erysipelatis conducit, t. 1. p. 72
Lepra, quid, t. 1. p. 123
Duplex Græcorum & Arabum, 124
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 125
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 126
Lepra Arabum, vide *Elephantiasis, t. 1. p.* 182
Lienis anatome, t. 2. p. 358
Transpositio, ibid.
Defectus, ibid.
Duplicis & triplicis exempla, ibid.
An sit visceus, ibid.
An eximi possit absque animalis noxa p. 359
Figura, 360
Color, 361
Magnitudo, ibid.
Partes, 362
Officium, juxta quamplurimos, ibid.
Iuxta Authorem, 365
Lienis vulnera, t. 3. p. 366
Signa, ibid.
Causa, 367
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 367
Iuxta Authorem, 368
Ligatura in vulneribus necessaria, t. 3. p. 15
Ligatura Beguini ad Hernias, t. 1. p. 257
Lignum sanctum, v. Guajacum. t. 4. p. 45
Lingua, t. 3. p. 246
Ejus arteria, 247
Nervi, ibid.
Membrana, ibid.
Fibra, 248
Musculi, ibid.
Usus, 249
Linguæ Tumor, t. 1. p. 183
Signa, 184
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 185
Linguam quam loquerentur infantes nullam edocti, t. 2. p. 131
Historia super hoc, ibid.
Linguæ frænum quomodo in infantibus præscindendum, t. 2. p. 190
Linguâ vulnera lingebant prisci homines t. 3. p. 32
Lues Venerea, t. 4. p. 1
Quid per eam intelligant Medici, ibid.
Ejus Nomina, 2
Quo tempore irrepserit, 4
An Medici ante annum 1494. de illa aliquid tradiderint, vel eam cognoverint, 8
Ejus diffusionis per varias provincias ratio, 12
De ejus duratione scriptorum judicium, 13
De ejus Essentia variæ opiniones, 15
Authoris sententia, 24
Quî propagetur, 25. & seq.
Cur hæc lues ubi primùm innotuit sævissima fuerit, 28
Cur aliquando post unum aliquando post

post plures congressus manifestetur, p. 28
An vir & mulier non infecti inficere possint, 29
Ejus Sedes variæ opiniones, 30
Authoris sententia, 33
Ejus Signa, 35
Præsagia, 37
Curatio juxta Vulgares triplici perficitur indicatione, 40
1°. *Phlebotomiâ, omnimodâ, quæ minus probatur,* 41
2°. *Purgatione quadam generali quæ minus ad scopum,* 42
3°. *Lignis & radicibus, de quibus suum interponit Author judicium p.* 45. *& seq.*
Iuxta Authorem curatur mercurialibus, 56
De modo ab ea se præservandi, 163
Lumborum musculi, t. 3. *p.* 277
Lumbrici quomodo in humano generentur corpore, t. 2. *p.* 77
Lupia, t. 1. *p.* 142
Causæ, 143
Prognosis, *ibid.*
Difficilis est curationis, 145
Vide *Ganglion.*
Lupus, tumor, quid & unde dicatur, t. 1. *p.* 41. *& t.* 2. *p.* 4. *&* 95. *& seqq.*
Lympha, quid. t. 3. *p.* 373
Lympha, quibus partibus constet, t. 1. *p.* 101

M.

Magati vulnera tractandi methodus, t. 3. *p.* 19
Magnes arsenicalis, t. 1. *p.* 248
Mamma varia magnitudinis, t. 2. *p.* 199
Mammarum inflammatio, t. 1. *p.* 222
Signa, 123
Causa juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, p. 224
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 225
Mammillarum ulcera, t. 2. *p.* 198
Signa, 200
Causæ, *ibid.*
Prognosis, 201
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Manus anatome, t. 3. *p.* 381
Musculi, 384. *& seqq.*
Ossa, 389. *& seqq.*
Arteriæ, 391
Venæ, *ibid.*
Marcor, t. 4. *p.* 147
Marasmus est triplex, t. 4. *p.* 147
Signa Marasmi, 155
A lue venerea, *ibid.*
A lasione substantiæ membri, *ibid.*
A ventriculo, *ibid.*
Intestinorum, 156
Lienis, *ibid.*
Hepatici, *ibid.*
Renum, *ibid.*
Pulmonis, *ibid.*
Cordis, *ibid.*
Cerebri, *ibid.*
Ab externis, *ibid.*
Mares plus cerebri habent quam fœminæ, t. 3. *p.* 121
Matrimonium certum & infallibile libidinis remedium, t. 1. *p.* 280
Matrix, v. uteri ulcera, t. 2. *p.* 212
Maxillæ, t. 3. *p.* 243
Superioris usus, *ibid.*
Ossa, *ibid.*
Maxilla, t. 3. *p.* 241
Musculi, 242
Mediastinum, t. 3. *p.* 283
Medicamentum purgans inflammationibus noxium, t. 1. *p.* 7
Medicamenta vulnera mundificantia, t. 3. *p.* 32. *Medica-*

Medicamentorum delectus habendus in vulnerum curatione, t. 3 p. 36
Quomodo eorum vis ad partem affectam sine alteratione pervenire possit, t. 3. p. 184
An semper in itinere eorum vis obtundatur, 185
In Medicastros scomma, t. 3. p. 163
Turba Medicorum Cæsarem perdidit, t. 3. p. 167
Medici divinæ ultionis executores, t. 4. p. 42
Medullæ spinalis vulnus quomodo cognoscatur, t. 3. p. 5
Medulla oblongata & spinalis, t. 3 p. 124
Melagium, t. 3. p. 7
Melancholia, Humore melancholico, *t. 1. p.* 142
Vide *Ganglion.*
Meliceris, quid. t. 1. p. 25
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 26
Prognosis, 27
Curatio juxta vulgares, 28
Iuxta Authorem, ibid.
Vide *Abscessus frigidi.*
Membra abscissa restitui non possunt, t. 3. p. 228
Membrana, t. 3. p. 216
Membrana carnosa, ibid.
Usus, ibid.
Membrana musculorum, ibid.
Usus, ibid.
Mentula, v. Penis, t. 2 p. 27
Crassa Meninx, vel dura Mater, t. 3. p. p. 119
Tenuis Meninx, vel pia mater, ibid.
Mercurius quid sit, t. 4. p. 12
De ejus qualitatibus discrepantes Scriptorum opiniones, 125
An sit venenum nec ne, ibid.
Est luis venerea antidotum, 127
Observationes Authoris in illum, 128
Ejus præparationes, ibid.
Mercurius in cinnabarim conversus in pristinum mercurium reduci potest. 131
Manifesta actione luem exterminat, ibid.
Ejus variæ præparationes, ibid.
Ejus fumi energia, 134
Mercurius dulcis, 132
Mesenterium, t. 3. p. 335
Migliarine, vid. *Sudamina, t. 1. p.* 140
Mœstitia valetudini officit, t. 2. p. 35
Mora ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, ibid.
Causæ, juxta vulgares, 111
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 113
Morbi essentia in quo consistat, t. 4. p. 20
Morbus quomodo in sano corpore accidat, 22
Morphæa, t. 1. p. 175
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 176
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Motus utilitates, t. 2. p. 21
Quomodo ex eo corpus incalescat, 22
Musculi brachii, t. 3. p. 384
Carpi, 386
Cubiti, 387
Digitorum, 388
Femoris, 395
Humeri, 384
Intercostales, 277
Pedis, 397
Pollicis, 388
Radii, 387
Tibiæ, 397

Imi ventris, 317
Vola Manus, 387
Myrmecia, vid. verruca, t. 1. p. 145
Myrmecia, t. 1. p. 316
Signa, 317
Causa juxta vulgares ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, 318
Myrmecia ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Causa juxta vulgares. ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 113

N.

Napta, Natta, & Nata, v. Testudo, t. 1. p. 157
Narium ulcus, t. 2. p. 137
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, 138
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, p. 140
Narium ulcus ex lue ven. t. 4. p. 94
Signa, 95
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 96
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 97
Narium Sarcoma, t. 1. p. 166
Differt à Polypo, 167
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 168
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 170
Narium hæmorragia, t. 2. p. 144
Signa, 145
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 146
Prognosis, 147
Curatio juxta vulgares, 148
Iuxta Authorem, 152
Nascentia ex se vel sponte, varia de iis opiniones, t. 2. p. 72. *& seqq.*
Nasi Anatome, t. 3. p. 228
Musculi, 229
Ossa, ibid.
Cartilagines, 230
Nervi, ibid.
Externi usus, ibid.
Vulnera, 236
Signa, 237
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Nasus quam maximè pulchritudini confert, t. 3. p. 237
An ex ejus magnitudine de membri genitali mole judicari possit, ibid.
Nasum sibi abscid. runt virgines Angle ne sua pudicitia vis inferretur, ibid.
Nasi abscissio pœna olim adulterorum, ibid.
Nasus amputatus an refigi possit, 238
Historia, 239
Nasutos Heliogabalus congregavit lasciviæ socios, 237
Natura influens, t. 4. p. 148
Insita, ibid.
Necrosis, t. 1. p. 49
Nervorum septem paria, t. 3. p. 126
Conjugationes, 127
Vulnera, 410
Signa, ibid.
Causæ, 411
Prognosis, ibid.
Curatio, cautiones in ea adhibendæ, 413
Iuxta vulgares, 414

Iuxta Authorem, 415
Nodus, *t.* 1. *p.* 142
An curari possint, 144
Vide *Ganglion.*
Noli me tangere, quid & unde dicatur, t. 1. *p.* 40. *&* 41. *t.* 2. *p.* 95.
Noli me tangere, *v. Gutta rosacea*, *t.* 1. *p.* 172. *& t.* 2. *p.* 4
Nomodes, *t.* 2. *p.* 4. & 5

O.

Oedema, *quid*, *t.* 1. *p.* 99
Duplex, *ibid.*
Signa, 100
Causa juxta Galenum, *ibid.*
Iuxta recentiores, 101
Prognosis, 102
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 105
Occiput, *t.* 3. *p.* 116
Oculorum anatome, *t.* 3. *p.* 200
Musculi, 203
Nervi, *ibid.*
Membranæ, *ibid.*
Humores, 204
Vulnera, 211
Signa, 212
Causa, *ibid.*
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, 213
Iuxta Authorem, 214
Odores quid sint, *t.* 3. *p.* 235
Oesophagi Anatome, *t.* 3. *p.* 271
Venæ, arteriæ, glandulæ, musculi, *ibid.*
Usus, 272
Oesophagi ulcus, *t.* 2. *p.* 191
Signa, *ibid.*
Causa juxta Galenicos, *ibid.*
Iuxta authorem, 192
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 193
Oesophagi vulnera, *t.* 3. *p.* 272
Signa, *ibid.*
Causa, *ibid.*
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, 273
Iuxta authorem, *ibid.*
Olfactus, *in qua nasi parte fiat varia Philosophorum opiniones*, *t.* 3 *p.* 231
Omoplatæ, *t.* 3. *p.* 278
Omphalocele, *v. Exomphalos*, *t.* 1. *p.* 229
Oleum Appariciis, *t.* 3. *p.* 140
Oleum Bufonum, *t.* 2. *p.* 115
Myrrhæ, 206
Olea vulneraria, *t.* 3. *p.* 29
Omentum, *t.* 3. *p.* 321
Varia nomina, *ibid.*
Usus, *ibid.*
Opium ab Aphris nonnullis devoratur, *t.* 2. *p.* 28
Oppodeldoch Paracelsi, *t.* 3. *p.* 35
Oris anatome, *t.* 3. *p.* 240
Oris ulcera, *v Aphthæ*, *t.* 2. *p.* 154
Oris ulcera ex lue ven. t. 4. *p.* 98
Signa, *ibid.*
Causæ juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognosis, 98
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta authorem. 100
Oscheocele, *v. Hernia*, *t.* 1. *p.* 222
Os hyoides, *t.* 3. *p.* 245
Ossa femoris & cruris, *t.* 3. *p.* 400
Ossa sesamoidea, *t.* 3. *p.* 404
Ossis cancer, vel Sphacelismus, v. Spina ventosa, *t.* 1. *p.* 118
Ossium corrosio ex lue ven. t. 4. *p.* 142
Signa, *ibid.*
Causæ juxta vulgares, 143
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 144
Otalgia, *v. Aurium dolor*, *t.* 2. *p.* 115
Ova, animalis animam continent, *t.* 2. *p.* 70
Ovipara

Ovipara quomodo à viviparis differant, t. 2. p. 71
Ozæna, t. 2. p. 137
Signa, ibid.
Causæ, 138
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 140

P.

Padarthrocace, v. Spina ventosa, t. 1. p. 318
Palatum, t. 3. p. 244
Panaritium, v. Paronychia, t. 1. p. 303
Pancreas, t. 3. p. 336
Ductus Wirtzungii, 337
Usus, 338
Panniculus carnosus, v. Membrana carnosa, t. 3. p. 317
Papillarum fissuræ, t. 2. p. 204
Signa, ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, 205
Curatio, ibid.
Papillarum ulcera, t. 2. p. 198
Signa, 200
Causæ, ibid.
Prognosis, 201
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Paracelsi Armarium, t. 3. p. 21
Diaphoreticum, t. 1. p. 38
Oppodeldoch., t. 3. p. 35
Paristhmia, v. Tonsillarum Tumor, t. 1. p. 186
Paronychia, t. 1. p. 303
Signa, 304
usæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 305
Prognosis, ibid.
Curatio, juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem. 306
Parotides, t. 1. p. 198
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares 200
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 201
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 205
Parulis, t. 1. p. 179
Signa, ibid.
Causa juxta Vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 180
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Pelioma, t. 1. p. 85
Pelvis, t. 3. p. 123. & 371
Penis etymon, t. 2. p. 217
Varia nomina, ibid.
Descriptio, 218
Penis caruncula ex lue ven. t. 4. p. 89
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 90
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 91
Penis ulcera, t. 2. p. 217
Signa. 220
Causa juxta Galenicos, 221
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 223
Penis cerebri, t. 1. p. 123
Pericardium, t. 3. p. 283
Ejus tumor aquosus, 284
Unde oriatur, ibid.
Vulnerum ejus prognosis, 300
Pericranii vulnera, t. 3. p. 133
Signa, ibid.
Causæ, 134
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 135

Iuxta Autborem, 137
Perinæi ulcus, t. 2. p. 238
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 239
Iuxta Autborem, ibid.
Perioſtium, t. 3. p. 116
Peritonæum, t. 3. p. 320
Figura, ibid.
Vſus, 321
Perniones, unde dicta, t. 2. p. 311
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem 312
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, 313
Pes, ejus anatome, t. 3. p. 394
Muſculi, 398
Oſſa, 400
Venæ, 401
Arteria, 407
Pedis ulcus, t. 2. p. 240
Peſtis, an ſit nec-ne ex inſpectione bubonis cognoſcendi ratio, t. 1. p. 40
Phagedæna, t. 1. p. 4. & 5
Phlebotomia an amplo vel anguſto foramine celebranda, t. 2. p. 146
Phlegmon, vide *Inflammatio*.
Phlyctenæ, vel Phlyctides, t. 1. p. 137
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, 138
Iuxta Autborem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, 139
Phthiſis quî fiat, t. 4 p. 154
Signa, 15
Phygethlon, t. 1 p. 250
Differt à bubone, ibid.
Signa ibid.
Cauſa juxta vulgares. 251
Iuxta Autborem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, ibid.
Phyma, t. 1. p. 249
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, ibid.
Prognoſis, 250
Curatio, ibid.
Pilaris morbus, t. 2. p. 102
Non ex pilis deglutitis naſcitur, ibid.
Signa, 103
Cauſa, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio, 104
Pinguedo, t. 3. p. 314
An ſit pars corporis, ibid.
Ejus venæ & glandulæ, 315
Vſus, ibid.
Pinguedo leporis extranea à vulneribus extrahit, t. 3. p. 39
Pinnula, v. Pterigium, t. 2. p. 309
Pleura, t. 3. p. 282
Plexus choroides, t. 3. p. 122
Pneumatocele, t. 1. p. 267
Signa, ibid.
Cauſa, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, ibid.
Pneumatomphalon, t. 1. p. 233
Signa, 234
Cauſæ, ibid.
Curatio ibid.
Pollex, t. 3. p. 389
Polypus, t. 1. p. 167
Vnde dictus, ibid.
Signa, ibid.
Cauſa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Autborem, 168
Prognoſis, ibid.

Curatio

Curatio juxta vulgares, 168
Iuxta Authorem, 170
Poppea dictum salax, t. 1. p. 276
Porri, t. 1. p. 145
Porrigo, t. 2. p. 108
Porus biliarius t. 3. p. 350
Potiones vulnerariæ, t. 3. p. 21
Earum operationes, 183
Earum delectus habendus, 185
Potus ulcerosis præscriptus, t. 2. p. 18
Vulneratis concedendus, t. 3. p. 8
Præputium, t. 2. p. 219
Præputii ulcera ex lue ven. t. 4. p. 89
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 90
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 91
Priapismus, t. 1. p. 274
Vnde dictus, 275
Signa, 276
Causæ juxta Galenum & vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 277
Curatio juxta vulgares, 279
Iuxta authorem, ibid.
Processus mammillares, t. 3. p. 123
Vermiformes, ibid.
Psora, vide *Scabies*, t. 1. p. 114
Pterigium, vide *Vngnium Pterigium*, t. 1. p. 309
Pullorum in bubone applicatio irridetur, t. 1. p. 247
Pulmo, t. 3. p. 292
Figura, ibid.
Substantia, ibid.
Vulneratus, quî cognoscatur, 297
Vulnerum ejus prognosis, 300
Pulmones habent ex piscibus Delphines Phoces, & omne cetaceum genus, t. 3. p. 262
Pulvis Mesues ad casum, t. 1. p. 87
Pulvis sanguinem purgans, t. 1. p. 176
Pulveres vulnerarii, t. 3. p. 35
Pus, quid. t. 2. p. 46 & 47
Pustula, t. 1. p. 175
Signa, ibid.
Causæ, juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 176
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Pustula ex lue ven. t. 4 p. 83
Signa, 84
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 85
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Pylorus, t. 3. p. 323

Q.

Qualitates primæ Galenistarum deridentur, t. 2. p. 39
Quies utilis ulceros, t. 1. p. 24

R.

Rabie non soli canes, sed & alia brata corripiuntur, t. 3. p. 104
Rabies in alios insinuari potest, 106
Radii musculi, t. 3. p. 387
Ramex v. Hernia, t. 1. p. 252
Ranarum propagatio, t. 2. p. 76
Ranula, t. 1. p. 181
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 182
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Receptum ultimum, t. 1. p. 369
Renum Anatome, t. 3. p. 369
Actio, 371

Repletio corpus alterat. t. 2. p. 27
Respiratio, quo modo fiat, t. 3. p. 262
Rete mirabile, t. 3. p. 122
Rex Gallia Strumas attactu eliminat, t. 1. p. 217
Rhabarbari essentia, t. 4. p. 159
Rhagades Cervicis uteri, t. 2. p. 206
Labiorum, 194
Rhagades ex lue ven. t. 4. p. 108
Signa, 109
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 110
Ros corporum animatorum, t. 2. p. 9
Roseola unde dicta, t. 1. p. 314
Quomodo à paronychiis differant, ibid.
Signa, 315
Causa juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Roseola saltantes. t. 1. p. 110
Ruptura, v. Hernia. t. 1. p. 252

S.

Sabasati, v. tinea, t. 2. p. 108
Salis Armoniaci confitiendi ratio, t. 4. p. 115
Salis Armoniaci laus, t. 4. p. 114
Salia ulcerum causa, t. 1. p. 10
Salsaparilla, t. 4. p. 51
Unde advehatur, ibid.
Optima nota, ibid.
Qualitates ipsi tributa, ibid.
Preparationes varia, 52
Authoris de ejus virtutibus judicium, ibid.
Sanguinis missio in inflammationibus cum febre periculosissima, t. 1. p. 8. t. 2. p. 61
Sanguinem quatuor de causis mittunt vulgares, t. 2. p. 61
Confutantur, ibid.
Sanguinis motus decies celerior per arterias quàm per venas, t. 1. p. 90
Sanguinis missio an amplo vel angusto foramine celebranda t. 2. p. 149
Sanguis vulnerum quî sistatur, t. 3. p. 40
Sanguinis per cordis ventriculos motus t. 3. p. 263
Sanguis leporis Erysipelati conducit, t. 1 p. 72
Sanies, quid. t. 2. p. 4. & 7
Sapor, t. 3. p. 253
Sapphirus Anthracibus confert, t. 1. p. 39
Sarcocele, t. 1. p. 265
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 266
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Sarcoma Narium, v. narium sarcoma, t. 1. p. 166
Sarcomphalon, t. 1. p. 235
Signa, ibid.
Causa, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio, ibid.
Satbin, penem Veteres appellabant, t. 1. p. 275
Satyriasis, t. 1. p. 274
Unde dicta, 275
Signa, 276
Causa juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 277
Prognosis, 278
Curatio, juxta Vulgares, 279
Satyriasis, v Elephantiasis, t. 1. p. 128
Scabies, quid. t. 1. p. 114
Peculiaris speciei, 115
Signa, ibid.
Causa juxta vulgares, ibid.

Iuxta

Iuxta Authorem, p. 116
Quæ vindicantur, ibid.
Prognosis, 118
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 120
Volatica quo pacto curetur, 123
Scapulæ, t. 3. p. 278
Musculi, 276
Scirrhus, quid. t. 1. p. 78
Variè dividitur, ibid.
Signa, ibid.
Causæ, juxta Galenistas, 79
Iuxta Platerum, 80
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 81
Curatio juxta vulgares, 82
Iuxta authorem, 83
Emplastrum Dolæi de Herba Thee, 84
Mistura Authoris ad scirrhum, ibid.
Sclopetorum vulnera, t. 3. p. 64
Scorpionis venenum & utilitates, t. 3. p. 84
Scrophulæ, v. Strumæ, t. 1. p. 207
Scroti Descriptio anatomica, t. 2. p. 235
Scroti inflammatio, t. 1. p. 270
Signa, 271
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 272
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 273
Scroti Exulceratio & ulcus, t. 2. p. 235
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 236
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Sectica varia ad abscessus aperiendos, t. 1. p. 13
Modus iis utendi, 14
Sectio quare adhibeatur in abscessibus pure confecto, t. 1. p. 11
Quibus in partibus facienda sit in longum & in quibus transversum, p. 11
Cautiones in sectione observandæ, ibid.
Sensus venereus adducitur, t. 2. p. 214
Sensationes tactus quî fiant, t. 3. p. 393
Septalii vulnera tractandi methodus, t. 3. p. 19
Septum lucidum, t. 3. p. 122
Serum duplici modo evacuatur, t 3. p. 372
Setole, vide Vari.
Sex res nonnaturales in ulcerosis t. 2. p. 16
Sex res nonnaturales in vulneratis, t. 3. p. 7
Siccitas, quid. t. 2. p. 40
Quomodo in corpore contingat per usum aquarum decoctionis guajaci, salsæ, &c. 41
Sideratio, t. 1. p. 46
Sinonia vel Sinovia, t. 1. p. 9
Ejus fluxus & congestio, t 3. p. 44
Sinus quid sit, t. 1. p. 14
A Fistula differt, ibid.
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, 15
Iuxta authorem, ibid.
Curatio, juxta vulgares, 16
Iuxta authorem, quæ nec ferro nec igne indiget. 17
Somnus, ejus utilitates, t. 2. p. 18
Cur nonnullis animalibus longissimus, ibid.
Ejus causa, 19
Ulcerosis confert, ibid.
Vulneratis salubris, t. 3. p. 9
Sonus in quo consistat, t. 3. p. 224
Sordes, quid. t. 2. p. 4. & 7
Speculum, t. 3. p. 122
Spina ventosa, t. 1. p. 318
Varia nomina, ibid.
Signa, 219
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 320
Prognosis, ibid.

Curatio

Curatio juxta vulgares, 321
Iuxta authorem, 322
Sphacelus, quid. t. 1. p. 46
Quomodo a Gangræna differat, p. 47, 48. & 49
Signa quæ pro causa diversitate variant, 47
Monitum super his ad Chirurgos, 48
Prognosis, 51
In Aphorisma Hippocratis, de Cerebro sphacelato, animadversio, 52
An curari possit, 62
Spiritus animales quomodo exercentur in somno, t. 1. p. 18
Spirone, *v. Perniones, t. 2. p.* 311
Spiritus Matricalis Dolai, t. 1. p. 88
Spiritus vini est maximè refrigerans, t. 1. p. 69
Steatoma, quid. t. 1. p. 24
Quomodo à Struma differat, 25
Signa, *ibid.*
Causa juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 26
Prognosis, 27
Curatio juxta vulgares, 28
Iuxta Authorem, *ibid.*
Vide *Abscessus frigidi.*
Sternum, t. 3. p. 274. & 280
Stigmata, t. 1. p. 85
Stomachus, t. 3. p. 323
Struma, t. 1. p. 207
Signa, *ibid.*
Causa juxta vulgares, 208
Iuxta authorem, 209
Prognosis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, 210
Iuxta authorem, 212
Magica, 216
Septimus continuo ordine natus filius cujuscunque matris strumas sanare valet, &c. 216
An Gallia Reges attactu illas sanent, *ibid.*
Sudamina, quid. t. 1. p. 140
Signa, *ibid.*
Causa, juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognosis, 141
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Sudor quando salubris, t. 2. p. 26
Sudoris & urinæ eadem est materia remota, t. 3. p. 371
Surdi à nativitate cur muti, t. 2. p. 130. & *seqq.*
Surditas, t. 2. p. 130
Signa, 132
Causa, 133
Prognosis, 134
Curatio, 135
Sutura cranii, t. 3. p. 118
Sutura quæ acu fit, omnino improbatur, t. 3. p. 14. & 193
Sutura per gluten optima, t. 3. p. 193
Symbolum debet intercedere inter corpora ad hoc ut inter ea fiat actio vel motus, t. 4. p. 27
Sinciput, t. 3. p. 116
Syrones, quomodo in nobis producantur, t. 2. p. 77
Syrupus de Symphito Fernelii, t. 3. p. 140

T.

Tabacum Indi devorant, t. 2. p. 28
Tabes ex lue venerea, t. 4. p. 146
Ejus Synonima nomina, 147
Signa tabis in genere, 155
Curatio in genere, 157
Tabis cerebri signa, 156
Curatio, 160
Cordis signa, 156
Curatio, 160
Ab externis signa, 156
Curatio, 160
Hepatis signa, 256
Curatio, 159

Tabis Inteſtinorum ſigna, t. 4. p. 156
Curatio, 158
A laſione ſubſtantiæ membrorum ſignа, 156
Curatio, 157
Lienis ſigna, 156
Curatio, 158
A lue venerea ſigna, 156
Curatio juxta vulgares, 161
Iuxta authorem, 162
Pulmonis ſigna, 156
Curatio, 159
Renum ſigna, 156
Curatio, 157
A ventriculo ſigna, 156
Curatio, 157
Talpa, v. Teſtudo, t. 1. p. 157
Telorum à vulneribus extractio fit duobus modis, t. 3. p. 39
Tempora, t. 3. p. 116
Terebratio cranii periculoſiſſima, t. 3. p. 164
Terminthus quid, t. 1. p. 109
Terra ſancta quare citò cadeverum carnes conſumat, t. 4. p. 115
Teſtes cerebri, t. 3. p. 123
Teſtium Tumores, t. 1. p. 260
Horum ſex ſpecies, ibid.
Inflammatio, 270
Signa, 271
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognoſis, 272
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 273
Teſtium Tumor ex lue ven. t. 4. p. 67
Signa. 68
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 69
Teſtudo, variis inſignitur nominibus, t. 1. p. 157
Quid, ibid.
Signa, ibid.
Cauſæ juxta vulgares, 158
Iuxta Authorem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 159
Theæ potus ulceroſis conducit, t. 2. p. 18
Vulneratis ſalubris, t. 3. p. 9
Thoracis anatome, t. 3. p. 274
Muſculi, 275
Oſſa, 278
Vulnera, 295
Signa, 4. & 296
Cauſæ, 299
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 302
Iuxta Authorem, 306
Thymion vel Thymum, v. verruca, t. 1. p. 146
Thymus, v. verruca penſilis, t. 1. p. 145
Thymi ani, v. Ani thymi, t. 1. p. 292
Thymi ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognoſis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 113
Thymus pars Thoracis mediaſtino adnaſcens, t. 3. p. 283
Tibiæ muſculi, t. 3. p. 397
Tibiarum ulcus, t. 2. p. 240
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Timor inſignes in corpore mutationes efficit, t. 2. p. 36
Hiſtoria, ibid.
Tinctura Euphorbii, t. 2. p. 94
Tinea, t. 2. p. 108
Differt à porrigine, achoribus, cruſta lactea & favo, ibid.

Sahafati, *ab Arabibus dicta*, *p.* 109
Sex ſpecies juxta Gregarios, *ibid.*
Signa, *ibid.*
Cauſæ juxta vulgares. *ibid.*
Iuxta authorem, *ibid.*
Prognoſis, 111
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta authorem, 113
Tonſillarum Tumor & Inflammatio, *t.* 1. *p.* 186
Signa, 187
Cauſæ juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta authorem, *ibid.*
Prognoſis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares. 187
Iuxta Authorem, *ibid.*
Tonſillarum ulcus, *t.* 2. *p.* 183
Signa, 184
Cauſæ juxta Galenicos, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognoſis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, 185
Iuxta authorem, 186
Tonſillarum ulcera ex lue ven. t. 4. *p.* 101
Signa, *ibid.*
Cauſæ juxta vulgares, 102
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognoſis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 103
Topinaria, *v. Talpa*, *t.* 1. *p.* 157
Toriura noctis, *v. dolores Venerei*, *t.* 4. *p.* 116
Tranſpiratio inſenſilis, *t.* 2. *p.* 26
Quomodo fiat, *t.* 3. *p.* 372
Tumores ſunt in triplici differentia, *t.* 1. *p.* 1
A Græcis & Arabibus Apoſtemata vocitantur, *t.* 1. *p.* 2
Tumoris præter naturam definitio, *ibid.*
Tumorum p. n. ſeptem differentiæ vel diſtinctiones, *ibid.*
Tumor linguæ, *v. linguæ tumor*, *t.* 1. *p.* 183
Turpetum minerale, *t.* 4. *p.* 132

V.

Vari, *t.* 1. *p.* 177
Signa, *ibid.*
Cauſæ juxta vulgares, 178
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognoſis, *ibid.*
Curatio juxta vulgares, *ibid.*
Iuxta Authorem, 179
Varices quid. t. 1. *p.* 95
Signa, *ibid.*
Cauſæ juxta Galenum, *ibid.*
Iuxta Authorem, *ibid.*
Prognoſis, 96
Curatio juxta vulgares, 97
Iuxta Authorem, 98
Vena cava, vulnerata quomodo cognoſcatur, *t.* 3. *p.* 298
Vulneris prognoſis, 301
Venena innocuè comedebat Mithridates, *t.* 2. *p.* 28
Venenata vulnera quomodo cognoſcantur, *t.* 3. *p.* 5
Veneris uſus moderatus valetudini confert, *t.* 2. *p.* 29
Immoderatus officit, *ibid.*
Vulneratis noxium t. 3. *p.* 9
Palæſtra quo tempore ineunda, *t.* 2. *p.* 29. & 30
Quo ſitu decurrenda, 31
Antidota, 33
Veneris ſenſus, *t.* 2. *p.* 224
imi Veneris Anatome, *t.* 3. *p.* 310
Cuticula, 311
Cutis, 313
Pinguedo, 314
Membrana, 316
Muſculi, 317
Eorum quinque paria, *ibid.*
Peritonæum, 320
Omentum, 321
Ventriculi actio quî perficiatur, *t.* 3 *p.* 354

Ventriculi Anatome, t. 3. p. 321
Situs, ibid.
Figura, 322
Magnitudo, ibid.
Membranæ, ibid.
Orificia, 323
Nervi, 324
Arteriæ, ibid.
Venæ, ibid.
Usus, 325
An insit succus acidus, ibid.
Vulnera, ibid.
Signa, 326
Causæ, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, 327
Iuxta Authorem, 328
Ventriculi cerebri, t. 3. p. 122
Tres Ventriculos cordis an habeant quædam animalia, t. 3. p. 262
Vermiculi an cancris insint, t. 1. p. 42
Vermis terrestris paronychiæ confert. t. 2. p. 307
Vermes quomodo in nobis generentur, t. 2. p. 77
Verrucæ quid, t. 1. p. 145
Variæ species, ibid.
Signa, 146
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 146
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 149
Verrucæ ex lue ven. t. 4. p. 110
Signa, 111
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 112
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 113
Verrucæ pensiles, t. 1. p. 145
Vertebræ, t. 3. p. 125. & 279
Veriex, t. 3. p. 116
Vesicula crystallina ex lue ven. t. 4 p. 91
Vesicula fellis, t. 3. p. 349
Vesicæ Anatome, t. 3. p. 369. & 375
Vulnera, 377
Signa, ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, 378
Curatio juxta vulgares, 379
Iuxta authorem, 380
Vesicæ, vide *Phlyctenæ.*
Vibices quid, t. 1. p. 85
Vigiliæ nimiæ incommoda, t. 2. p. 21
Vinum multis particulis salinis scatet, t. 2. p. 11
Quando vulneratis concedendum, t. 3. p. 9
Viperæ non sunt venenatæ, t. 3. p. 79
Solummodo earum saliva, 88
Viperarum utilitates, t. 3. p. 82
Viperarum jura conficiendi modus, t. 1. p. 126
Virgines explorandi modus, t. 3. p. 255
Virus, t. 2. p. 7
Visio, quî fiat, variæ opiniones, t. 3. p. 203
Vita, in quo consistat, t. 4. p. 20. *& seqq.*
Vitranella, vide *Sudamina.*
Vitriolum, anodynum & cur, t. 1. p. 6
Viviparorum propagatio, t. 2. p. 70
Ulcus, quid sit, t. 2. p. 1
Quomodo à vulnere differat, ibid.
Subjectum, 3
Differentiæ quinque, ibid.
Accidentia, 3
Species, 4
Causæ occasionales, 5
Signa, 6
Causæ juxta vulgares, 8
Iuxta Authorem, 9. *& seqq.*
Externæ, 13
Prognosis, 14
Ulcus simplex, 36
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, 37

Iuxta authorem, p. 37
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 38
Vlcus cacoëte, vide ulcus Dyspulotum t. 2. p. 103
Vlcus cancerosum, t. 2. p. 95
Vide *Cancer, t. 1. p.* 40
Signa, 96
Causæ juxta Galenum, 97
Iuxta Authorem, 98
Prognosis, 99
Curatio juxta vulgares; 100
Iuxta Authorem, 101
Vlcus cum carnis excrescentia, t. 2. p. 94
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 95
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Vlcus Chironium unde dictum, t. 2. p. 103
Vlcus Dyspulotum, t. 2. p. 103
Signa, 105
Causæ juxta Galenistas, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, 106
Vlcus cum Erysepelate, t. 2. p. 56
Signa, 57
Causæ juxta Galenum, ibid.
Iuxta Authorem, 58
Prognosis, 59
Curatio juxtæ vulgares, 60
Iuxta authorem, ibid.
Sanguinis missio nullatenus præstat, 61
Vlcus fistulosum, t. 2. p. 85
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenistas, 86
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 86
Curatio juxta vulgares, 87
Iuxta Authorem, 88
Vlcus cum humorum affluxu, t. 2. p. 46
Signa, 47
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta authorem, ibid.
Prognosis, 48
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem. 50
Vlcus cum inflammatione, t. 2. p. 51
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenistas, 52
Iuxta Authorem, 53
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Galenistas, 54
Iuxta Authorem, ibid.
Vlcus cum Intemperie, t. 2. p. 38
Signa, 42
Causæ juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 43
Prognosis, 44
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 46
Vlcus cum labiis callosis, t. 2. p. 79
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenistas, ibid.
Iuxta Authorem, 80
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Vlcus œdematosum, t. 2. p. 63
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenistas, ibid.
Iuxta Authorem, 64
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Galenistas, 65
Iuxta Authorem, 66
Vlcus cum Ossis carie, t. 2. p. 89
Signa, 90
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 91
Prognosis, ibid.
Curatio juxta vulgares, p. 92

Curatio

Iuxta Authorem, ibid.
Vlcus sinuosum, t. 2. p. 81
Signa, ibid.
Causæ apud Galenistas, ibid.
Iuxta Authorem, 82
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 83
Vlcus sordidum, t. 2. p. 77
Signa, ibid.
Causæ juxta Galenistas, ibid.
Iuxta Authorem, 82
Prognosis, ibid.
Curatio juxta Galenicos, ibid.
Iuxta Authorem, 83
Vlcus Telephium, vide *ulcus Dysepuloton*, t. 2. p. 103
Vlcus verminosum, t. 2. p. 69
Signa, 70
Causæ juxta varios, 72. & seqq.
Iuxta Authorem, 75
Prognosis, 78
Curatio juxta Galenistas, ibid.
Iuxta Authorem, 79
Vlcera per universam cutem ex lue ven. t. 4. p. 92
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 93
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Vnguium Pterigium, t. 1. p. 309
Signa, ibid.
Causæ, ibid.
Prognosis, 310
Curatio, ibid.
Vnguentum de Cynoglosso, t. 1. p. 88
Vnguentum Hartmanni ad varices, t. 1. p. 99
Vnguentum pro scabie, t. 1. p. 122
De minio camphoratum, t. 2. p. 51
Vnguenta vulneraria, t. 3. p. 27
Vola manus musculi, t. 3. p. 387
Volatile agens supra fixum fixatur, t. 4. p. 27
Vox & locutio differunt, t. 2. p. 131
Voces articulatæ sunt signa ex institu-
to, ibid.
Vreteres, t. 3. p. 374
Vrina non retinenda, t. 2. p. 25
Naturalis conditiones, ibid.
Ejus viæ, 26
Et sudor conveniunt in materia remota, t. 3. p. 371
Vrinatores, cur tamdiu in aqua sine respiratione vivant, t. 3. p. 265
Vteri varia nomina, t. 2. p. 212
Descriptio, 213
Vteri descriptio, t. 1. p. 297
Vteri Procidentia, t. 1. p. 295
Signa, 296
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 298
Prognosis, ibid.
Curatio, 299
Vteri ulcera, t. 2. p. 212
Signa, 214
Causæ juxta vulgares, 215
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, ibid.
Iuxta Authorem, 216
Curatio juxta vulgares, ibid.
Vulnerati an sanguine minui & purgari debeant, t. 3. p. 43
Vulneratorum convulsio, t. 3. p. 57
Signa, ibid.
Causæ juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Prognosis, 58
Curatio, ibid.
Vulneratorum febris, t. 3. p. 51
Signa, ibid.
Causæ, 52
Prognosis, ibid.
Curatio, 53

Vulneratorum phreniitis, t. 3. p. 54
Signa, ibid.
Cauſæ juxta Humoriſtas, 55
Iuxta Authorem, ibid.
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 56
Vulnus quid ſit, t. 3. p. 1
Definitio Galeni rejicitur, 2
Authoris, 3
Cauſæ & differentia, ibid.
Signa & prognoſes, 4
Vulnus inſpiciens primo Chirurgus quid animadvertere debeat, t. 3. p. 60
Vulnera venenata quomodo cognoſcantur, 5
Vulnus an ſit lethale per ſe vel per accidens judicatu perdifficile, ibid.
Curatio, juxta Veteres, 9
Methodus vulgarium, 10
Suendi & ligandi ratio, 14
Methodus Authoris, 16
Vulnus an ſingulis diebus vel rarius abſtergi debeat, 18
Vulnerum dolor & formicatio, t. 3. p. 47
Cauſæ, ibid.
Prognoſis, 48
Curatio juxta vulgares; ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Vulnerum inflammatio & Eryſipelas, t. 3. p. 49
Signa, ibid.
Cauſæ juxta vulgares; ibid.
Iuxta authorem, 50
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, ibid.
Vulnerum ſanguinis fluxus, t. 3. p. 59
Vulnera ex morſu canis rabidi t. 3. p. 98
Signa, 99
Cauſæ ſequentium Symptomatum juxta vulgares, 102
Iuxta Authorem, 103
Prognoſis, 106
Curatio, 110
Ad hoc ad Templum, S. Viti plures confugiunt, 114
Authoris ſuper hoc conſiderationes, ibid.
Vulnera ex morſu venenato, t. 3. p. 78
Signa, ibid.
Cauſæ juxta vulgares, ibid.
Prognoſis, 93
Curatio, ibid.
Vulnera ſclopetorum, t. 3. p. 64
An ſint venenata diſſeritur, 65
Signa, 70
Cauſæ, 71
Prognoſis, ibid.
Curatio, ibid.
Iuxta vulgares, 74
Iuxta authorem, 76
Vulnera telorum venenatorum, t. 3. p. 62
Signa, 63
Prognoſis, ibid.
Curatio juxta vulgares, ibid.
Iuxta Authorem, 64
Vulnera pertinacia, t. 3. p. 418
Vulnera contabeſcentiam membris inducentia, t. 3. p. 420
Vulva cerebri, t. 3. p. 125
Uvula, t. 3. p. 244
Varia nomina & uſus, ibid.
Uvula, v. Columellæ laxitas, t. 1. p. 189

Z.

Zirbatis, vide *Hernia, t. 1. p.* 252

FINIS.